

ترجمه و تحقیق از جلد 43 بحار الانوار
زندگانی حضرت زهرا (علیها السلام)
تالیف : علامه محمد باقر مجلسی
مترجم و محقق: محمد روحانی زمان آبادی

ضمائم باب هفتم

سیری در مصادر و اسناد خطبه فدکیه حضرت فاطمه علیها السلام

باب هشتم : تظلم خواهی حضرت فاطمه علیها السلام در روز قیامت و کیفیت حشر آن حضرت

باب نهم : اولاد و ذریه حضرت فاطمه علیها السلام و فضل آنها و اینکه فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله هستند

باب دهم : موقوفات و صدقات حضرت فاطمه علیها السلام

ضمائم باب دهم

ضمیمه اول : آیه مباحله

ضمیمه دوم : آیه مودت

ضمیمه سوم : حدیث کساء

ضمیمه چهارم : بحثی کوتاه درباره شخصیت عبادی و ایمان حضرت فاطمه علیها السلام

ضمیمه پنجم : تسیبجات حضرت فاطمه علیها السلام

ضمیمه ششم : دعاهاى حضرت فاطمه علیها السلام در تعقیب نمازهای پنجگانه

ضمیمه هفتم : دعاهاى منسوب به حضرت فاطمه علیها السلام برای روزهای هفته

ضمیمه هشتم : سایر دعاهاى منسوب به حضرت فاطمه علیها السلام

ضمائم باب هفتم

خطبه حضرت فاطمه علیها السلام

این خطبه در جلد 29 بحار الانوار، صفحات 215-333، با تحقیق و پاورقی شیخ عبدالزهراء علوی نقل شده است که آن را عینا از آنجا نقل می کنیم ، و سپس توضیحاتی درباره اسناد و مصادر این خطبه ارائه خواهد شد و متن تصحیح شده آن را با ترجمه به فارسی تقدیم می نماییم.

خطبه حضرت فاطمه علیها السلام در بحار الانوار با شرح علامه مجلسی

اعلم ان هذه الخطبة من الخطب المشهورة روتها الخاصة و العامة باءسانيد متضافرة :

1 قال عبدالحميد بن ابي الحديد (1) فى شرح كتابه عليه السلام الى عثمان بن حنيف عند ذكر الاخبار الواردة فى فدك حيث قال : الفصل الاول فيما ورد من الاخبار و السير المنقولة من افواه اهل الحديث و كتبهم لا من كتب الشيعة و رجالهم . و جميع ما نوره فى هذا الفصل من كتاب ابي بكر احمد بن عبدالعزيز الجوهري فى السقيفة و فدك و ابوبكر الجوهري هذا عالم محدث كثير الادب ثقة ورع عليه المحدثون و رووا عنه مصنفاته و غير مصنفاته ثم قال : قال ابوبكر : حدثنى محمد بن زكريا ، عن جعفر بن محمد بن عمارة عن ابيه عن الحسن بن صالح قال : حدثنى ابن خالات من بنى هاشم (2) عن زينب بنت على بن ابي طالب عليه السلام . قال : و قال جعفر بن محمد بن عمارة : حدثنى ابي ، عن جعفر بن محمد (3) ابن على بن الحسين ، عن ابيه . قال ابوبكر : و حدثنى عثمان بن عمران العجيفى ، عن نائل بن نجيح ، عن عمرو بن شمر (4) عن جابر الجعفى ، عن ابي جعفر محمد بن على عليه السلام . قال ابوبكر : و حدثنى احمد بن محمد بن زيد (5) عن عبدالله بن محمد بن سليمان ، عن ابيه عن عبدالله (6) بن الحسن .

قالوا جميعا: لما بلغ فاطمة عليها السلام اجماع ابي بكر على منعها فدك ، لاثت (7) خمارها و اقبلت فى لمة من حفتها و نساء قومها تطاء ذبولها (8) ، ما تخرم مشيتها مشية رسول الله حتى دخلت على ابي بكر و قد حشد الناس من المهاجرين و الانصار فضربت بينهم و بينها (9) ربطة بيضاء ، و قال بعضهم : قبطية و قالوا: قبطية بالكسر و الضم ... ثم ائت ائنة اءجهش (10) لها القوم بالبكاء ، ثم اءمهلط طويلا حتى سكنوا من فورتهم ، ثم قالت: اءبندى بحمد من هو اءولى بالحمد و الطول و المجد ، الحمد لله على ما اءنعم و له الشكر بما اءلهم . و ذكر خطبة

طويلة جدا ثم (11) قالت فى آخرها :فاتقوالله حق تقاته و اعطيعوه فيما امركم به ... الى آخر الخطبة ، انتهى كلام ابن ابي الحديد(12)

2و قد اورد الخطبة على بن عيسى الاربلى فى كتاب كشف الغمة (13) قال : نقلتها من كتاب السقيفة تاءليف احمد (14) بن عبدالعزيز الجوهرى من نسخة قديمة (15) مقروءة على مؤلفها المذكور، قرئت عليه فى ربيع الاخر سنة اثنين و عشرين و ثلاثمائة ، روى عن رجاله من عدة طريق : ان فاطمة عليها السلام لما بلغها اجماع ابي بكر... الى آخر الخطبة.

و قد اشار اليها المسعودى فى مروج الذهب (16) .
و قال السيد المرتضى رضى الله عنه فى الشافى (17) ، اخبرنا ابو عبدالله محمد بن عمران المرزبانى ، عن محمد بن احمد (18) الكاتب ، عن احمد بن عبيدالله النحوى (19) عن الزيادى ، عن شرفى (20) بن قطامى عن محمد بن اسحاق ، عن صالح بن كيسان ، عن عروة عن عائشة.

قال المرزبانى : و حدثنى احمد بن محمد المكى ، عن محمد بن القاسم اليمانى (21) ، قال : حدثنا ابن عائشة قالوا: لما قبض رسول الله صلى الله عليه و آله اقبلت فاطمة عليها السلام فى لمة من حفدتها ابي بكر... و فى الرواية الاولى : قالت عائشة : لما سمعت فاطمة عليها السلام اجماع ابي بكر على منعها فدك لانت (22) خمارها على راسها و اشتملت بجليباها، و اقبلت فى لمة من حفدتها ثم اتفقت الروايتان من هاهنا و نساء قومها... و ساق الحديث نحو ما مر الى قوله : افتتحت كلامها بالحمد لله عزوجل و الثناء عليه و الصلاة على رسول الله صلى الله عليه و آله ، ثم قالت : لقد جاءكم رسول من انفسكم ... الى آخرها.

اءقول : و سياتى اسانيد اخرى سنوردها من كتاب احمد بن ابي طاهر
3و روى الصدوق رحمه الله بعض فقراتها المتعلقة بالعلل فى علل الشرايع (23) عن احمد بن محمد بن جابر عن زينب بنت على عليه السلام

4قال : و اخبرنا (24) على بن حاتم عن محمد بن اسلم عن عبدالجليل الباقطانى (25) عن الحسن بن موسى الخشاب عن عبدالله بن محمد العلوى عن رجال من اهل بيته عن زينب بنت على عن فاطمة عليها السلام
بمثله

5و اخبرنى (26) على بن حاتم عن ابي عمير (27) عن محمد بن عمارة عن محمد بن ابراهيم المصرى عن هارون بن يحيى (28) عن عبدالله بن موسى العيسى عن حفص الاحمر عن زيد بن على بن عمته زينب بنت على عن فاطمة عليها السلام ، و زاد (29) بعضهم على بعض فى اللفظ.

اءقول : قد اوردت ما رواه فى المجلد الثالث (30) ، و انما اوردت الاسانيد هنا ليعلم انه روى هذه الخطبة باءسانيد جمعة

6و روى الشيخ المفيد الابيات المذكورة فيها بالسند المذكور فى اوائل الباب(31)
7و روى السيد ابن طاوس رضى الله عنه فى كتاب الطرائف (32) موضع الشكوى و الاحتجاج من هذه الخطبة عن الشيخ اسعد بن شفروة (33) فى كتاب الفائق (34) عن الشيخ المعظم عندهم الحافظ الثقة بينهم احمد موسى بن مردويه الاصفهانى فى كتاب المناقب قال : اخبرنا اسحاق بن عبدالله ابراهيم عن (35) شرفى بن قطامى عن صالح بن كيسان عن الزهرى عن عروة عن عائشة

8و رواها الشيخ احمد بن ابي طالب الطبرسى فى كتاب الاحتجاج (36) مرسلا، و نحن نوردها بلفظه ، ثم نشير الى موضع التخالف بين الروايات فى اثناء شرحها ان شاء الله تعالى.

قال رحمه الله : روى عبدالله بن الحسن باسناده عن آياته عليهم السلام : انه لما اجمع ابي بكر (37) على منع فاطمة عليها السلام فدك ، و بلغها ذلك لانت (38) خمارها على راسها و اشتملت بجليباها و اقبلت فى لمة من حفدتها و نساء قومها تطاء ذيولها، ما تخرم مشيتها مشية رسول الله صلى الله عليه و آله حتى دخلت على ابي بكر و هو فى حشد من المهاجرين و الانصار و غيرهم فنيطت دونها ملاءة ، فجلست ثم اتت انه اجهش القوم لها بالبكاء، فارتج المجلس ، ثم امهلت هنيئة حتى اذا سكن نشيج القوم و هدأت فورتهم ، افتتحت الكلام بحمدلله و الثناء عليه و الصلاة على رسول الابشرط (39) صلى الله عليه و آله ، فعاد القوم فى بكائهم فلما امسكوا عادت فى كلامها.

فقال عليها السلام : الحمدلله على ما انعم ، و له الشكر على ما اهلهم ، و الثناء بما قدم من عموم نعم ابتداها، و سبوغ آلاء اسداها، و تمام منن والاها(40) ، جم عن الاحصاء عددها، و ناءى عن الجزاء ائمهدها، و تفاوت عن الادراك ائبدها، و نديهم لاستزادتها بالشكر لا تصالها، و استحمد الى الخلائق باجزالها، و ثنى بالنذب الى امثالها، و اءشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له ، كلمة جعل الاخلاص تاءويلها، و ضمن القلوب موصولها، و انار فى الفكرة (41) معقولها، الممتنع من الابصار رؤيته ، و من اللسن صفته ، و من الاوهام كيفيه ، ابتدع الاشياء لا من شىء كان قبلها، و انشاءها بلا احتذاء امثلة امثلها كونها بقدرته ، و ذراها بمشيته ، من غير حاجة منه الى تكوينها، و لا فائدة له فى تصويرها، الا تثيبتا لحكمته ، و تبيينها على طاعته ، و اظهارا لقدرته ، و (42) تعيدا لبريته ، اعزازا لدعوته ، ثم جعل الثواب على طاعته ، و وضع العقاب على معصيته زيادة (43) لعباده عن (44) نعمته و حياشة منه (45) الى جنته و اءشهد ان ابي محمدا صلى الله عليه و آله عبده و رسوله ، اختاره و انتجبه (46) قبل ان يرسله ، و سماه قبل ان اجتبله (47) و اصطفاه قبل ان يبعثه ، اذ الخلائق بالغيب مكنونة ، و بستر الاهاويل مصونة ، و بنهاية العدم مقرونة ، علما من الله تعالى بمايل الامور (48) و احاطة بحوادث الدهور، و معرفة بمواقع المقذور(49) ، ابتعنه الله تعالى (50) اتماما لامره ، و عزيمة على امضاء حكمه ، و انفاذا لمقادير حتمه(51) ،

فراءى الامم فرقا فى اديانها، عكفا على نيرانها، عائدة لاوثانها، منكرة لله مع عرفانها، فاءانار الله بمحمد (52) صلى الله عليه وآله ظلمها، وكشف عن القلوب بهمها، و جلى عن الابصار غمها، و قام فى الناس بالهداية ، و انقذهم (53) من الغواية ، و بصرهم من العماية ، و هداهم الى الدين القويم ، و دعاهم الى الطريق المستقيم ، ثم قبضه الله اليه قبض راءفة و اختيار، و رغبة و ايثار بمحمد (54) عن (55) تعب هذه الدار فى راحة ، قد حف بالملائكة الابرار، و رضوان الرب الغفار، و مجاورة الملك الجبار، صلى الله على ابيه نبيه و اءمينه على الوحي و صفيه (56) و خيرته من الخلق و رضية (57) ، و السلام عليه و رحمة الله و بركاته.

ثم التفت (58) الى اءهل المجلس ، و قالت : اءنتم عبادالله نصب اءمره و نهيه ، و حملة دينه و وحيه ، و اءمناءالله على اءنفسكم ، و بلغاؤه الى الامم ، و زعمتم حق لكم لله (59) فيكم عهد (60) قدمه اليكم ، و بقية استخلفها عليكم ، كتاب الله الناطق ، و القرآن الصادق ، و النور الساطع ، و الضياء اللامع ، بينة بصائرة ، منكشفة سرائره ، متجلية (61) ظواهره ، مغتبطة (62) به اءشباعه ، قائد الى الرضوان اتباعه ، مؤد الى النجاة اءسماعه (63) ، به تنال حجج الله المنورة ، و عزائمه المفسرة ، و محارمة المحذرة ، و بيناته الجالية ، و براهينه الكافية ، و فضائلة المنذوبة ، و رخصه الموهوبة ، و شرائعه المكتوبة ، فجعل الله الايمان تطهيرا لكم من الشرك ، و الصلاة تنزيها لكم عن الكبر، و الزكاة تزكية للنفس و نماء فى الرزق ، و الصيام تثبيتا للاخلاص ، و الحج تشييدا للدين ، و العدل تنسيقا للقلوب ، و طاعتنا نظاما للملة ، و امامتنا اءمانا من الفرقة (64) ، و الجهاد عزا للاسلام ، و الصبر معونة على استيجاب الاجر، و الامر بالمعروف مصلحة للعامة ، و بر الوالدين وقاية من السخط، و صلة الارحام منماة (65) للعدد، و القصاص حقنا للدماء، و الوفاء بالنذر تعريضا للمغفرة ، و توفية الميكائيل و الموازين تغييرا للبخس ، و النهى عن شرب الخمر تنزيها عن الرجس ، و اجتناب القذب حجبا عن العنة ، و ترك السرقة ايجابا للعفة (66) ، و حرم الله الشرك اخلاصا له بالربوبية ، ف (ءتقواالله حق تقاته و لا تموتن الا و اءنتم مسلمون (67)) و اءطيعوا الله فيما اءمركم به و نهاكم عنه فانه (انما يخشى الله من عباده العلماء) (68)

ثم قالت : اءيها الناس ! اءلموا اءنى فاطمة و اءبى محمد صلى الله عليه وآله ، اءقول عودا و بدءا، (69) و لا اءقول ما اءقول غلطا، و لا اءفعل ما اءفعل شططا (لقد جاءكم رسول من اءنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رءوف رحيم (70)) فان تعزوه و تعرفوه تجدوه اءبى دون نساءكم ، و اءخا ابن عمى دون رجالكم ، و لنعم المعزى اليه صلى الله عليه وآله ، فيبلغ صادعا بالندارة ، مائلا عن مدرجة المشركين ، ضاربا ثبجهم ، اءخذا باكظامهم ، داعيا الى سبيل ربه بالحكمة و الموعظة الحسنة ، يكسر (71) الاصنام ، و ينكث الهام ، حتى انهزم الجمع و ولو الدبر، حتى تفرى الليل عن صبحه ، و اءسفر الحق عن محضه ، و نطق زعيم الدين ، و خرست شقاشق الشياطين ، و طاح و شيط النفاق ، و انحلت عقد الكفر، و الشقاق ، و فهتم بكلمة الاخلاص فى نفر من البيض الخماص ، و كنتم على شفا حفرة من النار، مذقة الشارب ، و نهزة الطامع ، و فبسة العجلان ، و موطىء الاقدام ، تشربون الطرق ، و تقاتون الورق (72) ، اذلة خاسئين ، تخافون اءن يتخطفكم الناس من حولكم ، فانقذكم الله تبارك و تعالى بمحمد صلى الله عليه وآله بعد اللتيا و التى ، و بعد اءن منى بيهم الرجال ، و ذؤ بان العرب ، و مردة اءهل الكتاب (و كلما اءوقدوا نارا للحرب اءطفاءها الله) (73) اءو نجم قرن للشيطان ، و فغرت فاعرة من المشركين ، فذف اءخاه فى لهواتها، فلا ينكفىء حتى يطاء صماخها (74) باءخمصه ، و يخمد لهبها بسيفه ، و مكدودا فى ذات الله ، و (75) مجتهدا فى اءمرالله ، قريبا من رسول الله ، سيد اءولياءالله (76) مشمرا ناصحا، مجددا كادحا، و اءنتم (77) فى رفاهية من العيش ، و اءعون فاكهون آمنون ، تتربصون بنا الدوائر، و تتوكفون الاخبار، و تنكصون عند النزال ، و تفرون عند (78) القتال : فلما، اختار الله لنبيه دار اءنبيائه ، و ماءوى اءصفيائه ، ظهر فيكم حسيكة (79) النفاق ، و سمل جلاباب الدين ، و نطق كاظم الغاوين ، و نبغ حامل الاقلين ، و هدر فيق المبطلين فخطر فى عرصاتكم ، و اطلع الشيطان راءسه من مغرزه هاتفا، فاءلفاكم لدعوته مستجيبين ، و للعة (80) فيه ملاحظين ، ثم استنهضكم فوجدكمما خفافا، و اءحمشكم (81) فاءلفاكم غضابا، فوسمتم غير اءلكم ، و اءوردتم غير شربكم (82) ، هذا و العهد قريب ، و الكلم رحيب ، و الجرح لما يندمل ، و الرسول لما يقبر، ابتدارا زعمتم خوف الفتنة (اءلا فى الفتنة سقطوا و ان جهنم لمحيطة بالكافرين) (83) ، فءيهات منكم ! و كيف بكم؟! و اءنى تؤ فكون ؟ و كتاب الله اءظهركم ، اءموره ظاهرة ، و احكامه زاهرة ، و اءعلام باهرة ، و زواجه لائحة ، و اءوامره واضحة قد (84) خلفتموه وراء ظهوركم ، اءرغبة عنه تريدون...؟ (85) ام بغيره تحكمون ؟! بنس للظالمين بدلا (86) (و من يبتغ غير الاسلام دينا فلن يقبل منه و هو فى الآخرة من الخاسرين (87)) ثم (88) لم تلبثوا الا ريث اءن تسكن نفرتها، و يسلس قيادها، ثم اءخذتم تورون وقدرتها، و تيجون جمرتها، و تستجيبون لهتاف الشيطان الغوى ، و اطفاء اءنوار الدين الجلى ، و اءماد (89) سنن النبى الصفى ، تسرون حصوا (90) فى ارتقاء، و تمشون لاهله و ولده فى الخمر (91) و الضراء، و نصير (92) منكم على مثل حز المدى و خز السنان فى الحشاء، و اءنتم (93) تزعمون الا ارث لنا (افحكم الجاهلية يبعون و من اءحسن من الله حكما لقوم يوقنون) (94) اءفلا تعلمون؟! بلى تجلى (95) لكم كالشمس الضاحية اءنى ابنته اءيها المسلمون ، اءءغلب على ارثيه؟ (96) !

يابن اءبى قحافة ، اءفى كتاب الله اءن ترث اءباك و لا اءرث اءبى؟! (لقد جئت شيئا فريا) (97) اءفعلى عمد تركتم كتاب الله و نبدتموه وراء ظهوركم اذ يقول : (و ورث سليمان داود) (98)؟! و قال فيها اقتص من خبر يحيى بن زكريا عليه السلام اذ قال : رب) (99) هب لى من لذك وليا يرثنى و يرث من آل يعقوب (100)) و قال : (و اءولوا الارحام بعضهم اءولى ببعض فى كتاب الله (101)) و قال : (بوصيكم الله فى اءولادكم للذكر مثل حظ الانثيين (102)) و قال : (ان ترك خيرا الوصية للوالدين و الاقربين بالمعروف حقا على المتقين) (103) و زعمتم الا (104) حظوة لى و لا ارث من اءبى و لا رحم بيننا، اءفخصكم الله باية اءخرج منها اءبى (105) اءم هل تقولون اءهل (106) ملتين لا يتوارثان؟! اءو

لست (107) انا و ابي من اهل ملة واحدة ؟ ام انتم اعلم بخصوص القرآن و عمومة من ابي و ابن عمي ؟
فدونكما (108) مخطومة (109) مرحولة تلتك يوم حشرك ، فنعلم الحكم الله ، و الزعيم محمد ، و الموعد القيامة ، و
عند الساعة ما تخسرون (110) و لا ينفعكم اذ تندومون ، و (لكل نباء مستقر) (111) و (سوف تعلمون من ياتي به عذاب
يخرجه و يحل عليه عذاب مقيم) (112)

ثم رمت بطرفها نحو الانصار فقالت : يا معاشر الفتية (113) و اعضاء الملة ، و انصار الاسلام (114) ، ما هذه الغميمة
فى حقى ، و السنة عن ظلامتى ، اما كان رسول الله صلى الله عليه و آله ابي يقول : المرء يحفظ فى ولده ،
سرعان ما احدثتم ، و عجلان ذا اهالة و لكم طاقة بما اءحاول ، و قوة على ما اءطلب و اءزاول ، اءتقولون مات
محمد صلى الله عليه و آله ، فخطب جليل استوسع و ههنا (115) ، و استنهر فتقه ، و انفتق رتقه ، و اظلمت الارض
لغيبته ، و كسفت (116) النجوم لمصيبته ، و اكدت الامال ، و خشعت الجبال ، و اضيع الحريم ، و ازيلت الحرمة (117)
عند مماته ، فتلك والله النازلة الكبرى ، و المصيبة العظمى ، لا (118) مثلها نازلة ، و لا بائقة عاجلة ، اءعلن بها
كتاب الله جل ثناؤه فى اءفئيتكم (119) فى (120) ممساكم و مصبحكم ، هاتفا (121) و صراخا ، و تلاوة و اءلحانا و
لقبله ما حل (122) باءنبياءالله و رسله ، حكم فصل و قضاء حتم (و ما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل
اءفاين مات اءو قتل انقلبتم على اءقابكم و من ينقلب على عقبيه فلن يضرالله شيئا و سيجزى الله الشاكرين)
(123)

ابها بنى قبيلة ! اءاهضم تراث اءبي (124) و اءنتم بمراءى منى و مسمع و مئبد (125) و مجمع ؟ تلبسكم الدعوة ، و
تشملكم الخبرة ، و اءنتم ذا (126) العدد و الاداة و القوة ، و عندكم السلاح و الجنة ، و توافيكم الدعوة فلا تجيبون ، و
تاءتيكم الصرخة فلا تغيثون ، و اءنتم موصوفون بالكفاح ، معروفون بالخير و الصلاح ، و النجبة التى انتجبت (127) و
الخيرة التى اختيرت (128) ، قاتلتكم العرب ، و تحملتكم الكدو التعب ، و ناطحتكم الامم ، و كافحتكم البهم ، فلا تبرح
اءو تبرحون ، ناءمركم فءاتمرون ، حتى اذا دارت بنا رحى الاسلام ، و در حلب الايام ، و خضعت ثغرة الشرك ، و
سكنت فورة الافك ، و خمدت نيران الكفر ، و هءاءت دعوة الهرج ، و استوسق نظام الدين ، فاءنى حرتم (130) بعد
البيان ، و اءسررتم بعد الاعلان ، و نكصتم بعد الاقدام ، و اءشركتم بعد الايمان (اءلا تقاتلون قوما (131) نكثوا
اءيمانهم (132) و هموا باءخراج الرسول و هم بدؤ كم اءول مرة اءتخشونهم فالله اءحق اءن تخشوه ان كنتم مؤ منين
(133) اءلاقء (134) اءرى اءن قد اءخلدتم الى الخفض ، و اءبعءتم من هو اءحق بالبسط و القبض ، و خلوتكم بالدعة ،
و نجوتهم من الضيق بالسعة (135) ، فمءجتم ما وعيتم ، و دسعتم الذى تسوعتم ، ف (ان تكفروا اءنتم و من فى
الارض جميعا فان الله لغنى حميد (136) اءلا قد قلت ما قلت (137) على معرفة منى بالخذلة (138) التى خامرتمكم ، و
الغدرة التى استشعرتها قلوبكم ، و لكنها فيضة النفس ، و نفة الغيط ، و خور القنا (139) و بئة الصدر ، و تقدمه
الحجة ، فدونكموها فاحتقبوها ديرة الظهرة ، نقبة الخف ، باقية العار ، موسومة بغضب الله (140) و شنار الابد ،
موصولة ب (نارالله الموقدة # التى تطلع على الافئدة) (141) فبعين الله ما تفعلون (و سيعلم الذين ظلموا اءى
منقلب ينقلبون) (142)

و اءنا ابنة نذير لكم بين يدى عذاب شديد ف) اعلموا... انا عاملون (143) (و انتظروا انا منتظرون (144))
فاءجابه اءبوبكر عبدالله بن عثمان ، فقال يا بنة (145) رسول الله صلى الله عليه و آله ! لقد كان اءبوك بالمؤ منين
عطوفا كريما ، رؤ وفا رحيفا ، و على الكافرين عذابا اءليما ، و عقابا عظيما ، فان (146) عزوانه و جدناه اءباك دون النساء ،
و اءخا لبعلك (147) دون الاخلاء (148) آثرة على ، كل حميم ، و ساعده فى كل اءمر جسيم ، لا يحبكم الا كل (149)
سعيد ، و لا يبغضكم الا كل شقى (150) فاءنتم عترة رسول الله صلى الله عليه و آله الطيبون و الخيرة المنتجبون ،
على الخير اءدلتننا و الى الجنة مسالكنا ، و اءنت يا خيرة النساء و ابنة خير الانبياء صادقة فى قولك ، سابقة فى
وفور عقلك ، غير مردودة عن حءك و لا مصدودة عن صدقك ، و (151) والله ما عدوت راءى رسول الله صلى الله عليه
و آله و لا عملت الا باءنه و ان (152) الرايد لا يكذب اءهله ، و انى اءشهدالله و كفى به شهيدا اءنى سمعت رسول
الله صلى الله عليه و آله و يقول : نحن معاشر الانبياء لا نورث ذهبا و لا فضة و لا دارا و لا عقارا و انما نورث الكتب
(153) و الحكمة و العلم و النبوة ، و ما كان لنا من طعمة فلولى الامر بعدنا ان يحكم فيه بحكمة . و قد جعلنا ما
حاولته فى الكراع و السلاح يقاتل به (154) المسلمون و يجاهدون الكفار ، و يجادلون المردة ،
ثم (155) الفجار ، ذلك باءماع من المسلمين ، لم اءتفرء به (156) وحدى و لم اءستبد بما كان الراءى فيه (157) عندى
، و هذه حالى و مالى هى لك و بين يديك لا نزوى (158) عنك و لا نءخر دونك ، و اءنت سيدة (159) امة اءبيك ، و
الشجرة الطيبة لبنيك لا يدفع (160) مالك من فضلك و لا يوضع من (161) فرءك و اءصلك ، حكمك نافء فيما ملكت
يدى ، فهل ترين اءن اخالف فى ذلك اءباك صلى الله عليه و آله ؟!

فقال عليها السلام : سبحان الله ! ما كان (162) عن كتاب الله صارفا (163) و لا لءحكامه مخالفا ، بل كان يتبع اءثره ،
و يقفو سوره ، اءفءجمعون الى الغدر اعتلالا عليه بالزور ، و هذا بعد وفاته شبيه بما بغى له من الغوائل فى حياته ،
هذا كتاب الله حكما عدلا (164) ، و ناطقا فصلا ، يقول : (يرثى و يرث من آل يعقوب) (166) (165) و ورث سليمان داود)
(167) فبين (168) عزوجل فيما وزع عليه (169) من الاقساط ، و شرع من الفرائض و الميراث ، و اءباح من حظ الذكران و
الاناث ما اءزاح (170) علة المبطلين ، و اءزال التظنى و الشبهات فى الغابرين ، كلا! (بل سولت لكم اءنفسكم اءمرا
فصبر جميل و الله المستعان على ما تصفون) (171)

فقال اءبوبكر: صدق الله و صدق (172) رسوله و صدقت (173) ابنته ، اءنت معدن الحكمة ، و موطن الهدى و الرحمة ،
و ركن الدين ، و عين الحجة ، لا ابعء صوابك ، و لا انكر خطابك ، هؤ لءالمسلمون بينى و بينك فلدونى ما تقلدت ،
و باتفاق منهم اءخذت ما اءخذت ، غير مكابر و لا مستبد و لا مستاءثر ، و هم بذلك شهود.

فالتفتت فاطمه عليها السلام الناس (174) و قالت : معاشر الناس ! المسرعة (175) الى قيل الباطل ، المغضية على الفعل القبيح الخاسر (اءفلا يتديرون القرآن اءم على قلوب اءقفالها)، (176) كلا بل ران على قلوبكم ، ما اءساءتم من اءعمالكم ، فاءخذ بسمعكم و اءبصاركم ، و لبئس ما ناءولتم ، و ساءما به اءشرتم ، و شر ما منه اعتضتم (177) ، لنجدن والله محمله ثقيلًا، و غبه وبيلا، ذا كشف الغطاء، و بان ما وراء (178) الضراء، و بدا لكم من ربكم ما لم تكونوا تحتسبون (و خسر هنا لك المبطلون(179)) ثم عطف (180) على قبر النبى صلى الله عليه و آله و قالت:

قد كان بعدك اءبناء و
هنيئة

لو كنت شاهدها لم تكبر (181)
الخطب

انا فقدناك فقد الارض
وابلها

و اختل قومك فاشهدهم و قد
نكبوا(182)

و كل اءهل له قربى و
منزلة (183)

عند الاله على الاذنين مقرب

اءبت رجال لنا نجوى
صدورهم

لما مضيت و حالت دونك الترب

تجهمتنا رجال و استخف
بنا

لما فقدت و كل الارض مغتصب

و كنت بدرا و نورا يستضاء
به

عليك تنزل (184) الخير محتجب

فليت قبلك كان الموت
صادفنا

لما مضيت و حالت دونك
الكتب

انا رزينا بما لم يرز
ذوشخن

من البرية لا عجم و لا عرب
(185)

ثم انكفاءت عليها السلام - و اءميرالمؤ منين عليه السلام يتوقع رجوعها اليه و يتطلع طلوعها عليه - فلما استقرت بها الدار، قالت اءميرالمؤ منين عليه السلام : يابن اءبى طالب عليك السلام! (186) اشتملت شملة الجنين ، و قعدت حجرة الظنين ، نقضت قادمة الاجدل ، فخانك ريش الاعزل ، هذا ابن اءبى قحافة بيتزنى نحيلة (187) اءبى و بلغة (188) ابنى ، لقد اءجهر (189) فى خصامى ، و اءلقيه اءلد فى كلامى ، حتى ، حبستنى قبيلة نصرها، و المهاجرة وصلها، و غضت الجماعة دونى طرفها، فلا دافع و لا مانع ، خرجت كاظمة ، و عدت راعمة ، اءضرت خدك يوم اءضعت خدك ، افترست الذئاب و افترشت التراب ، ما كفتت قائلًا، و لا اغنيت باطلا(190) ، و لا خيار لى ، ليتنى مت قبل هنيئتى(191) ، و دون زلتى (192) عذيرى الله منك (193) عاديا، و منك حاميا، و بلاى ! فى كل شارق (194) ، مات العمد، و وهت (195) العصد، شكواى الى اءبى ، و عدواى الى ربى ، اللهم اءنت اءشد (196) قوة و حولا،

واحد (197) باءسا و تنكيلا.

فقال اميرالمؤمنين عليه السلام : لا ويل عليك (198) ، الويل لشانك ، نهني (199) عن وجدك يا بنة الصفة ، و بقية النبوة ، فماونيت عن ديني ، و لا اءخطاء مقدورى ، فان كنت تريدين البلغة ، فرزقك مضمون ، و كفيلك مءمون ، و ما اعدك لك اءفضل مما قطع عنك ، فاحتسبى الله .

فقلت : حسبى الله ... و اءمسك

ءاقول : وجدت هذه الخطبة فى كتاب بلاغات النساء لابى الفضل اءحمد بن اءبى طاهر (200) ، فءحبيت ايرادها فيه من الاختلاف ، مع ما ءوردنا سابقا

9- قال اءبوالفضل : ذكرت لابى الحسين زيد بن على بن الحسين (201) بن على بن الحسين بن على بن اءبى طالب صلوات الله عليهم كلام فاطمة عليها السلام عند منع اءبى بكر اياها فدك ، و قلت له : ان هؤ لاء يزعمون انه مصنوع ، و اءنه من كلام اءبى العيناء - الخبير منسوق على (202) البلاغة على الكلام - فقال لى : رءايت مشايخ آل اءبى طالب يروونه عن آبائهم ، و يعلمونه اءبناءهم ، و قد حدثني اءبى عن جدى يبلغ به فاطمة عليها السلام على هذه الحكاية ، و رواه مشايخ الشيعة و تدارسوه بينهم قبل اءن يولد جد اءبى العيناء و قد حدث به الحسن بن علوان عن عطية العوفى اءنه سمع عبدالله بن الحسن يذكر (203) عن اءبيه ، ثم قال اءبوالحسين : و كيف يذكر هذا من كلام فاطمة فينكر ، و هم يروون (204) من كلام عائشة عند موت اءبيها ما هو اءعجب من كلام فاطمة ، فيحققونه (205) لو لا عداوتهم لنا اءهل البيت ثم ذكر الحديث ، قال : لما اءجمع اءبوبكر على منع فاطمة بنت رسول الله صلى الله عليه و آله فدك ، و بلغ ذلك فاطمة عليها السلام لاثت (206) خمارها على رءسها و اءقبلت فى لمة من حفدتها و نساء قومها (207) تطاءذيولها ، ما تخرم من مشية رسول الله صلى الله عليه و آله شيئا حتى دخلت على اءبى بكر - و هو فى حشد من المهاجرين و الانصار - فنيطت دونها ملاءة ، ثم اءنت اءنة اءجهش القوم لها بالبكاء ، و ارتج المجلس ، و اءمهلت حتى سكن نشيج القوم و هءاءت فورتهم ، فافتتحت الكلام بحمدلله و الثناء عليه و الصلاة على رسول الله صلى الله عليه و آله ، فعاد القوم فى بكائهم ، فلما اءمسكوا عادت فى كلامها فقالت : (لقد جاءكم رسول من اءنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رءوف رحيم (208)) فان تعزوه (209) تجده اءبى دون نساءكم (210) ، و اءخا ابن عمى دون رجالكم ، فبلغ النذارة ، صادعا بالرسالة ، ماثلا على (211) مدرجة المشركين ، ضاربا لئبجهم ، آخذا بكظمهم ، يجذ (212) الاصنام ، و ينكث (213) الهام ، حتى هزم الجمع و ولوا الدبر ، و تفرى (214) الليل عن صبحه ، و اءسفر الحق عن محضه ، و نطق زعيم الدين ، و خرس شقاشق الشياطين : (و كنتم على شفا حفرة من النار) (215) مذقة الشارب ، و نهزة الطامع ، و قيسة العجلان ، و موطىء الاقدام ، و تشربون الطرق ، و تقتانون الورق ، اذلة خاشعين (تخافون اءن يتخطفكم الناس) (216) من حولكم ، فاءنذكم الله برسوله صلى الله عليه و آله بعد اللتيا و التى ، و بعد ما منى بيهم الرجال ، و ذؤ بان العرب (217) ، كلما حشوا نارا للحرب (218) و نجم قرن للضلال ، و فغرت فاعرة من المشركين ، فذف باءخيه فى لهواتها ، و لا ينكفى حتى يطاءسماخها (219) باءخمسه و يخدم لهبها (220) بحده (221) ، مكدودا فى ذات الله ، قريبا من رسول الله ، سيدا فى اولياءالله ، و اءنتم فى بلهنية (222) و اءدعون آمنون ، حتى اذا اختار الله لنييه صلى الله عليه و آله دار اءنبيائه ، ظهرت حسيكة (223) النفاق ، و سمل (224) جلباب الدين ، و نطق كاظم الغاوين ، و نبغ خامل الاقلين (225) ، و هدر فيق المبطلين ، يخطر (226) فى عرضاتكم ، و اءطلع الشيطان رءسه من مغرزه (227) صارخا بكم ، فوجدكم لدعائه مستجيبين ، و للعزة فيه ملاحظين ، فاستنهضكم فوجدكم خفافا ، و اءحمشكم (228) فاءلفاكم غضايا فوسمتم غير ابلكم ، و اءوردتموها غير شربكم ، هذا و العهد قريب ، و الكلم رحيب ، و الجرح لما يندمل ، بدارا زعمتم (229) خوف الفتنة (ءلا فى الفتنة سقطوا و ان جهنم لمحيطة بالكافرين (230)) فهيهات منكم و اءنى بكم (231) و اءنى تؤ فكون ، و هذا كتاب الله بين اءظهركم ، زواجره بينة ، و شواهده لائحة ، و اءوامره واضحة ، اءرغبة عنه تدبرون ، اءم بغيره تحكمون (بئس للظالمين بدلا) (232) و من بيتغ غير الاسلام دينا فلن يقبل منه و هو فى الاخرة من الخاسرين (233)) ، ثم لم تريثوا اءختها (234) الا ريث اءن تسكن نفرتها (235) ، تسرون حسوا فى ارتقاء (236) ، و نصبر منكم على مثل حز المدى ، و اءنتم الان (237) تزعمون اءن لا ارث لنا (ءفحكم الجاهلية يبغون و من اءحسن من الله حكما لقوم يوقنون (238)) (ويها! يا معشر المهاجرة ابتز (239) ارث اءبيه؟!)

ءفى الكتاب اءن ترث اءباك و لا اءرث اءبى؟! (لقد جئت شيئا فريا) (240) فدونكما مخطومة مرحولة تلقاك يوم حشرک ، فنعمة الحكم الله ، و الزعيم محمد ، و الموعد القيامة ، و عند الساعة (يخسر المبطلون) (241) و (لكل نباء مستقر و سوف تعلمون) (242)

ثم انحرفت الى قبر النبى صلى الله عليه و آله و هى تقول:

قد كان بعدك اءبناء و

هنيئة

لو كنت شاهدها لم تكثر
الخطب

انا فقدناك فقد الارض وابلها

و اختل قومك فاشهدهم و لا تغب

قال : فما راءينا يوما كان اءكثر باكيا و لا باكية من ذلك اليوم⁽²⁴³⁾ .
ثم قال اءحمد بن اءبى طاهر⁽²⁴⁴⁾ حدثنى جعفر بن محمد - رجل من اءهل ديار مصر لقيته بالرافقة - ⁽²⁴⁵⁾ قال :
حدثنى اءبى قال : اءخبرنا موسى بن عيسى قال : اءخبرنا عبدالله بن يونس قال : اءخبرنا جعفر الاحمر، عن زيد
بن على رحمة الله عليه عن عمته زينب بنت الحسين عليهما السلام ، قالت : لما بلغ فاطمة عليها السلام اءجمع
اءبى بكر على منعها فءك لائت⁽²⁴⁶⁾ خمارها و خرجت فى حشدة نسائها و لمة من قومها، تجر ادراعها⁽²⁴⁷⁾ ، ما
تخرم من مشية⁽²⁴⁸⁾ رسول الله صلى الله عليه و آله شيئا، حتى وقفت على اءبى بكر - و هو فى حشد من
المهاجرين و الانصار - فاءنت اءنة اءجهش لها القوم بالبكاء، فلما سكنت فورتهم قالت:
اءبداء بءمدلله - ثم اءسبلت بينها و بينهم سجفا - ⁽²⁴⁹⁾ ثم قالت : اءمدلله على ما اءنعم ، و لها ⁽²⁵⁰⁾ الشكر
على ما اءلهم ، و الثناء بما قدم من عموم نعم ابتداها، و سبوغ آلاء اءسداها، و احسان ممن والاها ⁽²⁵¹⁾ جم عن
الاحياء عددها، و ناءى عن المءازاة اءمدها، و تفاوت عن الادراك آمالها، و استثنى ⁽²⁵²⁾ الشكر بفضائلها، و
استحمد الى الخلائق باءزالها، و ثنى بالندب الى امثالها، و اءشهد اءن لا اله الا الله : كلمة جعل الاخلاص
تاءويلها، و ضمن القلوب موصولها، و اءنار ⁽²⁵³⁾ فى الفكرة معقولها، الممتنع من الابصار رؤى به ، و من الاوهام
الاحاطة به ، اءتدع الاشياء لا من شىء قبله ، و اءتذاها بلا مثال لغير فايدة زادته ، الا اءظهار لقدرته ، و تعبدا
لبريته ، و اعزازا لدعوته ، ثم جعل ⁽²⁵⁴⁾ الثواب على طاعته ، و العقاب ⁽²⁵⁵⁾ على معصيته ، زيادة ⁽²⁵⁶⁾ لعباده عن
نقمته ، و حياشا لهم الى ⁽²⁵⁷⁾ جنته ، و اءشهد اءن اءبى محمدا عبده و رسوله ، اءتاره قبل اءن يجتبله ، و
اصطفاه قبل ان اءتبعه⁽²⁵⁸⁾ ، و سماه قبل اءن استنجبه ، اء الخلائق بالغيوب مكنونة ، و بستر الاهاويل مصونة ، و
بهاءة العدم مقرونة ، علما من الله عزوجل بمايل الامور، و احاطة بءواءء الدهور، و معرفة بمواضع المقذور، اءتبعه
الله عزوجل ⁽²⁵⁹⁾ اءماما لامره ⁽²⁶⁰⁾ و عزيمة على امضاء حكمه ، فراءى الامم صلى الله عليه و آله فرقا فى
اءديانها، عكفا على نيرانها، عابدة لاواثنها، منكرة لله مع عرفانها، فاءنار الله عزوجل بمحمد صلى الله عليه و آله
ظلمها، و فرج عن القلوب بهمها، و جلا عن الابصار غممها، ثم قبض الله نبيه صلى الله عليه و آله قبض راءفة و
اءختيار، رغبة باءبى صلى الله عليه و آله عن ⁽²⁶¹⁾ هذه الدار، موضوع عنه العبء و الاوزار، محتف ⁽²⁶²⁾ بالملائكة
الابرار، و مجاورة الملك الجبار، و رضوان الرب الغفار، صلى الله عليه محمد نبى الرحمة و اءمينة على وحيه ، و
صفيه من الخلائق ، و رضيه و رحمة الله و بركاته.
ثم اءتم عبادالله - تريد اءهل المجلس - نصب اءمرالله و نهيه ، و حملة دينه و وحيه ، و اءناءالله على اءنفسكم و
بلغاؤه الى الامم ، زعمتم حق لكم ⁽²⁶³⁾ لا بشرط ⁽²⁶⁴⁾ فيكم عهد قدمه اليكم ، و نحن ⁽²⁶⁵⁾ بقية استخلفنا عليكم ،
و معنا كتاب الله ، بينة بصائره ، و آى ⁽²⁶⁶⁾ فينا منكشفة سرائره ، و برهان منجلية ظواهره ، مديم للبرية ⁽²⁶⁷⁾
اسماعه ، قائد الى الرضوان اتباعه ، مؤء الى النءاة استماعه ، فيه بيان ⁽²⁶⁸⁾ حجج الله المنورة ، و عزائم
المفسرة ، و محارمه المخدرة ، و بيناته ⁽²⁶⁹⁾ الجالية ، و جملة الكافية ، و فضائله المندوبة ، و رخصة الموهوبة
⁽²⁷⁰⁾ و شرائعه المكتوبة ، ففرض الله الايمان تطهيرا لكم من الشرك ، و الصلاة تزبيها عن الكبر، و الصيام تبييتا
للاخلاص ، و الزكاة تزبيدا فى الرزق ، و الحج تسلية للدين ، و العدل تنسكا ⁽²⁷¹⁾ للقلوب ، و طاعتنا نظاما للملة
⁽²⁷²⁾ ، و امامتنا لما ⁽²⁷³⁾ من الفرقة ، و حبنا عزا للاسلام ، و الصبر منءاة ، و القصاص حقنا للءماء، و الوفاء بالندر
تعرضا للمغفرة ، و توفية المكائيل و الموازين تغييرا للبخسة ⁽²⁷⁴⁾ و النهى عن شرب الخمر تنزيها عن الرجس ، و
قذف المحصنات اجتنابا للعة ، و ترك السرقة اءجابا للعة ، و حرم الله عزوجل الشرك اخلاصا له بالروبية ف
اتقوالله حق تقاته و لا تموتن الا و اءتمتم مسلمون ⁽²⁷⁵⁾ و اءطيعوه فيما اءمركم به و نهاكم عنه ، فانه (انما
يخشى الله من عباده العلماء)⁽²⁷⁶⁾
ثم قالت : اءيها الناس ! اءنا فاطمة ! و اءبى محمد صلى الله عليه و آله اءقولها بءاء على عودى ⁽²⁷⁷⁾ لقد جاءكم
رسول من اءنفسكم ... ⁽²⁷⁸⁾ (... ثم ساق الكلام على ما رواه زيد بن على عليه السلام فى رواية اءبيه.

ثم قالت - فى متصل كلامها - افعلى محمد تركتم كتاب الله ، و نبذتموه وراء ظهوركم ، اذ يقول الله تبارك و تعالى : (و ورث سليمان داود) (279) و قال الله عزوجل فيما قص (280) من خبر يحيى بن زكريا: (فهب لى من لذك و ليا يرثى و يرث من آل يعقوب) (281) و قال عز ذكره : (و اولوا الارحام بعضهم اولى ببعض فى كتاب الله (282)) و قال : (يوصيكم الله فى اولادكم للذكر مثل حظ الانثيين (283)) و قال : (ان ترك خيرا الوصية للوالدين و الاقربين بالمعروف حقا على المتقين) (284) و زعمتم اءلا حظوة لى ارث من اءبى(285) ، و لا رحم بيننا، اءفحصكم الله باءية اءخرج نبى صلى الله عليه و آله منها؟! ام تقولون اءهل ملتين لا يتوارثون؟! اءو لست اءنا و اءبى من اءهل ملة واحدة؟! ام (286) لءلكم اءعلم بءصوص القرآن و عمومه من النبى صلى الله عليه و آله؟! (اءفحكم الجاهلية يبعون و من اءحسن من الله حكما لءقوم يوءقون (287)) (اءء غلب على ارثى ظلما و جورا؟) (288) !و سيعلم الذين ظلموا اءى منقلب يءقبلون (289))

و ذكر اءنها لما فرغت من كلام اءبى بكر و المهاجرين عدلت الى مجلس الانصار، فقالت : معشر البقية ، و اءضاد الملة ، و حصون الاسلام ! ما هذه الغمزة فى حقى و السنة عن ظلامتى ؟ اءما كان رسول الله صلى الله عليه و آله يقول : المرء يءفظ فى ولده؟! سرعان ما اءجءبتم فاءءديتم ، و عجلان ذا اءالة اءتقولون (290) مات رسول الله صلى الله عليه و آله فءخطب جليل استوسع و هيه ، و استنهر فءقه ، و بعد و قته ، و اءظمت الارض لءغيته ، و اءكتابت خيرة الله لمصبيته ، و خشعت الجبال ، و اءكدت الءمال ، و اءضيع الحريم ، و اءزىلت الحرمة عند مماته صلى الله عليه و آله ؟ و تلك نازلة اءلن بها (291) كتاب الله فى اءفنيءكم فى ممساكم و مصبكم ، يءهءف بها (292) فى اءسماعكم ، و لءبله ما حلت (293) باءنباء الله عزوجل و رسله (و ما محمد الء رسول قد ءلنت من قبله الرسل اءفاين مات اءو قءل انقلبتم على اءءقابكم و من يءقلب على عءبيه فلن يضر الله شيئا و سيجزى الله الشاكرين (294)) (اءها بنى قبله ! اءءهضم تراث اءبيه و اءنتم بمراءى منه و مسمع ؟ تلبسكم الدعوة ، و تشملكم (295) الحيرة ، و فىكم العءد، و العءة ، و لكم الءار، و عندكم الجنن ، و اءنتم الءولى يءبه الله (296) التى اءتجب (297) لءينه و اءنصار رسوله ، و اءهل الاسلام ، و الخيرة التى اءتار لنا اءهل البيت فباءديتم العرب ، و ناهضتم الءامم ، و كافءتم البهيم ، لا نبرح ناءمركم و تاءمرون(298) ، حتى دارت لكم بنا رءى (299)الاسلام و در حلب الءنام ، و ءضعت نعة الشرك ، و باءخت نيران الحرب ، و هءاءت دعوة الهرج ، و استوءق (300)نظام الءين فاءنى جرتم (301) بعد البيان ، و نءصتم بعد الءءدام ، و اءسررتم بعد الءعلان ، لءقوم نءثوا اءمانهم : (اءءءشونهم فالله اءحق اءن ءءشوه ان ءنتم مؤ منين (302)) (ءلا قد اءرى اءن قد اءءلءتم الى الءفض ، و رءنتم الى الءعة ، فءجءتم عن الءين ، و مءجءتم (303) الذى و عيتم ، و وسعتم (304) الذى سوعتم ف (ان ءءفروا اءنتم و من فى الارض جميعا فان الله لءنى حميد (305)) (ءلا و قد قءلت الذى قءله على معرفة منى بالءءلان الذى ءامر صدوركم ، و استءشعرتة قلوبكم ، و لكن قءله فىضة النفس ، و نفة الغيظ ، و بئة الصدر، و معذرة الءجة ، فءونكموها فاءءقبوها مءبرة الظهر ، ناغبة الءف ، (306) باقية الءار ، موسومة بشنار الءبء، موصولة ب) نارالله الموقءة # التى ءطلع على الءفءة (307). فبعين الله ما ءفءلون : (و سيعلم الذين ظلموا اءى منقلب يءقبلون (308)) (و اءنا ابنة نءير (لكم بين يءى عذاب شءيء) (309) ، ف (اعلموا... اءنا عاملون و اءنظروا اءنا منءظرون(310))

قال اءبوالفضل : و قد ذكر قوم اءن اءباالءيناء اءعى هذا الكلام ، و قد رواه قوم صححوه و ءءبناه على ما فيه . و ءءنى اءبوالله بن اءمء العبءى عن الءسين بن علوان عن عطية العوفى اءنة سمع اءبا بكر يومئذ يقول لفاءمة عليهاالسلام : يا بنت رسول الله ! لءد كان صلى الله عليه و آله بالءؤ منين رءيما (311) و على الءافرين عذابا اءليما و اذا عزوانه كان اءباك ءون النساء، و اءءا ابن عمك ءون الءجال ، آءره على كل حميم ، و ساعءه على الءامر العظيم ، لا يءبكم الا العظيم السعءة ، و لا يبعءكم الا الرءى الءلءة ، و اءنتم عترة الله الطيبون ، و خيرة الله المءنءجون(312) ، على الءخرة اءءلءنا، و باب الءنة لسالءنا .

و اءما منعك ما ساءلت فلا ءلك لى ، و اءما فءك و ما ءعل اءبوك لك(313) ، فان منعءك فاءنا ظالم ، و اءما الميراث فءءءلمين اءنه صلى الله عليه و آله قال : لا نورث ما (314) اءبقيناه صدقة .

قالت : ان الله يقول عن نبى من اءنبيائه : (يرثنى و يرث من آل يعقوب) (315) ، و قال : (و ورث سليمان داود (316)) فءذان (317) نبهان ، و قد علمت اءن النبوة لا يورث ما ءونها، فمالى اءمنع ارث اءبى؟! اءنزل الله فى الءتاب الءفاءمة بنت محمد صلى الله عليه و آله فءءلنى عليه فاءءقع به ؟

فقال : يا بنت رسول الله صلى الله عليه و آله ! اءنء عين الءجة ، و منطق الرسالة ، لا يء لى بءوابك ، و لا اءءفءك عن صوابك ، و لكن هذا اءبوالءسن بينى و بينك هو الذى اءءبرنى بما ءءفءت ، و اءنباءتى بما اءءءت و ءرءت .

قالت : فان يءن ءلك ءلك فءصبر لمر الءق ، و الءمءلله اله الءق(318)

و ما وءءت هذا الءءءء على الءمام الا عند اءبى هءان(319)

اءقول : لا يءفى ذى عينين اءن ما الءقوه فى آءر الءبر لا يوافء شيئا من الروايات ، و لا يلائم ما مر من الفءرات و

التظلمات و الشكايات ، و سنوضح القول فى ذلك ان شاء الله تعالى.
و لنوضح تلك الخطبة الغراء الساطعة عن سيده النساء صلوات الله عليها التى تحير من العجب منها و الاعجاب بها احلام
الفصحاء و البلغاء، و بنى الشرح على رواية الاحتجاج و تشير اعحيا الى الروايات الاخر
قوله:

٠ اعجم اعوبكر : اعى اعحكم النية و العزيمة عليه (320) .
٠ لاثت خمارها على راعسها: اعى عصبته و جمعته (321) ، يقال لاث العمامة على راعسه يلوئها لوئها اعى شدها و
ربطها (322)
٠ و الجلباب - بالكسر - يطلق على الملحفة (323) و الرداء و الازار (324) و الثواب للمراة دون الملحفة (325) ، و
الثوب كالمقنعة تغطى بها المراة راعسها و صدرها و ظهرها، و الاول هنا اعظهر
٠ اعقبلت فى لمة من حفتها: اللمة - بضم اللام و تخفيف الميم - الجماعة (326) ، قال فى النهاية : فى حديث فاطمة
عليها السلام اعنها خرجت فى لمة من نساؤها تتوطا ذيلها الى اعبى بكر فعاتبته ... اعى فى جماعة من نساؤها، قيل : هى ما
بين الثلاثة الى العشرة ، و قيل : اللمة : المثل فى السن و الترب.
و (327) قال الجوهرى : الهاء عوض من الهمزة الذاهبة من وسطه (328) ، و هو مما اعخذت عينه كسر (329) و مذو
اصلها فعلة من الملاءمة ، و هى الموافقة . انتهى (330)
اعقول : و يحتمل اعن يكون بتشديد الميم . قال الفيروز آبادى : (331) اللمة - بالضم - الصاحب و الاصحاب فى السفر و
المونس للواحد و الجمع (332)
٠ و الحفدة - بالتحريك - : الاعوان و الخدم (333) .
٠ تطاء ذبولها : اعى كانت اعثوابها طويلة تستر قدميها، و تضع عليها قدمها عند المشى ، و جمع الذيل باعتبار الاجزاء اعو
تعدد الثياب
٠ ما تخرم مشيتها مشية رسول الله صلى الله عليه و آله ، و فى بعض النسخ : من مشى رسول الله صلى الله عليه و آله ،
و الخرم : الترك (334) ، و النقص و العدول ، (335) ، و المشية - بالكسر - الاسم من مشى يمشى مشيا (336) ، اعى لم
تنقص مشيتها من مشيه صلى الله عليه و آله شيئا كاعنه هو بعينه ، قال فى النهاية (337) فيه ما خرمت من صلاة رسول
الله شيئا، اعى ما تركت ، و منه الحديث)) : لم اعخرم منه حرفا ((اعى لم اعدع
٠ و الحشد - بالفتح و قد يحرك - الجماعة (338)
و فى الكشف (339) : ان فاطمة عليها السلام لما بلغها اجماع اعبى بكر على منعها فدكا لاثت خمارها و اعقبلت فى لميمة
من حفتها و نساء قومها، تجر اعدراعها، و تطاء فى ذبولها، ما تخرم من مشية رسول الله صلى الله عليه و آله ... حتى
دخلت على اعبى بكر - و قد حشد المهاجرين و الانصار - فضرب بينهم بريطة بيضاء، و قيل قبطية ... فاعنت اعنة
اعجش لها القوم بالبكاء، ثم اعمهلت طويلا حتى سكنوا من فورتهم ...، ثم قالت عليها السلام : اعبتدى بحمد من هو اعولى
بالحمد و الطول و المجد، الحمد لله على ما اعنعم ...
٠ فنيطت دونها ملاءة : الملاءة - بالضم و المد - الربطة (340) و الازار، و نيطت بمعنى عقلت (341) اعى ضربوا بينها
عليها السلام و بين القوم سترا و حجابا، و الربطة - بالفتح - الملاءة اذا كانت قطعة واحدة ، و لم تكن لفقين ، (342) ، او
هى كل ثوب لين رقيق (343)
٠ و القبطية - بالكسر :- ثياب بيض رفاق من كتان تتخذ بمصر، و قد يضم لانهم يغيرون فى النسبة (344)
٠ و الجهش : اعن يفزع الانسان الى غيره و هو مع ذلك يريد البكاء كالصبي يفزع الى امه و قد تهبيا للبكاء (345) يقال :
جهش اليه كمنع و اجهش (346)
٠ و الارتجاج : الاضطراب (347)
٠ قوله : هنيئة ... اعى صيرت زمانا قليلا (348) .
٠ و النشيج : صوت معه توجع و بكاء كما يردد الصبي بكاءه فى صدره (349)
٠ و هداعت - كمنعت :- اعى سكنت (350) .
٠ و فورة الشىء شدته ، و فار القدر اعى جاشت (351) .
٠ قولها صلوات الله عليها: بما قدم ... اعى بنعم اعطاها العباد قبل اعن يستحقوها، و يحتمل اعن يكون المراد بالتقديم
الايجاد و الفعل من غير ملاحظة معنى الابتداء، فيكون تاءسيسا
٠ و السبوغ : الكمال (352) .
٠ و الالاء : النعماء جمع اعلى - بالفتح و القصر و قد يكسر الهمزة (353)
٠ و اسدى اولى و اعطى بمعنى واحد (354)
٠ قولها: و الاها... اعى تابعها (355) باعطاء نعمة بعد اخرى بلا فصل

و جم الشىء اى كثر، (356) والجم : الكثير (357) و التعدية بعن لتضمين معنى التعدى و التجاوز
قولها عليها السلام : و ناعى (358) عن الجزاء اعمدها... الامد - بالتحريك - : الغاية المنتهى ، (359) اى بعد عن
الجزاء بالشكر غايتها، فالمراد بالامد اما الامد المفروض ، اذ لا اعمد لها على الحقيقة ، اءو الامد الحقيقى لكل حد من
حدودها المفروضة ، و يحتمل ان يكون المراد باعمدها ابتداءها ، و قد مر فى كثير من الخطب بهذا المعنى.
و قال فى النهاية فى حديث (الحجاج)) : قال للحسن : ما امذك ؟ قال : سنتان من خلافة (360) عمر ((، اراد انه ولد لسنتين
من خلافته ، و للانسان امدان ، مولده و موته . انتهى (361) و اذا حمل عليه يكون اءبلغ ، و يحتمل - على بعد - ان
يقراء بكسر الميم ، قال الفيروزآبى (362) : الامد (363) : المملو من خير و شر، و السفينة المشحونة (364)
و تفاوتت عن الادراك اءبدها... التفاوت : البعد، (365) و الابد: الدهر و الدايم (366) و القديم الازلى ، و بعده عن
الادراك لعدم الانتهاء

و نديهم لاستزادته بالشكر لا تصالها... يقال : نديه للامر و اليه فانئذب ... اى دعاه فاجاب ، (367) و اللام فى قولها:
لا تصالها... لتعليل الندب اى رغيهم فى استزادة النعمة بسبب الشكر لتكون نعمة متصلة لهم غير منقطعة عنهم ، و جعل
اللام الاولى للتعليل و الثانية للصلة بعيد، و فى بعض النسخ : لا فضالها، فيحتمل تعلقه بالشكر
و استحمد الى الخلاق باجزالها... اى طلب منهم الحمد بسبب اجزال النعم و اكمالها عليهم ، يقال : اجزلت له من
العطاء... اى اكثر ، (368) و اجزالك النعم كاءنه طلب الحمد اءو طلب منهم الحمد حقيقة لا جزال النعم ، و على
التقديرين : التعدية بالى لتضمين معنى الانتهاء اءو التوجه ، و هذه التعدية فى الحمد شايع بوجه آخر ، يقال : احمد اليك الله
، قيل : اى احمده معك ، و قيل : اى احمد اليك نعمة الله بتحديثك اياها، (369) و يحتمل ان يكون استحمد بمعنى
محمد، يقال : فلان يتحمد على ... اى يمتن ، (370) فيكون الى بمعنى على ، و فيه بعد
و تئى بالندب الى امثالها... اى بعد ان اءكمل لهم النعم الدنيوية نديهم الى تحصيل امثالها من النعم الاخرية اءو
الاعم منها و من مزيد النعم الدنيوية ، و يحتمل ان يكون المراد بالندب الى امثالها اءمر العباد بالاحسان و المعروف ، و
هو انعام على المحسن اليه و على المحسن اءبضا، لانه به يصير مستوجبا للاعواض و المثوبات الدنيوية و لاخرية
كلمة جعل الاخلاص تاءويلها... المراد بالاخلاص جعل الاعمال كلها خالصة لله تعالى ، و عدم شوب الرياء و
الاعراض الفاسدة ، و عدم التوسل بغيره تعالى فى شىء من الامور ، فهذا تاءويل كلمة التوحيد، لان من اءيقن باءنه الخالق
و المدبر، و باءنه لا شريك له فى الالهية فحق له ان لا يشرك فى العبادة بغيره ، و لا يتوجه فى شىء من الامور الى
غيره

و ضمن القلوب موصولها... هذه الفقرة تحتل وجوها:
الاول : ان الله تعالى اءلزم و اءوجب على القلوب ما تستلزمه هذه الكلمة من عدم تركبه تعالى ، و عدم زيادة صفاته
الكمالية الموجودة و اشباه ذلك مما يؤول الى التوحيد.
الثانى : ان يكون المعنى جعل ما يصل اليه العقل من تلك الكلمة مدرجا فى القلوب مما اءراهم من الايات فى الافاق و فى
اءنفسهم ، اءو بما فطرهم عليه من التوحيد.
الثالث : ان يكون المعنى لم يكلف العقول الوصول الى منتهى دقايق كلمة التوحيد تاءويلها، بل انما كلف عامة القلوب
بالاذعان بظاهر معناها، و صريح مغزاها، و هو المراد بالموصول.
الرابع : ان يكون الضمير فى موصولها راجعا الى القلوب ، اى لم يلزم القلوب الا ما يمكنها الوصول اليها من تاءويل
تلك الكلمة الطيبة ، و الدقايق المستنبطة منها اءو مطلقها، ولو لا التفكيك لكان اءحسن الوجوه بعد الوجه الاول ، بل مطلقا
و انار فى الفكر معقولها... اى اءوضح (371) فى الازهان ما يتعقل من تلك الكلمة بالتفكر فى الدلائل و البراهين ، و
يحتمل ارجاع الضمير الى القلوب اءو الفكر - بصيغة الجمع - اى اءوضح بالتفكر ما يعقلها العقول ، و هذا يؤيد الوجه
الرابع من وجوه الفقرة السابقة
و الممتنع من الابصار رؤيته ... يمكن (372) ان يقرأ الابصار - بصيغة الجمع و المصدر - ، و المراد بالرؤية العلم
الكامل و الظهور التام

و من الاسن صفته ... الظاهر ان الصفة هنا مصدر، و يحتمل المعنى بتقدير اى بيان صفته
لا من شىء... اى مادة.
بلا احتذاء امثلة امثلها، احتذى مثاله اقتدى به (373) و امثلها... اى تبعها (374) و لم يتعد عنها... اى لم يخلقها
على وفق صنع غيره.

و تنبيهها على طاعته ... لان نوى العقول يتنبهون بمشاهدة مصنوعات باءن شكر خالقها و المنعم بها الواجب ، اءو ان
خالقها مستحق للعبادة ، اءو باءن من قدر عليها يقدر على الاعادة و الانتقام
و تعبدا لبريته ... اى خلق البرية ليتعبدهم ، اءو خلق الاشياء ليتعبد البرايا بمعرفته و الاستدلال بها عليه.
و اعزازا لدعوته ... اى خلق الاشياء ليغلب و يظهر دعوة الانبياء اليه بالاستدلال بها

٥ زيادة لعباده عن نعمته ، و حياشة لهم الى جنته: ...
 الذود و الذباد - بالذال المعجمة -... السوق و الطرد و الدفع (375) و الابعاد .
 وحشت الصيد احوشه اذا جنته من حواليه لتصرفه الى الحباية(376) .
 و لعل التعبير بذلك لنفور الناس بطباعهم عما يوجب دخول الجنة .
 قبل ان اجتبله ... الجبل : الخلق ، يقال : جبلهم الله ... اعى خلقهم ، و جبله على الشىء ... اعى طبعه عليه(377) ، و لعل
 المعنى اعنه تعالى سماه لانبيائه قبل ان يخلقه ، و لعل زيادة البناء للمبالغة تنبيهها على اعنه خلق عظيم و فى بعض النسخ -
 بالحاء المهملة - يقال : احتبل الصيد... اعى اخذه بالحباله (378) فيكون المراد به الخلق او البعث مجازا، و فى بعضها:
 قبل ان اجتباه ... اعى اصطفاه (379) بالبعثة ، و كل منها لا يخلو من تكلف
 ٥ و بستر الاهاويل (380) مصونة ... لعل المراد بالستر ستر العدم اعو حجب الاصلاب و الارحام ، و نسبه الى الاهاويل
 لما يخلق الاشياء فى تلك الاحوال من موانع الوجود و عوائقه ، و يحتمل ان يكون المراد اعنها كانت مصونة عن الاهاويل
 بستر العدم ، اذ هى انما تلحقها بعد الوجود، و قيل : التعبير من قبيل التعبير عن درجات العدم بالظلمات
 ٥ بمائل (381) الامور - على صيغة الجمع -... اعى عواقبها، و فى بعض النسخ بصيغة المفرد
 ٥ معرفة بمواقع المقدور... اعى لمعرفته تعالى بما يصلح و ينبغى من امرنة الامور الممكنة المقدورة و امكنتها، و
 يحتمل ان يكون المراد بالمقدور: المقدر، بل هو اعظهر
 ٥ اتماما لامره ... اعى للحكمة التى خلق الاشياء لاجلها، و الاضافة فى مقادير حتمه من قبيل اضافة الموصوف الى الصفة
 ... اعى مقاديره المحتموة
 ٥ و قولها عليها السلام عكفا على نيرانها - تفصيل و بيان للفرق بذكر بعضها، يقال : عكف على الشىء كضرب و نصر -
 اعى اقبل عليه مواظبا (382) و لازمه فهو عاكف ، و يجمع على عكف - بضم العين و فتح الكاف المشددة - كما هو
 الغالب فى فاعل الصفة نحو شهد و غيب
 ٥ و النيران ... جمع نار، و هو قياس مطرد فى جمع الاجوف ، نحو: تيجان و جيران
 ٥ منكرة لله مع عرفانها ... لكون معرفته تعالى فطرية اعو لقيام الدلائل الواضحة الدالة على وجوده سبحانه ، و الضمير
 (فى ظلمها) راجع الى الامم ، و الضميران التاليان له يمكن ارجاعهما اليها و الى القلوب و الابصار
 ٥ و الظلم - بضم الظاء و فتح اللام - جمع ظلمة (383) استعيرت هنا للجهالة
 ٥ و اليهم جمع بهمة - بالضم - و هى مشكلات الامور(384) .
 ٥ و جلوت الامر... اعوضحته و كشفته(385) .
 ٥ و الغم : جمع غمة اعى مبهم ملتبس (386) قال الله تعالى : (ثم لا يكن امركم عليكم غمة) (387) قال ابو عبيدة :
 مجازها ظلمة و ضيق ، (388) و تقول : غممت الشىء بين اذا غطيته و سترته(389)
 ٥ و العماية : الغواية و اللجاج ، ذكره الفيروز آبادى(390) .
 ٥ و اختيار... اعى من الله له ما هو خير له ، اعو باختيار منه صلى الله عليه و آله و رضى و كذا الايثار، و الاول اعظهر
 فيهما
 ٥ بمحمد صلى الله عليه و آله عن تعب هذه الدار... لعل الظرف متعلق بالايثار بتضمين معنى الضنة اعو نحوها: و فى
 بعض النسخ : محمد - بدون الباء - فتكون الجملة استينافية اعو مؤكدة للفقرة السابقة ، اعو حالية بتقدير الواو، و فى بعض
 كتب المناقب القديمة : فمحمد صلى الله عليه و آله و هو اعظهر، و فى رواية كشف الغمة : رغبته بمحمد صلى الله عليه
 آله عن تعب هذه الدار، فى رواية احمد بن ابي طاهر : باعبنى صلى الله عليه و آله عزت هذه الدار... و هو اعظهر، و لعل
 المراد بالدار: دار القرار، ولو كان المراد الدنيا تكون الجملة معترضة ، و على التقادير لا يخلو من تكلف
 ٥ نصب امره ... قال الفيروز آبادى (391) : النصب - بالفتح - العلم المنسوب و يحرك ... و هذا نصب عينى - بالضم و
 الفتح -... اعى نصبكم الله لاوامره و نواهي، و هو خبر الضمير، و عبادالله منصوب على النداء
 ٥ و بلغاؤه الى الامم ... اعى تؤدون الاحكام الى ساير الناس الانكم اعدرتكم صحيفة الرسول صلى الله عليه و آله
 ٥ زعمتم حق لكم ... اعى زعمتم اعن ما ذكر ثابت لكم ، و تلك الاسماء صادقة عليكم بالاستحقاق ، و يمكن اعن يقراء
 على الماضى المجهول ، و فى ايراد لفظ الزعم اشعار باعنائهم ليسوا متصفين بها حقيقة ، و انما يدعون ذلك كذبا، و يمكن
 اعن يكون حق لكم ... جملة اخرى مستأنفة ... اعى زعمتم اعنكم كذلك و كان يحق لكم و ينبغى اعن تكونوا كذلك لكن
 قصرتم ، و فى بعض النسخ : و زعمتم حق لكم (392) فيكم و عهد، و فى كتاب المناقب القديم : زعمتم اعن حق لى فيكم
 عهدا قدمه اليكم ... فيكون عهد منصوبا ب (اذكروا و نحوه)، و فى الكشف : الى الامم خولكم (393) الله فيكم عهد
 ٥ قولها عليها السلام : لله فيكم عهد و بقية ... العهد: الوصية (394) و بقية الرجل ما يخلفه فى اهله ، و المراد بهما
 القرآن ، اعو بالاول ما اعوصاهم به فى اهل بيته و عترته ، و بالثانى القرآن .
 و فى رواية احمد بن ابي طاهر: و بقية استخلفنا عليكم ، و معنا كتاب الله ... فالمراد بالبقية اهل البيت عليهم السلام ، و

بالعهد ما اعوصاهم به فيهم

و البصائر - جمع بصيرة - و هي الحجة ، (395) و المراد بانكشاف السرائر: وضوحها عند حملة القرآن و اءهله
مغتبط به اءشباعه ... الغبطة اءن يتمنى المرء مثل حال المغبوط من غير ان يريد زوالها منه ، تقول : غبطته فاغتبط،
(396) و الباء للسبية ... اءى اءشباعه مغبوطون بسبب اتباعه ، و تلك الفقرة غير موجودة فى سائر الروايات
مود الى النجاة اءسماعه ... - على بناء الافعال ... - اءى تلاوته ، و فى بعض نسخ الاحتجاج و سائر الروايات :
استماعه

و المراد بالعزائم : الفرائض ، و بالفصائل : السنن ، و بالرخص : المباحات ، بل ما يشمل المكروهات ، و بالشرائع : ما
سوى ذلك من الاحكام كالحدود و الديات اءو الاعم ، (397) و اءما الحجج و البيئات و البراهين فالظاهر اءن بعضها مؤ
كدة لبعض ، و يمكن تخصيص كل منها ببعض ما يتعلق باصول الدين لبعض المناسبات ، و فى رواية ابن ابى طاهر: و
بيئاته الجالية ، و جملة الكافية ... فالمراد بالبيئات : المحكمات ، و بالجمال : المتشابهات ، و وصفها بالكافية لدفع توهم
نقص فيها لاجمالها ، فانها كافية اءريد منها ، و يكفى معرفة الراسخين فى العلم بالمقصود منها ، فانهم المفسرون لغيرهم ، و
يحتمل اءن يكون المراد بالجمال العمومات التى يستنبط منها الاحكام الكثيرة
تزكية للنفس ... اءى من دنس الذنوب ، اءو من رذيلة البخل ، اشارة الى قوله تعالى : (تطهرهم و تزكيتهم بها) (398)
و نماء فى الرزق ... ايماء الى قوله تعالى) : و ماء اءتيم من زكاة ترديدون وجه الله فاءولئك هم المضعفون (399) (على
بعض التفاسير (400)

تثبيتا للاخلاص ... اءى لتشييد الاخلاص و ابقائه ، اءو لا ثباته و بيانه ، و يؤيد الاخير اءن فى بعض الروايات : تثبينا،
و تخصيص الصوم بذلك لكونه اءمرا عدميا لا يظهر لغيره تعالى فهو اءبعد من الرياء و اءقرب الى الاخلاص ، و هذا
اءحد الوجوه فى تفسير الحديث المشهور)) :الصوم لى و اءنا اءجزى به((، و قد شرحناه فى حواشى الكافى ، (401) و
سياتى فى كتاب الصوم ان شاءالله تعالى(402)

تشبيدا للدين : انما خص التشييد به لظهوره و وضوحه و تحمل المشاق فيه ، و بذل النفس و المال له ، فالاتبان به ادل
دليل على ثبوت الدين ، اءو يوجب استقرار الدين فى النفس لتلك العلة و غيرهما (403) مما لا نعرفه ، و يحتمل اءن
يكون اشارة الى ما ورد فى الاخبار الكثيرة من اءن علة الحج التشرف بخدمة الامام و عرض النصرة عليه ، و تعلم شرائع
الدين منه ، (404) فالتشييد لا يحتاج الى تكلف.

و فى العلة و رواية ابن ابى طاهر : تسليمه للدين ، فعمل المعنى تسلية للنفس ، بتحمل المشاق و بذل الاموال بسبب التقيد
بالدين ، اءو المراد بالتسلية : الكشف (405) و الايضاح ، فانها كشف الهم اءو المراد بالدين : اءهل الدين ، اءو (406)
اءسند اليه مجازا ، و الظاهر اءنه تصحيف : تسنية ، (407) و كذا فى الكشف . و فى بعض نسخ العلة اءى : يصير سببا
لرفعة الدين و علوه

و التنسيق : التنظيم (408) .

و فى العلة : مسكا للقلوب اءى ما يمسكها ، و فى القاموس : المسكة - بالضم - : ما يتمسك به و ما يتمسك الابدان من الغذاء و
الشراب ، ... و الجمع كصرد... و المسك - محركة - الموضع يتمسك الماء (409) و فى رواية ابن ابى طاهر و الكشف :
تتسكا للقلوب ... اءى عبادة لها ، (410) لان العدل اءمر نفسانى يظهر آثاره على الجوارح

و الصبر معونة على استيجاب الاجر... اذ به يتم فعل الطاعات و ترك السيئات

وقاية من السخط ... اءى سخطهما ، اءو سخط الله تعالى ، و الاول اءظهر

منمأة للعدد ... المنمأة : اسم مكان اءو مصدر ميمى ... اءى يصير سببا لكثرة عدد الاولاد و العشائر كما اءن قطعها يذر
الديار بلاقع (411) من اءهلها

تغييرا للبخس ... و فى سائر الروايات : للبخسة ... اءى لئلا ينقص مال من ينقص المكيال و الميزان ، اذا التوفية موجبة
للبركة و كثرة المال ، اءو لئلا ينقصوا اءموال الناس فيكون المقصود اءن هذا اءمر يحكم العقل بقبه
عن الرجس ... اءى النجس ، (412) اءو ما يجب التنزه عنه عقلا ، و الاول اءوضح فى التعليل فيمكن الاستدلال على
نجاستها

حجابا عن لعنة ... اءى لعنة الله ، اءو لعنة المقذوف اءو القاذف ، فيرجع الى الوجه الاخير فى السابقة ، و الاول
اءظهر ، اشارة الى قوله تعالى : لعنوا فى الدنيا و الاخرة (413)

ايجابا للعفة ... اءى للعفة عن التصرف فى اءموال الناس مطلقا ، اءو يرجع الى ما مر ، و كذا الفقرة التالية . و فى
الكشف - بعد قوله - للعفة : و التنزه عن اموال الايتام ، و الاستئثار بفيئهم اجارة من الظلم ، و العدل فى الاحكام ايناسا
للرعية و التبرى من الشرك اخلاصا للربوبية

عودا و بدءا... اءى اولاً و اخرا ، (414) و فى رواية ابن ابى الحديد و غيره : اءقول عودا على بدء ... و المعنى واحد
و الشطط - بالتحريك - البعد عن الحق ، (415) و مجاوزة الحد فى كل شىء (416) . و فى الكشف : ما اءقول ذلك

سرفا و لا شططا من انفسكم ... اءى لم يصبه شىء من ولادة الجاهلية بل عن نكاح طيب ، كما روى عن الصادق عليه السلام ، (417) و قيل : اءى من جنسكم من البشر ثم من العرب ثم من بنى اسماعيل(418) عزيز عليه ما عنتم ... اءى شديد (419) شاق عليه عنكم ، (420) و ما يلحقكم من الضرر بترك الايمان اءو مطلقا حريص عليكم ... اءى على ايمانكم و صلاح شءانكم.

بالمؤمنين رؤوف رحيم ... اءى رحيم بالمؤمنين منكم و من غيركم ، و الراءفة : شدة الرحمة ، (421) ، و التقديم لرعاية الفواصل.

و قيل : رؤوف بالمطيعين رحيم بالمدنبيين.

و قيل : رؤوف باءقربائه رحيم باءوليائه.

و قيل : رؤوف بمن رآه رحيم بمن لم يره ، فالتقديم للاهتمام بالمتعلق

فان تعزوه ... يقال : عزوته الى ابيه ... اءى نسبته اليه ، (422) اءى ان ذكرتم نسبه و عرفتموه تجدوه اءبى و اءخا ابن عمى ، فالاخوة ذكرت استطرادا ، و يمكن اءن الانتساب اءعم من النسب ، و مما طراء اءخيرا ، و يمكن اءن يقرأ : و اءى بصيغة الماضى -- ، و فى بعض الروايات : فان تعزروه و توقروه

صادعا بالنذارة ... الصدع : الازهار ، تقول : صدعت الشىء ، اءى اظهرته ، و صدعت بالحق : اذا تكلمت به جهارا (423) ، قال الله تعالى) : فاصدع بما تؤمر (424) (و النذارة - بالكسر - الانذار (425) و هو الاعلام على وجه التخويف(426)

و المدرجة : المذهب و المسك ، (427) ، و فى الكشف : ناكبا (428) عن سنن مدرجة المشركين ، و فى رواية ابن اءبى طاهر : ماثلا على مدرجة ... اءى قائما للرد عليهم ، و هو تصحيف(429)

ضاربا تبيجهم اخذا باءكظامهم ... التبيج - بالتحرير ، وسط الشىء و معظمه ، (430) و الكظم - بالتحرير - مخرج النفس من الحلق (431) ... اءى كان صلى الله عليه و آله لا يبالي بكثرة المشركين و اجتماعهم و لا يداريهم فى الدعوة داعيا الى سبيل ربه ... كما اءمره سبحانه : (ادع الى سبيل ربك بالحكمة و الموعدة الحسنة و جادلهم بالتى هى اءحسن (432))

و قيل : المراد بالحكمة : البراهين القاطعة و هى للخواص ، و بالموعدة الحسنة : الخطابات المقنعة و العير النافعة ، و هى للعوام ، و بالمجادلة بالتى (433) هى اءحسن ... الزام المعاندين و الجاحدين بالمقدمات المشهورة و المسلمة ، و اءما المغاطات و الشعريات فلا يناسب درجة اصحاب النبوات

يكسر الاصنام و ينكت الهام ... النكت (434) القاء الرجل على رءاسه ، (435) يقال : طعنه فنكته ، و الهام جمع الهامة - بالتخفيف فيهما - و هى الرءاس ، (436) و المراد قتل رؤسا المشركين و قمعهم و اذلالهم ، اءو المشركين مطلقا ، و قيل : اءريد به القاء الاصنام على رؤوسها ، و لا يخفى بعده لا سيما بالنظر الى ما بعده ، و فى بعض النسخ : ينكس الهام ، و فى الكشف و غيره : يجذ الاصنام ، من قولهم : جذذت الشىء ... اءى كسرتة ، (437) و منه قوله تعالى : (فجعلهم جذاذا) (438)

حتى تفرى الليل عن صبحه ، و اءسفر الحق عن محضه ... و الواو مكان حتى - كما فى رواية ابن اءبى طاهر - اظهر ، و تفرى ... اءى انشق (439) حتى ظهر ضوء الصباح ، و اءسفر الحق عن محضه و خالصه ، (440) ، و يقال : اءسفر الصبح ... اءى اءضاء(441)

و نطق زعيم الدين ... زعيم القوم سيدهم و المتكلم عنهم ، و الزعيم - ايضا - الكفيل (442) و الاضافة لامية ، و يحتمل البيانية

و خرس شفاشق الشياطين ... خرس - بكسر الراء - و الشفاشق جمع شفشقة - بالكسر - و هى شىء كالرية يخرجها البعير من فيه اذا هاج ، و اذا قالو للخطيب ذو شفشقة ، فانما يشبهه بالفحل (443) و اسناد الخرس الى الشفاشق مجازى و طاح و شيط النفاق ... يقال : طاح فلان يطوح اذا هلك او اشرف على الهلاك و تاه فى الارض و سقط (444) و الوشيط - بالمعجمتين - الرذل و السفلة من الناس ، و منه قولهم : اياكم و الوشائظ ، (445) و قال الجوهرى (446) : الوشيط : لفيف من الناس ليس اصلهم واحدا ، و ينو فلان و شيطنة فى قومهم ... اءى هم حشو فيهم

و الوسيط - بالمهملتين - اشرف القوم نسبا و ارفعهم محلا ، (447) و كذا فى بعض النسخ ، و هو اءيضا مناسب

و فهتم بكلمة الاخلاص فى نفر من البيض الخماص ... يقال : فاه فلان بالكلام كقال ... اءى لفظ به كتفوه

و كلمة الاخلاص : كلمة التوحيد ، و فيه تعريض باءنه لم يكن ايمانهم عن قلوبهم ، و البيض جمع ابيض و هو من الناس خلاف الاسود ، (448) و الخماص - بالكسر - جمع خميص ، و الخماصة تطلق على دقة البطن خلقة و على خلوه من الطعام ، يقال : فلان خميص البطن من اموال الناس اءى عفيف عنها ، و فى الحديث : كالطير تغدو خماسا و تروح بطانا (449)

و المراد بالبيض الخماص : اما اهل البيت عليهم السلام - و يؤيده ما فى كشف الغمة : فى نفر من البيض الخماص ،

الذين اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهيرا (450) - و وصفهم بالبيض لبياض وجوههم ، اعو هو من قبيل وصف الرجل بالاغر ، و بالخماص لكونهم ضامرى البطون بالصوم و قلة الاكل ، اعو لعفتهم (451) عن اكل اموال الناس بالباطل ، اعو المراد بهم من امن من العجم كسلمان رضى الله عنه و غيره ، و يقال لاهل فارس : بيض ؛ لغلبة البياض على اهلوانهم و اموالهم ، اذا الغالب فى اموالهم الفضة ، كما يقال لاهل الشام : حمر ؛ لحمرة اهلوانهم و غلبة الذهب فى اموالهم ، و الاول اظهر . و يمكن اعتبار نوع تخصيص فى المخاطبين ، فيكون المراد بهم غير الراسخين الكاملين فى الايمان ، و بالبيض الخماص : الكمل منهم

وَ كنتم على شفا حفرة من النار (452) (...شفا كل شىء طرفه (453) و شفيره ... اعى كنتم على شفير جهنم مشرفين على دخولها لشرككم و كفركم

وَ مذقة الشارب و نهزة الطامع ... مذقة الشارب : شربته ، (454) و النهزة - بالضم - الفرصة ... (455) اعى محل نهزته ... اعى كنتم قليلين اذلاء يخطفكم بسهولة ، و كذا قولها عليها السلام

وَ قيسة العجلان و موطىء الاقدام ... و القيسة - بالضم - شعلة من نار يقتبس من نار يقتبس من معظمها ، (456) و الاضافة الى العجلان لبيان القلة و الحقارة ، و طء الاقدام مثل مشهور فى المغلوبة و المذلة

وَ تشربون الطرق و تفتانون (457) الورق ... الطرق - بالفتح -: ماء السماء الذى تبول فيه الابل و تبعر ، (458) و الورق - بالتحريك - ورق الشجر ، (459) و فى بعض النسخ : و تفتانون القد ، و هو - بكسر القاف و تشديد الدال - سيريقد من جلد غير مذبوغ ، (460) و المقصود وصفهم بخبائث المشرب و حشوبة (461) الماء ، لعدم اهدائهم الى ما يصلحهم فى دنياهم ، و لفقرهم و قلة ذات يدهم ، و خوفهم من الاعادى

وَ اذلة خاسئين تخافون اعن يخطفكم الناس من حولكم ... الخاسىء : المبعد المطرود ، (462) و التخطف : استلاب الشىء (463) و اخذه بسرعة ، اقتبس من قوله تعالى : (واذكروا اذا اعنتم قليل مستضعفون فى الارض تخافون اعن يخطفكم الناس فناويكم و ابيديكم بنصره و رزقكم من الطبييات لعلكم تشكرون) (464))

و فى نهج البلاغة : عن امير المؤمنين عليه السلام : اعن الخطاب فى تلك الاية لقريش خاصة ، و المراد بالناس سائر العرب اعو الاعم

وَ اللتيا... بفتح اللام و تشديد الياء تصغير التى (465) ، و جوز بعضهم فيه ضم اللام ، (466) و هما كنايةتان عن الداهية الصغيرة و الكبيرة (467)

وَ بعد اعن منى بيهم الرجال ، و ذؤ بان العرب ، و مرده اهل كتاب ... يقال ... منى بكذا - على صيغة المجهول - اعى ابتلى ، (468) و بهم الرجال - كصرد - الشجعان منهم لانهم لشدة باعسهم لا يدرى من اعين يؤتون ، (469) و ذوبان العرب : لوصوهم و صعاليكهم (470) الذين لا مال لهم و لا اعتماد عليهم ، و المرده : العتاه (471) المتكبرون المجاوزون للحد

وَ اعو نجم (472) قرن للشيطان ، و فغرت فاعرة من المشركين ، قذف اعخاه فى لهواتها... نجم الشىء - كناصر - نجوما : ظهر و طلع ، (473) و المراد ب : القران ، القوة ، و فسر قرن الشيطان ب : امته و متابعيه ، (474) و فغرفاه ... اعى فتحه ، و فغرفوه ... اعى انفتح - يتعدى و لا يتعدى (475) - و الفاعرة من المشركين : الطائفة العادية منهم تشبيها بالحية اعو السبع ، و يمكن تقدير الموصوف مذكرا على اعن يكون التاء للمبالغة

وَ القذف : الرمى ، و يستعمل فى الحجارة كما ان الحذف يستعمل فى الحصا ، يقال هم بين حانف و قاذف (476)

وَ اللهوات - بالتحريك - جمع لهاة ، و هى اللحم فى اقصى سقف الفم ، (477) و فى بعض الروايات : فى مهواتها - بالضم (478) - و هى بالتسكين :

الحفرة (479) و ما بين الجبلين و نحو ذلك (480) . و على اعى حال ، المراد اعنه صلى الله عليه و آله كلما اراده طائفة من المشركين اعو عرضت له داهية عظيمة بعث عليا عليه السلام لدفعها و عرضه للمهالك .

و فى رواية الكشف و ابن اعبى طاهر : كلما حشوا نارا للحرب ، و نجم قرن للضلال .

قال الجوهرى (481) : حششت النار ... اعوقدتها

وَ فلا ينكفىء حتى يطاء صماخها باعخصمه ، و يخمد لهبها بسفيه ... انكفاء بالهمزة اعى رجع ، من قولهم : كفاءت القوم كفاء : اذا اردوا وجهها فصرقتهم عنه الى غيره فانكفؤا... اعى رجعوا (482)

وَ الصماخ - بالكسرة - ثقب الاذن ، و الاذن نفسها ، و بالسین - كما فى بعض الروايات - لغة فيه (483)

وَ الاخمص : ما لا يصيب الارض من باطن القدم (484) عند المشى ، و وطء الصماخ بالاخصص عبارة عن القهر و الغلبة على ابلغ وجه ، و كذا اخمد اللهب بماء السيف استعارة بليغة شائعة

وَ مكدودا فى ذات الله ... المكودود : من بلغه التعب (485) و الاذى ، و ذات الله امره و دينه ، و كلما يتعلق به سبحانه ، و فى الكشف : مكودودا دؤوبا (486) فى ذات الله

وَ الصماخ - بالكسرة - ثقب الاذن ، و الاذن نفسها ، و بالسین - كما فى بعض الروايات - لغة فيه (487)

وَ الاخمص : ما لا يصيب الارض من باطن القدم (488) عند المشى ، و وطء الصماخ بالاخمص عبارة عن القهر و الغلبة على اءبلغ وجه ، و كذا اخمد اللهب بماء السيف استعارة بليغة شائعة

وَ مكدودا فى ذات الله ... المكدود: من بلغة التعب (489) و الاذى ، و ذات الله امره و دينه ، و كلما يتعلق به سبحانه ، و فى الكشف : مكدودا دؤ ويا (490) فى ذات الله
وَ سيد اءولياء الله ... - بالجر - صفة الرسول صلى الله عليه و آله اءو بالنصب عطفا على الاحوال السابقة ، و يؤيد الاخير ما فى رواية ابن اءبى طاهر: سيدا فى اءولياء الله
وَ التشمير فى الامر: الجد و الاهتمام فيه (491)
وَ الكدح : العمل و السعى (492) و قال الجوهرى (493) : الدعة : الخفض ...، تقول : منه ودع الرجل ... فهو وديع اءى ساكن و وداع اءيضا، ... يقال : نال فلان المكارم وادعا من غير كلفة
وَ قال : الفكاهة - بالضم - المزاح ، ... و بالفتح - مصدر - فكه الرجل - بالكسر - فهو فكه اذا كان طيب النفس مزاحا، و الفكاهة - اءيضا - الاشرو (494) البطر، و قرىء: (و نعمة كانوا فيها فكهين) (495) اءى اشرين ، و فكهين ... اءى ناعمين ، و الفكاهة : الممازحة (496)
وَ فى الرواية ابن اءبى طاهر: و اءتم فى بلهنية وادعون آمنون ... قال الجوهرى (497) هو فى بلهنية من العيش اءى سعة و رفاهية و هو ملحق بالخماسى بالف فى اخره و انما صارت ياء لكسرة (498) ما قبله و فى الكشف : و اءتم فى رهنية ... و هى مثلها لفظا و معنى (499)
وَ تتريصون بنا الدوائر... الدوائر: صروف الزمان (500) و حوادث الايام و العواقب المذمومة و اءكثر ما تستعمل الدائرة فى تحول النعمة الى الشدة اءى كنتم تنتظرون نزول البلايا علينا و زوال النعمة و الغلبة عنا
وَ تتوكفون الاخبار... التوكف : التوقع (501) و المراد اءخبار المصائب و الفتن ، و فى بعض النسخ : تتواكفون الاخبار، يقال : واكفة فى الحرب اءى واجهه (502)
وَ تتكصون عند النزال ... النكوص : الاحجام و الرجوع عن الشىء (503) و النزال - بالكسر - ان ينزل القرنان عن اءلها الى خيلهما فيتضاربا، (504) و المقصود من تلك الفقرات اءنهم لم يزالوا منافقين لم يؤمنوا قط
وَ ظهر فيكم حسيكة النفاق ، و سمل جليب الدين و نطق كاظم الغاوين ، و نبغ خامل الاقلين ، و هدر فنيق المبطلين ... الحسيكة : العداوة ، قال الجوهرى (505) الحسك : حسك السعدان ، الواحدة حسكة ... و قولهم فى صدره حسيكة و حساكة ... اءى ضغن و عداوة . و فى بعض الروايات : حسيكة النفاق ... فهو على الاستعارة
وَ سمل الثوب - كنصر - صار خلقا (506) .
وَ الجليب - بالكسر - الملحفة ، (507) و قيل : ثوب واسع للمراءة غير الملحفة (508) . و قيل : هو ازار و رداء. و قيل : هو كالمقنعة تغطى به المراءة رءسها و ظهرها و صدرها (509)
وَ الكطوم : السكوت (510) .
وَ نبغ الشىء - كمنع و نصر - اءى ظهر (511) - و نبغ الرجل : اذا لم يكن فى ارث الشعر، ثم قال و اجاد (512)
وَ الخامل : من خفى ذكره و صوته و كان ساقطا لا نهاه له (513)
وَ المراد ب : الاقلين : الازلون ، و فى بعض الروايات : الاولين
وَ فى الكشف : فنطع كاظم و نبغ خامل ، و هدر فنيق الكفر، يخطر فى عرصاتكم ... و الهدر: ترديد البعير صوته فى حنجرتة (514) .
وَ الفنيق : الفحل المكرم من الابل الذى لا يركب و لا يهان لكرامته على اهله (515)
وَ فخطر فى عرصاتكم ، و اءطلع الشيطان رءسه من مغرزه هاتفا بكم فاءلفاكم لدعوة مستجيبين ، و للعزة فيه ملاحظين ... يقال خطر البعير بذنبه يخطر - بالكسر - خطرانا اذا رفعه مرة بعد مرة و ضرب به فخذه ، (516) و منه قول الحجاج - لما نصب المنجنيق على الكعبة ...- خطارة كالجمل الفنيق (517)
وَ مغرز الرءس - (518) بالكسر -: ما يخفى فيه ، و قيل : لعل فى الكلام تشبيها للشيطان بالقنفذ فانه انما يطلع رءسه عند زوال الخوف ، اءو بالرجل الحريص المقدم على اءمر فانه يمد عنقه اليه
وَ الهتاف : الصياح (519) .
وَ الفاكم ... اءى وجدكم (520) .
وَ العزة - بالكسر - الاغترار (521) . و الانخداع ، (522) و الضمير المجرور راجع الى الشيطان.
وَ ملاحظة الشىء : مراعاته ، و اءصله من اللحظ و هو النظر بمؤخر العين ، (523) و هو انما يكون عند تعلق القلب بشىء ، اءى وجدكم الشيطان لشدة قبولكم للانخداع كالذى كان مطمح نظره ان يغتر باءباطيله.

و يحتمل ان يكون للزة - بتقديم المهمل على المعجمة - . و فى الكشف : و للزة ملاحظين ... ، اءى وجدكم طالبين للزة
ثم استنهضكم فوجدكم خفاقا، (524) و اءحمشكم فاءلفاكم غضابا، فوسمتم غير ابلكم ، و اءوردتم غير شربكم ... النهوض : القيام ، و استنهضه لامر... اءى اءمره بالقيام اليه (525) . فوجدكم خفاقا ... اءى مسرعين اليه
و اءمشت الرجل : اءضبته ، و اءمشت النار الهبته، (526) اءى اءمشت الشيطان على الغضب فوجدكم مغضبين لغضبه اءو من عند اءنفسكم ، و فى المناقب القديم عطافا - بالعين المهمل على الفاء - من العطف بمعنى الميل و الشفقة ، (527) و لعله اءظهر لفظا و معنى
و الوسم : الء الكى يقال وسمته - كوءدته - و سما (528)
و الورد : حضور الماء للشرب ، و اليراد : الءضار (529) .
و الشرب - بالكسر - الحظ من الماء، (530) و هما كنايةان عن اءخذ ما ليس لهم بحق من الخلافه و الامامة و ميراث النبوة . و فى الكشف : و اءوردتموها شربا ليس لكم
هذا و العهد قريب ، و الكلم رحيب ، و الجرح لما يندمل ، و الرسول لما يقبر... الكلم : الجرح (531)
و الرحب - بالضم - السعة (532) .
و الجرح - بالضم - الاسم ، و بالفتح : المصدر، (533) و لما يندمل ... اءى لم يصلح (534) بعد
و قبرته : دفته (535) .
ابتدارا زعمتم خوف الفتنة (اءلا فى الفتنة سقطوا و ان جهنم لمحيطه بالكافرين) ... (536) ابتدارا مفعول له للافعال السابقة ، و يحتمل المصدر بتقدير الفعل ، و فى بعض الروايات : بدارا زعمتم خوف الفتنة ... اءى ادعيتم و اظهرتم للناس كذبا (537) و خديعة انا انما اجتمعنا فى السقيفة دفعا للفتنة مع اءن الغرض كان غصب الخلافة عن اءهلها، و هو عين الفتنة
و لالتفات فى - سقطوا - لموافقة (538) الاية الكريمة
فهيها منكم ، و كيف بكم ، و اءنى تؤفكون ، و كتاب الله بين اءظهركم :... هيها لتباعد (539) و فيه معنى التعجب كما صرح به الشيخ الرضى ، (540) و كذلك كيف (541) و اءنى تستعملان فى التعجب (542)
و افكه - كضربه :- صرفة عن الشىء و قلبه ، (543) اءى الى اين يصرفكم الشيطان و اءنفسكم و الحال ان كتاب الله بينكم ، و فلان بين اءظهر قوم و بين ظهرانيهم ... اءى مقيم بينهم محفوف من جانيه اءو من جوانبه بهم (544)
و الزهر : المتللىء ، المشرق (545) .
و فى الكشف : بين اءظهركم قائمة فرائضه ، واضحة دلائله ، نيرة شرائعه ، زواجه واضحة ، و اءوامره لائحة اءرغبة عنه ، بنس للظالمين بدلا... اءى من الكتاب ما اختاره من الحكم الباطل
ثم لم تلبثوا الا ريث اءن تسكن نفرتها، و يسلس قيادها، ثم اءخذتم تورون و فدتها، و تهيجون جمرتها، و تستجيبون لهتاف الشيطان العوى ، و اطاء اءنوار الدين الجلى ، و اهماد سنن النبى الصفى...
ريث - بالفتح - بمعنى قدر (546) و هى كلمة يستعملها اهل الحجاز كثيرا، و قدر يستعمل مع ما يقال : لم يلبث الا ريثما فعل كذا، (547) و فى الكشف هكذا : ثم لم تبرحوا ريثا، و قال بعضهم : هذا و لم تريثوا (548) الا ريث . و فى رواية ابن ابى طاهر: ثم لم تريثوا ... (549) اختها، و على التقديرين ضمير المؤنث راجع الى فتنة وفاة الرسول صلى الله عليه و آله
و حت الورق من الغصن (550) : نثرها... اءى لم تصبروا الى ذهاب اءثر تلك المصيبة
و نفرت (551) الدابة - بالفتح :- ذهابها (552) و عدم انقيادها.
و السلس - بكسر اللام :- السهل اللين المنقاد، ذكره الفيروزآبادى (553) . و فى مصباح اللغة (554) : سلس سلسا من باب تعب : سهل ولان
و القيادة - بالكسر :- ما يقاد به الدابة من حبل (555) و غيره.
و فى الصراح (556) : ورى الزند يرى وريا: اذا خرجت ناره ، و فيه لغة اخرى : ورى الزند يرى - بالكسر - فيهما و اوريته انا و كذلك وريته تورية و فلان يستورى زناد الضلالة
و وقدة النار - بالفتح :- وقودها، (557) و وقدها: لهبها، (558) الجمرة : المتوقد من الحطب ، (559) فاذا برد فهو فحم ، و الجمر - بدون التاء - جمعها (كذا).
و الهتاف - بالكسر - الصياح ، و هتف به ... اءى دعاه ، (560) و اهماد النار اءفاؤها (561) بالكلية.
و الحاصل ؛ انكم انما صيرتم حتى استقرت الخلافة المغصوبة عليكم ، ثم شرعتم فى تهيج الشرور و الفتن و اتباع الشيطان ، و ابداع البدع ، و تغيير السنن
تسرون حسوا فى ارتغاء، و تمشون لاهله و ولده فى الخمر و الضراء و نصبر منكم على مثل حظ المديت
و وخز السنن فى الحشا... الاسرار ضد الاعلان (562)
و الحسو - بفتح الحاء و سكون السين المهملتين - شرب المرق و غيره شيئا بعد شىء (563)
و الارتغاء شرب الرغوة ، و هو زيد اللبن ، قال الجوهرى (564) : الرغوة - مثلثة -... زيد اللبن ... و ارتغيت شرب الرغوة . و فى المثل - يسر حسوا فى ارتغاء - يضرب لمن يظهر امرا و يريد غيره ، قال الشعبى - لمن ساءله عن رجل قبل اءم امرائه - قال (565) : يسر حسوا فى ارتغاء، و قد حرمت عليه امرائه . و قال

الميدانى : قال ابوزيد والاصمعى : اصله الرجل يؤتى باللبن فيظهر اءنه يريد الرغوة خاصة و لا يريد غيرها فيشربها و هو فى ذلك ينال من اللبن ، يضرب لمن يريك اءنه يعينك و انما يجز النفع الى نفسه(566) و الخمر - بالتحريك :- ما وارك من شجر و غيره ، يقال توارى الصيد عنى فى خمر الوادى ، و منه قولهم دخل فلان خمار الناس - بالضم - اءى ما يواريه و يستره منهم(567) و الضراء بالضاد المعجمة المخففة :- الشجر الملتف فى الوادى ، و ياكل لمن ختل صاحبه و خادعه : يدب له الضراء و يمشى له الخمر، (568) و قال ابن الاعرابى : الضراء ما انخفض من الارض(569) و الحز - بفتح الحاء المهملة :- القطع ، اءو قطع الشىء من غير اباة(570) . و المدى - بالضم :- جمع مديّة و هى السكين و الشفرة ، (571) و الوخز: الطعن بالرمح و نحوه لا يكون نافذاً، يقال وخزه بالخنجر(572) و فى رواية ابن ابى طاهر: وبها معشر المهاجرة ! ابتز ارث اءبيه ؟ ... قال الجوهري (573) اذا اغريته بالشىء اء قلت وبها يا فلان و هو تحريض ، انتهى(574) . و لعل الانسب هنا التعجب . و الهاء فى (اءبيه) فى الموضوعين . و ارثية - بكسر الهمزة - بمعنى الميراث (575) للسكت ، كما فى سورة الحاقة : (كتابيه) و (حسايبه) و (ماليه) و (سلطانيه) ، (576) تثبت فى الوقف و تسقط فى الوصل ، و قرى باثباتها فى الوصل اءيضاً و فى الكشف : ثم اءتم اءولا تزعمون اءن لا ارث ليه ... (577) فهو اءيضاً كذلك و كاشمس الضاحية ... اءى الظاهرة البينة ، يقال : فعلت ذلك الامر ضاحية ... اءى علانية(578) شيئا فرياً... اءى امرا عظيماً (579) بديعاً ، و قيل : اءى امرا منكراً قبيحاً و هو ماء خوذ الافتراء بمعنى الكذب . (580) و اعلم : اءنه قد وردت الروايات المتضاربة - كما ستعرف فى اءنها عليها السلام ادعت اءن فدكا كانت نحلة لها من رسول الله صلى الله عليه و آله ، فلعل عدم تعرضها صلوات الله عليها فى هذه الخطبة لتلك الدعوى لىءاسها عن قولهم اياها، اذ كانت الخطبة بعد ما رد اءبوبكر شهادة اءميرالمؤمنين عليه السلام من شهد معه ، و قد كانت (581) المنافقون الحاضرون معتقدين لصدقه ، فتمسك بحديث الميراث لكونه من ضروريات الدين و زعمتم اءن لا حظوة لى ... الخطوة - بالكسر الحاء و ضمها و سكون الظاء المعجمة :- المكانة و المنزلة ، (582) و يقال : حظيت المرءة عند زوجها اذا دنت من قلبه(583) و فى الكشف ، فزعمتم اءن لا حظ لى و لا ارث لى من اءبيه ، اءفحكّم الله بأية اءخرج اءبى منها؟! اءم تقولون اءهل ملتين لا يتوارثان؟! اءم اءتم اءعلم بخصوص القرآن و عمومه من اءبى ؟! اءفحكّم الجاهلية (584) (...الاية).

اىها معاشر المسلمة ؛ اءءبتز ارثية ...! الله ان ترث اءباك و لا اءرث اءبيه (لقد جئت شيئا فريا)(585) و فدونها مخطومة مرحولة ... الضمير راجع الى فدك المدلول عليها بالمقام ، و الامر باءخذها للتهديد و الخطام - بالكسر - كل ما يوضع (586) فى اءنف البعير ليقاد به(587) و الرجل - بالفتح - للناقة كالسرج للفرس ، و رجل البعير - كمنع - شد على ظهره الرجل (588) . شبهتها عليها السلام فى كونها مسلمة لا يعارضه فى اءخذها اءحد بالناقة المناقذة المهيأة للركوب و الزعيم محمد - (589) فى بعض الروايات - و الغريم ... اءى طالب الحق(590) و عند الساعة ما تخسرون ... كلمة (ما) مصدرية اءى فى القيامة يظهر خسرا نكم (591) و: (لكل نبا مستقر) (...، (592) اءى لكل خبر، - (593) يريد نباء (594) العذاب اءو الابعاد به - وقت استقرار و وقوع

و سوف تعلمون - عند وقوعه - من ياءتبه عذاب يجزيه ... الاقتباس من موضعين : احدهما: سورة الانعام ، و الاخر: فى سورة هود فى قصة نوح عليه السلام حيث قال : (ان تسخروا منا فانا نسخر منكم كما تسخرون : # فسوف تعلمون من ياءتبه عذاب يخزيه و يحل عليه عذاب مقيم) ، (595) فالعذاب الذى يخزيهم الغرق ، و العذاب المقيم عذاب النار و رمى بطرفها... الطرف - بالفتح - مصدر طرفت عين فلان اذا نظرت (596) و هو ان ينظر ثم يغمض ، و الطرف - اءيضاً - العين(597) و المعشر: الجماعة(598) .

و الفتية - بالكسر :- جمع فتى و هو الشاب و الكريم السخى(599) و فى المناقب : يا معشر البقية و اءعضاء الملة ، و حصنة الاسلام ... و فى الكشف : يا معشر البقية ، و يا عماد الملة و حصنة الاسلام ... و الاءضاد جمع عضد - بالفتح - الاعوان ، يقال : عضدته كنصرته لفظاً و معنى(600) ما هذه الغميمة فى حقى و السنة عن ظلامتى ... قال الجوهري : ليس فى فلان غميمة اءى مطعن ، و نحن ذكر الفيروزآبادى ، (601) و هو لا يناسب المقام الا بتكلف . و قال الجوهري (602) : رجل غمز اءى ضعيف . و قال الخليل فى كتاب العين (603) : الغميمة - بفتح الغين المعجمة و الزاى - ضعفة فى العمل و جهلة فى العقل و يقال (604) : سمعت كلمة فاغتمزتها فى عقله اءى عملت اءنه اءمق . و هذا المعنى اءنسب

وَ فى الكشف : ما هذه الفترة - بالفاء المفتوحة و سكون التاء - و هو السكون ، (605) و هو ايضا مناسب
وَ فى رواية ابن ابى طاهر بالراء المهملة ، و لعله من قولهم غمر على اخيه ... اءى حقد و ضغن ، اءو من
قولهم : غمر عليه ... اءى اغمى عليه ، اءو من الغمر بمعنى الستر، (606) و لعله كان بالضاد المعجمة
فصحف ، فان استعمال اغماض العين - فى مثل هذا المقام - شائع.
و السنة - بالكسر - مصدر و سن يوسن - كعلم يعلم - و سنا و سنة ، و السنة : اءول النوم اءو النوم الخفيف ،
و الهاء عوض عن الواو(607)
وَ الظلامه - بالضم - كالمظلمة - بالكسر - ما اخذه الظالم منك فتطلبه عنده ، (608) و الغرض تهيج الانصار
لنصرتها اءو توبيخهم على عدمها.

وَ فى الكشف - بعد ذلك -: اءما كان لرسول الله صلى الله عليه و آله اءن يحفظ...؟!
وَ سرعان ما اءحدثتم و عجلان ذا اهالة ... سرعان - مثلثة السين - و عجلان - بفتح العين - كلاهما من
اءسماء الافعال بمعنى سرع و عجل ، و فيهما معنى التعجب اءى ما اسرع و اعجل(609)
وَ فى رواية ابن ابى طاهر نسرعان ما اءجديتم فاء كديتم ، يقال : اءجب القوم اءى اصابهم الجذب ، (610)
اكدى الرجل اذا قل خيره (611) و الاهالة - بكسر الهمزة - الودك (612) و هو دسم اللحم ، (613) و قال
الفيروزآبادى (614) : قولهم (615) سرعان ذا اهالة اءى رجلا كانت له نعمة عفاء و كانت (616) رعامها
يسيل من منخريها لهزالها، فقيل له : ما هذا الذى يسيل ؟ (617) فقال : و دكها، فقال السائل : سرعان ذا
اهالة ، (618) و نصب اهالة على الحال ، و ذا اشارة الى الرعام (619) اءو تمييز على تقدير نقل الفعل ، كقولهم
تصب زيد عرفا، و التقدير سرعان اهالة هذه ، و هو مثل (620) يضرب لمن يخبر بكينونة الشىء قبل وقته ،
انتهى

وَ الرعام - بالضم -: ما يسيل من اءنف الشاة و الخيل ، (621) و لعل المثل كان بلفظ عجلان فاشتبه على
الفيروزآبادى اءو غيره ، اءو كان كل منهما مستعملا فى هذا المثل ، و غرضها صلوات الله عليها التعجب من
تعجيل الانصار و مبادرتهم الى اءداث البءع و ترك السنن و الاحكام ، و التخاذل عن نصرة عترة سيد الانام
مع قرب عهدهم به ، و عدم نسيانهم ما اءوصاهم به فيهم ، و قدرتهم على نصرتها و اءخذ حقا ممن
ظلمها، و لا يبعد اءن يكون المثل اخبارا مجملا بما يترتب على هذه البءعة من الفاسد الدينية و ذهاب الاثار
النبوية

وَ فخطب جليل استوسع و هيه ، و استنهر فتقه ، و انفتق رتقه ، و اظلمت الارض لغيبه ، و كسفت النجوم
لمصيبته ... الخطب - بالفتح - الشاءن و الامر عظم اءو صغر(622)
وَ الوهى - كرمى -: الشق و الخرق ، (623) يقال : و هى الثوب اذا بلى و تحرق(624)
وَ استوسع و استنهر - استفعل - من النهر - بالتحريك - بمعنى السعة (625) اءى اتسع(626)
وَ الفتق : الشق (627) و الرتق ضده (628) و انفتق ... اءى انشق ، و الضمائر المجرورات الثلاثة راجعة الى
الخطب بخلاف المجرورين بعدها فانهما راجعان الى النبى صلى الله عليه و آله
وَ كسف النجوم : ذهاب نورها، (629) و الفعل منه يكون متعديا و لازما، و الفعل كضرب
وَ فى رواية ابن ابى طاهر مكان الفقرة الاخيرة : و اءتاءت خيرة الله لمصيبته ... و الاكئاب - اءفعال - من
الكابة بمعنى الحزن(630)

وَ فى الكشف : و استنهر فتقه ، و فقد راتقه ، و اظلمت الارض و اءتابت لخيرة الله ... الى قولها: و
اءيلت الحرمة - من الءالة بمعنى الغلبة - (631) و اءكدت الءمال ، و خشعت الجبال ، و اضع الحريم ، و اءيلت
الحرمة عند مماته ... يقال : اءدى فلان اءى بخل اءو قل خيره (632) و حريم الرجل ما يحميه و يقاتل عنه ، و
الحرمة ما لا يخل انتهاكه(633) ، و فى بعض النسخ : الرحمة مكان الحرمة
وَ فتلك - والله - النازلة الكبرى و المصيبة العظمى ، لا مثلها نازلة و لا بائقة عاجلة ، اءعلن بها كتاب الله
جل ثناؤه فى اءفئيتكم و فى ممساكم و مصيحكم هتافا و صراخا و تلاوة و اءلحانا... و النازلة الشديدة(634)
وَ البائقة : الداهية(635) .

وَ فناء الدار - ككساء - العرصة المتسعة امامها(636) .
وَ الممسى و المصيح - بضم الميم فيهما - مصدران و موضعان من الاصباح و الءساء. و الهتاف - بالكسر -:
الصياح(637) .

وَ الصراخ كغراب : الصوت اءو الشديد منه(638) .
وَ التلاوة - بالكسر - القراءة(639) .
وَ الءلحان : الءفهام ، يقال : الءنه القول ... اءى افهمه اياه ، (640) و يحتمل اءن يكون من الءحن بمعنى الءناء
و الطرب ، قال الجوهرى (641) : الءحن واحد الءلحان و الءحون و منه الءديث : (اقرؤا القرآن بلحون العرب) . و
قء لحن فى قراءته اذا طرب و غرد، و هو الءن الناس اذا كان اءحسنهم قراءة اءو غناء انتهى . و يمكن اءن
يقراء على هذا بصيغة الجمع اءى ، و الءول اءظهر
وَ فى الكشف : فتلك نازلة اءعلن بها كتاب الله فى قبلكم ، ممساكم و مصيحكم ، هتافا هتافا، و لقبه
ما حل باءنبياء الله و رسله ...

وَ حكم فصل و قضاء حتم (و ما محمد الا رسول قء خلت من قبله الرسل اءفاين مات اءو قتل انقلبتم على
اءقابكم و من ينقلب على عقبه فلن يضر الله شىئا و سيجزى الله الشاكرين ... (642) (الحكم الفضل : هو

المقطوع به الذى لا ريب فيه و لا مرد له ، و قد يكون بمعنى القاطع الفارق بين الحق و الباطل (643) و الحتم - فى الاصل - : احكام الامور (644) . و القضاء الحتم : هو الذى لا يتطرق اليه التغيير و خلت ... اى مضت (645) .

و الانقلاب على العقب : الرجوع القهقرى ، اريد به الارتداد بعد الايمان ، و الشاكرون المطيعون المعترفون بالنعم الحامدون عليها (646) .

قال بعض الامائل : و اعلم ان الشبهة العارضة للمخاطبين بموت النبى صلى الله عليه و آله اما عدم تحتم العمل باوامره و حفظ حرمة فى اهله لغيبته ، فان العقول الضعيفة مجبولة على رعاية الحاضر اكثر من الغائب ، و انه اذا غاب من ابصارهم ذهب كلامه عن اسماعهم ، و وصاياه عن قلوبهم ، فدفعها ما اشارت اليه صلوات الله عليها من اعلان الله جل ثناؤه و اخباره بوقوع تلك الواقعة الهائلة قبل وقوعها . و ان الموت مما قد نزل بالماضين من انبياء الله و رسله عليهم السلام تثبتنا للامة على الايمان . و ازالة لتلك الخصلة الذميمة عن نفوسهم .

و يمكن ان يكون معنى الكلام اتقولون مات محمد صلى الله عليه و آله و بعد موته ليس لنا زاجر و لا منازع عما نريد ، و لا نخاف احد فى ترك الانقياد للاوامر و عدم الانزجار عن النواهي ، و يكون الجواب ما يستفاد من حكاية قول سبحانه : (افاين مات اءو قتل ...) (647) الاية ، لكن لا يكون حينئذ لحدث اعلان الله سبحانه و اخباره بموت الرسول مدخل فى الجواب الا بتكلف .

و يحتمل ان يكون شبهتهم عدم تجويزهم الموت على النبى صلى الله عليه و آله كما افصح عنه عمر بن الخطاب - و سيأتى فى مطاعنه - فبعد تحقق موته عرض لهم شك فى الايمان و وهن فى الاعمال ، فذلك خذلوها و قعدوا عن نصرتها ، و حينئذ مدخلة حديث الاعلان و ما بعده فى الجواب واضح . و على التقدير لا يكون قولها عليها السلام : فخطب جليل ... داخلا فى الجواب ، و لا مقولا لقول المخاطبين على الاستفهام التوبيخى ، بل هو كلام مستأنف لبث الحزن و الشكوى ، بل يكون الجواب بما بعد قولها : فتلك والله النازلة الكبرى ... و يحتمل ان يكون مقولا لقولهم ، فيكون حاصل شبهتهم ان موته صلى الله عليه و آله الذى هو اعظم الدواهي قد وقع ، فلا يبالي بما وقع بعده من مماته صلى الله عليه و آله اعظم المصائب سلمت عليها السلام اولا فى مقام جواب (648) تلك المقدمة ، لكونها محض الحق ثم نبهت على خطئهم فى انها مستلزمة لقلة المبالة بما وقع ، و القعود عن نصرته الحق ، عدم اتباع اوامره صلى الله عليه و آله بقولها : اعلن بها كتاب الله ... الى آخر الكلام ، فيكون حاصل الجواب ان الله قد اعلمكم بها قبل الوقوع ، و اخبركم باءها سنة ماضية فى السلف من انبيائه ، و حذرکم الانقلاب على اعقابكم كى لا تتركوا العمل بلوازم الايمان بعد وقوعها ، و لا تنهوا عن نصرته الحق و قمع الباطل ، و فى تسلمها ما سلمته اولا دلالة على ان كونها اعظم المصائب مما يؤيد وجوب نصرته ، فانى ان المصائب بها حقيقة ، و ان شاركنى فيها غيرى ، فمن نزلت به تلك النازلة الكبرى فهو بالرعاية اءحق و اءحرى .

و يحتمل ان يكون قولها عليها السلام : فخطب جليل ... من اءجزاء الجواب ، فتكون شبهتهم بعض الوجوه المذكورة ، اءو المركب من بعضها مع بعض ، و حاصل الجواب حينئذ انه اذا نزل بى مثل تلك النازلة الكبرى - و قد كان الله عزوجل اءخبركم بها و اءمركم ان لا ترتدوا بعدها على اعقابكم - فكان الواجب عليكم دفع الضيم عنى و القيام بنصرتى ، و لعل الانسب بهذا الوجه ما فى رواية ابن ابى طاهر من قولها : و تلك نازلة اءعلن بها كتاب الله ... بالواو دون الفاء ، و يحتمل ان تكون الشبهة العارضة للمخاطبين مقصورة على اءحد الوجوه المذكورة ، بل تكون الشبهة لبعضهم بعضا و للاخر (649) اخرى ، و يكون كل مقدمة من مقدمات الجواب اشارة الى دفع واحدة منها .

اقول : و يحتمل ان تكون هناك شبهة حقيقة ، بل يكون الغرض انه ليس لهم فى ارتكاب تلك الامور الشنيعة حجة و متمسك ، الا ان يتمسك اءحد باءمثال تلك الامور الباطلة الواهية التى لا يخفى على اءحد بطلانها ، و هذا شائع فى الاحتجاج

ءاؤها بنى قيلة ! اءءهضم تراث اءبى و اءتم بمراءى منى و مسمع ، و مبتداء و مجمع ، تلبسكم الدعوة ، و تشملكم الخبرة ... اءيها - بفتح الهمزة و التنوين - بمعنى هيهات (650) و بنوقيلة : الاوس و الخزرج - قبيلتا الانصار - و قيلة - بالفتح اسم ام لهم قديمة : و هى قيلة بنت كاهل (651)

ء و الهضم : الكسر ، يقال : هضمت الشىء ... اءى كسرتة ، و هضمه حقه و اهضمه اذا ظلمه و كسر عليه حقه (652)

ء و التراث - بالضم - اءلميراث ، و اصل التاء فيه واو (653)

ء و اءتم بمراءى منى و مسمع ... اءى بحيث اراكم و اسمعكم (654) كلامكم (كذا) .

و فى رواية ابن ابى طاهر : منه - اءى من الرسول صلى الله عليه و آله - و المبتداء فى اءكثر النسخ بالباء الموحدة مهموزا ، فلعل المعنى اءنكم فى مكان يبتداء منه الامور و الاحكام ، و الاظهر انه تصحيف المنتدى - بالنون غير مهموزة - بمعنى المجلس ، (655) و كذا فى المناقب القديم ، فيكون المجمع كالتفسير له ، و الغرض الاحتجاج عليهم بالاجتماع (656) الذى هو من اءسباب القدرة على دفع الظلم ، و اللفظان غير موجودين فى (657) رواية ابن ابى طاهر

ء و تلبسكم - على بناء المجرد - اءى تغطىكم و تحيط بكم .

و الدعوة : المرة من الدعاء اءى النداء (658) كالخبرة - بالفتح - من الخير - بالضم - بمعنى العلم ، (659) اءو الخبرة - بالكسر - بمعناه ، (660) و المراد بالدعوة : نداء المظلوم للنصرة ، و بالخبرة علمهم بمظلوميته عليها السلام ، و التعبير بالاحاطة و الشمول للمبالغة ، اءو للتصريح باءن ذلك قد عمهم جميعا ، و ليس من قبيل الحكم على الجماعة بحكم البعض اءو الاكثر

وَ فى رواية ابن ابى طاهر: الحيرة - بالحاء المهملة - و لعله تصحيف ، و يخفى توجيه

وَ اءتم موصوفون بالكفاح ، معروفون بالخير و الصلاح و النجبة (661) التى انتجت ، و الخيرة التى اختيرت ... الكفاح : استقبال العدو فى الحرب بلا ترس و لا جنة ، و يقال (662) : فلان يكافح الامور... اءى يباشرها بنفسه(663)

وَ النجبة - كهزمة - النجيب الكريم ، (664) و قيل : يحتمل ان يكون بفتح الخاء المعجمة اءو سكونها بمعنى المنتخب المختار، (665) و يظهر من ابن الاثير اءنها بالسكون تكون جمعا(666)

وَ الخيرة - كعنبه : المفضل من القوم المختار منهم(667)

وَ قاتلم العرب - فى المناقب : لنا اءهل البيت قاتلم - و ناطحتم الامم ، و كافحتم بهم ، فلا نبرح اءو تبرحون ناءمركم فناءمرون...

ناطحتم الامم ... اءى جاريتم الخصوم و دافعتموهم بجد و اهتمام كما يدافع الكبش قرنه بقرنه(668) .

و بهم : الشجعان - (669) كما مر(670) .

و مكافحتها : التعرض لدفعها من غير توان و ضعف

وَ قولها عليها السلام : اءو تبرحون ... معطوف على مدخول النفى ، فالمنفى اءحد الامرين ، و لا ينتفى الا بانتفاها معا ، فالمعنى لا نبرح لا تبرحون ناءمركم فناءتمرون ... اءى كنا لم نزل اميرين و كنتم مطيعين لنا فى اءوامرنا.

و فى كشف الغمة : و تبرحون - بالواو - فالعطف على مدخول النفى ، اءيضا و يرجع الى ما مر ، و عطفه على النفى - اشعارا باءنه قد كان يقع منهم براح عن الاطاعة كما فى غزوة احد و غيرها ، بخلاف اءهل البيت عليهم السلام اذا لم يعرض لهم كلال عن الدعوة و الهداية - بعيد عن المقام ، و الاظهر ما فى رواية ابن اءبى طاهر من ترك المعطوف راءسا

وَ لا نبرح ناءمركم ... اءى لم يزل عادتنا الامر و عادتكم الائتثار

وَ فى المناقب : لا نبرح و لا تبرحون ناءمركم ... فيحتمل اءن يكون اءو فى تلك النسخة اءيضا بمعنى الواو... اءى لا نزال ناءمركم و لا تزالون تاءتمرون ، و لعل ما فى المناقب اءظهر النسخ و اءصوبها.

حتى اذا دارت بنا رحى الاسلام ، و در حلب الايام ، و خضعت نعة الشرك و سكنت فورة الافك و خمدت نيران الكفر، و هءاءت دعوة الهرج ، و استوثق نظام الدين ... دوران الرحى كناية عن انتظام اءمرها و الباء للسببية

وَ در اللبن : جريانه و كثرته(671) .

وَ الحلب - بالفتح - استخراج ما فى الضرع من اللبن ، و بالتحريك اللبن المحلوب ، (672) و الثانى اءظهر للزوم ارتكاب تجوز فى الاسناد و فى المسند اليه على الاول.

و النعة - بالنون و العين و الراء المهملتين - مثال همزة : الخيشوم و الخيلاء و الكبر (673) اءو بفتح النون من قولهم : نعر العرق بالدم ... اءى فار، (674) فيكون الخضوع بمعنى السكون ، اءو بالغين المعجمة من نعت القدر... اءى فارت(675) .

و قال الجوهرى : نعر الرجل - بالكسر - اءى اغتاض ، قال الاصمعى : هو الذى يغلى جوفه من الغيظ. و قال (676) ابن السكيت : يقال : ظل فلان يتنغز على فلان ... اءى يتذمر عليه ، (677) و فى اءكثر النسخ بالثاء المثناة المضمومة و الغين المعجمة ، و هى نقرة النحر بين الترقوتين ، (678) فخضوع نقرة الشرك كناية عن محقه و سقوطه كالحيوان الساقط على الارض ، نظيره قول اءميرالمؤمنين صلوات الله و سلامه عليه و آله : اءنا وضعت لكل العرب - اءى صدورهم(679)

وَ الافك - بالكسر - الكذب ، (680) و فورة الافك غليانه و هيجانه(681)

وَ خمدت النار... اءى سكن لهبها و لم يطفء جمرها ، (682) و فيه اشعار بنفاق بعضهم و بقاء مادة الكفر فى قلوبهم

وَ فى رواية ابن اءبى طاهر: و باخت نيران الحرب ... قال الجوهرى : باخ الحر و النار و الغضب و الحمى ... اءى سكن و فتر (683) و هءاءت سكنت(684)

وَ الهرج : الفتنة و الاختلاط (685) و فى الحديث : الهرج : القتل(686)

وَ استوسق ... اءى اجتمع و انضم من الوسق - بالفتح - و هو ضم الشىء الى الشىء و اتساق الشىء : انتظامه(687)

وَ فى الكشف : فناويتم العرب و بادهتم الامور. الى قولها عليها السلام حتى دارت لكم بنا رحى الاسلام ، و در حلب البلاد، و خبت نيران الحرب ... يقال : بدهه بامر... اءى استقبله به ، و بادهه : فاجاهه(688)

وَ فاءنى حرتم بعد البيان ، و اءسررتم بعد الاعلان ، و نكصتم بعد الاقدام و اءشركتم بعد الايمان ... كلمة اءنى ، ظرف مكان بمعنى اين ، و قد يكون كيف (689) اءى من اءبن حرتم ، و ماكان منشاءه.

و جرتم : اما - بالميم - من الجور و هو الميل عن القصد (690) و العدول عن الطريق ، (691) اءى لماذا تركتم

سبيل الحق بعد ما تبين لكم ؟ ءو بالحاء المهملة المضمومة من الحور بمعنى الرجوع ءو النقصان (692) بعد
الزيادة (693) و ءما بكسرهما من الحيرة

وَ النكوص : الرجوع الى خلف (694) .

وَ الا تقاتلون قوما نكثوا ءيمانهم و هموا باخراج الرسول و هم بدءكم ءول مرة ءتخشونهم فالله ءحق
تخشوه ان كنتم مؤ منين (695) (نكث العهد - بالفتح - نقصه (696) .
و الايمان - جمع اليمين - و هو القسم (697) .

و المشهور بين المفسرين ءن الاية نزلت فى اليهود الذين نقضوا عهودهم و خرجوا مع الاحزاب و هموا
باخراج الرسول من المدينة ، و بدؤوا بنقض العهد و القتال.

و قيل (698) : نزلت فى مشركى قريش و ءهل مكة حيث نقضوا ءيمانهم التى عقدها مع الرسول و المؤ
منين على ءن لا يعاونوا عليهم ءعداءهم ، فعاونوا بنى بكر على خزاعة ، و قصدوا اخراج الرسول صلى الله
عليه و آله من مكة حين تشاوروا بدار الندوة ، و ءتاهم ابليس بصورة شيخ نجدى ... الى آخر ما مر من
القصة ، (699) فهم بدؤوا بالمعاداة و المقاتلة فى هذا الوقت ، ءو يوم بدر، ءو بنقض العهد، و المراد بالقوم
الذين نكثوا ءيمانهم فى كلامها صلوات الله عليها، ءما الذين نزلت فيهم الاية فالغرض بيان وجوب قتال
الغاصبين للامامة و لحقها، الناكثين لما عهد اليهم الرسول صلى الله عليه و آله فى وصيه عليه السلام و
ذوى قرباه و ءهل بيته ، كما وجب باءمره سبحانه قتال من نزلت الاية فيهم ، ءو المراد بهم الغاصبون لحق
ءهل البيت عليهم السلام ، فالمراد بنكثهم ايمانهم : نقض ما عهدوا الى الرسول صلى الله عليه و آله
حين بايعوه من الانقياد له فى ءوامره و الانتهاء عند نواهيه و ءن لا يضرموا له العداوة ، فنقضوه و ناقضوا ما
ءمرهم به ، و المراد بقصدهم اخراج الرسول صلى الله عليه و آله عزمهم على اخراج من هو كنفس
الرسول صلى الله عليه و آله و قائم مقامه بءمرالله و ءمره عن مقام الخلافة و على ابطال ءوامره و وصاياه
فى ءهل بيته النازل منزلة اخراجه من مستقره ، و حينئذ يكون من قبيل الاقتباس.

و فى بعض الروايات : لقوم نكثوا ايمانهم و هموا باخراج الرسول و هم بدؤوا وكم ءول مرة ءتخشونهم (700)
فقوله لقوم متعلق بقوله : تخشونهم

وَ الا قد ءخلدتم الى الخفض ، و ءبعدتم من هو ءحق بالبسط و القبض و خلوتهم بالدعة ، و نجوتهم من
الضيقة بالسعة ، فمجتهم ما وعيتهم ، و دسعنتم الذى تسوغنتم ف (ان تكفروا ءنتم و من فى الارض جميعا
فان الله لغنى حميد ... (701) (الرؤىة هنا بمعنى العلم ءو النظر بالعين (702)

وَ ءخلد اليه : ركن و مال (703) .

وَ الخفض - بالفتح :- سعة العيش (704) .

و المراد بمن هو ءحق بالبسط و القبض ءميرالمؤ منين عليه السلام ، و صيغة التفضيل مثلها فى قوله
تعالى : (قل ءذلك خير ءم جنة الخلد (705))

وَ خلوت بالشىء : انفردت به (706) و اجتمعت معه فى خلوة (707)

وَ الدعة : الراحة و السكون (708) .

وَ مح الشراب من فيه : رمى به (709) .

وَ وعيتم ... ءى حفظتم (710) .

وَ الدسع - كالمنع - الدفع و القىء (711) اخراج البعير الى فيه (712)

وَ ساغ الشراب يسوغ سوغا... اذا سهل مدخله فى الحلق ، (713) و تسوغه : شربه بسهولة

وَ صيغة تكفروا فى كلامها عليها السلام اما من الكفران و ترك الشكر - كما هو الظاهر من سياق الكلام
حيث قال تعالى : (اذ تءذن ربكم لئن شكرتم لزيدنكم و لئن كفرتم ان عذابى لشديد # و قال موسى ان
تكفروا ءنتم و من فى الارض جميعا فان الله لغنى حميد - (714) (ءو من الكفر بالمعنى الاخص ، و التغيير
فى المعنى لا ينافى الاقتباس ، مع ءن فى الاية ءيضاً يحتمل هذا المعنى ، و المراد ان تكفروا ءنتم و من
فى الارض جميعا من الثقلين فلا يضرب ذلك الا ءنفسكم فانه سبحانه غنى عن شكركم و طاعتكم ،
مستحق للحمد فى ذاته ، ءو محمود تحمده الملائكة بل جميع الموجودات بلسان الحال ، و ضرر الكفران
عائد اليكم حيث حرمتكم من فضله تعالى و مزيد انعامه و اكرامه

و الحاصل ؛ انكم انما تركتم الامام بالحق و خلعتكم بيعته من رقابكم و رضيتكم ببيعة ءبى بكر لعلمكم باءن
ءميرالمؤ منين عليه السلام لا يتهاون و لا يءاهن فى دين الله ، و لا تءاخذه فى الله لومة لائم ، و يءمركم
بارتكاب الشدائد فى الجهاد و غيره ، و ترك ما تشتهون من زخارف الدنيا، و يقسم الفىء بينكم بالسوية ، و
لا يفضل الرؤسا و الامراء، و ان ءبابكر رجل سلس القياد، مءاهن فى الدين لارضاء العباد، فلذا رفضتم

الايمان ، و خرجتم عن طاعته سبحانه الى طاعة الشيطان ، و لا يعود وباله الا اليكم
 و فى الكشف : اءلا و قد اءرى والله اءن قد اءخلدتم الى الخفض ، و ركنتم الى الدعة ، فمجتتم الذى
 اءوعيتتم ، و لفظتم الذى سوغتم
 و فى رواية ابن ابى طاهر: فءجتتم عن الدين ... يقال : ركن اليه - بفتح الكاف و قد يكسر - اءى : مال اليه
 و سكن و قال الجوهري : عجت بالمكان اءعوج ... اءى اءمت به و عجت غيرى ... يتعدى و لا يتعدى ، و
 عجت البعير... عطفت راءسه بالزامام ... و العائج : الوائف ... و ذكر ابن الاعرابى : فلان ما يعوج من (715)
 شىء : اءى ما يرجع عنه(716)
 و اءلا و قد قلت ما قلت على معرفة منى بالخذلة التى خامرتكم ، و الغدرة التى استشعرتها قلوبكم ، و
 لكنها فيضة النفس ، و نفة الغيط، و خور القنا، و بثة الصدر، و مقدمة الحجة ... الخذلة : ترك النصر (717) و
 خامرتكم ... اءى خالطكم(718)
 و الغدر: ضد الوفاء(719) .
 و استشعره (720) : اءى لبسه ، و الشعار: الثوب الملاصق للبدن(721)
 و الفيض - فى الاصل - كثرة الماء و سيلانه ، يقال : فاض الخير... اءى شاع ، و فاض صدره بالسر... اءى
 باح به و اظهره ، و يقال : فاضت نفسه ... اءى خرجت روعة (722) و المراد به هنا اظهار المضمهر فى النفس
 لاستيلاء الهم و غلبة الحزن
 و النفث بالفم شبيه بالنفخ ، (723) و قد يكون للمغتاط تنفس عال تسكيننا لحر القلب و اطفاء لئثرة الغضب
 و الخور - بالفتح و التحريك : الضعف(724) .
 و القنا: جمع قناة و هى الرمح ، (725) و قيل كل عصا مستوية اءو معوجة قناة ، (726) و لعل المراد بخور القنا
 ضعف النفس عن الصبر على الشدة و كتمان الضر، اءو ضعف ما يعتمد عليه فى النصر على العدو، و الاول
 اءنسب
 و البث : النشر و الاظهار، (727) و الهم الذى لا يقدر صاحبه على كتمانها فيئنه ... اءى يفرقه(728)
 و مقدمة الحجة : اعلام الرجل قبل وقت الحاجة قطعاً لاعتذاره بالغفلة.
 و الحاصل ؛ اءن استنصارى منكم ، و تظلمى لديكم ، و اقامة الحجة عليكم ، لم يكن رجاء للعون و المظاهرة
 بل تسلية للنفس ، و تسكيننا للغضب ، و اتماماً للحجة ، لئلا تقولوا يوم القيامة : (انا كنا عن هذا غافلين)
 (729)
 فدونكموها فاحتقبوها دبرة الظهر، نقبة الخف ، باقية العار، موسومة بغضب الله و شنار الابد، موصولة ب (نار
 الله الموقدة # التى تطلع على الافئدة (730)) فبعين الله ما تفعلون (و سيعلم الذين ظلموا اءى منقلب
 ينقلبون ... (731))
 و الحقب - بالتحريك - حبل يشد به الرجل الى بطن البعير، يقال : احقبت البعير... اءى شدته به ، (732) و
 كل ما شد فى مؤخر رجل اءو قتب فقد احتقب ، و منه قيل : احتقب فلان الاثم كاءنه جمعه و احتقبه من
 خلفه ، (733) فظهر اءن الانسب فى هذا المقام احقبوها - بصيغة الافعال - اءى شدوا عليها ذلك و هيئوها
 للركوب ، لكن فيما وصل اليها من الروايات على بناء الافتعال
 و الدبر - بالتحريك - الجرح فى البعير، و قيل : جرح الدابة مطلقاً(734)
 و النقب - بالتحريك - رقة خف البعير(735) .
 و العار الباقى : عيب لا يكون فى معرض الزوال.
 و وسمنه وسما وسمة : اذا اثر فيه بسمة و كى(736) .
 و الشنار : العيب و العار(737) .
 و نار الله الموقدة ... المؤججة على الدوام.
 و الاطلاع على الافئدة ... اشرافها على القلوب بحيث يبلغها اءلمها كما يبلغ ظواهر البدن ، و قيل معناه :
 ان هذه النار تخرج من الباطن الى الظاهر بخلاف نيران الدنيا
 و فى الكشف : انها عليهم موصدة - و الموصدة : المطبقة(738)
 و بعين الله ما تفعلون ... اءى متلبس بعلم الله اءعمالكم ، و يطلع عليها كما يعلم اءحدم ما يراه و
 يبصره ، و قيل فى قوله تعالى : (تجرى باءعيننا) (739) ان المعنى تجرى باءعين اءولياتنا من الملائكة و
 الحفظة
 و المنقلب : المرجع و المنصرف ، (740) و اءى منصوب عل اءنه صفة مصدر محذوف و العامل فيه ينقلبون ،
 لان ما قبل الاستفهام لا يعمل فيه ، و انما يعمل فيه ما بعده ، و التقدير سيعلم الذين ظلموا ينقلبون انقلاباً
 اءى انقلاب ؟ ...
 و اءنا ابنة نذير لكم ... اءى اءنا ابنة من اءنذركم بعذاب الله على ظلمكم ، فقد تمت الحجة عليكم ، و
 الامر فى اءملوا و انتظروا للتهديد
 و اءما قول الملعون:
 و الرائد لا يكذب اءهله ... فهو مثل (741) استشهد به فى صدق الخبر الذى افتراه على النبى صلى الله
 عليه و آله ، و الرائد: من يتقدم القوم يبصر لهم الكلا و مساقط الكلا و مساقط الغيث ، (742) جعل نفسه -
 لاحتماله الخلافة التى هى الرئاسة العامة - بمنزلة الرائد للامة الذى يجب عليه اءن ينصحهم و يخبرهم

بالصدق

- وَالمجادلة : المضاربة بالسيوف⁽⁷⁴³⁾
- وَاستبد فلان بالراءى ... اى انفرد به⁽⁷⁴⁴⁾ و استقل.
- وَ لا نزوى عنك ... اى : لا نقبض و لا نصرف.
- وَ لا نوضع من فرعك و اءضلك ... اى لانحط درجتك⁽⁷⁴⁵⁾ و لا ننكر فضل اصولك و اءجدادك و فروعك و اءولادك
- وَ ترين - من الراءى - بمعنى الاعتقاد⁽⁷⁴⁶⁾ .
- وَ قولها صلوات الله عليها: سبحان الله ! ما كان رسول الله صلى الله عليه و آله عن كتاب الله صادفاً ، و لاحكامه مخالفاً ، بل كان يتبع اءثره و يقفو سورة ، اءفجمعون الى الغدر اعتلالاً عليه بالزور...؟!
- وَ الصادف عن الشىء : المعارض عنه⁽⁷⁴⁷⁾ .
- وَ الاثر - بالتجريك و بالكسر - : اثر القدم⁽⁷⁴⁸⁾ .
- وَ القفو : الاتباع⁽⁷⁴⁹⁾
- وَ السور - بالضم - كل مرتفع عال ، و منه سور المدينة ،⁽⁷⁵⁰⁾ و يكون جمع سورة ، و هى كل منزلة من البناء و منه سورة القرآن ، لانها منزلة بعد منزلة ، و تجمع⁽⁷⁵¹⁾ على : سور - بفتح الواو⁽⁷⁵²⁾ . - و فى العبارة يحتملها ،⁽⁷⁵³⁾ و الضمائر المجرورة تعود الى الله تعالى اءو الى كتابه ، و الثانى اءظهر
- وَ الاعتدال : ابداء العلة و الاعتذار⁽⁷⁵⁴⁾ .
- وَ الزور : الكذب⁽⁷⁵⁵⁾ .
- و هذا بعد وفاته شبيه بما بغى له من الغوائل فى حياته. ...
- البغى : الطلب⁽⁷⁵⁶⁾ .
- و الغوائل : اءلمهالك⁽⁷⁵⁷⁾ و الدواهى ،⁽⁷⁵⁸⁾ اشارت عليها السلام الى ما دبوا - لعنهم الله - فى اهلاك النبى صلى الله عليه و آله و استئصال اءهل بيته عليهم السلام فى العقبتين و غيرهما مما اءوردناه فى هذا الكتاب متفرقا⁽⁷⁵⁹⁾ .
- هذا كتاب الله حكما عدلا ، و ناطقا فصلا ، يقول : (يرثى و يرث من آل يعقوب)⁽⁷⁶⁰⁾ و (ورث سليمان داود)⁽⁷⁶¹⁾ فبين عزوجل وزع عليه من الاقساط ، و شرع من الفرائض و الميراث ، و اءباح من حظ الذكران و الاناث ، ما اءزاح علة المبطلين ، و اءزال التظنى و الشبهات فى الغابرين ، كلا (بل سولت لكم اءنفسكم امرا اءنفسكم امرا فصبر جميل والله المستعان على ما تصفون⁽⁷⁶²⁾)
- اقول : ساءتلى الكلام فى موارث الانبياء فى باب المطاعن - ان شاء الله تعالى
- وَ التوزيع : التقسيم⁽⁷⁶³⁾
- وَ القسط - بالكسر - الحصة و النصيب⁽⁷⁶⁴⁾
- وَ الازاحة : الازهاق و الابعاد⁽⁷⁶⁵⁾ .
- وَ التظنى : اعمال الظن ؛ و اصله : التظن⁽⁷⁶⁶⁾
- وَ الغابر : الباقي⁽⁷⁶⁷⁾ .
- و قد يطلق على الماضى⁽⁷⁶⁸⁾
- وَ التسويل : تحسين ما ليس بحسن و تزيينه و تحبيبه الى الانسان ليفعله او يقوله ،⁽⁷⁶⁹⁾ و قيل : هو تقدير معنى فى النفس على الطمع فى تمامه
- وَ فصبر جميل ... اى فصبرى جميل ، اءو الصبر الجميل اءولى من الجزع الذى لا يغنى شيئا ، و قيل : انما يكون الصبر جميلا اذا قصد به وجه الله ، عالى ، و فعل للوجه الذى وجب ، ذكره السيد المرتضى رضى الله عنه ،⁽⁷⁷⁰⁾ و خطابك ، فى قول اءبى بكر - من المصدر المضاف الى الفاعل - و مراده بما تقلدو ما اءخذ⁽⁷⁷¹⁾ فك الخلافة ... اى اءخذت الخلافة بقول المسلمين و اتفاهم فاز منى القيام بحدودها التى من جملتها اءخذ فذك ، للحدث المذكر
- وَ المكابرة : المغالبة⁽⁷⁷²⁾ .
- وَ الاستبداد : الاستئثار⁽⁷⁷³⁾ . و الانفراد بالشىء⁽⁷⁷⁴⁾ .
- وَ قولها صلوات الله عليها: معاشر الناس المسرعة الى قيل الباطل المغضية على الفعل القبيح الخاسر ، (ءفلا يتدبرون⁽⁷⁷⁵⁾ القرآن اءم على قلوب اءفقالها)⁽⁷⁷⁶⁾ (كلا بل ران على قلوبهم⁽⁷⁷⁷⁾) (ما اءساءتم من اءعمالكم فاءخذ بسمعكم و اءبصاركم ، و لبئس ما تاءولتم ، و ساء به ما اءشرتم ، و شر ما منه اعتضتم ...
- القيل : بمعنى القول و كذا القال⁽⁷⁷⁸⁾ .
- و قيل : القول فى الخير ، و القيل و القال اسمان له⁽⁷⁷⁹⁾
- وَ الاءضاء : ادناء الجفون ،⁽⁷⁸⁰⁾ و اءضى على الشىء اى سكت⁽⁷⁸¹⁾ و رضى به ، و روى عن الصادق و الكاظم عليهما السلام فى الاية اءن المعنى (ءفلا يتدبرون القرآن)⁽⁷⁸²⁾ فيقضوا بما عليهم من الحق⁽⁷⁸³⁾ .
- و تنكير القلوب لا رادة قلوب هؤ لاء و من كان مثلهم من غيرهم
- وَ الرين : الطبع ، و التغطية⁽⁷⁸⁴⁾ و اصله : الغلبة⁽⁷⁸⁵⁾
- وَ التاءول و التاءويل : التصيير و الارجاع و نقل الشىء عن موضعه ، و منه تاءويل الالفاظ... اى نقل اللفظ عن الظاهر⁽⁷⁸⁶⁾

وَ الاشارة : الامر باحسن الوجوه فى امر (787) .
 وَ شر - كفر - بمعنى ساء (788) .
 وَ الاعتياض : اخذ العوض (789) و الرضايه ، و المعنى ساء ما اءخذتم منه عوضا عما تركتم
 لتجدن والله محمله ثقيلًا ، و غبه وبيلا ، اذا كشف لكم الغطاء و بان ماوراءه الضراء و بدا لكم من ربكم ما لم
 تكونوا تحتسيون ، و خسر هنا لك المبطلون ...
 المحمل - كمجلس - مصدر .
 وَ الغب - بالكسر - العاقبة (790) .
 وَ الوبال - فى الاصل :- الثقل و المكروه ، و يراد به فى عرف الشرع : عذاب الآخرة ، (791) و العذاب الوبيل
 الشديد (792)
 وَ الضراء - بالفتح و التخفيف :- الشجر الملتف - كما مر (793) - يقال : توارى الصيد منى ضراء (794)
 وَ الوراء: يكون بمعنى قدام كما يكون بمعنى خلف (795) و بالاول فسر قوله تعالى : (و كان وراءهم ملك
 ياخذ كل سفينة غصبا (796)) و يحتمل ان تكون الهاء (797) زيدت من النسخاء و الهمزة ، فيكون على الاخير
 بتشديد الراء من قولهم : و رى الشىء تورية ... اءى اخفاه ، (798) و على التقادير فالمعنى : و ظهر لكم ما
 ستره عنكم الضراء
 وَ بدا لكم من ربكم لم تكونوا تحتسيون ... اءى ظهر لكم (799) من صنوف العذاب ما لم تكونوا تنتظرونه ، و
 لا تظنونته واصلًا اليكم ، و لم يكن فى حسابكم
 وَ المبطل : صاحب الباطل من ابطل الرجل اذا اتى بالباطل (800) .

قد كان بعدك اءنباء و
 هنيئة

لو كنت شاهدها لم يكبر
 الخطب

انا فقدناك فقد الارض
 وابلها

و اختل قومك فاشهدهم فقد
 نكبوا (801)

فى الكشف : ثم التفت الى قبر اءبيها متمثلة بقول هند ابنة اءثاة ... ثم ذكر الابيات
 وَ قال فى النهاية : الهنيئة واحدة الهنايت و هى الامور الشداد المختلفة ، و الهنيئة : الاختلاط فى القول و
 النون زائدة ، (802) و ذكر فيه : اءن فاطمة عليها السلام قالت بعد موت النبى صلى الله عليه و آله : قد كان
 بعدك اءنباء ... الى آخر البيتين ، (803) الا انه قال : فاشهدهم و لا تغب (804)
 وَ الشهود : الحضور (805) .
 وَ الخطب - بالفتح :- الامر الذى تقع فيه المخاطبة ، و الشاءن و الحال (806)
 وَ الوابل : المطر الشديد (807) .
 و نكب فلان عن الطريق كنصر - و فرح (808) - اءى ... عدل و مال (809) .

و كل اءهل له قربى و
 منزلة

عند الاله على الاذنين
 مقرب

القربى - فى الاصل - القرابة فى الرحم (810) .
 وَ المنزلة : المرتبة (811) و الدرجة و لا تجمع (812) .
 وَ الاذنين : هم الاقربون ، (813) و اقترب اءى تقارب (814) .
 و قال فى مجمع البيان (815) : فى اقترب زيادة مبالغة على قرب ، كما اءن فى اقتدر زيادة مبالغة على قدر .
 و يمكن تصحيح تركيب البيت و تاءويل معناه على وجوه:
 الاول : و هو الاظهر ، اءن جملة (له قربى) صفة لاهل ، و التنوين فى (منزلة) للتعظيم ، و الظرفان متعلقان

بالمنزلة لما فيها من معنى الزيادة والرجحان ، و (مقترب) خبر لكل ، اءى ذوالقرب الحقيقي ، اءو عند ذى الاهل ، كل اءهل كانت له مزية و زيادة على غيره من الاقربين عندالله تعالى .
و الثانى : تعلق الطرفين بقولها: (مقترب)، اءى كل اءهل له قرب و منزلة من ذى الاهل ، فهو عندالله تعالى مقترب مفضل على سائر الادين .
و الثالث : تعلق الظرف الاول ب (المنزلة) و الثانى ب (المقترب)، اءى كل اءهل اتصف بالقربى بالرجل و بالمنزلة عندالله ، فهو مفضل على من هو اءبعد منه .
و الرابع : اءن يكون جملة : (له قربى) خبر للكل ، (و مقترب) خيرا ثانيا ، و فى الطرفين يجرى الاحتمالات السابقة ، و المعنى اءن كل اءهل نبى من الانبياء له قرب و منزلة عندالله ، و مفضل على سائر الاقارب عند الامة .

اءبدت رجال لنا نجوى

صدورهم

لما مضيت و حالت دونك الترب

بدا الامر بدوا: ظهر، و ابداه اظهره⁽⁸¹⁶⁾ .
و النجوى : الاسم من نجوته اذا ساورته ، ⁽⁸¹⁷⁾ و نجوى صدورهم : ما اءضروه فى نفوسهم من العداوة و لم يتمكنوا فى اظهاره فى حياته صلى الله عليه و آله ، و فى بعض النسخ : فحوى صدورهم ، و فحوى القول : معناه ، ⁽⁸¹⁸⁾ و المأل واحد .
و قال الفيروزآبادى : الترب و التراب و التربة ... معروف ، و جمع التراب : اءتربة و تربان ، و لم يسمع لسائرهما ⁽⁸¹⁹⁾ بجمع ، انتهى ⁽⁸²⁰⁾ . فيمكن اءن يكون بصيغة المفرد، و التاء نيث بتاءويل الارض كما قيل ، و الاظهر اءنه - بضم التاء و فتح الراء - جمع تربة ، قال فى مصباح اللغة : التربة : المقبرة ، و الجمع ترب مثل غرفة و غرف ⁽⁸²¹⁾
و حال الشىء بينى و بينك ... اءى منعنى من الوصول اليك⁽⁸²²⁾
و دون الشىء : قريب منه ، ⁽⁸²³⁾ يقال : دون النهر جماعة ... اءى قبل اءن تصل اليه
و التهجم : الاستقبال بالوجه الكرية⁽⁸²⁴⁾ .
و المغتصب - على بناء المفعول - المغصوب⁽⁸²⁵⁾ .
و المحتجب - على بناء الفاعل .
و صادفه : وجدته و لقيه⁽⁸²⁶⁾ .
و الكتب - بضمتين : جمع كتيب و هو التل من الرمل⁽⁸²⁷⁾
و الرزء - بالضم مهموزا: المصيبة بفقد الاعزة⁽⁸²⁸⁾ . و رزنا - على بناء المجهول
و الشجن - بالتحريك - الحزن⁽⁸²⁹⁾ .
و فى القاموس : العجم - بالضم و بالتحريك ⁽⁸³⁰⁾ - خلاف العرب⁽⁸³¹⁾
و قوله : ثم انكفاءت...
اءقول : وجدت فى نسخة قديمة لكشف الغمة منقولة من خط المصنف مكتوب على هامشها بعد ايراد خطبتها صلوات الله عليها ما هذا لفظه : وجد بخط السيد المرتضى علم الهدى الموسوى قدس الله روحه اءنه لما خرجت فاطمة عليها السلام من عند اءبى بكر - حين ردها عن فءك - استقبلها اءميرالمؤمنين عليه السلام فجعلت تعنفه ، ثم قالت : اءتملت ... الى آخر كلامها عليها السلام
و الانكفاء: الرجوع⁽⁸³²⁾ .
و توقعت الشىء و استوقعته ... اءى انتظرت ووقعه⁽⁸³³⁾
و طلعت على القوم : اتيتهم ، ⁽⁸³⁴⁾ و تطلع الطلوع : انتظاره
فلما استقرت بها الدار... اءى سكنت ⁽⁸³⁵⁾ كاءنها اضطربت و تحركت بخروجها، اءو على سبيل القلب ، و هذا شائع ، يقال استقرت نوى اليوم و استقرت بهم النوى ... اءى اقاموا⁽⁸³⁶⁾
اءتملت شملة الجنين و قعدت حجرة الظنين
اءتمل بالثوب ... اءى اءداره على جسد كله ، و الشملة - بالفتح - كساء يشتمل به ، و الشملة - بالكسر هيئة الاشمال ، ⁽⁸³⁷⁾ فالشملة اما مفعول مطلق من غير الباب كقوله تعالى : (نباتا) ⁽⁸³⁸⁾ او فى الكلام حذف و اىصال
و فى رواية السيد: مشيمة الجنين ... و هى محل الولد فى الرحم ⁽⁸³⁹⁾ و لعله اءظهر
و الجنين : الولد ما دام فى البطن⁽⁸⁴⁰⁾ .
و الحجرة - بالضم - حظيرة الابل ، و منه حجرة الدار⁽⁸⁴¹⁾

و الظنين : المتهم ، (842) و المعنى اختفيت عن الناس كالجنين ، و قعدت عن طلب الحق ، و نزلت منزلة الخائف المتهم

و فى رواية السيد: الحجة - بالزاء المعجمة - ، و فى بعض النسخ : قعدت حجة الظنين ، و قال النهاية (843) الحجة : موضع شد الأزار، ثم قيل للأزار: حجة للمجاورة ، و فى القاموس (844) : الحجة - معقد الأزار...

و من الفرس مركب مؤخر الصفاق بالحقو، و قال : شدة الحجة : كناية عن الصبر .
نقضت قادمة الأجدل فخانك ربيش الاعزل.

قوادم الطير: مقادير ريشه و هى عشر فى كل جناح ، (845) واحدها قادمة (846)
و الأجدل : الصفر (847) .

و الاعزل : الذى لا سلاح معه (848) .

قيل : لعلها صلوات الله عليها شبهت الصفر الذى نقضت قوادمه بمن لا المعنى ترك طلب الخلافة فى اءول الامر قبل ان يتمكنوا منها و يشيدوا اركانها، و ظننت ان الناس لا يرون غيرك اءهلا للخلافة ، و لا يقدمون عليك اءحدا، فكنيت كمن يتوقع الطيران من صفر منقوضة القوادم.

ءاقول : و يحتمل ان يكون المراد انك نازلت الأبطال ، و خضت الأهوال ، و لم تبال بكثرة الرجال حتى نقضت شوكتهم ، و اليوم غلبت من هو لاء الضعفاء و الأراذل ، و سلمت لهم الامر و لا تنازعهم و على هذا، الأظهر انه كانه فى الاصل : خاتك - بالتاء المثناة الفوقانية - فصحف ، قال الجوهري : خات البازى و اختات اءى انقض (849) ... لىاءخذة ، و قال الشاعر (850) :

يخوتون اخرى القوم خوت الأجادل

و الخائفة : العاقب اذا انقضت فسمعت صوت انقضاضها، و الخوات ... دوى جناح العقاب ... و الخوات - بالتشديد - الرجل الجرى ، (851) ، و فى رواية السيد: نقضت - بالفاء - و هو يؤيد المعنى الاوول

هذا ابن اءبى قحافة بيتزنى نحيلة اءبى ، و بلغة ابنى ، لقد اءجره فى خصامى ، و اءلفيته اءلد فى كلامى...

قحافة - بضم القاف و تخفيف المهملة (852)

و الأبتزاز: الاستلاب ، (853) و اخذ الشئ اء بقهر (854) و غلبة من البز بمعنى السلب (855)

و النحيلة - فعيلة بمعنى مفعول - من النحلة - بالكسر - بمعنى الهبة (856) و العطية عن طيبة نفس من غير مطالبة (857) اءو من غير عوض (858)

و البلغة - بالتصغير - فالتصغير فى النحيلة اءبضا اءنسب

و ابنى اما بتخفيف الياء فالمراد به الجنس ، اءو تشديدها على التثبية

و اظهار الشئ اء: اءلانه (859) .

و الخصام - مصدر - كالمخاصمة ، و يحتمل ان يكون جمع خصم (860) اءى اءجره العداوة اءو الكلام لى بين الخصام ، و الاوول اءظهر

و الفيته ... اءى وجدته (861) .

و الالذ: شديد الخصومة ، (862) و ليس فعلا ماضيا، فان فعله على بناء المجرد، و الاضافة فى (كلامى) اما من قبيل الاضافة الى المخاطب اءو الى المتكلم ، و فى : للطرفية اءو السبية.

و فى رواية السيد: هذا بنى (863) اءبى قحافة ... الى قوله (864) : لقد اءجهد فى ضلامتى و اءلد فى خصامتى

قال الجزرى يقال جهد الرجل فى الامر: اذا جد و بالغ فيه ، (865) و اءهد دابته : اذا حمل عليها فى السير فوق طاقتها (866)

حتى حسبتنى قيلة نصرها، و المهاجرة وصلها، و غضت الجماعة دونى طرفها، فلا دافع و لا مانع ...

قيلة - بالفتح - اسم قديمة لقبيلتى (867) الانصار، (868) ، و المراد: بنوقيلة.

و فى رواية السيد: حين منعتنى الانصار نصرها... و موصوف المهاجرة : الطائفة اءو نحوها، و المراد بوصلها: عونها

و الطرف - بالفتح - العين (869) .

و غضة : خفته (870) .

و فى رواية السيد - بعد قولها: و لا مانع -: و لا ناصر و لا شافع

خرجت كاظمة و عدت راغمة. ...

كظم الغيظ : تجرعه و الصبر عليه (871) .

و رغم فلان - بالفتح - اذا ذل ، (872) و عجز عن الانتصاب ممن ظلمه ، (873) و الظاهر من الخروج : الخروج من البيت و هو لا يناسب كاظمة ، الا ان يراد بها الامتلاء من الغيظ فانه من لوازم الكظم ، و يحتمل ان يكون المراد الخروج من المسجد المعبر عنه ثانيا بالعود، كما قيل

و (874) فى رواية السيد مكان عدت : رجعت.

ءءضعت خدك يوم اءضعت خدك ، افترست الذئاب ، و افترشت التراب ...

ضرع الرجل - مثلثة (875) - خضع و ذل و اضرعه غيره ، (876) و اسناد الضراعة الى الخذلان اءظهر اءفرادها وضع الخد على التراب ، اءو لان الذل يظهر فى الوجه

وَ اِضَاعَةُ الشَّيْءِ وَ تَضْيِيعُهُ : اِهْمَالُهُ وَ اِهْلَاكُهُ (877) .
وَ حَدِّ الرَّجُلِ - بِالْحَاءِ الْمَهْمَلَةِ - : بَاءُ سَهْ (878) وَ بَطْشُهُ ، وَ فِي بَعْضِ النُّسخِ بِالْجِيمِ ... اِءَى تَرَكْتَ اِهْتِمَامَكَ وَ سَعِيكَ

وَ فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ : فَقَدْ اِضْعَتْ جَدَّكَ يَوْمَ اِضْعَرَعْتَ خَدَّكَ
وَ فَرَسَ الْاَسَدَ فَرِيَسْتَهُ - كَضْرَبَ - وَ اِفْتَرَسَهَا : دَقَّ عُنُقَهَا ، وَ يَسْتَعْمَلُ فِي كُلِّ قَتْلِ ، (879) وَ يُمْكِنُ اِنْ يُقْرَأَ بِصِيغَةِ الْغَائِبِ ، فَالذَّنَابُ مَرْفُوعٌ ، وَ الْمَعْنَى : قَعَدْتَ عَنِ طَلْبِ الْخِلَافَةِ وَ لَزِمْتَ الْاَرْضَ مَعَ اِءْنِكَ اِءَسْدَالَهُ ، (880) وَ الْخِلَافَةُ كَانَتْ فَرِيَسْتِكَ حَتَّى اِفْتَرَسَهَا وَ اِءَخَذَهَا الذَّنْبُ الْغَاصِبُ لَهَا ، وَ يَحْتَمِلُ اِنْ يَكُونُ بِصِيغَةِ الْخِطَابِ ... اِءَى كُنْتَ تَفْتَرِسُ الذَّنَابَ وَ الْيَوْمَ اِفْتَرَشْتَ التُّرَابَ ، وَ فِي بَعْضِ النُّسخِ : الذَّنَابُ - بِالْبَاءِ الْيَمِينِ الْمَوْحِدَتَيْنِ - جَمْعُ ذِبَابَةٍ ، (881) فَيَتَعَيَّنُ الْاَوَّلُ ، وَ فِي بَعْضِهَا : اِفْتَرَسْتَ الذَّنَابَ وَ اِفْتَرَسْتَ الذَّنَابَ .
وَ فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ مَكَانَهُمَا : وَ تَوَسَّدَعْتَ الْوَرَاءَ كَالْوَزْغِ وَ مَسَّتْكَ الْهِنَاءُ وَ النَّزْغُ ...

وَ الْوَرَاءُ بِمَعْنَى خَلْفٍ (882) .

وَ الْهِنَاءُ : الشَّدَّةُ وَ الْفِتْنَةُ (883) .

وَ النَّزْغُ (884) : الطَّعْنُ وَ الْفَسَادُ (885) .

مَا كَفَفْتَ قَاتِلًا ، وَ لَا اِءْغَنَيْتَ بَاطِلًا وَ لَا خِيَارَ لِي ، لِيَتْنَى مَتَّ قَبْلَ هَيْئَتِي وَ دُونَ زَلَّتِي
وَ الْكَفُّ : الْمَنْعُ (886) .

وَ الْاِغْنَاءُ : الصَّرْفُ وَ الْكَفُّ ، يُقَالُ : اِغْنَى عَنِّي شَرِكٌ ... اِءَى اِصْرَفَهُ وَ كَفَّهُ ، (887) وَ بِهِ فَسَّرَ قَوْلُهُ سَبِيحَانَهُ :
(اِنَّهُمْ لَنْ يَغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا) (888))

وَ فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ : وَ لَا اِءْغَنَيْتَ طَائِلًا ... وَ هُوَ اِءْظَهَرَ ، قَالَ الْجَوْهَرِيُّ : يُقَالُ : هَذَا اِءَمْرٌ لَا طَائِلَ فِيهِ اِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ غِنَاءٌ وَ مَزِيَةٌ (889) . فَالْمُرَادُ بِالْغِنَاءِ : النِّفْعُ (890) وَ يُقَالُ : مَا يَغْنِي عَنْكَ هَذَا ... اِءَى مَا يَجْدِيكَ وَ مَا يَنْفَعُكَ (891)

وَ الْهَيْئَةُ - بِالْفَتْحِ - : الْعَادَةُ فِي الرَّفْقِ وَ السُّكُونِ ، (892) وَ يُقَالُ : اِمَشَّ عَلَى هَيْئَتِكَ ... اِءَى عَلَى رَسْلِكَ ، (893) اِءَى لِيَتْنَى مَتَّ قَبْلَ هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي لَا يَدَّ لِي مِنَ الصَّبْرِ عَلَى ظَلْمِهِمْ ، وَ لَا مَحِيصَ لِي عَنِ الرَّفْقِ
وَ الزَّلَّةُ - بِفَتْحِ الزَّيِّ - كَمَا فِي النُّسخِ : الْاِسْمُ (894) مِنْ قَوْلِكَ : زَلَلْتُ فِي طِينِ اِءٍ وَ مَنْطِقُ : اِذَا زَلَقْتَ ، (895) وَ يَكُونُ بِمَعْنَى السَّقْطَةِ ، (896) وَ الْمُرَادُ بِهَا عَدَمُ الْقُدْرَةِ عَلَى دَفْعِ الظُّلْمِ ، وَ لَوْ كَانَتْ الْكَلِمَةُ بِالذَّالِ الْمَعْجَمَةَ كَانَتْ اِءْظَهَرَ وَ اِءَوْضَحَ ، كَمَا فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ ، فَانْ فِيهَا :

وَ الْهَفْتَاهُ (897) ! لِيَتْنَى مَتَّ قَبْلَ ذَلَّتِي ، وَ دُونَ هَيْئَتِي ، عَذِيْرِي اللّٰهُ مِنْكَ عَادِيًا ، وَ مِنْكَ حَامِيًا ...

وَ الْعَذِيْرُ : بِمَعْنَى الْعَاذِرِ (898) كَالسَّمِيْعِ ، اِءٍ بِمَعْنَى الْعَذْرِ (899) كَالاَلِيْمِ

وَ قَوْلُهَا : مِنْكَ ... اِءَى مِنْ اِءْجَلِ الْاِسْءَاءِ الْبِيْكَ وَ اِبْدَائِكَ

وَ عَذِيْرِي اللّٰهُ ... مَرْفُوعًا بِالْاِبْتِدَائِيَّةِ وَ الْخَبْرِيَّةِ

وَ عَادِيًا ... اِمَّا مِنْ قَوْلِهِمْ : عَدَوْتُ فَلَانًا مِنَ الْاَمْرِ ... اِءَى صَرْفَتُهُ عَنْهُ ، (900) وَ يَحْتَمِلُ اِنْ يَكُونُ اِعَانَتِي وَ الذَّبَّ عَنِّي ، وَ الْحَمَايَةَ عَنِ الرَّجْلِ : الدَّفْعُ عَنْهُ ، (901) وَ يَحْتَمِلُ اِنْ يَكُونُ عَذِيْرِي مَنْصُوبًا - كَمَا هُوَ الشَّايِعُ فِي هَذِهِ الْكَلِمَةِ - ، وَ (لِلّٰهِ) مَجْرُورًا بِالْقِسْمِ ، يُقَالُ : عَذِيْرِكَ مِنْ فَلَانٍ ... اِءَى هَاتَ مِنْ يَعْذُرُكَ فِيهِ ، وَ مِنْهُ قَوْلُ اَمِيْرَالْمُؤْمِنِيْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِيْنَ نَظَرَ اِلَى ابْنِ مَلْجَمٍ لَعَنَهُ اللّٰهُ : عَذِيْرِكَ مِنْ خَلِيْلِكَ مِنْ مَرَادٍ ... (902) وَ الْاَوَّلُ اِءْظَهَرَ
وَ يَلَايَ اِلَى رَبِّي ، اَللّٰهُمَّ اِنَّتَ اِءْشَدُّ قُوَّةً وَ حَوْلًا وَ اِءْحَدُ بَاءُ سَهْ وَ تَنْكِيْلًا ...

قَالَ الْجَوْهَرِيُّ : وَيَلُ : كَلِمَةٌ مِثْلُ : وَيَحُ ، اِلَّا اِنَّهَا كَلِمَةٌ عَذَابُ يُقَالُ : وَيَلَهُ وَ وَيَلُكَ وَ وَيَلِي ، وَ فِي النَّدْبَةِ وَيَلَاهُ .
(903) وَ لَعَلَّهُ جَمْعٌ فِيهَا بَيْنَ الْفِ الْنَّدْبَةِ وَ يَاءِ الْمَتَكَلِّمِ ، وَ يَحْتَمِلُ اِنْ يَكُونُ بِصِيغَةِ التَّنْبِيْهِ فَيَكُونُ مَبْتَدَأً وَ الظَّرْفُ خَبْرُهُ وَ الْمُرَادُ بِهِ تَكَرُّرُ الْوَيْلِ .

وَ فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ : وَيَلَاهُ فِي كُلِّ شَارِقٍ ، وَيَلَاهُ فِي كُلِّ غَارِبٍ ، وَيَلَاهُ ! مَا تَ الْعَمْدُ وَ ذَلَّ الْعَضْدُ ... اِلَى قَوْلِهَا عَلَيْهِ السَّلَامُ اَللّٰهُمَّ اِنَّتَ اِءْشَدُّ قُوَّةً وَ بَطْشًا

وَ الشَّارِقُ : الشَّمْسُ ... اِءَى عِنْدَ كُلِّ شُرُوقٍ وَ طُلُوعٍ صَبَاحَ كُلِّ يَوْمٍ . قَالَ الْجَوْهَرِيُّ (904) : الشَّرْقُ : الْمَشْرِقُ ، وَ الشَّرْقُ : الشَّمْسُ يُقَالُ طَلَعَ الشَّرْقُ وَ لَا اَتَيْكَ مَا ذَرَّ شَارِقٌ ... وَ شَرَقَتْ الشَّمْسُ تَشْرِيقًا

شُرُوقًا وَ شَرَقًا - اِءَيْضًا - اِءَى طَلَعَتْ ، وَ اَشْرَقَتْ اِءَى ... اِضْءَاتُ

وَ الْعَمْدُ - بِالْتَحْرِيكِ وَ بَضْمَتَيْنِ - جَمْعُ الْعَمُودِ (905) وَ لَعْلُ الْمُرَادُ هُنَا مَا يِعْتَمِدُ عَلَيْهِ فِي الْاُمُورِ

وَ لِلشُّكُوْيِ : الْاِسْمُ مِنْ قَوْلِكَ : شَكُوْتُ فَلَانًا شِكَايَةً (906)

وَ الْعَدُوُّ : طَلَبُكَ اِلَى وَاَلٍ لِيَنْقِمَ لَكَ مِمَّنْ ظَلَمَكَ (907)

وَ الْحَوْلُ : الْقُوَّةُ وَ الْحِيَلَةُ وَ الدَّفْعُ وَ الْمَنْعُ ، (908) وَ الْكُلُّ هُنَا مُحْتَمَلٌ

وَ الْبَاءُ سَهْ : الْعَذَابُ (909) .

وَ التَّنْكِيلُ : الْعَقُوبَةُ ، وَ جَعَلَ الرَّجُلَ نَكَالًا (910) وَ عِبْرَةً لِّغَيْرِهِ (911)

وَ الْوَيْلُ لَشَانَتِكَ ... اِءَى الْعَذَابُ ، وَ الشَّرُّ (912) لِمِبْغَضِكَ ، وَ الشَّنَاءَةُ : الْبِغْضُ (913)

وَ فِي رِوَايَةِ السَّيِّدِ : لِمَنْ اِءْحَزَنَكَ

وَ نَهْنَهْتَ الرَّجُلَ عَنِ الشَّيْءِ اِءَ فَتَنَهْتَهُ ... اِءَى كَفَفْتَهُ وَ زَجَرْتَهُ فَكَفَّ (914)

وَ الْوَجْدُ : الْغَضَبُ (915) اِءَى اَمْنَعُ نَفْسَكَ عَنِ غَضَبِكَ .

وَ فِي بَعْضِ النُّسخِ : تَنْهَيْتَهُ ، وَ هُوَ اِءْظَهَرَ

وَ الصفة - مثلته (916) - خلاصة الشئى ء و خياره (917)
وَ الوئى - كفتى - الضعف و الفتور و الكلال ، و الفعل - كوقى - يقى ... (918) اءى ما عجزت عن القيام بما
ءمرنى به ربى و ما تركت ما دخل تحت قدرتى
وَ البلغة - بالضم - ما يتبلغ (919) به من العيش (920)
و الضامن و الكفيل للرزق هو الله تعالى ، و ما اءعد لها هو ثواب الاخرة
وَ الاحتساب : الاعتداد، و يقال لمن ينوى وجه الله تعالى : احتسبه ... (921) اءى اصبرى و ادخرى ثوابه
عندالله تعالى

وَ فى رواية السيد: فقال لها ءميرالمؤ منين عليه السلام : لا ويل لك بل الويل لمن ءحزتك ، نههى عن
وجدك يا بنية الصفة ، و بقية النبوة ، فمأونيت عن حظك ، و لا ءخطاءت فقد تزين مقدرتى ، (922) فان ترمى
حقتك فرزقك مضمون ، و كفيلك ماءمون ، و ما عندالله خير لك مما قطع عنك.

فرفعت يدها الكريمة فقالت : رضيت و سلمت
وَ قال فى القاموس : رزاهه ماله كجعله و عمله رزاء - بالضم - : ءصاب منه شيئاً (923) .
ءقول : روى الشيخ (924) كلامها الاخير مع جوابه قريبا مما رواه السيد، و لنذكره بسنده :
- 9 قال ءخبرنا محمد (925) بن ءحمد بن شاذان ، عن (926) محمد بن على بن المفضل ، (927) عن محمد بن
على بن معمر، (928) عن محمد بن الحسين الزيات ، (929) عن ءحمد بن محمد، عن ءبان بن عثمان ، (930)
عن ءبان بن تغلب ، عن جعفر بن محمد علهمالسلام قال:

لما انصرفت فاطمة عليهاالسلام من عند ءبى بكر ءقبلت على ءميرالمؤ منين عليه السلام.
فقال له (931) : يا بن ءبى طالب ! اشتملت مشيمة الجنين ، و قعدت حجرة الظنين ، نقضت قادمة الاجدل ،
فخانك ريش الاعزل ، هذا ابن ءبى فحافة قد ابتزى نحيلة ءبى و بليغة ابنى ، والله لقد ءجد فى ظلامتى
(932) ، و ءلد فى خصامى ، حتى منعنى قيلة نصرها، و المهاجرة وصلها، و غضت الجماعة دونى طرفها، فلا
مانع و لا دافع ، خرجت - والله - كاظمة ، و عدت راغمة ، و ليتنى لاخيار (933) لى ، ليتنى مت قبل ذلك (934)
مت قبل ذلتى (935) ! و توفيت قبل منيتى ! عذيرى فيك الله حاميا، و منك عاديا، و يلاه فى كل شارق ! و يلاه
! مات المعتمد و وهن العضد! شكواى الى ربى ، و عدواى الى ءبى ، اللهم ءنت ءشد قوة.

فءاجبها ءميرالمؤ منين عليه السلام : لا ويل لك ، بل الويل لشانك ، نههى من غربك (936) يا بنت الصفة
و بقية النبوة ، فوالله مأونيت فى دينى ، و لا ءخطاءت مقدورى ، فان كنت ترزئين البلغة فرزقك مضمون ، و
لعيلتك ماءمون ، و ما اءعد لك خير مما قطع عنك ، فاحتسبى.

فقال : حسبى الله و نعم الوكيل.
و لندفع الاشكال الذى فلما لا يخطر بالبال عند سماع هذا الجواب و السؤال ، و هو:
ءن اعتراض فاطمة عليهاالسلام على ءميرالمؤ منين عليه السلام فى ترك التعرض للخلافة ، و عدم
نصرتها، و تخطئته فيهما - مع علمها بامامته ، و وجوب اتباعه و عصمته ، ءنه لم يفعل شيئاً الا بامرہ تعالى
و وصيته الرسول صلى الله عليه و آله - مما ينافى عصمته و جلالته.
فءاقول : يمكن ءن يجاب عنه : باءن هذه الكلمات صدرت منها عليهاالسلام لبعض المصالح ، و لم تكن واقعا
منكرة لما فعله ، بل كانت راضية ، و انما كان غرضها ءن يتبين للناس قبح ءعمالهم و شناعة ءفعالهم ، و
ءن سكوته عليه السلام ليس لرضاه بما ءتوا به.
و مثل هذا كثيرا ما يقع فى العادات و المحاورات ، كما ءن ملكا يعاتب بعض خواصه فى ءمر بعض الرعايا،
مع علمه ببراءته من جنائهم ، ليظهر لهم عظم جرمهم ، و ءنه مما استوجب به ءخص الناس بالملك منه
المعاتب.

و نظير ذلك ما فعله موسى عليه السلام - لما رجع الى قومہ غضبان اسفا - من القائه اللواح ، و ءخذه
براءس ءخيه يجره اليه - و لم يكن غرضه الانكار على هارون ، بل ءراد بذلك ءن يعرف القوم عظم جنائهم ،
و شدة جرمهم ، كما مر الكلام فيه (937) .

و ءما حملة على ءن شدة الغضب و الاسف و الغيظ حملتها على ذلك - مع علمها بحقية ما ارتكبه عليه
السلام - فلا ينفع فى دفع الفساد، و ينافى عصمته و جلالته التى عجزت من ادراكها ءحلام العباد.

بقى هاهنا اشكال آخر، و هو:
ءن طلب الحق و المبالغة فيه و ان لم يكن منافيا للعصمة ، لكن زهدا صلوات الله عليها، و تركها للدنيا، و
عدم اعتدادها بنعيمها و لذاتها، و كمال عرفانها و يقينها بفناء الدنيا، و توجه نفسها القدسية ، و انصراف
همتها العالية دائما الى اللذات المعنوية و الدرجات الاخروية ، لا تناسب مثل هذا الاهتمام فى ءمر فك ، و
الخروج الى مجمع الناس ، و المنازعة مع المنافقين فى تحصيله.

و الجواب عنه منه وجهين:
الاول : ءن ذلك لم يكن مخصوصا لا، بل كان ءولادها البررة الكرام مشاركين لها فيه ، فلم يكن يجوز لها
المداهنة و المساهلة و المحابة و عدم المبالاة فى ذلك ، ليصير سببا لتضييع حقوق جماعة من الائمة
الاعلام و الاشراف الكرام.

نعم كان مختصا بها كان لها تركه و الزاهد فيه و عدم التأثر من فوته.
الثانى (938) : ءن تلك الامور لم تكن لمحبة فك و حب الدنيا، بل كان الغرض اظهار ظلمهم و جورهم و

كفرهم و نفاقهم ، و هذا كان من اءهم اءمور الدين و اءعظم الحقوق على المسلمين .
و يؤيده اءنها صلوات الله عليها صرحت فى آخر الكلام حيث قالت : قلت ما قلت على معرفة منى بالخذلة

...

و كفى بهذه الخطبة بينة على كفرهم و نفاقهم .
و نشيد ذلك بايراد رواية بعض المخالفين فى ذلك :

- 10 روى ابن اءبى الحديد (939) - عن اءحمد بن عبدالعزيز الجوهري:
ان اءبابكر لما سمع خطبة فاطمة عليها السلام فى فدك شق عليه (940) مقالتها ، فصعد المنبر فقال : اءباها الناس ! ما هذه الرعة الى كل قالة ! اءين كانت هذه الامانى فى عهد رسول الله صلى الله عليه و آله ! اءلا من سمع فليقل ، و من شهد فليتكلم ، انما هو ثعالة شهيدة ذنية ، مرب بكل (941) فتنة ، هو الذى يقول كروها جذعة بعد ما هرمت ، تستعينون بالضعفة و تستنصرون (942) بالنساء ، كاءم طحال اءحب اهلها اليها البغى . اءلا انى لو اءشاء اءن اءقول لقلت ، و لو قلت لبحت ، انى ساكت ما تركت .
ثم التفت الى الانصار فقال : قد بلغنى يا معاشر (943) الانصار مقالة سفهائكم ، و اءحق من لزم عهد رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم اءنتم ، فقد جاءكم فآؤيتهم و نصرتم ، اءلا و انى لست باسطا يدا و لسانا (944) على من لم يستحق ذلك منا... ثم نزل .
فانصرفت فاطمة عليها السلام الى منزلها .

ثم قال ابن اءبى الحديد (945) : قراءت هذا الكلام على النقيب يحيى بن اءبى زيد البصرى . فقلت له (946) :

بمن يعرض ؟ فقال : بل يصرح .

قلت : لو صرح لم اءساءلك ؟ فضحك و قال : بعلى بن اءبى طالب عليه السلام .
قلت : اءهذا الكلام كله لعلى عليه السلام ؟! قال (947) : نعم انه الملك يا بنى !
قلت : فما مقالة الانصار ؟ قال : هتفوا بذكر على فخاف من اضطراب الامر عليه (948) فنهاهم .
فساءلته عن غريبه

فقال : ما هذه الرعة - (949) بالتخفيف - اءى : الاستماع و الاصغاء (950)
و القالة : القول (951) .

و ثعالة : اسم للثعلب (952) علم غير مصروف ، مثل ذؤ الة للذئب

و شهيدة ذنية ... اءى : لا شاهد على ما يدعى الا بعضه و جزء منه ، و اءصله مثل ، قالوا: ان الثعلب اءراد يغرى الاسد بالذئب ، فقال : انه اءكل الشاة التى اءعددتها لنفسك ، قال (953) : فمن يشهد لك بذلك ؟
فرفع و عليه دم ، و كان الاسد قد افتقد الشاة ، فقبل شهادته و قتل الذئب
و مرب : ملازم ، اءرب : لازم (954) بالمكان :

و كروها جذعة : اءعيدها الى الحال الاولى ، يعنى الفتنة و الهرج
و اءم طحال : امراءة بغى فى الجاهلية ، فضرَب بها المثل ، يقال (955) : اءزنى من اءم طحال ، اءتهى .
اءقول : الرعة - بالراء - كما فى نسخ الشرح ، بمعنى : الاستماع ، لم نجده فى كلام اللغويين ، (956) و
يمكن اءن يكون بالدال المهملة بمعنى السكون ، (957) و يكون الغلط من النسخ ، و يكون تفسير النقيب بيانا
لحاصل المعنى

- 11 و روى (958) اءيضا عن اءحمد بن عبدالعزيز الجوهري ، عن هشام بن محمد ، عن اءبيه قال : قالت
فاطمة عليها السلام : ان اءم ايمن تشهد اءن رسول الله صلى الله عليه و آله اءعطانى فدك .

فقال لها: يا بنة رسول الله ، والله ما خلق الله خلقا اءحب الى من رسول الله صلى الله عليه و آله اءبيك ،
و لوددت اءن السماء وقعت على الارض يم مات اءبوك ، والله لان تفتقر عائشة اءحب الى من اءن تفتقرى ،
اءترانى اءعطى الاسود ، و الاحمر (959) حقه و اءظلمك حقا و اءنت بنت رسول الله صلى الله عليه و آله ؟!
ان هذا المال لم يكن للنبي صلى الله عليه و آله انما كان من (960) اءموال المسلمين يحمل النبي به الرجال
و ينفقه فى سبيل الله ، فلما توفى رسول الله صلى الله عليه و آله وليته كما كان يليه .
قالت : والله لا كلمتك اءبدا . قال : والله لا هجرتك اءبدا .

قالت : والله لا دعون الله عليك . قال : والله لا دعون الله لك .

فلما حضرتها الوفاة اءوصت اءن يصلى عليها ، فدفت ليلا ، و صلى عليها العباس (961) بن اءبى المطلب ، و كان
بين وفاتها و وفاة اءبيها اثنتان و سبعون ليلة .

و من روايتهم الصحيحة الصريحة فى اءنها صلوات الله عليها استمرت على الغضب حتى ماتت : ما رواه
مسلم (962) و اءبوداود (963) فى صحاحهما ، و اءورده فى جامع الاصول (964) فى الفضل الثالث من كتاب

المواريث فى حرف الغاء، عن عائشة قالت: ان فاطمة عليها السلام بنت رسول الله صلى الله عليه وآله ساءلت اءبوبكر الصديق بعد وفاة رسول الله صلى الله عليه وآله و آله ان يقسم لها ميراثها مما ترك رسول الله صلى الله عليه وآله مما اءفاء الله عليه. فقال لها اءبوبكر (965): ان رسول الله صلى الله عليه وآله قال : لا نورث ، ما تركناه صدقة. فغضب فاطمة فهجرته ، فلم تزل بذلك حتى توفيت ، و عاشت بعد رسول الله صلى الله عليه وآله سنة اءشهر الا لىالى.

و كانت تساءله ان يقسم لها نصيبها مما اءفاء الله على رسوله من خير و فذك ، (966) و من صدقته بالمدينة.

فقال اءبوبكر: لست بالذى اءقسم من ذلك ، (967) و لست تاركا شيئا كان رسول الله صلى الله عليه وآله يعمل به فيها الا عملته ، فانى اءخشى ان تركت شيئا من امره ان اءزيغ.

ثم فعل ذلك عمر، فاءما صدقته بالمدينة فدفعها عمر الى على و العباس ، و اءمسك خبير و فذك ، و قال : هما صدقته رسول الله صلى الله عليه وآله و آله كانتا لحقوقه (968) و نوابه ، و اءمرهما الى من ولى الامر. قال : فهما على ذلك الى اليوم.

و قال فى جامع الاصول : اءخرجه مسلم ، و لم يخرج منه (969) البخارى (970) الا قوله : ان رسول الله صلى الله عليه وآله قال : لا نورث .، تركناه صدقة . و لقله ما اءخرج منه لم تعلم (971) له علامة ، و اءخرج اءبوداود نحو مسلم ، انتهى

تبيين (972) : اعلم ان المخالفين فى صحاحهم رووا اءخبارا كثيرة : فى ان من مخالف الامام ، و خرج من طاعته ، و فارق الجماعة ، و لم يعرف امام زمانه مات ميتة جاهلية(973) .

و روى البخارى (974) و مسلم (975) فى صحيحهما، و روى فى جامع الاصول (976) اءيضا عنهما، عن ابن عباس قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله : من (977) كره من اءميره شيئا فليصبر، فانه من خرج من طاعة (978)السلطان شيئا مات ميتة جاهلية.

و فى رواية اءخرى (979) : فليصبر عليه ، فانه من فارق الجماعة شبرا فمات فميتته (980) جاهلية.

و روى مسلم فى صحيحه (981) و ذكره فى جامع الاصول (982) اءيضا، عن نافع قال : لما خلعوا يزيد و اجتمعوا على ابن مطيع اءناه ابن عمر، فقال عبدالله (983) : اطرحوا لابى عبدالرحمن وسادة ، فقال له عبدالله بن عمر: انى لم اءتك لاجلس ، اءيتك لاجلس حديثا سمعته من رسول الله صلى الله عليه وآله ، (984) يقول : من خلع يدا من طاعة لقى الله يوم القيامة و لا حجة له ، و من مات و ليس فى عنقه بيعة مات ميتة جاهلية(985) .

و اما من طرق اءصحابنا فالاخبار فيه اءكثر من ان تحصى ، و ستاءتى فى مضاها(986) .

فنقول : لا اءظنك ترتاب بعد ما اءسلفناه من الروايات المنقولة من طريق المخالف و المؤ الف فى ان فاطمة صلوات الله عليها كانت ساخطة عليهم ، حاكمة بكفرهم و ضلالهم غير مذعنة بامانهم و لا مطيعة لهم ، و اءنها قد استمرت على تلك الحالة حتى سبقت الى كرامة الله و رضوانه.

فمن قال بامامة اءبى بكر لا محيص له عن القول باء سيدة نساءالعالمين و من طهرها الله فى كتابه من كل رجس ، و قال النبى صلى الله عليه وآله فى فضلها ما قال ، قد ماتت ميتة جاهلية ! و ميتة كفر و ضلال و نفاق!

و لا اءظن ملحدا و زنديقا رضى بهذا القول الشنيع.

و من الغرائب ان المخالفين لما اضطروا و انسدت عليهم الطرق ، لجاءوا الى منع دوام سخطها عليها السلام على اءبى بكر، مع روايتهم (987) تلك الاخبار فى كتبهم المعتمدة.

و روايتهم (988) : ان اءميرالمؤمنين عليه السلام لم يبايع اءابكر فى حياة فاطمة عليها السلام ، و لا بايعة اءحد من بنى هاشم الا بعد موتها، و اءنه كان لعلى عليه السلام وجه الناس عن على عليه السلام ، فلما راءى ذلك ضرع الى مصالحة اءبى بكر، روى ذلك مسلم فى صحيحه ، (989) و ذكره (990) فى جامع الاصول (991) فى الباب الثانى من كتاب الخلافة فى حرف الخاء.

و لا يخفى وهن هذا القول بعد ملاحظة ما تقدم على ذى مسكة سبرى در مصادر و اسناد خطبه فذكيه حضرت فاطمه عليها السلام

آنچه در اين بخش از كتاب مى خوانيد، خلاصه كتابى تحقيقى به نام)) سبرى در مصادر و اسناد خطبه حضرت فاطمه سلام الله عليها ((نوشته نگارنده (محمد روحانى على آبادى) است.

بخش اول مصادر خطبه فذكيه

- 1-بلاغات النساء: ابن طيفور احمد بن ابى طاهر مروزي (204 - 280 هـ)
- 2-السقيفة و فذك : اءبوبكر احمد بن عبدالعزيز جوهرى (ت 323 هـ)

- 3- شرح الاخبار: قاضی ابوحنیفه نعمان بن محمد تمیمی مغربی (ت 363 هـ)
 4- المناقب: ابوبکر احمد بن موسی بن بن مردویه اصفهانی، ابن مردویه (ت 411 هـ)
 5- الفائق: اسعد بن شقروه (ق 4 هـ)
 6- الشافی فی الامامة: سید مرتضی علم الهدی، علی بن الحسین موسوی، ابوالقاسم (355 - 436 هـ)
 7- تلخیص الشافی: شیخ طوسی، ابو جعفر محمد بن الحسن بن علی طوسی (ت 460 هـ)
 8- دلائل الامامة: ابو جعفر محمد بن جریر بن رستم طبری، طبری صغیر (ق 5 و 6 هـ)
 9- الاحتجاج علی اهل الجاج: ابومنصور احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی (ح 520 هـ)
 10- مقتل الحسین علیه السلام: خطیب خوارزمی، ابوالمؤید موفق بن احمد مکی (ت 568 هـ)
 11- نثر الدر: ابوسعید ابی (422 هـ)
 12- شرح نهج البلاغه: ابن ابی الحدید، عزالدین عبدالحمید بن محمد مدائنی معتزلی (568 - 656 هـ)
 13- کشف الغمة: ابوالحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح اربلی (ت 693)
 14- الطرائف: سید رضی الدین علی بن طاووس حلّی (589 - 664 هـ)
 15- من لا یحضر الفقیه: شیخ صدوق، ابو جعفر محمد بن علی بن بابویه قمی (311 - 381 هـ)، بخشی از خطبه
 16- علل الشرایع: شیخ صدوق (381 هـ)، بخشی از خطبه
 17- امالی: شیخ مفید، ابو عبدالله محمد بن محمد بن نعمان عکبری بغدادی (388 - 413 هـ)، بخشی از خطبه
 18- امالی: شیخ ابو جعفر طوسی (460 هـ)، بخشی از خطبه
 19- تذکره الخواص: سبط ابن جوزی، ابوالمظفر یوسف بن فرغلی بن عبدالله بغدادی (581 - 654 هـ) بخشی از خطبه
 20- مناقب آل ابی طالب: ابن شهر آشوب، ابو جعفر محمد بن علی بن شهر آشوب سروی مازندرانی (ت 588 هـ)، بخشی از خطبه
 21- مصباح الانوار: هاشم بن محمد (ق 6 و 7 هـ) بخشی از خطبه
 22- الفائق: جارالله زمخشری، ابوالقاسم محمود بن عمر زمخشری خوارزمی (467 - 538 هـ)، بخشی از خطبه
 23- غریب الحدیث: ابن قتیبہ دینوری، ابومحمد عبدالله بن مسلم (213 - 276 هـ)، بخشی از خطبه
 24- الاستغاثه فی بدع الثلاثه: ابوالقاسم کوفی، علی بن احمد بن موسی (فرزند امام جواد علیه السلام) (ت 352 هـ)
 25- تفسیر کنزالدقائق: مشهدی، محمد بن محمدرضا قمی (ق 12 هـ)
 26- مرآة العقول: علامه محمدباقر بن محمد تقی مجلسی (1037 - 1110 هـ)، بخشهایی از خطبه
 27- نفحات اللاهوت: محقق کرکی، شیخ علی بن الحسین (868 - 940 هـ)
 28- جلاء العیون: علامه مجلسی (1110 هـ)، بخشی از خطبه
 29- بحار الانوار: علامه مجلسی (1110 هـ)
 30- تفسیر نورالثقلین: ابن جمعه عبد علی بن جمعه عروسی هویزی (ت 1112 هـ)، بخشهایی از خطبه
 31- تفسیر برهان: سیدهاشم بحرانی، هاشم بن سلیمان حسینی کتکانی (1107 هـ)، بخشهایی از خطبه
 32- معادن الحکمه: ملامحسن فیض کاشانی، محمد بن مرتضی (1100 - 1091 هـ)، بخشهایی از خطبه
 33- تفسیر لاهیجی: بهاءالدین محمد شریف لاهیجی (1088 هـ)
 34- الدمعة الساکبة فی احوال العتره الطاهره: ملامحمدباقر بهبهانی (ت 1205 هـ)
 35- کشکول شیخ بهایی: شیخ بهاءالدین محمد بن الحسین عاملی (953 - 1003 هـ) بخشی از خطبه
 36- وصول الاخبار الی اصول الاخبار: حسین بن عبدالصمد عاملی (984 هـ)، بخشی از خطبه
 37- نهج الحق و کشف الصدق: علامه حلّی، حسن بن یوسف (736 هـ)، بخشی از خطبه
 38- الطبقات الکبیر: محمد بن سعد کاتب واقدی (230 هـ)، بخشی از خطبه
 39- تاریخ المدینة المنورة: ابن شبة النمیری، ابوزید (173 - 262 هـ)، بخشهایی از خطبه
 40- صحیح بخاری: ابو عبدالله بخاری (256 هـ)، اشاره به خطبه
 41- صحیح مسلم: ابوالحسن مسلم بن حجاج نیشابوری (261 هـ)، اشاره به خطبه
 42- مسند احمد: احمد بن حنبل (241 هـ)، بخشهایی از خطبه
 43- مسند فاطمة الزهرا: جلال الدین عبدالرحمن السیوطی (911 هـ)، بخشهایی از خطبه
 44- تاریخ الاسلام: شمس الدین محمد بن احمد ذهبی (748 هـ)، بخشی از خطبه
 45- عوالم العلوم و المعارف: شیخ عبدالله بحرانی (ق 11 و 12 هـ)
 46- بصائر الدرجات: ابوالقاسم سعد بن عبدالله اشعری قمی (300 هـ)، بخشی از خطبه
 47- مختصر بصائر الدرجات: محمد بن سلیمان (ق 8 و 9 هـ)، بخشی از خطبه

- 48 فتوح البلدان : احمد بن يحيى بن جابر بلاذرى (279 هـ) بخشى از خطبه
- 49 كافى : محمد بن يعقوب كلينى (328 هـ)، بخشى از خطبه
- 50 كتاب الشماائل : ترمذى ، محمد بن عيسى بن سوره (279 هـ)، بخشى از خطبه
- 51 اختصاص : شيخ مفيد (413 هـ)، بخشى از خطبه
- 52 اثبات الهداه : شيخ محمد بن حر العاملى (1104 هـ)
- 53 صواعق المحرقة : ابن حجر هيثمى (973 هـ)، بخشى از خطبه
- 54 صوارم المحرقة : قاضى نورالله شوشترى (1019 هـ) (بخشى از خطبه
- 55 تاريخ ابن كثير: ابن كثير، اسماعيل بن عمر (774 هـ)، بخشى از خطبه
- 56 اهل البيت : توفيق ابوعلم
- 57 اعلام النساء: عمر رضا كحاله ، بخشى از خطبه
- 58 تفسير على بن ابراهيم قمى (ق 3 و 4 هـ)، بخشى از خطبه
- 59 تفسير عياشى : ابوالنضر محمد بن مسعود عياشى (ق 3 هـ)، بخشى از خطبه
- 60 الغدير: علامه عبدالحسين احمد امينى (1352 هـ)

بخش دوم

معرفى اجمالى اسناد خطبه فدكيه

خطبه حضرت فاطمه عليها السلام به اسناد متصل از اشخاص ذيل روايت شده است:

- 1 امام سجاد عليه السلام ، از عمه اش زينب بنت على عليه السلام
- 2 احمد بن محمد جابر، از زينب عليها السلام
- 3 عبدالله بن محمد علوى ، از زينب عليها السلام
- 4 زيد بن على عليه السلام از زينب
- 5 حسين بن صالح بن حى ، از زينب
- 6 سليمان بن جعفر هاشمى ، از زينب
- 7 عكرمه ، از عبدالله بن عباس رحمه الله
- 8 سليم بن قيس هلالى ، از ابن عباس
- 9 عروة بن زبير، از عايشه) چند روايت(
- 10 حسن بن الحسن مجتبى عليه السلام
- 11 عبدالله بن الحسن مثنى رحمه الله
- 12 امام باقر عليه السلام
- 13 شعبى
- 14 عطيه عوفى
- 15 زيد بن على
- 16 ابن عايشه
- 17 عوانة بن حكم
- 18 محمد بن سائب كلبى
- 19 محمد بن سلام
- 20 حسين بن زيد بن على بن الحسين بن زيد شهيد
- 21 جرمى بن ابى العلاء
- 22 امام جعفر صادق عليه السلام
- 23 ابوالقاسم على بن احمد كوفى
- 24 امام على بن ابى طالب عليه السلام
- 25 انس بن مالك
- 26 عمر بن خطاب
- 27 ابوالبختري
- 28 ابوطفيل عامر بن وائله
- 29 ابوهريره
- 30 جعونه
- 31 عمر بن عبدالعزيز
- 32 ام هانى
- 33 ابوسلمه

بخش سوم

كتابخناسى خطبه فدكيه

- 1 آيات البيئات : مجهول ، اردو
- 2 احتجاج الزهراء فاطمة عليها السلام : حجة الله نجفى رضوى

- 13- احتجاج بانوی بزرگ اسلام ، یا سیاست شوم و دفاع مقدس : محمدعلی مردانی
- 14- اضاء الدرر الغوالي : برخی از علمای امامیه (بخارا، 21/1)
- 15- البلاغة الفاطمية : مجهول ، نجف
- 16- الخطب للثلاثة : فاطمة و ام كلثوم و زينب عليها السلام : عبدالمهدى بن الحسن بلاغی
- 17- الدررة البيضاء فى شرح خطبة الزهراء عليها السلام : محمدتقى رضوى قمى
- 18- الدررة الحيدرية : سيد محمدحسين نوکانوى الزيدى
- 19- الشواهد الفدكية : سيد اكرم على هندى
- 10- اللمعة البيضاء فى شرح خطبة الزهراء عليها السلام : محمدعلی انصارى (شرح خطبة اللمة)
- 11- المقلة العبراء فى تظلم الزهراء عليها السلام : شيخ عبدعلی الجزائرى
- 12- انوار الهداية : مولوى محمد انور
- 13- تبصرة المسلمين : سلامت على خان بنارسى (مطالب انتقادى و تعصب آلوده در آن بسیار است)
- 14- ترجمه خطبه فدك : احمد معصومى
- 15- تفسير خطبه فاطمة عليها السلام : ابن عبدون - شرح خطبة اللمة (423 هـ)
- 16- حديث خطبة الزهراء : سيدمرتضى (436 هـ)
- 17- حقيقت جاويدان ، شرح خطبه فاطمه زهراء عليها السلام : محمدباقر ملبوبى
- 18- حماسه بزرگ : ناصر مكارم شيرازى
- 19- خطابه فاطمه زهرا : محمدباقر انصارى زنجانى
- 20- خطب فاطمة الزهراء عليها السلام : شيخ مسلم جابرى
- 21- خطبة فاطمة الزهراء عليها السلام : شير الكاظمى الحسينى ، سيد عبدالله (1214 هـ)
- 22- خطبه هاى حضرت زهرا: سيدعلی فانى
- 23- خطبه هاى حضرت زهرا : على اسلامى
- 24- خطبه هاى روشنگرانه حضرت فاطمه عليها السلام : بخش تحقيقات بنياد بعثت
- 25- خطبه آتشين بانوى اسلام : على كاظمى
- 26- خطبه حضرت زهرا عليها السلام : غلامحسين حسين زاده
- 27- خطبه فاطمة الزهراء عليها السلام : حسين على منتظرى
- 28- خطبه فاطمة الزهراء عليها السلام : حسين عمادزاده (1410 هـ)
- 29- خطبه فاطمة الزهراء عليها السلام : سيدابوالفضل موسوى گرمارودى
- 30- خطبه فاطمة الزهراء عليها السلام : عبدالرحمان انصارى
- 31- خطبه فاطمة الزهراء عليها السلام : محمدعلی شمشيرى ميلانى
- 32- خطبه فدك : گروه فرهنگى منير
- 33- خطبه فدكيه حضرت زهرا عليها السلام - مصحح : محمد روحانى على آبادى
- 34- خطبه منظوم فاطمه زهرا: محمد افتخارى ساوجى
- 35- خطبة الزهراء: على بن هارون
- 36- خطبة الزهراء: مؤسس البلاغ
- 37- خطبة الزهراء عليها السلام : هاشم محمد طبع
- 38- در اللثالى فى حجة دعوى التبول لفدك و العولى : حسين بن يحيى بن ابراهيم ديلمى
- 39- رسالة فى اثبات اءن فدك لفاطمة الزهراء عليها السلام : محمدكرم الحويزى
- 40- رسالة فى حكم ابى بكر فى فدك : مجهول
- 41- رسالة فى فدك : سيدعلی رضوى نصيرآبادى
- 42- رسالة فى فدك : شيخ محمد مهدوى لاهيجى
- 43- رسالة فى قصة فدك : جعفر بن بكير بن جعفر الخياط
- 44- روضة الزهراء فى تفسير خطبة فاطمة الزهراء عليها السلام : محمد بن احمد الخزاعى نيشابورى
- 45- سخنرانى حضرت فاطمه عليها السلام جلوه گاه ايدۀ آل اسلام : توران انصارى
- 46- سخنرانى حضرت فاطمه عليها السلام در مسجد مدينه : على رضا اللهيارى
- 47- سوگنامه فدك : محمدتقى نقوى
- 48- سيرى اجمالى در مصادر و اسناد خطبه حضرت فاطمه عليها السلام : محمد روحانى على آبادى
- 49- شرح الخطبة : ميرزا خليل كمره اى
- 50- شرح خطبه حضرت زهرا عليها السلام : الياس شريفى اشكورى
- 51- شرح خطبه حضرت زهرا عليها السلام : سيد على اكبر حسنى حسينى يزدى (حدود 1288 هـ)
- 52- شرح خطبه حضرت زهرا عليها السلام : احمد بن عبدالرحيم تبريزى
- 53- شرح خطبه حضرت زهرا عليها السلام : ميرزا آقاي ميرزااحاجى
- 54- شرح خطبه فدك : سيد محمدتقى قائنى خراسانى
- 55- شرح خطبه حضرت زهرا: سيداحمد امامى حسينى عريضى (1414 هـ)

- 56- شرح خطبة الزهراء: سيدابوالقاسم خوانساري (1158 هـ)
- 57- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد عبدالله شير الكاظمي - كشف المحجة (1242 هـ)
- 58- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد عزالدين حسيني زنجاني
- 59- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد علي محمد تاج العلماء
- 60- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد محمدحسن شوشتری موسوی
- 61- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد محمدحسن موسوی شوشتری
- 62- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيد محمدسعید عبقانی (1378 هـ)
- 63- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيدمحمد موسوی لکنهوی
- 64- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: سيدهاشم رسولی محلانی
- 65- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: علامه محمدباقر مجلسی
- 66- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: قاضي ابوحنيفة نعمان مغربي تميمي
- 67- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: مجهول ، چاپ نجف
- 68- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: محمدنجف مشهدي
- 69- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: محمدهادی امینی
- 70- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: ميرزا فضل علي قزوينی (1367 هـ)
- 71- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: ميرزا محمدعلي قره داغی
- 72- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: هادی البنانی
- 73- شرح خطبة الصديقة فاطمة الزهراء عليها السلام: شيخ محمدطاهر آل شبير خاقانی
- 74- شرح خطبة الكبيرة للزهراء البتول عليها السلام: شيخ مسلم جابري (1374 هـ)
- 75- شرح خطبة اللمة: محمدعلي انصاری قره چه داغی
- 76- شرح خطبة اللمة: محمدنجف کرمانی مشهدی (1290 هـ)
- 77- شرح خطبة فاطمة عليها السلام: احمد بن عبدالرحيم
- 78- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: شيخ جعفر سبحانی
- 79- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: شيخ نزيه قمیحة
- 80- شرح خطبة الزهراء عليها السلام: فی مسجد النبی صلی الله عليه و آله : سيد محمدباقر موحدی
- 81- طعن الرماح: سيد محمد بن دلداری علی نقوی نصیرآبادی (بعد 1300 هـ)
- 82- عين اليقين فی بحث فدك و غضبها: مجهول ، هندی
- 83- فدك: ابراهيم بن محمد بن سعيد ثقفی كوفی (283 هـ)
- 84- فدك: ابوالجيش مظفر بن محمد خراسانی بلخی (367 هـ)
- 85- فدك: حسن بن علی اطروش (304 هـ)
- 86- فدك: سيداحمد حسینی
- 87- فدك: سيد ظفرحسن نقوی آمروهي (قبل 1400 هـ)
- 88- فدك: سيدمحمد واحدی
- 89- فدك: شيخ محمدحسن نجفی ، صلاح الدين (1948 م)
- 90- فدك: طاهر بن علی جرجانی
- 91- فدك: عبدالرحمن بن كثير هاشمی
- 92- فدك: عبيدالله انباری (356 هـ)
- 93- فدك: علی أكبر حسینی
- 94- فدك فی التاريخ: سيد حیدرعلی موسوی عاملی کاظمی
- 95- فدك فی التاريخ: سيد محمدباقر صدر
- 96- فدك فی التاريخ: علی بن رجبعلی روحانی نجف آبادی
- 97- فدك: محمد بن الحسين مهدي سعیدی لاهیجی (1403 هـ)
- 98- فدك: محمدحسن موسوی قزوينی حائری (1380 هـ)
- 99- فدك: نذیرعلی انصاری
- 100- فدك و حوائط سبعة: سيدحسين واعظی سبزواری
- 101- فدك: یحیی بن زکریا توماشیری
- 102- کتاب فدك و الکلام فيه: شيخ طاهر
- 103- كشف الظلمات: مجهول ، اردو
- 104- کلام فاطمة فی فدك: ابوالفرج اصفهانی (354 هـ)
- 105- لؤلؤ لؤلؤ لالا در تاريخ و خطبه حضرت زهرا عليها السلام: سيد علی اکبر برقعی
- 106- ماجرای فدك: سيداحمد فالی
- 107- ماجرای فدك: كانون انتشارات شریعت

- 108 مروری بر خطبه کم نظیر از بانویی بی همتا: احمد بهشتی
- 109 ملکه اسلام فاطمه زهرا در مسجد نبوی : حسین حفشنوا
- 110 ملکه اسلام : میرزا خلیل کمره ای (1405 هـ)
- 111 ملکیت فدک : غلامحسین بن محمد حیات
- 112 هدی الملة الى اءن فدك من النحلة : حسن بن ابوالمعالي حائری قزوینی

بخش چهارم راویان خطبه فدکیه

فصل 1: راویان خطبه فدکیه در قرن اول هجری

- 1 ابوالاسود
- 2 ابوالبختری ، عاص بن وائل
- 3 ابوالطفیل عامر بن وائله لیثی
- 4 ابوسلمه
- 5 ابوهریره
- 6 اسلم عدوی
- 7 ام هانی
- 8 امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام
- 9 انس بن مالک
- 10 جابر بن عبدالله انصاری
- 11 جعونه
- 12 حسن بن الحسن بن علی بن ابی طالب علیهما السلام (ح 90 هـ)
- 13 زینب بنت علی بن ابی طالب علیه السلام
- 14 سلیم بن قیس (ح 90 هـ)
- 15 عایشة بنت ابی بکر (9 - 58 هـ)
- 16 عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب
- 17 عروة بن زبیر (22 - 93 هـ)
- 18 عكرمة بن عبدالله بربری مدنی (25 - 105 هـ)
- 19 علی بن الحسین علیهما السلام
- 20 عمر بن خطاب
- 21 عمرو بن مرة
- 22 محمد بن عمر بن علی علیه السلام
- 23 ولید بن جمیع
- 24 یزید الرقاشی

فصل 2: راویان خطبه فدکیه در قرن دوم هجری

- 1 ایان بن ابی عیاش
- 2 ایان بن تغلب بن رباح بکری (141 هـ)
- 3 ایان بن عثمان احمر بجلی (ح 200 هـ)
- 4 ابراهیم بن ابی یحیی
- 5 ابراهیم عمر یمان صناعی
- 6 ابن لهیعه
- 7 ابوالنضر محمد بن السائب کلبی مفسر (146 هـ)

- 8- ابوبرقان
- 9- ابوعلی عمرو بن عثمان جعفی خزاز کوفی
- 10- ابومنیع رصافی
- 11- احمد بن محمد
- 12- احمد بن محمد بن ابی نصر بزنطی
- 13- اسماعیل بن عباس
- 14- امام ابو جعفر محمد بن علی علیهما السلام
- 15- امام ابو عبدالله جعفر بن محمد علیهما السلام
- 16- جابر بن یزید جعفی
- 17- جعفر احمر
- 18- حرب بن میمون بصری
- 19- حسن بن صالح بن حی
- 20- حسن بن علوان کلبی کوفی (حسین)
- 21- حسین بن زید شهید
- 22- حفص احمر
- 23- حماد بن سلمه
- 24- حماد بن عیسی
- 25- خالد بن طهمان
- 26- زهری ، محمد بن مسلم (124 هـ)
- 27- زید بن اسلم
- 28- زید بن علی بن الحسین علیهما السلام (212 هـ)
- 29- شرقی بن القطامی ، ابوالمثنی (ح 155 هـ)
- 30- شعبه
- 31- شعبی ، عامر بن شراحیل (104 هـ)
- 32- صالح بن کیسان غفاری (ح 140 هـ)
- 33- عباس بن عبدالله بن معبد
- 34- عبدالرحمن بن کثیر هاشمی علوی
- 35- عبدالعزیز بن محمد
- 36- عبدالله بن الحسن بن الحسن علیه السلام (70 - 145)
- 37- عبدالله بن محمد بن عمر بن علی علیه السلام
- 38- عبدالله بن محمد علوی
- 39- عبدالله بن یونس
- 40- عبیدالله بن موسی عمری
- 41- عثمان بن عیسی
- 42- عطیة بن سعد عوفی (11 هـ)
- 43- عقیل
- 44- عمر بن اذنیه
- 45- عمر بن عبدالعزیز
- 46- عونانة بن الحکم کوفی ضریر (147 هـ)
- 47- عیسی بن عبدالله بن محمد بن عمر بن علی علیه السلام
- 48- فضیل بن عیاض
- 49- لیت
- 50- محمد بن ابی عمیر ازدی
- 51- محمد بن اسحاق - ابن اسحاق کاتب (151 هـ)
- 52- محمد بن سلیمان
- 53- محمد بن عبدالرحمن بن ابی بکر
- 54- محمد بن عبدالله بن محمد بن عبدالرحمن بن ابی بکر
- 55- محمد بن عمارة کندی
- 56- محمد بن عمر بن علی علیه السلام
- 57- محمد بن عمرو
- 58- محمد بن فضیل
- 59- محمد بن مفضل
- 60- معمر بن راشد بصری

- 61مفضل بن عمر
- 62ولید
- 63ولید بن محمد
- 64هشام بن سعد
- 65هشام بن محمد بن السائب کلبی (204 هـ)

فصل 3: راویان خطبه فدکیه در قرن سوم هجری

- 1ابراهیم بن محمد ثقفی (283 هـ)
- 2ابراهیم بن میمون
- 3ابراهیم بن هاشم قمی
- 4ابن الجارود
- 5ابن حبان
- 6ابن طیفور، احمد بن ابی طاهر (280 هـ)
- 7ابن عایشه ، عبیدالله بن محمد بن حفص بن معمر تمیمی (228 هـ)
- 8ابن نمیر
- 9ابوالعیناء محمد بن قاسم بن خلاد هاشمی (191 - 283 هـ)
- 10ابوالنضر محمد بن مسعود عیاشی (ح 320 هـ)
- 11ابوبکر احمد بن عبدالعزیز جوهری
- 12ابوبکر احمد بن منذر بن احمد صنعانی
- 13ابوبکر بن ابی شیبہ
- 14ابوداود
- 15ابوشعب محمد بن نصر
- 16ابوعبدالله بخاری (256 هـ)
- 17ابوعوانہ
- 18ابوعیسی محمد بن عیسی ترمذی (279 هـ)
- 19احمد بن ابی عبدالله برقی (274 هـ)
- 20احمد بن حنبل شیبانی (241 هـ)
- 21احمد بن عبید ناصح کوفی (273 هـ)
- 22احمد بن محمد بن ابی نصر بزنتی سکونی (221 هـ)
- 23احمد بن محمد بن عیسی
- 24احمد بن محمد بن یزید هاشمی
- 25احمد بن یحیی بلاذری (279 هـ)
- 26اسحاق بن ابراهیم بن عمر یمانی
- 27اسماعیل بن عباس
- 28جعفر بن محمد بن عمارة کندی
- 29جعفر بن محمد رافقی
- 30حجاج بن ابی منیع رصافی
- 31حجاج بن محمد
- 32حجین
- 33حسن بن عثمان
- 34حسن بن علی حلوانی
- 35حسن بن موسی خشاب
- 36حسین بن حمدان
- 37روح الکرابیسی
- 38زھیر بن حرب
- 39زید بن الحباب
- 40زید بن علی بن الحسین بن زید شهید
- 41سعد بن عبدالله بن ابی خلف اشعری (300 هـ)
- 42سوید بن سعید
- 43صدقة بن ابی معاویه عمرو

- 44-عباس بن بكارالضبي (129 - 283 هـ)
- 45-عبدالجليل باقلانى
- 46-عبدالجليل باقلانى
- 47-عبدالرزاق بن همام صنعانى
- 48-عبدالعزيز بن محمد
- 49-عبدالله بن احمد بن حنبل
- 50-عبدالله بن احمد عبرى
- 51-عبدالله بن الضحاك
- 52-عبدالله بن جعفر حميرى
- 53-عبدالله بن محمد بن ابي شيبه
- 54-عبدالله بن محمد بن سليمان
- 55-عبدالله بن ميمون مكتب
- 56-عبدالوهاب بن عطاء
- 57-عبيدالله بن موسى عيسى
- 58-عثمان بن عمران عجيفى
- 59-على بن ابراهيم هاشم قمى
- 60-على بن الحسين سعدآبادى
- 61-على بن حسان بن كثير هاشمى واسطى
- 62-على بن عبدالله حسنى
- 63-عمر بن الفرات
- 64-عمر بن شبة نميرى (262 هـ)
- 65-عمر بن عبدالواحد
- 66-عمرو الناقد
- 67-عمرو بن شمر بن يزيد جعفى كوفى
- 68-عمرو بن عاصم
- 69-عمرو بن مرزوق
- 70-محمد بن ابي عمير
- 71-محمد بن احمد صفوانى
- 72-محمد بن اسماعيل حسنى
- 73-محمد بن الضحاك
- 74-محمد بن الضحاك حزامى
- 75-محمد بن المثنى
- 76-محمد بن الحسين بن ابي الخطاب
- 77-محمد بن الحسين بن زيات همدان (262 هـ)
- 78-محمد بن الحسين عضبانى
- 79-محمد بن حفص بن معمر تميمى
- 80-محمد بن رافع
- 81-محمد بن زكريا بن دينار غلابى (298 هـ)
- 82-محمد بن زياد بن زيار زيادى كلبى
- 83-محمد بن سعد كاتب (230 هـ)
- 84-محمد بن على صيرفى
- 85-محمد بن عمر واقدى
- 86-محمد بن محمد بن يزيد
- 87-محمد بن يحيى
- 88-مسلم بن حجاج قشيرى نيشابورى (261 هـ)
- 89-مفضل بن ابراهيم بن مفضل بن قيس اشعري ، ابن زمانه
- 90-موسى بن اسماعيل
- 91-موسى بن عيسى
- 92-نائل بن نجيح بصرى
- 93-نسانى ، ابو عبدالرحمن
- 94-نصر بن مزاحم منقرى (212 هـ)
- 95-وليد بن مسلم
- 96-هارون بن يحيى ناشب

- 97 یحیی بن بکیر
- 98 یعقوب بن ابراهیم
- 99 یعقوب بن یزید

فصل 4: راویان خطبه فدکیه در قرن چهارم هجری

- 1 ابن ابی جید
- 2 ابواسحاق ابراهیم بن مخلد بن جعفر بن سهل بن حمران دقاق
- 3 ابوالعباس احمد بن محمد بن سعید همدانی (333 هـ)
- 4 ابوالقاسم علی بن احمد کوفی (352 هـ)
- 5 ابوالفضل محمد بن عبدالله شیبانی (387 هـ)
- 6 ابوبشر محمد بن احمد کاتب رازی دولابی (310 هـ)
- 7 ابوبکر احمد بن عبدالعزیز جوهری (323 هـ)
- 8 ابوبکر احمد بن مردویه اصفهانی (352 هـ)
- 9 ابو جعفر محمد بن الحسن بن الولید قمی (343 هـ)
- 10 ابوطالب محمد بن صبیح بن رجاء
- 11 ابو عبدالله محمد بن احمد صفوانی
- 12 ابو عبدالله محمد بن عماره مرزبانی
- 13 ابو عبیدالله محمد بن عمران بن موسی مرزبانی (384 هـ)
- 14 ابو علی بن همام بن سهیل
- 15 ابو عمر عصمة بن ابی عصمة بخاری
- 16 ابو عمرو کشی
- 17 احمد بن محمد بن ابی الموت مکی
- 18 احمد بن محمد بن موسی بن الصلت اهوازی
- 19 اسعد بن شقروه
- 20 ام الفضل ، خدیجة بنت محمد بن احمد بن ابی الثلج
- 21 جریمی بن ابی العلاء
- 22 جعفر بن محمد بن قولویه
- 23 حسن بن علی بن کیسان
- 24 شیخ صدوق محمد بن علی بن بابویه (381 هـ)
- 25 عبدالعزیز بن یحیی جلودی (332 هـ)
- 26 عبدالله بن احمد طیفور
- 27 عبدالله بن اسحاق
- 28 عثمان بن سعید العمری زیات همدانی
- 29 علی بن ابراهیم بن هاشم قمی (307 هـ)
- 30 علی بن حاتم
- 31 علی بن الحسین سعدآبادی
- 32 علی بن الحسین مسعودی (346 هـ)
- 33 علی بن هارون (352 هـ)
- 34 قاضی نعمان بن محمد مغربی (363 هـ)
- 35 محمد بن ابی القاسم ماجیلویه
- 36 محمد بن احمد کاتب
- 37 محمد بن اسلم
- 38 محمد بن الحسن برانی
- 39 محمد بن الحسن بن احمد بن ولید
- 40 محمد بن سلام
- 41 محمد بن عبید
- 42 محمد بن عمر جعابی
- 43 محمد بن مفضل بن ابراهیم اشعری
- 44 محمد بن موسی بن المتوکل

- 45- محمد بن یعقوب کلینی (328 هـ)
- 46- هارون بن موسی بن احمد تلکبری (358 هـ)

فصل 5: راویان خطبه فدکیه در قرن پنجم هجری

- 1- ابن شهریار خازن
- 2- ابوجعفر محمد بن جریر بن رستم طبری
- 3- ابوعبدالله حسین بن عبیدالله غضائری
- 4- سلیمان بن ابراهیم حافظ
- 5- سید مرتضی ، علی بن الحسین موسوی (436 هـ)
- 6- شهر آشوب مازندرانی
- 7- شیخ طوسی - ابوجعفر حسن بن محمد
- 8- شیخ عمادالدین محمد بن ابی القاسم طبری
- 9- شیخ مفید، محمد بن محمد بن نعمان عکبری (413 هـ)
- 10- مفید ثانی ، ابوعلی حسن بن محمد طوسی

فصل 6: راویان خطبه فدکیه در قرن ششم هجری

- 1- ابوالبقاء هبة الله بن نما
- 2- ابوالحسن عریضی
- 3- ابوالفضل شاذان بن جبرئیل قمی
- 4- ابوالمؤید موفق بن احمد مکی (568 هـ)
- 5- ابوالنجیب سعد بن عبدالله همدانی
- 6- ابوعبدالله حسن بن هبة الله بن رطبه
- 7- ابوعبدالله حسین بن احمد بن طحال
- 8- ابوعبدالله محمد بن علی بن شهر آشوب (588 هـ)
- 9- ابوعبدالله محمد بن کال
- 10- ابومنصور احمد بن علی طبرسی (ح 520 هـ)
- 11- شیخ هاشم بن محمد

فصل 7: راویان خطبه فدکیه در قرن هفتم هجری

- 1- ابن ابی الحدید معتزلی ، عزالدین عبدالحمید (656 هـ)
- 2- ابوالقاسم جعفر بن الحسن بن سعید حلّی
- 3- سبط ابن الجوزی (654 هـ)
- 4- سید علی بن طاووس حلّی (664 هـ)
- 5- فخار بن معد موسوی

راویان خطبه از قرن هشتم به بعد

- 1- ابن ابی الفوارس ، عمیدالدین عبدالمطلب بن مجدالدین عبیدلی
- 2- ابن زهره حلبی ، احمد بن محمد بن زهره
- 3- ابن عبدالعالی ، محمد بن نجده
- 4- ابن معیه ، ابوعبدالله محمد بن قاسم حسنی دیباجی

- 15- ابن مؤذن جزيني ، شمس الدين محمد بن محمد
- 16- ابوالحسن على بن طراد مطارآبادي
- 17- ابوعبدالله حسين بن الحسن بن يونس بن ظهيرالدين عاملي (ق 11 هـ)
- 18- احمد بن فهد حلي
- 19- بهاءالدين محمد بن الحسين بن عبدالصمد عاملي (1003 هـ)
- 10- جلال الدين عبدالرحمن سيوطي (911 هـ)
- 11- جمال الدين احمد بن فهد
- 12- حسين بن عبدالصمد عاملي (984 هـ)
- 13- زيدالدين محمد بن الحسن بن شهيد ثانی
- 14- زين الدين على بن خازن حائري
- 15- سيدعلى بن دقماق حسني
- 16- سيدمحمد بن على بن ابى الحسن حسيني عاملي
- 17- شمس الدين محمد بن احمد ذهبي (748 هـ)
- 18- شهيد اول ، شمس الدين محمد بن مكى عاملي
- 19- شهيد ثانی
- 20- شيخ حسن بن شهيد ثانی
- 21- شيخ ضياءالدين على عاملي
- 22- شيخ محمد بن حر عاملي (1104 هـ)
- 23- عزالدين حسن بن عشره
- 24- علامه ابومنصور حسن بن يوسف بن مطهر حلي (726 هـ)
- 25- على بن ابى الحسن عاملي
- 26- على بن احمد مزیدی
- 27- على بن فخرالدين هاشمي
- 28- فخرالدين ابوطالب محمد بن علامه حلي
- 29- محمدامين استرآبادي
- 30- محمدباقر مجلسي (1110 هـ)
- 31- محمد بن سليمان (ق 8 هـ)
- 32- محمد بن شجاع قطان
- 33- محمد بن على عاملي تينيني
- 34- محمد بن محمد رازی
- 35- محمد بن مكى عاملي
- 36- مقداد بن عبدالله سيورى اسدى
- 37- ملامحسن فيض كاشانى (1115 هـ)
- 38- مهنا بن سنان مدنى
- 39- ميرحامد حسين لکنهوى (1306 هـ)
- 40- ميرزااحسين نوري طبرسى (1320 هـ)
- 41- نجيب الدين على بن محمد بن مكى عاملي
- 42- نورالدين على بن عبدالعالى ميسى عاملي
- 43- نورالدين على بن على بن ابى الحسن الموسوى عاملي

بخش پنجم متن اصلاح شده خطبه فدكيه

لما بلغ فاطمة عليها السلام اجماع ابي بكر على منعها فذك ، لاثت خمارها على راسها ، و اشتملت بجلبابها ، و اقبلت فى لمة من حفدتها و نساء قومها ، تطاء ذيولها ، ما تخرم مشيتها مشية رسول الله صلى الله عليه و آله حتى دخلت على ابي بكر و هو فى حشد من المهاجرين و الانصار و غيرهم ، فنيطت دونها ملاءة ، فجلست ، ثم اءنت اءنة اءجهش لها القوم بالبكاء و ارتج المجلس ، ثم اءمهلت هنيئة حتى اذا نشيج القوم و هءاءت فورتهم ، افتتحت كلامها بحمدالله تعالى و الثناء عليه و الصلاة على رسول الله صلى الله عليه و آله فعاد القوم فى بكائهم ، فلما اءمسكوا عادت فى كلامها و قالت : الحمدلله على ما اءنعم و له

الشكر على ما اءلهم ، و الثناء بما قدم من عموم نعم ابتداءها، و سيوغ الاء اءسداها، و تمام ممن اءولها،
جم عن الاحصاء عددها، و ناءى عن الجزاء اءمدها، و تفاوت عن الادراك اءبدها، و نديهم لاستزادتها بالشكر
لا تصالها، و استحمد الى الخلائق باجزالها، و ثنى بالندب الى اءمثالها، و اءشهد ان لا اله الا الله وحده لا
شريك له ، كلمة جعل الاخلاص تاءويلها، و ضمن القلوب موصولها، و اءنار فى الفكر معقولها، الممتنع من
الابصار رؤىته ، و من الالسن صفته ، و من الاوهام الاحاطة به ، اءندع الاشياء لا من شىء كان قلبها، و
اءنشاءها بلا احتذاء اءمثلة اءمتلها، كونها بقدرته و ذراءها بمشيته ، من غير حاجة منه الى تكوينها و لا
فائدة له فى تصويرها، الا تثبينا لحكمته ، و تنبيهها على طاعته ، و اظهارا لقدرته ، و تعبدا لبريته و اعزازا
لدعوته ، ثم جعل الثواب على طاعته ، و وضع العقاب على معصيته ، زيادة لعباده عن نعمته ، و حياشة لهم
الى جنته.

و اءشهد ان اءبى ، محمدا صلى الله عليه و آله (النبي الامى) عبده و رسوله اختاره قبل ان يجتبله و
اصطفاه قبل ان يبتعته اذ الخلائق بالغيب مكونة ، و بسنن الاهاويل مصونة ، و بنهاية العدم مقرونة علما
منه بمايل الامور، و احاطة بحوادث الدهور و معرفة منه بمواقف المقدور.
ابتعته الله اءاماما لامره ، و عزيمة على امضاء حكمه تو انفاذا لمقادير حكمه ، فراءى الامم فرقا فى اءديانها،
عكفا على نيرانها، عابدة لاوثانها، منكرة لله مع عرفانها، فاءنارالله باءبى ظلمها، و كشف عن القلوب بهمها،
و جلى عن الابصار عممها، و قام فى الناس بالهداية ، فاءنقذهم من الغواية ، و بصرهم من العماية ، و
هداهم الى الدين القويم و دعاهم الى الصراط المستقيم.

ثم قبضه الله قبض راءفة و اختيار، رغبة بمحمد صلى الله عليه و آله من تعب هذه الدار، قد حف بالملائكة
الابرار، و رضوان الرب الغفار، و مجاورة الملك الجبار، صلى الله على اءبى ، نبهه و اءمينه على الوحى ، و
صفيه و خيرته من الخلق و رضيه ، و السلام عليه و رحمة الله و بركاته.
ثم التفتت عليها السلام الى اءهل المجلس و قالت : اءنتم عبادالله نصب اءمره و نهيه ، و حملة دينه و
وحيه ، و اءمناءالله على انفسكم و بلغائه الى الامم حولكم ، و زعمتم حق لكم ، لله فيكم عهد قدمه اليكم
، و بقيه استخلفها عليكم كتاب الله الناطق و القرآن الصادق ، و النور الساطع ، و الضياء اللامع ، بينة بصائر
، منكشفة سرائره ، منجلية ظواهره ، مديما للبريه استماعه ، قائدا الى الرضوان اتباعه ، مؤ ديا الى النجاة
اءشيعاه ، به تنال حجج الله المنورة و عزائمة المفسرة ، و محارمه المحذره ، و بيناته الجالية ، و براهينه
الكافية و فضائله المندوبة ، و رخصه الموهوبة ، و شرائعه المكتوبة.
فجعل الله الايمان تطهيرا لكم من الشرك ، و الصلاة تنزيها لكم عن الكبر، و الزكاة تزكية للنفس و نماء فى
الرزق و الصيام تثبينا للاخلاص و الحج تشبيدا للدين و العدل تنسيقا للقلوب و طاعتنا نظاما للملة و امامتنا
ءامانا من الفرقة و الجهاد عزا للاسلام ، و الصبر معونة على استيجاب الاجر و الامر بالمعروف مصلحة للعامة
، و بر الوالدين و فاية من السخط، و صلة الارحام منساة فى العمر و نماء للعهد، و القصاص حقنا للدماء، و
الوفاء بالنذر تعريضا للمغفرة ، و توفية المكاييل و الموازين تغييرا للبخس و النهى عن شرب الخمر تنزيها من
الرجس ، و اجتناب قذف المحصنات حجابا عن اللعنة تو ترك السرقة ايجابا للعفة ، و حرم الله الشرك اخلاصا
له بالربوبية فاتقوا الله حق تقاته ، و لا تموتن الا و اءنتم مسلمون ، و اءطيعوا الله فيما اءمركم به و ما نهاكم
عنه فاءنه انما يخشى الله من عباده العلماء.

ثم قالت:

اءيهنا الناس اعلموا انى فاطمة و اءبى محمد صلى الله عليه و آله اقول عودا على بدء و ما اءقول غلطا و لا
اءفعل شططا، لقد جاءكم رسول من اءنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص بالمؤمنين رؤوف رحيم ، فان
تعزوه و تعرفوه ، تجدوه اءبى دون اءانكم ، و اءخا ابن عمى دون رجالكم ، و لنعم المعزى اليه صلى الله
عليه و آله فبلغ الرسالة صادعا بالندارة ، مائلا عن مدرجة المشركين ، ضاربا ثبجهم ، آخذا انهزم الجمع و
ولوا الدبر، حتى تفرى الليل عن صبحه ، و اءسفر الحق عن محضه ، و نطق زعيم الدين ، و خرست
شقاشق الشياطين ، و طاح وشيظ النفاق ، و انحلت عقدة الكفر و الشقاق ، و فهتم بكلمة الاخلاص فى
نفر من البيض الخماص و كنتم على شفا حفرة من النار، مذقة الشارب ، و نهزة الطامع ، و قبسة العجلان ،
و موطىء الاقدام ، تشربون الطرق ، و تقناتون القد اءذلة خاسنين ، تخافون ان يتخطفكم الناس من
حولكم ، فاءنقذكم الله تبارك و تعالى باءبى محمد صلى الله عليه و آله بعد اللتيا و التى ، و بعد ان منى

بهم الرجال و ذو بان العرب ، و مردة اهل الكتاب ، كلما اءؤ قذوا نارا للحرب اءطفاءها الله ، اءو نجم قرن الشيطان و فغر فاغر من المشركين ، قذف اءخاه فى لهواتها، فلا ينكفى ء حتى يطاءها الله ، اءو نجم قرن الشيطان و فغر فاغر من المشركين ، قذف اءخاه فى لهواتها، فلا ينكفى ء حتى يطاء صماخها باءخمصه ، و يخمد لهبها بسيفه مكدودا ذو وبا فى ذات الله ، مجتهدا فى اءمرالله ، قريبا من رسول الله ، سيدا فى اءولياءالله ، مشمرا ناصحا، مجدا كادحا، لا تاءخذة فى الله لومة لائم ، و اءنتم فى رفاهية من العيش ، و اءدون فاكهون آمنون ، تتربصون بنا الدوائر، و تتوكفون الاخبار، تنكصون عند النزال ، و تفرون من القتال. فلما اختارالله لنبيه دار اءنبيائه ، و ماءوى اءصفيائه ظهر فيكم حسيكم النفاق ، و مسل جلاب الدين ، و نطق كاظم الغاوين ، و نبغ حامل الاقلين ، و هدر فنيق المبطلين ، فخطر فى عرصاتكم و اءطلع الشيطان راءسه من مغرزه هاتفا بكم ، فاءلفاكم لدعوته مستجيبين ، و للعزة فيه ملاحظين ، ثم استنهنضكم فوجدكم خفافا، و اءحمشكم فاءلفاكم غضابا، فوسمتم غير ابلكم و وردتم غير مشربكم.

هذا و العهد قريب و الكلم رحيب ، و الجرح لما يندمل ، و الرسول لما يقبر، ابتدارا زعمتم خوف الفتنة ، اءلا فى الفتنة سقطوا و ان جهنم لمحيطة بالكافرين ، فهيهات منكم و كيف بكم ، و انى تؤ فكون ! و كتاب الله بين اءظهركم ، قائمة فرائضه ، واضحة دلائله ، نيرة شرايعه ، زواجره لايحة ، و اءوامره واضحة ، و قد خلفتموه وراء ظهوركم ، اءرغبة عنه تريدون ؟ اءم بغيره تحكمون ؟ بنس للظالمين بدلا، و من يتبع غير الاسلام دينا فلن يقبل منه و هو فى الآخرة من الخاسرين ، ثم لم تلبثوا الا ريث اءن تسكن نفرتها، و يسلس قيادها، ثم اءخذتم تورون و قذتها و تهيجون جمرتها، و تستجيبون لهتاف الشيطان الغوى ، و اءطاء اءنوارالدين الجلى ، و اءماد سنن النبى الصفى ، تشربون حسوا فى ارتغاء، و تمشون لاهله و ولده فى الخمرة و الضراء، و نصير منكم على مثل حز المدى و خز السنان فى الحشاء، و اءنتم الان تزعمون : اءن لا ارث لنا، افحكم الجاهلية تبغون و من اءحسن من الله حكما لقوم يوقنون ؟! اءفلا تعلمون ؟ بلى ، قد تجلى لكم كالشمس الضاحية : اءنى ابنته.

اءيها المسلمون اءاءغلب على ارثيه ؟ يا ابن اءبى قحافة اءفى كتاب الله اءن ترث اءباك و لا اءرث اءبى ؟ لقد جئت شيئا فريا!

افعلى عمد تركتم كتاب الله و نبذتموه وراء ظهوركم ؟ اذ يقول : (و ورث سليمان داود) (992) و قال فيما اقتص من خبر يحيى بن زكريا عليه السلام اذ قال : (فهب لى من لذك وليا يرثنى و يرث من آل يعقوب) (993) (من ينقلب على عقبه فلن يضر بعضهم اءولى بعض فى كتاب الله) (994) (و قال : (يوصيك الله فى اولادكم للذكر مثل حظ الانثيين) (995) (و قال (ان ترك خيرا الوصية للوالدين و الاقربين بالمعروف حقا على المتقين) (996) (و زعمتم : اءن لا حظوة لى و لا ارث من اءبى و لارحم بيننا، اءفخصكم الله باية من القرآن و اءخرج اءبى منها؟ اءم تقولون : ان اءهل الملتين لا يتوارثان ؟ اءو لست اءنا و اءبى من اهل ملة واحدة ؟ اءم اءنتم اءعلم بخصوص القرآن و عموممه من اءبى و ابن عمى ؟ فدونكما مخطومة مرحولة تلقاك يوم حشرك ، فنعم الحكم الله ، و الزعيم محمد صلى الله عليه و آله و الموعد القيامة ، و عند الساعة يخسر المبطلون ، و لا ينفعكم اذ تدمون ، و لكل نباء مستقر و سوف تعلمون من ياتيه عذاب يخزيه و يحل عليه عذاب مقيم. قال : فما راءيت اكثر باكية و باك منه يومئذ.

ثم رمت بطرفها نحو الانصار فقالت : يا معشر النقيبة و يا عماد الملة و حصنة الاسلام ، ما هذه الغميرة فى حقى و السنة عن ظلامتى ؟ اءما كان رسول الله صلى الله عليه و آله اءبى يقول)) : المرء يحفظ فى ولده ((سرعان ما اءحدثتم و عجلان ذا اهالة و لكم طاقة بما اءحاول ، و قوة على ما اءطلب و اءزاول ، اءقولون مات محمد صلى الله عليه و آله ؟ فخطب جليل ، استوسع وهيه ، و استنهر فتقه ، و انفتق رتقه و اءظلمت الارض لغيبته و كسفت الشمس و القمر، و انتثرت النجوم لمصيبته ، و اءكدت الامال و خشعت الجبال ، و اءضيع الحريم ، و اءزيلت الحرمة عند مماته فتلك والله النازلة الكبرى و المصيبة العظمى ، و لا مثلها نازلة و لا بائقة عاجلة ، اءلن بها كتاب الله جل ثناوه ، فى افئيتكم ممساكم و مصيحكم هتافا و صراخا و تلاوة و اءلحانا و لقلبه ما حل بانبياءالله و رسله ، حكم فصل و قضاء حتم:

(و ما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل اءفاين اءو قتل انقلبتم على اءعقابكم و من ينقلب على عقبه فلن يضر الله شيئا و سيجزى الله الشاكرين) ، (997) اءيها بنى قبيلة ، اءهضم تراث اءبى ؟ و اءنتم بمرءى منى و مسمع ؟ تلبسكم الدعوة ، و تشملكم الخبرة ، اءنتم ذوو العدد و العدة ، عندكم السلاح و الجنة ، توافيكم الدعوة فلا تجيبون و تاءتيكم الصرخة فلا تغيبون ، و اءنتم موصوفون باءكفاح ، معروفون بالخير و الصلاح ، و النخبة التى انتخبت ، و الخيرة التى اختيرت لنا اءهل البيت.

قاتلكم العرب ، و تحملتم الكد و التعب ، و ناطحتم الامم ، و كافحتم البهم ، لا نبرح او تبرحون ، ناءمركم فتاءتمرون ، حتى دارت بنا رحى الاسلام و در حلب البلاد، و خضعت ثغرة الشرك ، و سكتت فورة الافك ، و خدمت نيران الكفر، و هءاءت دعوة الهرج ، و استوسق نظام الدين ، فاءنى حرتم بعد البيان ؟ و اءسررتم بعد الاعلان ؟ و نكصتم بعد الاقدام ؟ و اءشركتم بعد الايمان ؟ بؤ سا لقوم نكثوا ايمانهم من بعدهم ، و هموا باءخراج الرسول ، و هم بءاءؤكم اول مرة اءتخشونهم ، فالله اءحق اءن تخشوه ان كنتم مؤ منين.

اءلا و قد اءرى والله قد اءخلدتم الى الخفض و اءبعدتم من هو اءحق باليسط و القبض ، و خلوتهم بالءعة و نحوتم بالصيق من السعة ، فمجتهم ما وعيتم ، و دسعتهم الذى تسوغتم ، فان تكفروا اءنتم و من فى الارض جميعا فان الله لغنى حميد.

ءلا و قد قلت الذى قلت على معرفة منى بالخذلة التى خامرتكم و الغدرة التى استشعرتها قلوبكم ، و لكنها فيضة النفس ، و نفته الغيظ و خور القناة ، و بثة الصدر، و تقدمه الحجة ، فدنكموها فاحتقبوها مدبرة الظهر، ناقيه الخف ، باقيه العار، موسومة بغضب الله ، موصولة بنار الله الموقدة التى تطلع على الافئدة ، فبعين الافئدة ، فبعين الله ما تفعلون ، و سيعلم الذين ظلموا اءى منقلب ينقلبون . و اءنا ابنة نذير لكم بين يدى عذاب شديد، فاعملوا انا عاملون ، و انتظروا انا منتظرون.

فءاجباها ءابوبكر عبدالله بن عثمان و قال : يا بنت رسول الله ! لقد كان ءبوك صلى الله عليه و آله بالمؤ منين عطوفا كريما، و رؤوفا رحيماء، و على الكافرين عذابا ءليما و عقابا عظيما، ان عزوانه وجدناه ءباك دون النساء و ءخا الفك دون الاخلاء اثره على كل حميم ، و ساعده فى كل ءمر جسيم ، لا يحكم الا سعيد، و لا يبغضكم الا شقى بعيد، فءنتم عتره رسول الله صلى الله عليه و آله الطيبون ، و الخيرة المنتجبون ، على الخير ءءلتناء، و الى الجنة مسالكناء، و ءنت يا خيرة النساء و ابنة خير الانبياء صادقة فى قولك ، سابقه فى وفور عقلك ، غير مردودة عن حفاك و لا مصدودة عن صدفاك ، والله ما عدوت راءى رسول الله ، و لا عملت الا باذنه ، و ان الرائد لا يكذب ءهله ، و انى ءشهدالله و كفى به شهيدا، انى سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله)) : نحن معاشر الانبياء لا نورث ذهبا و لا فضة ، و لا دارا و لا عقارا و انما نورث الكتاب و الحكمة و العلم و النبوة ، و ما كان لنا من طعمة فلولى الامر بعدنا ءن يحكم فيه بحكمه ((و قد جعلنا ما حاولته فى الكراع و السلاح ، يقاتل بها المسلمون و يجاهدون الكفار، و يجالدون المردة الفجار، و ذلك باجماع من المسلمين ، لم ءنفرد به وحدى ، و لم ءستبد بما كان الراءى عندى ، و هذه حالى و مالى ، هى لك و بين يدىك ، لا نزوى عنك و لا ندخر دونك و انت سيدة ءمة ءبيك و الشجرة الطيبة لبنىك ، لا تدفع مالك من فضلك و لا نوضع من فرعاك و ءصلك ، حكمك نافذ فيما ملكت يداى ، فهل ترين ءنى اخالف فقالت عليهاالسلام : سبحان الله ما كان ءبى رسول الله صلى الله عليه و آله عن كتاب الله صادقا و لا لا حكامه مخالفا! بل كان يتبع ءثره ، و يقتفى سوره ، افتجمعون الى الغدر اعتلالا عليه بالزور و البهتان ، و هذا بعد وفاته شبيه بما بغى له من الغوائل فى حياته ، هذا كتاب الله حكما عدلا، و ناطقا فضلا يقول : (يرثنى و يرث من آل يعقوب) (998) و يقول : (و ورث سليمان داود) (999) فبين الله عزوجل فيما وزع من الاقساط، و شرع من الفرائض و الميراث و ءباح من حظ الذكران و الاناث ، ما ءزاح به علة المبطلين ، و ءزال التظنى و الشبهات فى الغابرين ، كلا بل سولت لكم ءنفسكم ءمرا فصر جميل والله المستعان على ما تصفون. فقال ابوبكر: صدق الله و صدق رسوله ، و صدقت ابنته ، انت معدن الحكمة و موطن الهدى و الرحمة ، و ركن الدين ، و عين الحجة و لا ءبعد صوابك و لا ءنكر خطابك ، هؤ لاء المسلمون بينى و بينك ، قلدونى ما تقلدت و باتفاق منهم اخذت ما ءخذت ، غير مكابر و لا مستبد و لا مستءثر، و هم بذلك شهود. فالتفتت فاطمة الى الناس و قالت:

معاشر المسلمين المسرعة الى قيل الباطل المغضية على الفعل القبيح الخاسر، ءفلا يتدبرون القرآن ام على قلوب ءفقالها؟ كلا بل ران على قلوبكم ما ءساءتم من ءعمالكم ، فءخذ بسمعكم و ءبصاركم ، و لبئس ما تءولتم ، و ساء ما به ءشرتم ، و شر ما منه اغتصتم ! لتجدن والله محمله ثقيلا، و غبه وبيلا، اذا كشف لكم الغطاء و بان ماورائه من الباءساء و الضراء و بدا لكم من ربكم ما لم تكونوا تحتسبون ، و خسر هنا لك المبطلون.

ثم عطفت على قبر النبى صلى الله عليه و آله و قالت:

قد كان بعدك ءنباء و
هنيئة

لو كنت شاهدها لم تكثر
الخطب

انا فقدناك فقد الارض
وابلها

و اختل قومك فاشهدهم و
لا تغب

و كل اهل له قربى و
منزلة

عند الاله على الاذنين
مقترب

ابدت رجال لنا نجوى
صدورهم

لما مضيت و حالت دونك
الترب

تجهمتنا رجال و استخف
بنا

لما فقدت و كل الارث
مغتصب

و كنت بدرا و نورا نستضاء
به

عليك ينزل من ذى العزة
الكتب

و كان جبريل بالايات
يونسنا

فقد فقدت و كل الخير
محتجب

فليت قبلك كان الموت
صادفنا

لما مضيت و حالت دونك
الكتب

انا رزينا بما لم يرز
ذوشجن

من البرية لا عجم و لا عرب

ثم انكفأت عليها السلام و اميرالمؤمنين عليه السلام : يتوقع رجوعها اليه و يتطلع طلوعها عليه فلما استقرت بها الدار قالت لاميرالمؤمنين عليه السلام:
يا بن ابي طالب ، اشتملت شملة الجنين و قعدت حجرة الطنين ، نقضت قادمة الاجدل ، فخانك ريش العزل ، هذا ابن ابي قحافة يبتزني نحلة ابي و بلغة ابني ! لقد اءجهد في خصامي ، و اءلفيته اءلد في كلامي حتى حبستني قبلة نصرها ، و المهاجرة وصلها ، و غضت الجماعة دوني طرفها ، فلا دافع و لا مانع ، خرجت كاظمة و عدت راغمة ، اءضرعت خدك يوم اءضعت خدك ، افترست الذئاب ، و افترشت التراب ، ما كفت قائلا ، و لا اءغنيت طائلا و لا خيار لي ، ليتني مت قبل هنيئتي و دون ذلتي عذيري الله منك عاديا و منك حاميا. ويلاي في كل شارق ! ويلاي في كل غارب ! مات العمدة ، و وهن العضد ، شكواى الى ابي ! و عدواى الى ربى ! اللهم انت اشد منهم قوة و حولا و اءشد باءسا و تنكيلا. فقال اميرالمؤمنين عليه السلام : لا ويل لك ، بل الويل لشانك ثم نهى عن وجدك يا ابنة الصفة و بقية النبوة ، فماونيت عن ديني ، و لا اءخطاءت مقدورى ، فان كنت تريدين البلغة ، فرزقك مضمون و كفيك ماءمون و ما اءعدالله لك اءفضل مما قطع عنك ، فاحتسبى الله.

فقال عليها السلام : حسبى الله و نعم الوكيل . و امسكت

بخش ششم

ترجمه خطبه

عبدالله بن الحسن مثنى به اسناد خود از پدران گرامش - درود خداوند بر آنان باد - نقل مى کند:
ابوبكر عزم خود را برگرفتن فدك از فاطمه زهرا عليها السلام جزم كرد. چون خبر به سمع و نظر حضرت رسيد، سرپوش بر سر افكند و خود را در چادري پيچيده با گروهى از زنان به جانب مسجد راه افتاد. حضرت خود را سخت مستور داشته بود و همچون پيامبر خدا صلى الله عليه و آله بدون هيچ كاستى قدم بر مى داشت ، تا اينكه بر ابوبكر وارد شد. ابوبكر در مسجد نشست و گروهى از مهاجرين و انصار بر گردش جمع شده بودند. براى دورماندن حضرت از نگاه نامحرمان پرده اى در مسجد اويخته شد و فاطمه عليها السلام در پس آن قرار گرفتند.

در ابتدا فاطمه زهرا عليها السلام صداى خود را به ناله اى دلخراش بلند كرد، مسجد لرزيد و حاضران به گريه افتادند. سپس لختى سكوت كرد تا مجلس از جنب و جوش خود بازايستاد.

فریادها و همه‌مه‌ها چون به سکوت گرایید، کلام خود را با سپاس و ستایش از خداوند و درود بر رسول خدا صلی الله علیه و آله آغاز نمود. بار دیگر ناله‌ها به اوج خود رسید. با برقراری آرامش مجدد، فاطمه علیها السلام این گونه ادامه داد:

خداوند را بر آنچه ارزانی داشت، سپاسگزار و بر اندیشه نیکو که در دل نهاد، شاکر و بر نعمتهای فراگیرش ثنا می‌گویم. نعمت‌هایی که از چشمه لطفش جوشید و عطا‌های فراوانی که بخشید و احسانی که پیاپی پراکند. نعمت‌هایی که از شمار بیرون است و شکر و جبران (نعمتها) از توان افزون، و درک نهایتش نه در حد اندیشه ناموزون. بندگان را برای فزونی نعمتها و استمرار عطایا به شکر خویش فرا خوانده برای تکمیل به ستایش آن متوجه نموده آنان را برای نعمتها دو چندان تشویق فرموده است. گواهی می‌دهم که معبودی جز او نیست و یکتایی است بی انباز و شریک. روح این گواهی، دوستی بی آلایش و خلوص است، که دل‌های مشتاقان با آن درآمیخته آثارش در افکار پرتوافکن شده است. خدایی که دیدگان را توانایی دیدن، زبان را یارای بیان، و گمانها را قدرت بر ادراک او نیست.

همه چیز را از نیستی به هستی درآورد، و آنان را بدون وجود الگو و نمونه ای ایجاد نمود. با ید قدرت خود همه را بالندگی داد و با اراده اش به خلق موجودات دست یازید، بی آنکه به آفرینش آنها نیازمند باشد و از این صورتگری طرفی ببندد. او می‌خواست حکمتش را آشکار سازد و مردم را به فرمانبرداریش هشیار کند و بندگان را به عبودیتش رهنمون گرداند و برای دعوتش موجب سرافرازی باشد پس آنگاه پاداش را در اطاعت و کیفر را در نافرمانی نهاد تا بندگان را از خشم و عذاب خود رهانیده به سوی بهشت و کانون رحمتش سوق دهد.

گواهی می‌دهم که پدرم، محمد، بنده و فرستاده اوست. او را برگزید و انتخاب کرد قبل از آنکه به سوی مردم برای هدایت آنان بفرستد و پیش از انتخاب کردن، نامی نیکو بر او نهاد و قبل از آنکه او را به پیامبری برانگیزاند، از میان مردم انتخاب کرد و برگزید و این در آن هنگام بود که بندگان در حجاب غیب مستور، در پس پرده نیستی و در پهنه بیابان عدم، سرگردان بودند. پروردگار بزرگ بر پایان هر کار دانا و بر دگرگونیها محیط و به انجام هر چیز بینا بود.

محمد صلی الله علیه و آله را برانگیخت تا فرمانش را کامل، حکمش را نافذ و آنچه را مقدر ساخته بود، به انجام رساند. پیامبر مشاهده نمود که هر گروه آیینی را پذیرا گشته اند. دسته ای بر گرد آتش در طواف، گروهی در برابر بت به نماز، و همگان یاد خدایی را که می‌شناسند، از خاطر زوده اند. پس خداوند به نور محمد بساط ظلمت را برچید، و دلها را از تیرگی کفر رهانید، و ابرهای تیره و تار را از مقابل دیدگان به یک سو فکند. او (پیامبر خدا) برای هدایت مردم به پای خاست و آنها را از گمراهی و ناراستی رهایی بخشید و چشم‌انداز را بینا ساخت. آنان را به آیین پابرجای اسلام رهنمون و به راه راست دعوت نمود. سپس از روی اختیار و مهربانی، و میل و ایثار، جوار رحمت خود را به او ارزانی داشت، و او را از رنج این جهان دل آسوده و راحت نمود و فرشتگانی مقرب بر او گماشت. چتر دولتش را در همسایگی خود افراشت و طومار مغفرت و رضوان را به نام او نگاشت. درود و برکات بی پایان خداوندی بر محمد پیام آور رحمت، امین وحی و رسالت و برگزیده امت باد.

سپس فاطمه علیها السلام نگاهی به اهل مجلس افکند و این چنین به سخنان خود ادامه داد: شما بندگان خدا، نگاهبانان حلال و حرام، حاملان دین و احکام، امینان خداوند بر خویش و پیام آوران او به سوی امتها هستید. حقی از سوی خداوند بر عهده دارید و پیمانی را که با او بسته اید، پذیرفته اید. و آنچه که پیامبر خدا پس از خود در میان شما باقی گذارده، کتاب گوپای خداوند و قرآن صادق می‌باشد که نور او فروزان و شعاع او درخشان است.

قرآن کتابی است که دلایلش روشن، لطایف و دقایقش آشکار، ظواهرش نورانی، پیروانش پرافتخارند و جهانیان بدیشان غیبه خورند و حسد برند. کتابی که پیرویش راهگشای روضه رحمت الهی است و شنونده اش رستگار در دو سرا. در پرتوی آن، دلیل‌های روشن الهی را می‌توان دید و نیز تفسیر احکام و واجبات او را دریافت. قرآن حرامهای خداوندی را بازدارنده، حلالهای او را رخصت دهنده و مستحبات را نمایانده است و بیانگر شریعت اسلام می‌باشد.

خداوند ایمان را به سبب زدودن زنگار شرک از دلها قرار داد و نماز را موجهی برای دوری شما از خودپرستی، و زکات را دستمایه بی‌آلایشی نفس و افزایش روزی بی‌دریغ و روزه را عامل تثبیت دوستی و اخلاص و حج را وسیله تقویت دین، و عدالت را مایه پیوند قلوب، و پیروی ما را سبب نظم و پیشوایی ما را مانع جدایی و افتراق، جهاد را وسیله عزت شما و خواری و ذلت کفار و منافقین، و شکیبایی و صبر را موجهی برای جلب پاداش، فرمان به حلال و نهی از حرام را برای مصلحت مردم، و نیکی به پدر و مادر را موجب پیشگیری از خشم الهی قرار داد. صله رحم را باعث افزایش جمعیت، قصاص را سبب بقای زندگانی، وفای به نذر را موجب آمرزش و تمام پرداختن پیمان و وزن را مانع از کم فروشی و کاهش (نعمات) قرار داد. برکناربودن از می‌خواری را سبب پاکی از پلیدیها و پرهیز از تهمت و نسبت‌های ناروا را مانعی در برابر لعن و نفرین الهی و منع از دزدی را موجهی برای پوییدن راه عفت ساخت و پاکی و اجتناب از خوردن مال یتیمان و خودداری از اختصاص غنیمت به خود و تقسیم آن در میان اصحاب استحقاق را باعث

در امان ماندن از ظلم ، و عدالت پیشگی در اجرای احکام را موجب راحتی و آرامش و ملایمت در امور مردم قرار داد.

شرك را حرام نمود تا از سر اخلاص ره رستگاری پویند)) پس چنانکه شایسته ترس از خداست از او بترسید و تن به مرگ مدهید جز آنکه در طریق اسلام باشید ((از خداوند در آنچه که شما را فرموده و یا از آنچه که بازداشته ، فرمان برید که)) از میان بندگان تنها دانایان از خداوند می ترسند.)) سپس فرمود:

ای مردم بدانید من فاطمه ام ، و پدر محمد است - که صلوات و درود خداوند بر او و خاندانش باد آنچه که در آغاز گفته ام ، در پایان هم از آن سخن خواهم راند. در گفتارم ناراست نگویم و در کردارم راه خطا نپویم ((همانا پیامبری از میان شما به سوی شما آمد که رنج و محنت شما او را گران آمد، سخت به شما دل بسته است و برای مؤمنین مهربان و غمخوار است ، اگر او را بشناسد خواهید دید که او پدر من است و نه پدر زنان شما. و برادر پسرعموی من بوده ، نه برادر مردان شما. چه پرافتخار است این نسب - درود خداوند بر او و خاندانش را شامل یاد.

او رسالت خود را به مردم ابلاغ و آنان را از عذاب خداوندی برحذر داشت . از روش مشرکان روی گرداند و گردنهایشان را به ضرب تازیانه توحید کوفت و حلقومشان را به سختی فشرد. او مردم را با دلیل و برهان و اندرز سودمند به راه خداوند رهنمون بود. شوکت بت و بت پرستان را درهم شکست تا جمع آنها را از هم گسیخت و ظلمت شب تار زدوده شد و صبح ایمان دمید و برق و نقاب از چهره حقیقت به يك سو فکند. زبان پیشواي دین به گفتار باز شد و عریده جویبهای شیاطین به خاموشی گرایید. افسر و تاج نفاق بر زمین فرو افتاد، گره های کفر و اختلاف گشوده شد و شما به همراه گروهی از سپیدرویان پاک نهاد (پارسایان آبرومندی که از شدت خویشتن داری و گرسنگی روزه سپیدروی و رنگ پریده بودند) گویای کلمه اخلاص (لا اله الا الله) شدید و حال آنکه بر لب پرتگاه گودال جهنم بودید.

به خاطر ضعف و ناتوانی شما، هر کس از راه می رسید، می توانست شما را نابود کند، همچون جرعه ای برای تشنه و لقمه ای برای خورنده و شکار هر درنده و لگدکوب هر رونده و پایمال هر رهگذری می شدید. از آب گندیده و ناگوار می نوشیدید و از پوست جانور و مردار سدجوع می کردید. پست و ناچیز بودید و)) از هجوم همسایه و همجوار در هراس .)) در چنین حالی خداوند تبارک و تعالی محمد صلی الله علیه و آله پیام آور خود را به سوی شما گسیل داشت.

او پس از آن همه رنجها که دید و سختی ها که کشید، شما را از ذلت و خواری رهایی بخشید.

رزم آوران ماجراجو، سرکشان درنده خو، جهودان دین به دنیا فروش و ترسایان دور از حق از هر سو به او تاختند و با او به مخالفت برخاستند)). چون هر زمان آتش اخگر به هیزم و هیمة فتنه افکندند، خداوند آن را خاموش ساخت ((و هرگاه شاخ شیطان نمایان می گشت و یا مشرکی دهان به یاهه گویی می گشود، او برادرش علی علیه السلام را در کام آن می افکند. علی علیه السلام هم در مقابل تا آن زمان که بر مغز و سر مخالفان نمی کوبید و بینی آنها را به خاک مذلت نمی مالید، ترك امر نمی نمود. او در راه خداوند کوشا، به رسول خدا نزدیک ، و مهتر اولیای نصیحتگر، تلاشگر و کوشنده بود، و شما در آن هنگام در آسایش می زیستید و از امنیت برخوردار بودید . مترصد تغییر جهت چرخ گردون علیه ما و گوش به زنگ اخبار بودید. به هنگام کارزار عقب گرد می کردید و در میدان نبرد فرار را بر قرار ترجیح می دادید.

چون خداوند سرای پیمبرانش را برای پیامبر خود برگزید و جایگاه برگزیدگانش را منزلگاه او ساخت ، کینه ها و دورویی ها آشکار و پرده دین دریده شد. هر گمراهی مدعی و هر گمنامی سالار و هر یاهه گویی در پی گرمی بازار خویش ، شیطان سر از کمینگاه خود به درآورد و شما را به سوی خود فرا خواند، و بسیاری از شما را آماده پذیرفتن دعوتش و منتظر فریبش یافت ! شما هم سبکبار در پی او دویدید و به آسانی در دام فریبش خزیدید. و او آتش انتقام را در دلها تان برفروخت . آثار خشم در چهره شما نمایان گردید و سبب شد که بر غیر شتر خود داغ نهید و در غیر آبشخور خود وارد شوید. این در حالی بود که هنوز دو روزی از مرگ پیامبرتان نگذشته ، سوز سینه ما خاموش نشده ، جراحت قلب ما التیام نیافته ، و هنوز پیامبر خدا در دل خاک جای نگرفته بود. بهانه شما این بود که از بروز فتنه ها جلوگیری می کنید)) راهی جز راه حق می

پویند ((وگرنه کتاب خدا در میان شماست ! مطالب و موضوعاتش معلوم و احکام و دلایل آن روشن و درخشان ، نشانه هایش نورانی و هویدا، نواهیش آشکار و اوامریش گویاست . ام شما آن را به پشت سر افکندید. آیا از کتاب خدا روی برتافته از آن اعراض می کنید؟ آیا داوری جز قرآن می گیرید؟ یا به غیر آن حکم می کنید؟)) ستمکاران بد جانشینی را برای قرآن برگزیده اند)) (و هر کسی کیشی جز آیین اسلام را پذیرا گردد، از او پذیرفته نخواهد شد و در آخرت در زمره زیانکاران خواهد بود.))

حتی شما آن مقدار درنگ و تاامل نکردید تا ستور و اسب سرکش خلافت رام گردد و تسلیمتان شود که به راحتی بتوانید از آن سواری بگریید و کینه و نفرتتان فروکش کند. هیزم در آتش فتنه افکنده آن را برای شعله ورشدن بر هم زدید . ندای شیطان فریبکار را لبیک گفتید و به خاموش ساختن آیین حق و دین نورانی و از میان برداشتن سنت پیامبر برگزیده کمر بستید. چنین ماند که زدودن کف از روی شیر را بهانه کرده آن را پنهانی تا به آخر سرکشیدید. برای گوشه نشین کردن خاندان و فرزندان پیامبر در کمینگاه خزیدید. ما چاره ای جز شکیبایی ندیدیم ، و همچون خنجر به گلو فرورفته و تیغ بران دل نشسته سکوت نمودیم.

شما می پندارید که ما ارثی نداریم؟)) مگر رسم جاهلیت را می جوئید؟ برای مردم دارای یقین چه حکمی از حکم خداوند بهتر است؟ ((آیا آگاه نیستید؟ چرا، آگاهید و همچون آفتاب درخشان برای شما روشن است که من دختر آن پیامبر هستم.

شما ای مسلمانان! آیا رواست که میراث پدرم به زور از من ستانده شود؟ آه! دردا! ای گروه مهاجر! چقدر عجیب و در عین حال سخیف است که ارث پدرم مورد دستبرد و تجاوز قرار گیرد و من از آن محروم بمانم؟

ای فرزند ابوقحافه! خداوند گفته که تو از پدرت ارث بری و من از پدرم ارث نبرم؟)) چه سخن ناروایی ((! آیا از سر عناد و لجاج کتاب خدا را ترك و به پشت سر افکنده ای؟ در حالی که او می فرماید)) : سلیمان از پدرش داود ارث برد ((. و یا آنجا که داستان یحیی فرزند زکریا - که درود خداوندی شاملش باد - را بازگو می کند، می فرماید)) : مرا از جانب خود فرزندی عطا کن که وارث من و خاندان یعقوب باشد ((. و نیز می فرماید)) : هرگاه یکی از شما را مرگ فرا رسد و مالی برجای نهد درباره پدر و مادر و خویشان به دیده انصاف سفارش کند که این شایسته پرهیزگاران است)).

شما به خیال باطل خود چنین پنداشتید که من هیچ بهره و ارثی از پدر ندارم؟ و هیچ خویشاوندی و قرابتی میان ما وجود ندارد؟ آیا خداوند آیه ای در خصوص شما فرو فرستاده که پدرم از آن خارج است؟ یا بر این راء و نظریه که و من و پدرم هر يك به آیینی جدا سر نهاده ایم؟ یا اینکه دعوی آن دارید که از پدرم و پسرعمویم به خاص و عام قرآن آگاهتر هستید؟

حال که چنین است بگیر آن شتر را که آماده است و مهارزده و بر آن سوار شو! لیکن بدان در روز برپایی رستاخیز تو را دیدار می کند و بازخواستت می نماید و آن روز چه روزیست! در آن ساعت)) گمراهان زیان خواهند دید ((. اما چه سود که پشیمانی فایده ای نخواهد داشت.

((که برای هر خیر زمانی معین است و به زودی خواهد دانست که چه کسی به عذابی که خواریش می سازد، گرفتار می آید و یا عذاب جاوید بر سر او فرود می آید)).

سپس حضرت فاطمه علیهاالسلام گروه انصار را مخاطب قرار داده فرمودند:

ای جوانان و ای بازوان توانمند ملت و یاران اسلام، این سهل انگاری شما در ستاندن حق من از چیست؟ این چه سستی است که در برابر ستمی که بر شده، روا می دارید؟ آیا پدرم رسول خدا صلی الله علیه و آله نمی فرمود)) : بزرگداشت مرد را درباره فرزندان هم باید پاس داشت((؟ چه زود اوضاع را واژگون نمودید و به بیراهه گام نهادید، با اینکه توانایی بر احقاق حقوق مرا در بازو و عده کافی در اختیار دارید.

آیا می گوئید که محمد صلی الله علیه و آله از دنیا رفت و با رفتن او همه چیز تمام شد؟ آری مرگ او ضربه هولناکی بر پیکره اسلام بود، فاجعه بزرگی است که بر همه غبار غم فرو ریخت که شکافش هر روز فراختر و گسستگیش دامنه دارتر و وسعتش فزونیتر می گردد. زمین از نبود او تاریک و ظلمانی و در مصیبت

حضرتش بهترین بندگان او محزون و اندوهگین شدند و خورشید و ماه پشت ابرهای تیره و تار پنهان، و به خاطر این مصیبت ستارگان از هم جدا و پراکنده شدند. امیدها نامید، کوهها متزلزل، حریم افراد شکسته، و گرمیاداشت و حرمتها پایمال شد. به خداوند سوگند مرگ او حادثه ای بزرگ، مصیبتی دهشتناک و ضایعه

ای جبران ناپذیر بود که هیچ بلیه ای بدان پایه نمی رسد. اما به یاد داشته باشید که قرآن از پیش این واقعه را گوشزد نموده بود. همان کتابی که پیوسته در خانه های شماست و صبح و شامگاه با صدای بلند و زمانی آهسته و با الحان مختلف به تلاوت آن می پردازید. در این مسیر انبیای پیشین هم واقع شدند چرا که مرگ فرمان تخلف ناپذیر الهی است)) : جز این نیست که محمد پیامبری است که پیش از او پیامبران دیگری هم بوده اند، اگر او بمیرد و یا کشته شود شما به آیین پیشین خود باز می گردید؟ بازگشت هر کس زبانی را متوجه ذات حق نخواهد کرد. و خداوند سپاسگزاران را پاداش خواهد داد)).

هیئات! پسران قیله (ای قبیله های اوس و خزرج) پیش چشمان شما میراث پدرم را ببرند! حرمتم را بشکنند! در حالی که شما آشکارا می بینید و می شنوید و اخبارش به شما می رسد. اما شما بیهوش و خاموش نشسته اید؟ در حالی که سرباز و نیروی بسیار دارید. ساز و برگ و فراوان دارید و سلاح و سپر بی شمار. دعوتم را می شنوید و پاسخ نمی گوئید! فریاد من در میان شما طنین افکن است اما چه سود که به فریاد نمی رسید! در حالی که شما در شجاعت زبانزد خاص و عام، در خیر و صلاح شهره آفاق، و برگزیدگان قبایل و اقوامید. و نزد ما اهل بیت از بهترین مردمان محسوب می شدید.

با عرب درگیر شده، رنج و محنت فراوان تحمل کردید. شاخهای گردنکشان را شکستید و با جنگجویان قدر دست و پنجه نرم نمودید. شما بودید که پیوسته در راه ما، و سر به فرمان ما داشتید، تا اینکه آسیای اسلام بر محور وجود ما به گردش درآمد و شیر مادر روزگار به فزونی نهاد. نعره مشرکان گلوگیرشان شد، لهیب دروغ فروکش کرد، آتش کفر بی فروغ شد، فراخوانی به جدایی و تفرقه بازایستاد، و دین نظام یافت.

اکنون پس از آن همه زبان آوری چرا دم فرو بستید؟ و حقایق را پس از آشکار شدن مکتوم می دارید؟ آنهم برابر مردمی که پیمان خود را شکستند؟ و پس از قبول ایمان راه شرك پیشه کردند)) آیا با مردمی که سوگند خود را شکستند و آهنگ اخراج رسول کردند و بر ضد شما دشمنی آغاز کردند نمی جنگید؟ آیا از آنها می ترسید؟ و حال آنکه اگر ایمان آورده باشید سزاوارتر است که از خداوند بترسید و بس)).

اما می بینم که به تن آسایی خو گرفته اید، و کسی را که از همه برای زعامت و اداره امور مسلمانان

شایسته تر است دور ساخته اید، و به آسودن در گوشه ای دنج و خلوت تن داده اید، و از فشار و تنگنای مسئولیت به بی تفاوتی روی آورده اید. آری آنچه از ایمان و آگاهی در درون داشتید، بیرون افکندید، و آب گوارایی که نوشیده بودید، به سختی از گلو برآوردید.

((اگر شما و همه روی زمین کافر گردند خداوند بی نیاز و در خور ستایش است.))
من آنچه شرط بلاغ است، با شما گفتم. اما می دانم مردمی خوار، و در چنگال زبونی گرفتار، و خیانت پیشه هستید و قلبهای شما بدان گواه است. چه کنم که دلی پر خون دارم. و از این رو بازداشتن زبان شکایت از طاقتم بیرون است! اندوهی که در سینه ام موج می زند، بیرون ریختم، تا با شما اتمام حجت کنم و عذری برای کسی باقی نماند. اکنون که چنین است این مرکب خلافت ارزانی شما، به آن محکم درآویزد و هرگز رهائش مسازید. ولی آگاه باشید که پشت این شتر مجروح و پای آن تاول زده و سوراخ است. داغ ننگ بر خود دارد و نشانی از خشم خداوند و رسوایی ابدی با او همراه است. اما شما را آسوده نخواهد گذارد تا به آتش خشم خداوندی بیازارد)) آتشی که هر دم می افزود و دل و جان را می سوزد. ((آنچه می کنید در نزد خداوند حاضر است)) و ستمکاران به زودی درمی یابند که به چه مکانی بازمی گردند ((من دختر پیامبری هستم که شما را از عذاب الهی برحذر می داشت. آنچه در توان دارید انجام دهید)). ما نیز به وظیفه خود عمل می کنیم. شما انتظار بکشید ما نیز منتظر می مانیم.))
پس از سخنان فاطمه علیهاالسلام ابوبکر بن عثمان در آن جمع پاسخ دختر پیامبر را چنین داد:
ای دختر پیامبر خدا! پدرت غمخوار مؤمنین بود و بر آنان چون دایه ای مهربان، و دشمن کافران بود و نشانی از قهر یزدان. اگر نسبت به او دقیق گردیم می یابیم که او پدر توست، و نه پدر دیگر زنان، برادر پسرعموی توست نه دیگر مردان، در دیده پیامبر، او (علی) از همه خویشان برتر و در کارهای بزرگ او را یاور، جز سعادت مند شما را دوست نمی دارد و جز بدکار شما را دشمن نمی دارد، چرا که شما خاندان پاک رسولید و برگزیده خوشنامان جهان. شما ما را به خیر و صلاح راهبر و به سوی جنت و رضوان راهنما بودید. و تو، ای برگزیده بانوان ای دختر بهترین فرستادگان! در گفتارت راستگو و در وفور عقلمت پیشگام هستی، هرگز از حقت برکنار نخواهی بود و در راستی گفتارت شك نخواهیم نمود.
اما به خداوند سوگند که من گامی فراتر از آنچه که رسول خدا فرمود، نهادم و جز به رخصتی که او فرموده بود، اقدام نکردم. بدان که راهبر قبیله به خیل و خویشان خود از سر دروغ چیزی نمی گوید. من خداوند را به شهادت می طلیم، که خداوند بر این گواهی مرا کفایت می کند. من از پیامبر خدا شنیدم که می فرمود: ((ما پیامبران دینار و درهم و خانه و مزرعه به ارث نمی گذاریم، بلکه آنچه برجای می نهم، کتاب و حکمت و دانش و نبوت است و آنچه طعمه، و وسیله ارتزاق داریم بر دوش ولی امر بعد از ما می باشد، که هرگونه بخواهد درباره اش حکم می کند.))
و ما آنچه را که تو در طلب آن هستی در مصرف خرید اسب و اسلحه قرار دادیم، تا مسلمانان با آن به میدان کارزار رفته به جهاد با کفار بزخیزند و بر سرکشان بدکار پیروز شوند.

من این کار را به اتفاق تمامی مسلمانان به انجام رساندم و در این کار يك تنه وارد نگردیدم و بر راءى و نظر خود مستبدانه عمل ننمودم. اینك این حال من و این مال من، برای تو و در اختیار تو. از تو دریغ داشته و نه برای دیگری انباشته ام. تو بانوی امت پدر خود و درخت بارور و پاک، برای فرزندان خود هستی. انکار فضایی که خاصه توست، نخواهد شد و از شاخه و ساقه تو فروگذار نتوان نمود. حکم تو در آنچه که من آن را مالکم، نافذ است. اما تو خود روا می داری در این باب خلاف گفتار پدرت عمل نمایم؟
حضرت علیهاالسلام در پاسخ او فرمود:

هرگز پیامبر خدا از کتاب الهی رویگردان نبود و نسبت به احکام آن مخالف نبود و مخالف احکامش حکمی نمی فرمود، بلکه پیوسته، او پیرو قرآن بود و در طریق سوره های آن راه می پیمود. آیا در سر دارید مکر و غدر را به زور پیرایه او کنید؟ مشی شما پس از رحلت او همچون دامهایی است که در زمان حیات برای هلاکتش گسترده می شد. این کتاب خداست که میان من و شما به دیده انصاف حکم خواهد نمود، چرا که مبین حق و باطل است. این کتاب می گوید (...): که وارث من و خاندان یعقوب باشد ((و)) سلیمان از پدرش دارد، و در باب واجبات و میراث و آن بهره هایی که از برای مردان و زنان مقرر فرموده، به تفصیل سخن رانده است، و جای بهانه گیری برای پیروان باطل ننهاد و گمان و شبهه را از ذهن گمراهان زدوده است. پس این چنین نیست که شما می گوئید)) بلکه نفس شما کاری را در نظارتان آراسته است.
اکنون برای من صبر جمیل بهتر است و خداوند را در این باره باید به مدد طلبید.))
ابوبکر پاسخ داد:

خداوند راست گفته و فرستاده او راستگو بود و دختر پیامبرش هم نیز گفتاری از سر صدق دارد. تو گنج حکمت، قلب هدایت و رحمت، و ستون دین هستی. سخن حق تو را دور از حقیقت نمی دانم و در مقام

انکار و عیب جویی از آن بر نمی آیم . اینک ، این مسلمانان حکم میان من و تو. این مسؤ ولیتی که به گردن گرفته ام ، آنان به گردنم انداخته اند و آنچه را که تصرف کرده ام ، به اتفاق ایشان بوده است . نه اظهار کبر و بزرگی می نمایم و نه بر رای خویش پا می فشارم و نه آنچه را که به تصرف درآورده ام ، از برای خود برداشته ام ، که اینان شاهد صدق ادعایم هستند.

پس از امام سخن ابوبکر، حضرت فاطمه علیهاالسلام نگاهی به مردم افکنده چنین فرمودند: ای مردم ! که برای شنیدن سخن بیهوده در شتاب هستید، و کردار زشت و زیانبار را نادیده می گیرید)) . آیا در قرآن نمی اندیشند (نمی اندیشید) یا بر دلهایشان (دلهایتان) قفل است ؟ ((خیر، بلکه این کردار زشت شماسست که بر صفحه دلهایتان تیرگی کشیده ، گوشها و چشمهایتان را فرا گرفته است . شما مال اندیشی کردید و آیا قرآن را تاویل نمودید و به بدراهی رهنمون شدید و بد معاوضه کردید به خداوند سوگند تحمل این بار برایتان سنگین و سرانجامی مالمال از وزر و وبال در پیش دارید. آنگاه که پرده ها به کناری رود، خسران این امر برای شما آشکار می گردد)) . و از خداوند بر ایشان چیزهایی آشکار شود که هرگز حسابش را نمی کردند)) (و آنجا آنانکه بر باطل بوده اند، زبان خواهند دید)). سپس به قبر پدر نگریسته فرمودند:

قد کان بعدك اءنباء و

هنبئه

لو كنت شاهدا لم تكثر الخطب

1) رفتی و پس از تو فتنه ها برخاست ، که اگر تو می بودی آنچنان بزرگ رخ نمی نمودند.
2) همچون زمینی از باران گرفته شده ، ما تو را از کف دادیم . (قوم و ملت تو از هم منحرف پاشیدند) و ارزشها در قومت به هم ریخت . بیا و بین که چگونه از راه مستقیم منحرف شده اند.
3) هر خاندانی اگر در نزد خداوند قرب و منزلتی داشت نزد بیگانگان هم محترم بود، جز خاندان ما.
4) تا از این سرا به دیگر سرای رخت بربستی و خاک میان ما و تو جدایی افکند، مردانی از قومت راز دل خود را برملا ساختند.
5) چون فقدان تو را مشاهده کردند بر ما یورش آورده خفیفمان داشتند و هر چه از تو ارث برده بودیم ، غصب شد.
6) پدر، تو ماه شب چهارده و چراغ فروزان زندگانی ما بودی ، که از جانب خداوند بر تو کتبی چند فرود می آمد.
7) جبرئیل با آیاتی از قرآن همدم و مونس ما بود. اما تو رفتی و خیرها از ما پوشیده شد.
8) ای کاش پیش از آنکه تو از میان ما رخت بربندی و خاک تو را در درون خود پنهان نماید، ما مرده بودیم.
9) به راستی ما بلادیدگان در دام مصیبتی گرفتار آمدیم که هیچ مصیبت زده ای در عرب و عجم بدان مبتلا نگردیده بود.
در حالی که امیرالمؤمنین علیه السلام به انتظار نشسته بود و برای بازگشت فاطمه علیهاالسلام لحظه شماری می کرد، بانوی بانوان علیهاالسلام به خانه مراجعت نمود و با مشاهده امیر مؤ منان علیه السلام چنین فرمود:
ای پسر ابوطالب ! آیا همچون جنین پرده نشین شده ای و چون مظنونین ، در گوشه خانه نشسته ای ؟ (تو همانی که) شاه پرها را شکستی ، حال چه شد که دستخوش پرها کی کوچک شده ای ؟ پسر ابوقحافه عطیه پدر را از من و نان خورش از دو فرزندم سلب کرد.
آشکارا به دشمنی من برخاست و از لجاج و عناد خود روی برتافت . چندان که انصار از من بریدند و مهاجرین دیده از حمایت من پوشیدند. مردم نیز از یاوریم فروگذار کردند.
در دفع ترکتازی از او نه یآوری دارم و نه مددکاری . خشم فروخورده ، از خانه بیرون شدم و خوار بازگشتم . آن روز که منزلت خویش را نادیده گرفتی ، همان روز خود را در مضیق ذلت افکندی و چهره فروتنی و خواری بر خاک ساییدی . تو شیری بودی که گرگها را در هم شکستی ، در حالی که امروز در به روی خود بسته ای . آیا نمی دانی گوینده ای را از گفتار بیهوده اش بازدار ، و یا با ابطال باطل نفع و فایده ای به من عاید گردانی ؟ چرا که قدرت حمایت از خود ندارم . ای کاش پیش از این خواری مرده بودم . اگر سخن به تندی گفتم و یا از یاری نکردنت برآشفتم خداوند را پوزش می طلبم . وای بر من ! هر بامدادی که خورشید سر از بام خاور می دارد و به هنگام غروب خورشید، این کلام در وجودم طنین انداز است که پناه من از دنیا رفت و بازویم ناتوان گردید . چه کنم جز آنکه شکایت به نزد پدر برم و رعایت و یاری از حق طلبم ؟ بارالها نیرویت از همه کس فزونتر و عذاب تو از حوصله بیرون است ، تو خود داد من بستان!

امیرمؤ منان ، علی علیه السلام فرمود:
ای دختر برگزیده عالمیان ! و یادگار بهترین پیمبران ! افسوس برای تو نیست بلکه برای دشمن توست . غم مخور (آه و ناله کردن تو را به حق خود نمی رساند بلکه دشمن تو را شادمان نیز خواهد کرد.)
من از سستی گوشه نشین نشدم ، بلکه آنچه در توانم بود، به کار بستم . اگر نان خورش می خواهی روزی تو نزد خداوند محفوظ است و او خود عهده دار آن می باشد، آرام گیر و آنان را به خداوند واگذار.
فاطمه علیها السلام فرمود: آنها را به خداوند وانهادم.

باب هشتم : تظلم خواهی حضرت فاطمه علیها السلام در روز قیامت و کیفیت حشر آن حضرت
تعداد روایات : 13 روایت

- 361/1 الامالی للصدوق (1000) : الطالقانی ، عن محمد بن جریر الطبری ، عن الحسن بن عبدالواحد عن اسماعیل بن علی السدی ، عن منیع بن الحجاج ، عن عیسی بن موسی ، عن جعفر الاحمر ، عن اءبی جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام قال : سمعت جابر بن عبدالله الانصاری یقول : قال رسول الله صلی الله علیه و آله اذا كان يوم القيامة تقبل ابنتی فاطمة علی ناقة من نوق الجنة مديجة الجنین ، خطامها من لؤ لؤ رطب ، فوائمها من الزمرد الاخضر ذنبها من المسك الاذفر، عینها یاقوتان حمران. علیها قبة من نور، یری ظاهرها من باطنها، و باطنها من ظاهرها، داخلها عفوالله ، و خارجها رحمة الله ، علی رءسها تاج من نور، للتاج سبعون ركنا كل ركن مرصع بالدر و الياقوت ، یضیء الكوكب الدری فی افق السماء و عن یمینها سبعون اءلف ملك ، و عن شمالها سبعون اءلف ملك و جبرئیل أخذ بخطام الناقة ینادی باءعلا صوته:

غضوا اءبصاركم حتی تجوز فاطمة بنت محمد، فلا یبقی یومئذ نبی و لا رسول و لا صدیق و لا شهید الا غضوا اءبصارهم حتی تجوز فاطمة ، فتسیر حتی تحاذی عرش ربها جل جلاله ، فتنزح بنفسها عن ناقتها، و تقول : الهی و سیدی احکم بینی و بین من ظلمنی ! اللهم احکم بینی و بین من قتل ولدی ! فاذا النداء من قبل الله جل جلاله : حبیبتی و ابنة حبیبی سلینی تعطی ، و اشفعی تشفعی ، فوعزتی و جلالی لا جازنی ظلم ظالم . فتقول : الهی و سیدی ذریتی و شیعتی و شیعة ذریتی و محبی و محبی ذریتی. فاذا النداء من قبل الله جل جلاله : اءین ذریة فاطمة و شیعتها و محبوها و محبوا ذریتها؟ فیقبلون و قد احاط بهم ملائكة الرحمة فتقدمهم فاطمة علیها السلام حتی تدخلهم الجنة.

توضیح : قال الفیروزآبادی المدیح المزین و قال الجزری فیه كان له طیلسان مدیح هو الذی زینت اءطرافه بالدیاج ، قوله)) الاذفر ((اءی طیب الریح قوله)) داخلها عفوالله ((کنایة عن اءنها مشمولة بعفوالله و رحمته و تجیء الی القیامة شفیعة للعباد معها رحمة الله و عفوه لهم ، و قال الفیروزآبادی : زخه : دفعه فی و هدة و زید اغتاط و وثب انتهى و التشفیع : قبول الشفاعة

ترجمه : شیخ صدوق در کتاب امالی از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت نموده است:
هنگامی که روز قیامت فرا می رسد دخترم فاطمه در حالی می آید که بر یکی از ناهه های بهشتی سوار است و از دو پهلو آن ناهه حریرهای بهشتی آویزان ، مهار آن از مروارید تازه ، پاهایش از زمرد سبز، دم آن از مشگ ناب ، دیدگانش از در و یاقوت سرخ خواهد بود.
قبه ای از نور بر پشت آن ناهه نصب شده که اندرون آن از بیرون آشکار، میان آن حاوی عفو پروردگار و بیرون آن رحمت خداوند رحیم است.

فاطمه تاجی از نور بر سر دارد که دارای هفتاد پایه باشد، هر پایه ای از آن به وسیله مرواریدی مرصع و نظیر ستاره ای درخشان خواهد بود.

در طرف راست و چپ فاطمه هر کدام هفت هزار ملك خواهد بود.
جبرئیل که در آن هنگام مهار ناهه فاطمه را گرفته است با صدای بلند خواهد گرفت : چشمان خود را ببندید تا فاطمه دختر حضرت محمد عبور نماید.

در آن روز هیچ پیغمبر و رسول و صدیق و شهیدی نیست مگر اینکه دیدگان خویشان را می بندد تا اینکه زهرا از صحراک محشر عبور نماید.

هنگامی که آن بانو به زیر عرش پروردگار می رسد، از آن ناهه فرود می آید و می گوید: ای پروردگار! بین من و آن افرادی که در حق من ظلم نمودند و فرزندان مرا شهید کرده اند قضاوت کن.

آنگاه از طرف خداوند رؤف ندا می رسد: ای حبیبه و فرزند رسول من از من بخواه تا عطا نمایم ، شفاعت کن تا من ببذیرم ، به عزت و جلال خودم که امروز ظلم و ستم هیچ ستمگری از نظر من محو نخواهد شد. در همین زمان است که می گوید: بار خدایا! فرزندان ، شیعیان ، دوستان ، و دوستان دوستان فرزندان مرا به من ببخش!

آنگاه از طرف پروردگار جهان منادی ندا می کند: فرزندان ، شیعیان ، دوستان ، و دوست دوستان ذریه فاطمه کجایند؟ ایشان عموماً در حالی که ملائکه رحمت پروردگار آنان را احاطه کرده باشند می آیند.

سپس فاطمه جلو می رود تا ایشان را داخل بهشت می نماید.

- 362/2 عیون اخبارالرضا (1001) : اءحمد بن اءبی جعفر البیهقی ، عن اءحمد بن علی الجرجانی عن اسماعیل بن اءبی عبدالله القطان ، عن اءحمد بن عبدالله بن عامر الطائی ، عن اءبی اءحمد بن سلیمان الطائی عن علی بن موسی الرضا، عن آباءه علیهم السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

تحشر ابنتی فاطمة يوم القيامة و معها ثياب مصبوغة بالدماء، تتعلق بقائمة من قوائم العرش تقول : يا عدل احکم بينی و بین قاتل ولدی . قال علی بن اءبى طالب علیه السلام : قال رسول الله صلى الله عليه و آله و يحکم (الله) لابنتی و رب الکعبة

ترجمه : در عیون اخبارالبرضا علیه السلام از رسول خدا صلى الله عليه و آله روایت شده است: دخترم فاطمه در حالی وارد صحرای محشر می شود که لباسهایی غرقه به خون همراه خود دارد. وی پایه عرش را می گیرد و می گوید:

ای خدای عادل و عالم ! بین و من آن افرادی که فرزندان مرا کشتند، حکم کن ! به حق خدای کعبه که آن روز پروردگار عادل برای دخترم (به حق) قضاوت خواهد کرد.

- 363/3 عیون اخبارالرضا (1002): بالاسانید الثلاثة ، عن الرضا، عن آباءه علیهم السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : تحشر ابنتی فاطمة يوم القيامة و معها ثياب مصبوغة بالدم فتتعلق بقائمة من قوائم العرش فتقول : يا عدل احکم بينی و بین قاتل ولدی . قال رسول الله صلى الله عليه و آله : فيحکم لابنتی و رب الکعبة و ان الله عزوجل يغضب لغضب فاطمة و يرضى لرضاها.

صح : عن الرضا، عن آباءه علیهم السلام مثله

ترجمه : شیخ صدوق در عیون اخبارالرضا علیه السلام از رسول خدا صلى الله عليه و آله روایت نموده است : هنگامی که روز قیامت فرا رسد دخترم فاطمه در حالی محشور می شود که لباسهای خون آلودی با وی خواهد بود. آنگاه یکی از پایه های عرش را می گیرد و می گوید: ای خدای عادل ! بین من و قاتل فرزندانم حکم کن!

سپس پیامبر اکرم فرمود: به حق خدای کعبه سوگند که خداوند برای دخترم (به حق) قضاوت می کند، زیرا خداوند برای غضب فاطمه غضب می نماید و با رضایت وی راضی خواهد شد.

- 364/4 عیون اخبارالرضا (1003): بالاسانید الثلاثة ، عن الرضا، عن آباءه علیهم السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اذا كان يوم القيامة نادى مناد: يا معشر الخلائق غصوا اءبصارکم حتى تجوز فاطمة بنت محمد

ترجمه : و نیز در همان کتاب از رسول خدا صلى الله عليه و آله روایت شده است که فرمود: هنگامی که روز قیامت فرا می رسد منادی ندا می دهد: ای خلائق ! چشمان خود را ببندید تا فاطمه دختر محمد عبور کند.

- 365/5 صحیفة الرضا (1004): عن الرضا، عن آباءه علیهم السلام مثله . ثم قال : و فی رواية اخرى اذا كان يوم القيامة قيل : يا اهل الجمع غصوا اءبصارکم تمر فاطمة بنت رسول الله صلى الله عليه و آله فتمر و علیها ریطتان حمراوان

بیان : قال الفیروزآبادی : الریطة كل ملاءة غیر ذات لفقین كلها نسج واحد و قطعة واحدة و كل ثوب لین رفیق

ترجمه : و در صحیفة الرضا نیز مثل روایت پیشین نقل شده است و سپس گفته شده : در روایت دیگری آمده که رسول خدا فرمود: فاطمه در حال عبور لباسی سرخ رنگ بر تن خواهد داشت.

- 336/6 عیون اخبارالرضا (1005): بالاسانید الثلاثة ، عن الرضا، عن آباءه علیهم السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : تحشر ابنتی فاطمة و علیها حلة الكرامة قد عجت بماء الحيوان فينظر إليها الخلائق فيتعجبون منها، ثم تكسى ايضا من حلل الجنة اءلف حلة مكتوب علی كل حلة بخط اءخضر: اءدخلوا بنت محمد الجنة علی اءحسن الصورة ، و اءحسن الكرامة ، و اءحسن منظر! فتزف الى الجنة كما تزف العروس ، و يوكل بها سبعون اءلف جارية.

صح : عنه ، عن آباءه علیهم السلام مثله

بیان : قوله صلى الله عليه و آله ((قد عجت)) فی بعض النسخ بالباء الموحدة علی بناء المفعول من باب التفعیل اءى جعلت عجيبة لغسلها بماء الحيوان و فی النسخ بالنون كناية عن الغسل به اءو كونا بحيث لا يموت اءبدا من یلبسها، و قال الجززی : فی الحديث يزف علی بینی و بین ابراهيم الى الجنة ان كسرت الزاء فمعناه يسرع من زف فی مشبة و اءزف اذا اءسرع ، و ان اءسرع ، و ان فتحت فهو من زفت العروس اءزفها اذا اءهديتها الى زوجها

ترجمه : شیخ صدوق رحمه الله در عیون اخبارالرضا علیه السلام از رسول خدا روایت کرده است: فاطمه در روز حشر در حالی محشور می شود که لباس زیبایی بر تن دارد و به گونه ای که تعجب همه خلائق برانگیخته می شود. آنگاه هزار لباس دیگر بر تن می کند که بر هر کدام آنها به خط سبز نوشته شده : دختر محمد را با بهترین صورت وارد بهشت کنید! آنگاه فاطمه در حالی که هفتاد هزار ملك او را مشایعت می کنند، مانند نوعروسان وارد بهشت می شود.

- 367/7 ثواب الاعمال (1006) : ماجیلویه ، عن محمد العطار، عن الاشعری ، عن محمد بن الحسين عن محمد بن سنان ، عن بعض اءصحابه ، عن اءبى عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اذا كان يوم القيامة نصب لفاطمة علیها السلام قبة من نور و اءقبل الحسين صلوات الله عليه ، رءسه فی یده ، فاذا رءته شهقت شهقة لا یبقی فی الجمع ملك مقرب و لا نبی مرسل و لا عید مؤ من الا بكی لها، فیمثل الله عزوجل رجلا لها فی اءحسن صورة و هو یخاصم قتلته)) بلارءاس ((فیجمع الله

قتلته و المهجزين عليه ، و من شرك فى قتله ، فيقتلهم حتى ائتى على آخرهم ثم ينشرون فيقتلهم
اميرالمؤمنين عليهاالسلام ، ثم ينشرون فيقتلهم الحسن عليه السلام ثم ينشرون فيقتلهم الحسين
عليه السلام ثم ينشرون فلا يبقى من ذريتنا احد الا قتلهم قتلة ، فعند ذلك يكشف الله الغيظ، و ينسى
الجزن.

ثم قال ابو عبد الله عليه السلام : رحم الله شيعتنا والله هم المؤمنون ، فقد والله شركونا فى المصيبة
بطول الجزن و الحسرة

بيان : قوله صلى الله عليه و آله)) : بلارأس ((لعله حال عن الضمير فى قوله قتله
ترجمه : شيخ صدوق در كتاب ثواب الاعمال از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت کرده است:
زمانى که روز قيامت فرا مى رسد قبه اى از نور براى فاطمه عليهاالسلام برپا خواهد شد. امام حسين
عليه السلام در حالى که سر بريده خود را در دست گرفته باشد. وقتى چشم فاطمه زهرا به حسين عليه
السلام بيفتد گريه و ضجه اى مى کند که هيچ ملك و پيغمبر و مؤمنى در محشر نيست مگر اينکه گريان
خواهد شد.

در همين هنگام است که خدای توانا مرد نيك صورتى را به نظر آن بانو جلوه مى دهد که با قاتلان حضرت
حسين شهيد مخاصمه نمايد.

آنگاه خداوند سبحان قاتلين امام حسين را با آن افرادى که مددكار آنان بودند و آن اشخاصى که در ريختن
خون آن حضرت شركت نمودند حاضر مى کند و آن مرد تا آخرين نفر آنان را مى كشد. سپس آنها را زنده
مى کند تا حضرت امير عليه السلام براى دومين بار آنان را بكشد. نيز آنان را زنده مى کند که امام حسن
عليه السلام آنان را بكشد و سپس آنان را زنده مى کند تا امام حسين عليه السلام آنان را به قتل برساند
و همين طور همه ذريه ما.

بعد از اين جريان است که غضب ما و شيعيان ما فرو خواهد نشست . آنگاه حضرت صادق عليه السلام
فرمود: خداوند شيعيان ما را رحمت کند، زيرا ايشان با غم و اندوه طولانى ما شريك مى باشند.

- 368/8 ثواب الاعمال (1007) : ابن المتوكل : عن محمد العطار، عن الأشعري ، عن ابن يزيد عن محمد بن
منصور، عن رجل ، عن شريك يرفعه قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اذا كان يوم القيامة جاءت
فاطمة صلوات الله عليها فى لمة من نسائها فيقال لها: ادخلى الجنة ! فتقول : لا ادخل حتى اعلم ما
صنع بولدى من بعدى ؟ فيقال لها: انظرى فى قلب القيامة . فتنظر الى الحسين صلوات الله عليه قائما و
ليس عليه رأس ، فتصرخ صرخة و تصرخ لصراخها و تصرخ الملائكة لصراخنا، فيغضب الله عزوجل لنا عند
ذلك فيامر نارا يقال لها: هبب قد اوفد عليها اءلف عام حتى اسودت لا يدخلها روح ابدا و لا يخرج منها غم
ابدا، فيقال لها: التقطى قتلة الحسين صلوات الله عليه و حملة القرآن فتلتقطهم.
فاذا صاروا فى حوصلتها، صهلت و صهلوا بها، و شهقت و شهقوا بها، و زفرت و زفروا بها، فينطقون بآلسنة
ذلقة طلقة : يا ربنا اءوجب لنا النار قبل عبدة الاوثان ؟ فياءتيهم الجواب عن الله عزوجل اءن : من علم ليس
كمن لا يعلم

ايضاح : اللمة بضم اللام و فتح الميم المخففة الجماعة ، و قال الجوهرى : لمة الرجل تريه و شكله ، و الهاء
عوض و اللمة الاصحاب (ما) بين الثلاثة الى العشرة انتهى . و المراد بحملة القرآن الذين ضعوه و حرفوه
ترجمه : و نيز در ثواب الاعمال از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت شده است:

هنگامى که قيامت برپا شود فاطمه زهرا در حالى وارد صحراى محشر مى شود که گروهى از زنان
شيعيان در اطراف آن بانو خواهند بود. و به حضرت زهرا گفته مى شود : داخل بهشت شو! وى مى فرمايد:
وارد بهشت نمى شوم تا بدانم بعد از من با فرزندانم چه عملى انجام داده اند. به آن حضرت مى گويند: در
ميان جمعيت قيامت نگاه کن . وقتى نظر کند امام حسين عليه السلام را خواهد ديد که با بدن بى سر
ايستاده است ! زهرا فريادى مى زند که من به واسطه فرياد او فرياد خواهم زد و عموم ملائکه نيز به فرياد
مى آيند.

در چنين حالى است که خداوند قهار به خاطر ما غضب مى کند و آتشى را که مدت هزار سال افروخته اند
تا سياه شده و آن را هبب مى گويند و هرگز نسيمى هبب مى گويند و هرگز نسيمى داخل آن نشده
دستور مى دهد تا قاتلين امام حسين و آن افرادى را که حامل قرآن و تارك اهل بيت پيغمبر بوده اند بربايد.
وقتى داخل آتش شوند نعره اى مى زند و آنان ناله و زارى مى نمايند، آتش مى خروشد و آنان هم به
خروش مى آيند، آتش زبانه مى كشد و ايشان به زبان فصيح مى گويند: پروردگارا! به چه علت آتش را قبل
از بت پرستان به ما مسلط کرده اى ؟!

خطاب مى رسد: كسى که از روى جهالت عملى را انجام دهد با آن كسى که بداند و عملى را انجام
دهد، فرق دارد.

- 369/9 ثواب الاعمال (1008) : ابن البرقى عن ابيه ، عن جده ، عن ابيه (عن) محمد بن خالد يرفعه الى
عنبسة الطائى ، عن ابي خبير، عن على بن ابي طالب عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه
و آله : يمثّل لفاطمة عليهاالسلام رءس الحسين عليه السلام متشحطا بدمه فتصيح : واولداه ! وثمره فؤ
اداه ! فتصعق الملائكة لصيحة فاطمة عليهاالسلام و ينادى اهل القيامة : قتل الله قاتل ولدك يا فاطمة.
قال : فيقول الله عزوجل : ذلك اءفعل به و بشيعته و اءحباؤه و اءتباعه و ان فاطمة عليهاالسلام فى ذلك

اليوم على ناقة من نوق الجنة مديجة الجنين ، واضحة الخدين شهلاء العينين ، راسها من الذهب المصفى (و) اعناقها من المسك و العنبر، خطامها من الزبرجد الاخضر، رحانها در مفضض بالجواهر، على الناقة هودج عشائو ها من نورالله ، و حشوها من رحمة الله ، خطامها فرسخ من فراسخ الدنيا يحف بهودجها سبعون اءلف ملك بالتسبيح و التحميد و التهليل و التكبير و الثناء على رب العالمين. ثم ينادى مناد من بطنان العرش : يا اهل القيامة غصوا اءبصاركم فهذه فاطمة بنت محمد رسول الله صلى الله عليه و آله تمر على الصراط، فتمر فاطمة عليها السلام و شيعتها على الصراط كالبرق الخاطف. قال النبي صلى الله عليه و آله : و يلقى اءعداءها ذريتها فى جهنم. (توضيح): ذلك اءفعل به ((اءى بالحسين عليه السلام اءقتل قاتليه و قاتلى شيعته و اءبائه ، و يحتمل ارجاع الضمائر جميعا الى القاتل و قال الجوهري : الشهلة فى العين اءن يشوب سوادها زرقة ، و عين شهلاء قوله صلى الله عليه و آله)) : رحانها ((الاصواب رحالها جمع رحل و كاءنه جمع رحالة ككتابة و هى السرج

ترجمه : و نيز در ثواب الاعمال از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت شده است: هنگامى كه روز قيامت فرا رسد سر مبارك و غرقه به خون امام حسين عليه السلام در نظر زهرا جلوه گر خواهد شد. وقتى نظر فاطمه به سر بريده امام حسين بيفتد فرياد مى زند: اى فرزند مظلوم من ! اى ميوه قلب محزون من ! به جهت ناله و فرياد زهراست كه ملائكه مدهوش مى شوند و اهل محشر عموما فرياد مى زنند و مى گویند: اى فاطمه ! خداوند قاتلين فرزندت حسين را بكشد!! در اين حال از طرف پروردگار ندا مى رسد: من اين عمل را انجام مى دهم و از قاتلين حسين و پيروان و دوستان آنان انتقام خواهم كشيد.

فاطمه زهرا در آن روز بر يکى از ناقه هاى بهشتى سوار است كه : پهلوهاى آن به وسيله حريرهاى بهشتى زينت شده ، صورت آن زيبا، چشمانش شهلاء، سرش از طلا، گردنش از مشك و عنبر، مهارش از زبرجد سبز، جهازش از مرواريد كه با جوهر زينت شده باشد، خواهد بود! بر پشت آن ناقه هودجى نصب شده كه پرده اش از نور خداوند، ميان آن پر از رحمت پروردگار، بلندی مهار آن به قدر يك فرسخ از فرسخهاى دنيا خواهد بود. تعداد هفتاد هزار ملك اطراف هودج آن بانو را احاطه خواهند كرد كه به تسبيح و تهليل و تكبير حضرت پروردگار مشغول خواهند بود.

آنگاه از طرف خداوند رؤف منادى ندا مى كند: اى اهل قيامت ! چشمان خود را ببنديد تا فاطمه دختر حضرت محمد صلى الله عليه و آله از صراط عبور نمايد. پس از آن بانوى معظمه شيعيان و دوستانش مانند برق جهنده از صراط مى گذرند. ولى آن حضرت دشمنان ذريه خود را به دوزخ خواهد انداخت.

- 370/10 المناقب⁽¹⁰⁰⁹⁾ : السمعانى فى الرسالة القوامية و الزعفرانى فى فضائل الصحابة و الاشنهى فى اعتقاد اهل السنة و العكبرى فى الابانة و اءحمد فى الفضائل و ابن المؤذن فى الاربعين باءسانيدهم عن الشعبي ، عن اءبى جحيفة و عن ابن عباس و الاصبغ ، عن اءبى اءيوب ، و قد روى حفص بن غياث ، عن القزوينى ، عن عطاء عن اءبى هريرة كلهم عن النبي صلى الله عليه و آله قال : اذا كان يوم القيامة و وقف الخلائق بين يدى الله تعالى نادى مناد من وراء الحجاب : اءبيها الناس غصوا اءبصاركم و نكسوا رؤوسكم ، فان فاطمة بنت محمد صلى الله عليه و آله تجوز على الصراط. و فى حديث اءبى اءيوب : فتمر معها سبعون جارية من الحور العين كالبرق اللامع⁽¹⁰¹⁰⁾ .

- 371/1 امالى المفيد⁽¹⁰¹¹⁾ : الصدوق ، عن اءبيه ، عن على ، عن اءبيه ، عن ابن اءبى عمير، عن اءبان بن عثمان ، عن اءبى عبدالله عليه السلام قال : اذا كان يوم القيامة جمع الله الاولين و الاخرين فى صعيد واحد فينادى مناد: غصوا اءبصاركم و نكسوا رؤوسكم حتى تجوز فاطمة بنت محمد صلى الله عليه و آله الصراط.

قال : فتغص الخلائق اءبصارهم فتاءتى فاطمة عليها السلام على نجيب من نجيب الجنة يشيعها سبعون اءلف ملك ، فتقف موقفا شريفا من مواقف القيامة ، ثم تنزل عن نجيبها فتاءخذ قميص الحسين بن على عليه السلام بيدها مضمخا بدمه و تقول : يا رب هذا قميص ولدى و قد علمت ما صنع به . فياءتيها النداء من قبل الله عزوجل : يا فاطمة لك عندى الرضا. فتقول : يا رب انتصر لى من قاتله . فياءمر الله تعالى عنقا من النار فنخرج من جهنم فتلتقط قتلة الحسين بن على عليه السلام كما يلتقط الطير الحب ، ثم يعود العنق بهم الى النار فيعذبون فيها باءنواع العذاب ثم تركب فاطمة عليها السلام نجيبها حتى تدخل الجنة و معها الملائكة المشيعون لها و ذريتها بين يديها و اءولياؤها هم من الناس عن يمينها و شمالها بيان : قال الجزرى فيه يخرج عنق من النار اءى طائفة منها

ترجمه : شيخ مفيد در امالى خود از امام صادق عليه السلام روايت کرده: روز قيامت كه فرا رسد خداوند توانا خلق اولين و آخرى را در يك زمين جمع مى كند. آنگاه منادى ندا مى نمايد: چشمان خود را ببنديد و سرهاى خود را به زير افكنيد تا فاطمه دختر حضرت محمد صلى الله عليه و آله عبور كند. مردم چشمان خود را مى بندند و حضرت فاطمه در حالى كه بر يکى

از ناقه های بهشتی سوار است می آید و تعداد هفتاد هزار ملك آن بانوی با عظمت را مشایعت می نمایند. آنگاه حضرتش در یکی از مکانهای شریف قیامت توقف می کند و پیراهن خون آلود حضرت امام حسین را به دست می گیرد و می گوید:

بارخدايا! این پیراهن فرزند من حسین است ، تو می دانی با او چه عملی انجام دادند. پس از آن طرف خداوند رثوف خطاب می رسد: من هر عملی که موجب خوشنودی تو باشد انجام خواهم داد. حضرت زهراى اطهر خواهد گفت:

پروردگارا انتقام مرا از قاتلین فرزندم بگیر! خداوند قهار دستور می دهد: گروهی از آتش جهنم بیرون می آیند و کشتندگان امام حسین را نظیر مرغی که دانه برچیند از صحراى محشر می ربایند و به طرف دوزخ بازمی گردند و آنان را دچار انواع عذاب می نمایند. سپس فاطمه اطهر بر ناقه خویشتن سوار و داخل بهشت می گردد. آن ملائکه ای که حضرت فاطمه را مشایعت می کردند و فرزندان بزرگوار آن حضرت نزد آن بانو خواهند بود و دوستان ایشان طرف راست و چپ آنان قرار می گیرند.

- 372/12 تفسیر فرات الكوفى (1012) : ابوالقاسم العلوی الحسنى معنعا، عن ابن عباس : اذا كان يوم القيامة نادى مناد: يا معشر الخلائق غصوا ابصاركم حتى تمر فاطمة بنت محمد صلى الله عليه و آله فتكون اول من تكسى و يستقبلها من الفردوس اثنتا عشرة اءلف حوراء لم يستقبلوا اءحدا قبلها و لا اءحدا بعدها، على نجاتب من ياقوت اءجنتها و اءزمتة اللؤلؤ ، عليها رحائل من در على كل رحالة منها نمره من سندس ، و ركائبها زبرجد، فيجوزون بها الصراط حتى يتنهون بها الى الفردوس فيتباشر بها اهل الجنان. و فى بطنان الفردوس قصور بيض ، و قصور صفر، من لؤلؤة من غرز واحد و ان فى القصور البيض لسبعين اءلف دار منازل محمد و آله صلوات الله عليهم و ان فى القصور الصفر لسبعين اءلف دار مساكن ابراهيم و آله عليهم السلام فتجلس على كرسى من نور فيجلسون حولها و بيعت اليها ملك لم بيعت الى اءحد قبلها و لا بيعت الى اءحد بعدها فيقول : ان ربك يقرئك السلام ، و يقول : سلبنى اعطك . فتقول : قد اتم على نعمته و هناعنى كرامته ، و اءباحنى جنته اءساءله ولدى و ذريتى و من ودهم ، فيعطىها الله ذريتها و ولدها و من ودهم لها و حفظهم فيها، فيقول : الحمدلله الذى اءذهب عنا الحزن و اءقر بعينى. قال جعفر: كان اءبى يقول : كان ابن عباس اذا ذكر هذا الحديث تلا هذه الاية) : و الذين امنوا و اتبعتهم ذريتهم بايمان اءلحقنا بهم ذريتهم (1013)

تبيين : قال الفيروزآبادى : النمرقة مثلثة الوسادة الصغيرة اءو الميثرة اءو الطنفسه فوق الرجل ، و قال الجزرى : فيه ينادى مناد من بطنان العرش اءى من وسطه ، و قيل من اءصله ، و قيل : البطان جمع بطن و هو الغامض من الارض يبريد من دواخل العرش انتهى ، قوله)) من غرز واحد ((اى من محل واحد من قولهم غرزت الشىء بالابرة

ترجمه : فرات بن ابراهيم كوفى در تفسيرش از ابن عباس رحمه الله روايت کرده:

زمانى كه روز قیامت به پا شود، منادی ندا مى كند:

اى مردم! چشمان خود را ببندید تا فاطمه دختر محمد صلى الله عليه و آله عبور كند، فاطمه اولين كسى است كه دوازده هزار حوریه از فردوس او را استقبال خواهند كرد. آنان احدى را قبل از فاطمه و بعد از آن بانو استقبال نكرده و نخواهند كرد. آن حوریه ها بر ناقه هاى سوارند كه بالهاى آن از ياقوت ، مهار آنها از لؤلؤ و رحل هاى آن در بر پشت آنهاست كه بر هر يك از آنها بالشى از سندس قرار دارد و ركاب هاى آنها زبرجد است . آنان از صراط مى گذرند تا فاطمه زهرا را وارد فردوس مى نمایند و اهل بهشت با آن بانو ملاقات خواهند كرد.

در وسط فردوس قصرهاى سفيد و زردى است از لؤلؤ كه در يك محل مى باشد. در آن قصرهاى سفيد

هفتاد هزار خانه است كه منزل حضرت محمد و آل طاهر آن بزرگوار است.

در آن قصرهاى زرد هفتاد هزار خانه است كه مسكن حضرت ابراهيم و آل آن حضرت عليهم السلام خواهد بود.

فاطمه زهرا بالای مسندی از نور می نشیند و ایشان در اطرافش می نشینند.

آنگاه ملكى نزد آن بانو فرستاده مى شود كه قبل از آن حضرت و بعد از او نزد كسى فرستاده نشده و نخواهد شد.

آن ملك به فاطمه مى گوید : پروردگارت به تو سلام مى رساند و مى فرماید: آنچه را كه مى خواهى از من بخواه تا به تو عطا كنم.

حضرت فاطمه مى گوید: خداوند رثوف نعمت خود را برای من تمام و بهشت خود را برای من مباح نموده است.

من از خداوند مى خواهم كه فرزندان و ذریه من و افرادى كه ایشان را دوست داشته اند به من عطا فرماید، خداوند منان ذریه و فرزندان و آن اشخاصى را كه فرزندان فاطمه را برای خاطر آن حضرت حفظ كرده باشند، به آن حضرت عطا مى فرماید.

سپس آن بانوی معظمه مى گوید: سپاس آن خداوندی را كه غم و اندوه مرا برطرف و چشم مرا روشن كرد.

راوى مى گوید: هرگاه ابن عباس اين حديث را نقل مى كرد ابن آيه را تلاوت مى نمود:
(و الذين آمنوا و اتبعتم ذريتهم بايمان اءلحقنا بهم ذريتهم⁽¹⁰¹⁴⁾)

- 373/13 تفسير فزات⁽¹⁰¹⁵⁾ : سليمان بن محمد معنا عن ابن عباس قال : سمعت اميرالمؤمنين على بن ابي طالب عليه السلام (يقول) دخل رسول الله صلى الله عليه و آله ذات ويم على فاطمة و هى حزينة ، فقال لها: ما حزنك يا بنية ؟ قالت : يا ابة ذكرت المحشر و وقوف الناس عراة يوم القيامة . قال : يا بنية انه ليوم عظيم ولكن قد اءخبرنى جبرئيل عن الله عزوجل اءنه قال : من تنشق الارض يوم القيامة اءنا ثم اءبى ابراهيم ثم بعلك على بن اءبى طالب.

ثم بيعت الله اليك جبرئيل فى سبعين اءلف ملك فيضرب على قبرك سبع قباب من نور ثم ياءتيك اسرافيل بثلاث حلل من نور فيقف عند رءسك فيناديك : يا فاطمة بنت محمد! قومى الى محشر! فتقومين آمنة روعتك ، مستورة عورتك ، فيناولك اسرافيل الحلل فتلبسينها و ياءتيك زوقائيل بنجبية من نور، زمامها من لؤ لؤ رطب عليها محفة من ذهب ، فتركبينها و يقود زوقائيل بزمامها، و بين يديك سبعون اءلف ملك بايديهم اءلوية التسييح.

فاذا جد بك السير استقبلتك سبعون اءلف حوراء، يستبشرون بالنظر اليك بيد كل واحدة منهن مجمرة من نور يسطع ريح العود من غير نار، و عليهن اءكاليل الجوهر المرصع بالزبرجد الاخضر. فيسرن عن يمينك ، فاذا سرت مثل الذى سرت من قبرك الى اءن لقينك ، استقبلتك مريم بنت عمران ، فى مثل من معك من الحور فتسلم عليك و تسير هى و من معها عن يسارك.

ثم تستقبلك امك خديجة بنت خويلد اءول المؤمنات بالله و رسوله ، و معها سبعون اءلف ملك بايديهم اءلوية التكبير فاذا قربت من الجمع استقبلتك حواء فى سبعين اءلف حوراء و معها آسية بنت مزاحم فتسير هى و من معها معك.

فاذا توسطت الجمع ، و ذلك اءن الله يجمع الخلائق فى صعيد واحد، فيستوى بهم الاقدام ثم ينادى مناد من تحت العرش يسمع الخلائق : غضوا اءبصاركم حتى تجوز فاطمة الصديقة بنت محمد و من معها، فلا ينظر اليك يومئذ الا ابراهيم خليل الرحمن صلوات الله و سلامه عليه و على بن ابي طالب ، و يطلب آدم حوا فيراها مع امك خديجة اءمامك.

ثم ينصب لك منبر من النور فيه سبع مراقى بين المرقاة الى المرقاة صفوف الملائكة ، بايديهم اءلوية النور، و يصفى الحور العين عن يمين المنبر و عن يساره و اءقرب النساء معك عن يسارك حواء و آسية فاذا صرت فى اءعلى المنبر اءتاك جبرئيل عليه السلام فيقول لك : يا فاطمة سلى حاجتك . فتقولين : يا رب اءرنى الحسن و الحسين فياءتيانك و اءوداج الحسين تشخب دما، و هو يقول : يا رب خذ لى اليوم حقى ممن ظلمنى.

فيغضب عند ذلك الجليل ، و يغضب لغضبه جهنم و الملائكة اءجمعون ، فتزفر جهنم عند ذلك زفرة ثم يخرج فوج من النار و يلتقط قتلة الحسين و اءبناءهم و يقولون : يا رب انا لم نحضر الحسين . فيقول الله لزبانية جهنم : خذوهم بسيماهم بزرة الاعين و سواد الوجوه ، خذوا بنواصيهم فاءلقوهم فى الدرك الاسفل من النار فانهم كانوا اءشد على اءولياء الحسين من اءباؤهم الذين حاربوا الحسين فقتلوه.

ثم يقول جبرئيل عليه السلام : يا فاطمة سلى حاجتك . فتقولين : يا رب شيعتى . فيقول الله عزوجل : قد غفرت لهم . فتقولين : يا رب شيعه و لى . فيقول الله : قد غفرت لهم فتقولين : يا رب شيعه شيعتى . فيقول الله : انطلقى فمن عتصم بك فهو معك فى الجنة . فعند ذلك يود الخلائق اءنهم كانوا فاطميين فتسيرين و معك شيعتك ، و شيعه ولدك ، و شيعه اميرالمؤمنين آمنة روعاتهم مستورة عوراتهم ، قد ذهبت عنهم الشدائد، و سهلت لهم الموارد، يخاف الناس و هم لا يخافون ، و يظماء الناس و هم لا يظماون.

فاذا بلغت باب الجنة ، تلقتك اثنتا عشر اءلف حوراء، لم يلتقين اءحدا قبلك و لا يتلقين اءحدا كان بعدك . بايديهم حراب من نور، على نجائب من نور رحائلها من الذهب الاصفر و الياقوت ، اءزمتها من لؤ لؤ رطب ، على كل نجيب نمرقة من سندس منضود.

فاذا دخلت الجنة تباشر بك اءهلها، و وضع لشيعتك مؤائد من جوهر على اءعمدة من نور، فياءكلون منها و الناس فى الحساب ، و هم فيما اشتته اءنفسهم خالدون و اذا استقر اءولياءالله فى الجنة زارك آدم و من دونه من النبيين و ان فى بطنان الفردوس لؤ لؤ اءتان من عرق واحد لؤ لؤ اءة بيضاء و لؤ لؤ اءة صفراء فيها قصور و دور فى كل واحدة سبعون اءلف دار فالبيضاء منازل لنا و لشيعتنا، و الصفراء منازل لابراهيم و آل ابراهيم صلوات الله عليهم اءجمعين.

قالت : يا ابة فما كنت اءن اءرى يومك و لا اءبقى بعدك . قال : يا ابنتى لقد اءخبرنى جبرئيل عن الله عزوجل اءنك اءول من تلحقنى من اءهل بيتى فالويل كله لمن ظلمك ، و الفوز العظيم لمن نصرک . قال عطاء: كان ابن عباس اذا ذكر هذا الحديث تلا هذه الاية : (و الذين آمنوا و اتبعتم ذريتهم بايمان اءلحقنا بهم ذريتهم و ما اءلنناهم من عملهم من شىء ء كل امرى بما كسب رهين⁽¹⁰¹⁶⁾) بيان : و ما اءلنناهم اءى و ما نقصناهم .

ترجمه : در تفسير فرات كوفى از على عليه السلام روايت شده است كه فرمود: روزى پيامبر گرامى اسلام نزد حضرت زهرا رفت و آن بانو را محزون يافت . به فاطمه فرمود: دختر عزيز من ! سبب غم و اندوه تو چيست ؟

فاطمه گفت : روز محشر و برهنگى مردم به خاطر امدم .

رسول خدا فرمود: آرى آن روز روز بسيار بزرگى است . ولى جبرئيل از طرف خداوند رئوف به من خبر داد: هنگامى كه در آن روز زمين شكافته شود، اول كسى كه از زمين خارج شود من هستم ، بعد از من ابراهيم خليل ، بعد از او شوهر تو على بن ابى طالب ، آنگاه خداوند مهربان جبرئيل را با هفتاد هزار ملك نزد قبر تو خواهد فرستاد، بر قبر تو هفت قبه نور نصب خواهد شد، اسرافيل سه حله نور براى تو مى آورد و نزد سر تو توقف مى كند و صدا مى زند:

اى دختر حضرت محمد بيا و به صحراى محشر! تو در حالى از قبر بيرون مى آيى كه بدنت پوشيده باشد و از خوف آن روز در امان خواهى بود، اسرافيل آن حله ها را به تو مى دهد و تو آنها را مى پوشى ، آنگاه ملكى كه او را زوقائيل مى گويند ناقه اى براى تو مى آورد كه مهار آن از مرواريد و كجاوه اى از طلا بر پشت آن نصب شده باشد. تو بر آن ناقه سوار مى شوى و زوقائيل در حالى كه در پيش تو هفتاد هزار ملك باشد و علم هاى تسبيح در دست داشته باشند مهار آن را خواهند كشيده . هنگامى كه حركت كنى تعداد هفتاد هزار ملك به استقبال تو مى آيند و از نظر كردن به تو خوشحال مى شوند، هر يك از آنان منقلى از نور بدون آتش در كف دارند كه عود از آن ساطع مى شود، هر يك از ايشان تاجى مرصع از زبرجد بر سر خواهد داشت ، آنان در طرف راست تو خواهند بود.

و چون مقدارى از راه را طى كنى ، مريم بنت عمران با هفتاد هزار حوريه به استقبال تو مى آيند و بر تو سلام مى كنند و در طرف چپ تو خواهند بود.

آنگاه مادرت خديجه دختر خويلد كه در ميان زنان عالم اول كسى است كه به خداوند و رسول ايمان آورده است ، با هفتاد هزار ملك كه علم هاى تكبير در دست دارند به استقبال تو مى آيند. پس از آنكه نزديك محشر رسيدى ت حوا با هفتاد هزار ملك و آسيه زن فرعون به استقبال تو خواهند آمد و با تو حركت مى نمايند . هنگامى كه وارد صحراى محشر شوى منادى از زير عرش ندايى مى كند كه خلايق عموما مى شنوند و مى گويد:

چشمان خود را ببنديد تا فاطمه دختر محمد صلى الله عليه و آله و اين زنان مطهره كه با او مى باشند عبور نمايند! در آن روز غير از ابراهيم و شوهرت على بن ابى طالب كسى به تو نظر نخواهد كرد.

سپس آدم حوا را طلب مى كند و با مادرت خديجه نزد تو مى آيند.

آنگاه منبرى براى تو نصب مى شود كه هفت پايه داشته باشد، در ميان هر پايه تا پايه ديگرى صفهاى از ملائكه ايستاده اند، علمهاى از نور در دست خواهند داشت.

حوريه ها در طرف چپ و راست منبر تو صف مى كشند. نزديكترين زنان از طرف چپ به تو حوا و آسيه خواهند بود. هنگامى كه بر فراز منبر روى ، جبرئيل از طرف خداوند سبحان نزد تو مى آيد و مى گويد:

اى فاطمه ! حاجت خويشتن را بخواه ! تو خواهى گفت : پروردگارا! حسن و حسينم را به من نشان بده ! حسينم در حالى نزد تو مى آيند كه خون از رگهاى گردن حسين فرو مى ريزد.

حسينم مى گويد: بارخدايا! امروز حق مرا از آن افرادى كه به من ظلم و ستم كردند بگير.

در همين زمان است كه درياى غضب حضرت پروردگار به جوش مى آيد، براى غضب خداوند است كه ملائكه و جهنم نيز به خروش مى آيند. جهنم نعره مى زند و زبانه مى كشد و به صحراى محشر مى آيد.

آنگاه قاتلين حسين را با فرزندان و فرزندان آنان مى ربايد. ايشان مى گويند:

پروردگارا ! ما كه در زمان قتل حسين خلق نشده بوديم؟! خداوند قهار به زبانه آتش دستور مى دهد؛ اين گونه افراد را كه چشمشان كبود و صورتشان سياه است بگيريد! موهاى جلوى سر ايشان را بگيريد و بكشيد و به صورت در طبقات پايين جهنم بيفكنيد! زيرا سختگيرى ايشان بر دوستان حسين از جنگيدن پدرانشان با خود حسين شديدتر بوده است.

پس از اين جريان جبرئيل به تو مى گويد: حاجت خود را بخواه ! تو مى گويى : پروردگارا! من شيعيان خود را مى خواهم . خداوند رئوف مى فرمايد: من گناه آنان را آمرزيدم . تو مى گويى : بارخدايا! من شيعيان خود و دوستان ايشان را مى خواهم .

خداوند سبحان مى فرمايد : برو هر كدام از آنان را كه دست به دامن تو شود، او را وارد بهشت كن!

در آن روز عموم خلايق آرزو مى كنند: كاش از شيعيان و دوستان فاطمه بودند!

آنگاه تو با شيعيان و دوستان و فرزندان خويشتن و شيعيان على در حالى حركت مى كنيد كه خوف و بيم آنان برطرف شده باشد، عورت هاى ايشان پوشيده شده ، سختى هاى قيامت بر ايشان آسان مى شود و

از هول و ترسهای قیامت به آسانی خواهند گذشت ، در آن روز مردم عموماً دچار ترس می شوند ولی ایشان نمی ترسند، مردم عموماً در آن روز تشنه اند ولی ایشان سیراب خواهند بود. آن زمان که نزدیک در بهشت می رسی تعداد دوازده هزار حوریه به استقبال تو می شتابند، آن حوریه ها قبل از تو از کسی استقبال ننموده اند: ظرفهایی از نور در دست دارند، و بر ناقه هایی از نور سوارند که جهاز آنها از طلا و یاقوت خواهد بود. مهار آنها از مروارید تازه ، رکاب آنها از زبرجد سبز، در میان جهاز هر ناقه ای يك بالش از سندس و استبرق بهشتی می باشد.

و چون وارد بهشت شوی عموم اهل بهشت مسرور و خوشحال می شوند و به یکدیگر بشارت می دهند. برای شیعیان تو خانه هایی از جواهر الوان بر فراز ستونهایی از نور نصب می نمایند، آنان در آن هنگامه ای که مردم مشغول حساب باشند از آن خانه ها غذا می خورند، شیعیان تو وقتی داخل شوند دائماً به نعمت های بهشتی متنعم خواهند بود. عموم پیامبران از آدم تا خاتم به زیارت تو می آیند. دو مروارید هست که از يك رشته به وجود آمده اند، یکی از آنها سفید و دیگری زردرنگ است ، در هر يك از آنها هفتاد هزار قصر و در هر قصری هفتاد هزار خانه می باشد.

آن قصرهای سفید منزل ما و شیعیان خواهند بود، قصرهای زرد منزل ابراهیم و آل ابراهیم است. فاطمه علیها السلام گفت : پدرجان ! من نمی توانم مرگ تو را بینم و بعد از تو زنده بمانم. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: جبرئیل از طرف خداوند رؤف به من خبر داده : اول کسی که از اهل بیت به من ملحق می شود تو خواهی بود. وای بر آن کسی که در حق تو ظلم کند. رستگاری از آن شخصی است که تو را یاری نماید.

باب نهم : اولاد و ذریه حضرت فاطمه علیها السلام و فضل آنها و اینکه فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله هستند

- 374/1 وجدت فی بعض کتب المناقب : اءخبرنا علی بن اءحمد العاصمی عن اسماعیل بن اءحمد البیهقی ، عن اءبیه اءحمد بن الحسین ، عن اءبیه عبدالله الحافظ، عن اءبیه محمد الخراسانی ، عن اءبیه بکر بن اءبیه العوام ، عن اءبیه ، عن حریر بن عبدالحمید عن شیبیه بن نعامه ، عن فاطمة بنت الحسین ، عن فاطمة الکبری قالت : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : کل بنی ام ینتمون الی عصبتهم الا ولد فاطمة ، فانی اءنا اءبوهم و عصبتهم.

و اءخبرنا اءبوالحسن بن بشران العدل ببغداد، عن اءبیه عمرو بن السماک عن حنبل بن اسحاق عن داود بن عمرو، عن صالح بن موسی ، عن عاصم بن بهذلة عن یحیی بن یعمر العامری قال : بعث الی الحجاج فقال : یا یحیی اءنت الذی تزعم اءن ولد علی من فاطمة ولد رسول الله صلی الله علیه و آله ؟ قلت له : ان اءمنتی تکلمت . قال : فاءنت آمن . قلت له : نعم اءقراء علیک کتاب الله ان الله یقول : (و وهبنا له اسحق و یعقوب کلا هدینا - الی اءن قال : - و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس کل من الصالحین ⁽¹⁰¹⁷⁾) و عیسی کلمة الله و روحه اءلقاها الی العذراء البتول ، و قد نسبه الله تعالی الی ابراهیم علیه السلام. قال : ما دعاک الی نشر هذا و ذکره ؟ قلت : ما استوجب الله عزوجل علی اءهل العلم فی علمهم (لتبیننه للناس و لا تکتمونه) ⁽¹⁰¹⁸⁾ الایة قال : صدقت و لا تعودن لذکر هذا و لا نشره.

و جاء الحدیث مرسل اءطول من هذا، عن عامر الشعبي اءنه قال : بعث الی الحجاج ذات لیلة فخشیت فقامت فتوضأت و اءوصیت ثم دخلت علیه فنظرت فاذا منشور و السیف مسلول ، فسلمت علیه فرد علی السلام فقال : لا تخف فقد اءمنتک اللیلة و غدا الی الظهر. و اءجلسنی عنده ثم اءشار فاتی برجل مقید بالکبول و الاغلال فوضعه بین یدیه فقال : ان هذا الشیخ یقول : ان الحسن و الحسین کانا ابنی رسول الله صلی الله علیه و آله لیاءتینی بحجة من القرآن و الا لاضرین عنقه.

فقلت : یجب اءن تحل قیده فانه اذا احتج فانه لا محالة یدهب و ان لم یحتج فان السیف لا یقطع هذا الحدید . فحلوا قیوده و کبوله فنظرت فاذا هو سعید بن جبیر فحزنت بذک و قلت : کیف یجد حجة علی ذک من القرآن . فقال له الحجاج : اءتتی بحجة من القرآن علی ما ادعیت و الا اءضرب عنقک . فقال له : انتظر! فسکت ساعة ثم قال له مثل ذک فقال : انتظر! فسکت ساعة ثم قال له مثل ذک فقال : اءعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم . ثم قال : (و وهبنا له اسحق و یعقوب - الی قومه - و کذلک نجزی المحسنین) ⁽¹⁰¹⁹⁾ ثم قال : ثم سکت و قال للحجاج : اءقرء ما بعده ! فقرأ : (و زکریا و یحیی و عیسی) ⁽¹⁰²⁰⁾ فقال سعید: کیف یلیق ههنا عیسی ؟ قال : انه کان من ذریته . قال : ان کان عیسی من ذریة ابراهیم و لم یکن له اءب بل کان ابن ابنته فنسب الیه مع بعده ، فالحسن و الحسین اءولی اءن ینسبا الی رسول الله صلی الله علیه و آله مع قریبهما منه . فاءمر له بعشرة دینار آلاف و اءمر باءن یحملوها معه الی داره و اءذن له فی الرجوع.

قال الشعبي : فلما اءصیحت قلت فی نفسی : قد وجب علی اءن آتی هذا الشیخ منه معانی القرآن لانی کنت اءظن اءنی اءعرفها فاذا اءنا لا اءعرفها. فاءتیته فاذا هو فی المسجد و تلك الدنانیر بین یدیه یفرقها عشرا و یتصدق بها ثم قال : هذا کله بركة الحسن و الحسین علیهما السلام لئن کنا اءغمنا واحد لقد اءفرحنا اءلفا و اءرضینا الله و رسوله صلی الله علیه و آله

کتاب الدلائل لمحمد بن جریر الطبری : عن ابراهیم بن اءحمد الطبری عن محمد بن اءحمد القاضی التتوخی ، عن ابراهیم بن عبدالسلام ، عن عثمان بن اءبیه شیبیه ، عن جریر، عن شیبیه بن نعامه ، عن فاطمة

الصغرى ، عن فاطمة الكبرى قالت : قال النبى صلى الله عليه و آله : لكل نبى عصبة ينتمون اليه و ان فاطمة عصبتى التى تنتمى (الى)

ترجمه : در بعضى از كتب مناقب يافتم كه پيغمبر صلى الله عليه و آله فرمود: فرزندان هر مادري به پدر و خویشاوندان پدرى خود منسوب مى شوند غير از فرزندان فاطمه كه من پدر و خویشاوندان ایشان مى باشم.

يحيى بن يعمر عامرى مى گويد: حجاج بن يوسف مرا خواست و به من گفت : اى يحيى ! تو آن كسى هستى كه گمان مى كنى آن فرزندان على كه از فاطمه دارد فرزندان پيامبر اسلام هستند.

گفتم : اگر در امان باشم جواب تو را خواهم داد.

گفت : تو در امان هستى.

گفتم آرى ، اين آيه را كه مى خوانم اين مطلب را ثابت مى نمايد:

(و هبنا له اسحاق و يعقوب كلا هدينا (1021)) تا آنجا كه مى فرمايد: (و زكريا و يحيى و عيسى و الياس كل من الصالحين (1022))

در صورتى كه عيسى روح الله است و خداوند او را به حضرت مريم عطا كرد و معذلك خداى عليم عيسى را به حضرت ابراهيم نسبت مى دهد و او از فرزندان ابراهيم به شمار مى آورد.

حجاج گفت : چه باعث شده كه تو اين موضوع را تبليغ نمايى ؟!

گفتم : خداوند بر اهل علم واجب کرده كه علم خود را نشر دهند، چنانكه در قرآن مجيد مى فرمايد: (لتبيننه للناس و لا تكتمونه (1023))

حجاج گفت : راست مى گويى ولى در عين حال مبدا بعدا اين موضوع را تكرر نمايى و نشر دهى ؟!

اين حديث را عامر شعبى مفصلتر از اين نقل کرده ، چنانكه مى گويد: يك شب حجاج مرا خواست ، من وضو گرفتم و وصيت خود را كردم و نزد حجاج رفتم ، وقتى نگاه كردم ديدم سفره اى چرمى گسترده و شمشيرى برهنه نزد حجاج است . من سلام كردم و او جواب داد، آنگاه به من گفت : خائف مباش زيرا من تو را تا فردا ظهر امان داده ام.

پس از اينكه مرا نزد خود نشانيد، دستور داد تا مردى را آوردند كه وى را غل و زنجير کرده بودند و او را در مقابل حجاج قرار دادند.

حجاج گفت : اين پيرمرد مى گويد : حسن و حسين عليهماالسلام فرزندان پيغمبر خدايند، اگر براى اين مدعا دليلى از قرآن نياورد گردن او را خواهم زد.

من گفتم : پس بايد اين غل و زنجير را از گردن وى باز كرد، زيرا كه او آزاد خواهد شد، و اگر دليلى از قرآن نياورد و بخواهى گردن وى را بزنى شمشير اين غل و زنجير را قطع نمى كند. هنگامى كه غل و زنجير را از گردنش باز نمودند ديدم او سعيد بن جبير است . من فوق العاده محزون شدم و با خود گفتم : چگونه از قرآن دليل خواهد آورد؟!

حجاج به وى گفت : دليل خود را از قرآن بياور و الا گردن تو را خواهم زد.

سعيد بن جبير گفت : مهلتم بده . وى ساعتى صبر كرد و گفت : حجت و دليل خود را بياور! سعيد گفت : صبر كن . او ساعتى صبر كرد و گفت : دليل و برهان خويش را بياور! سعيد بن جبير گفت : **اعوذ بالله من الشيطان الرجيم ، بسم الله الرحمن الرحيم (و هبنا له اسحق و يعقوب) (1024)** تا آنجا كه مى فرمايد: (و كذلك نجزي المحسنين) (1025) سعيد پس از خواندن اين آيه ساكت شد.

حجاج به وى گفت : ما بعد آيه را بخوان ! سعيد گفت : (و زكريا و يحيى و عيسى) (1026) آنگاه سعيد گفت : اى حجاج ! عيسى چه نسبتى به حضرت ابراهيم دارد؟

حجاج گفت : عيسى از فرزندان ابراهيم محسوب مى شود.

سعيد گفت : عيسى كه بدون پدر خلق شده و از نواده هاى دخترت حضرت ابراهيم به شمار مى رود، با اينكه فاصله بين عيسى و حضرت ابراهيم خيلى زياد است معذلك از فرزندان حضرت ابراهيم محسوب مى شود. پس حضرات حسنين عليهماالسلام با توجه به اينكه با رسول خدا چندان فاصله اى ندارند به طريق اولى فرزندان پيغمبر اكرم محسوب خواهند شد.

حجاج پس از اين گفتگوها مبلغ ده هزار اشرفى به سعيد بن جبير جايزه داد و دستور داد تا او را به خانه اش بازگردانيدند.

شعبى مى گويد: من با خود گفتم : بر من واجب است كه نزد اين مرد عالم يعنى سعيد بن جبير بروم و معانى قرآن را از او بياومزم ، زيرا من گمان مى كردم كه معانى قرآن را مى دانم ، ولى اکنون معلوم شد كه نمى دانم.

هنگامى كه متوجه سعيد بن جبير شدم ديدم كه وى در مسجد نشسته و آن اشرفى ها را در مقابل خود ريخته و پيوسته آنها را ده اشرفى صدقه مى دهد و مى گويد: اينها از برکت حسن و حسين عليهماالسلام است . اگر ما يك نفر (يعنى حجاج) را ناراحت كرديم هزار نفر را براى پرداخت اين پولها خوشحال نموديم و خداوند و رسول را راضى نموديم.

در كتاب دلائل الامامه طبرى از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت مى كند كه فرمود: فرزندان هر پيغمبرى به خود او منسوب هستند، فاطمه فرزند من است كه به منسوب است.

- 375/2 معانی الاخبار (1027): الحسين بن احمد العلوي و محمد بن علي بن بشار معا، عن المظفر احمدا القزويني عن صالح بن احمد، عن الحسن بن زياد، عن صالح بن ابي حماد عن الحسن بن موسى الوشاء البغدادي قال: كنت بخراسان مع علي بن موسى الرضا عليهما السلام في مجلسه و زيد بن موسى حاضر و قد اقبل علي جماعة في المجلس يفتخر عليهم و يقول، نحن و نحن و ابوالحسن عليه السلام مقبل علي قوم يحدثهم.

فسمع مقالة زيد فالتفت اليه فقال: يا زيد اعرك قول بقالي الكوفة ان فاطمة اءحصنت فرجها فحرم الله ذريتها علي النار، والله ما ذلك الا للحسن و الحسين و ولد بطنها خاصة، فاما ان يكون موسى بن جعفر عليهما السلام يطيع الله، و يصوم نهاره و يقوم ليله و تعصيه اءنت ثم تجيئان يوم القيامة سواء لانت اءعز علي الله عزوجل منه ان علي بن الحسين عليهما السلام كان يقول: لمحسنا كفلان من الاجر و لمسيئنا ضعفاً من العذاب.

و قال الحسن الوشاء: ثم التفت الي و قال: يا حسن كيف تقرؤ و هذه الاية: (قال يا نوح انه ليس من اهلك انه عمل صالح (1028) (فقلت: من الناس من يقرء)) انه عمل غير صالح ((نفاه عن ابيه. فقال عليه السلام: كلا لقد كان ابني، ولكن لما عصي الله عزوجل نفاه الله عن ابيه، كذا من كان من لم يطع الله فليس منا و اءنت اذا اطعت الله فاءنت منا اهل البيت ترجمه: شيخ صدوق در معانی الاخبار از حسن بن موسى الوشاء روايت کرده: من در خراسان در مجلس حضرت رضا عليه السلام بودم، زيد بن موسى (برادر حضرت رضا) هم در آن مجلس حضور داشت. زيد متوجه گروهی از اهل مجلس شد و گفت که ما چنین و چنانیم.

حضرت رضا متوجه آن گروه شد و گفته زيد را شنيد، به وى فرمود: اى زيد! آيا قول بقال هاى كوفه را كه مى گویند: فاطمه خوبستن را حفظ كرد و خداوند فرزندان او را به آتش جهنم حرام كرد، تو را مغرور نموده است! به خداوند سوگند كه اين مطلب جز براى حسن و حسين عليهما السلام و فرزندانى كه از رحم آن بانو متولد شده اند نخواهد بود.

آيا مى شود گفت حضرت موسى بن جعفر عليه السلام خداوند را اطاعت كند، روزه ها روزه دار و شبها به تهجد و شب زنده دارى و نماز شب مشغول باشد و تو معصيت خداوند را انجام دهى و فرداى قيامت نزد خداوند با او مساوى باشى و يا اينكه تو نزد خداوند عزيزتر باشى؟! در صورتى كه حضرت على بن الحسين عليهما السلام مى فرمايد: اجر نيكوکاران ما هر چه باشد عذاب گنهکاران ما دو برابر خواهد بود. حسن مى گوید: حضرت رضا عليه السلام سپس متوجه من شد و فرمود:

اى حسن! اين آيه را چگونه قرائت مى كنى كه خداوند مى فرمايد:

قال يا نوح انه ليس من اهلك، انه عمل غير صالح

گفتم: بعضی از مردم مى خوانند: انه عمل (بفتح عين و لام و كسر ميم) غير صالح و بعضی مى خوانند: انه عمل (بفتح عين و ميم و دو پيش لام) غير صالح بنا به قرائت دوم پسر نوح را از پدرش ندانسته است. حضرت رضا فرمود: ابتدا اينطور نيست، بلكه وى پسر حضرت نوح بود. ولى عصيان كرد خداوند او را از پدرش ندانست. همين طور هر كس از خاندان ما كه اطاعت از خداوند نكند از ما نخواهد بود. و تو اگر حضرت حق را اطاعت نمايى از ما اهل بيت خواهى بود.

- 376/3 معانی الاخبار (1029): ابي، عن سعد، عن البرقي، عن ابيه، عن ابن ابي عمير، عن جميل بن صالح، عن محمد بن مروان قال: قلت لابي عبدالله عليه السلام: هل قال رسول الله صلى الله عليه و آله ان فاطمة اءحصنت فرجها فحرم الله ذريتها علي النار؟ قال: نعم، عنى بذلك الحسن و الحسين و زينب و ام كلثوم عليهم السلام

ترجمه: شيخ صدوق رحمه الله از محمد بن مروان روايت کرده كه گفت:

به امام صادق عليه السلام گفتم: آيا اين سخن ان فاطمة اءحصنت ... الخ)) : همانا فاطمه عليها السلام عفت خود را حفظ كرد پس خداوند ذريه او را بر آتش حرام كرد((، از سخنان رسول خداست؟ امام صادق در جواب فرمود: بله، و منظور از ذريه حضرت فاطمه، حسن و حسين و زينب و ام كلثوم هستند.

- 337/4 معانی الاخبار (1030): ابن الوليد، عن الصفار، عن ابن معروف، عن ابن مهزيار، عن الوشاء، عن محمد بن القاسم بن الفضيل، عن حماد بن عثمان قال: قلت لابي عبدالله عليه السلام: جعلت فداك ما معنى قول رسول الله صلى الله عليه و آله: ان فاطمة اءحصنت فرجها فحرم ذريتها علي النار؟ فقال:

- 378/5 عيون الاخبار (1032): باسناد التميمي، عن الرضا، عن آبائه عليهم السلام قال: قال النبي صلى الله عليه و آله: ان فاطمة اءحصنت فرجها فحرم الله ذريتها علي النار

مصباح الانوار: عن ابي عبدالله عليه السلام عن النبي صلى الله عليه و آله مثله (1033)

- 379/6 عيون الاخبار (1034): ماجيلويه و ابن المتوكل و الهمداني، عن علي، عن ابيه، عن ياسر قال: خرج زيد بن موسى اءخو ابي الحسن عليه السلام بالمدينة و اءحرق و قتل و كان يسمي زيد النار، فبعث اليه المأمون فاسر و حمل الي المأمون فقال المأمون: اذهبوا به الي ابي الحسن! قال ياسر: فلما ادخل اليه قال له ابوالحسن: يا زيد اعرك قول سفلة اهل الكوفة: ان فاطمة اءحصنت فرجها فحرم الله ذريتها علي النار، ذاك للحسن و الحسين خاصة ان كنت ترى اءنك تعصى الله و تدخل الجنة، و موسى بن

جعفر اطاع الله و دخل الجنة فانت اذا اكرم على الله عزوجل من موسى بن جعفر. والله ما ينال احد ما عندالله عزوجل الا بطاعته ، و زعمت انك تناله بمعصيته فبئس ما زعمت.
فقال له زيد: انا اءخوك و ابن ابيك . فقال له اءبوالحسن عليه السلام : ان اءخى ما اطعت الله عزوجل.
ان نوحا عليه السلام قال : (رب انبى من اءهللى و ان وعدك الحق و اءنت اءحكم الحاكمين ⁽¹⁰³⁵⁾) فقال الله عزوجل : (يا نوح انه ليس من اءهلك انه عمل غيرصالح⁽¹⁰³⁶⁾) ، فاءخرجه الله عزوجل من ان يكون من اءهله بمعصيته

ترجمه : شيخ صدوق در عيون الاخبار روايت کرده:

زيد بن موسى بن جعفر عليه السلام در مدينه خروج کرد، گروهى را آتش زد و گروهى را به قتل رسانيد .
بدين لحاظ او را زیدالنار ناميدند.
ماءمون فرستاد تا او را گرفتند و اسير نمودند و نزد ماءمون بردند، دستورى داد: وى را نزد امام رضا عليه السلام ببريد.

ياسر مى گويد: وقتى زيد به حضور حضرت رضا آمد امام به او فرمود:

اى زید! قول مردمان پست کوفه که مى گویند: فاطمه عفت خود را حفظ نمود و خداوند ذریه او را به آتش جهنم حرام کرد تو را مغرور کرد!

به خداوند سوگند که اين مطالب جز برای حسن و حسين عليهمالسلام نخواهد بود. تو اين طور گمان مى کنى که اگر خداوند را معصيت کنى داخل بهشت خواهى شد و موسى بن جعفر هم اطاعت پيشه کند و داخل بهشت شود، آنگاه تو نزد خداوند از آن بزرگوار عزيزتر باشى ؟ به خداوند سوگند كسى از ما نزد خداوند به مقامى نخواهد رسيد مگر به اطاعت نمودن پروردگار، ولى تو گمان مى کنى که اگر عصيان هم برادر و پسر پدر تو مى باشم.

امام رضا فرمود: آرى ، تو مادامى برادر من خواهى بود که خداوند را اطاعت نمايى.

حضرت نوح گفت : پروردگارا! پسر من هم از اهل من محسوب مى شود، وعده تو حق و تو بهترين حکم کنندگان خواهى بود.

خداوند حکيم فرمود: اى نوح ! او از اهل تو نيست . او معصيت کار است.

خداوند او را برای اينکه مرتكب معصيت شد از اهل نوح ندانست.

- 380/7 المناقب ⁽¹⁰³⁷⁾ : تاريخ بغداد ⁽¹⁰³⁸⁾ و كتاب السمعانى و اءربعين المؤذن و مناقب فاطمة عن ابن شاهين باءسانيدهم عن حذيفة و ابن مسعود قال النبى صلى الله عليه و آله : ان فاطمة اءحصت فرجها فحرم الله ذريتها على النار. قال ابن مندة : خاص بالحسن و الحسين و يقال : اءى من ولدته بنفسها، و هو المروى عن الرضا عليه السلام و الاولى كل مؤمن منهم⁽¹⁰³⁹⁾

- 381/8 الاحتجاج ⁽¹⁰⁴⁰⁾ : عن اءبى الجارود قال : قال اءبوجعفر عليه السلام : يا اءباالجارود ما يقولون فى الحسن و الحسين ؟ قلت : ينكرون علينا اءنهما ابنا رسول الله صلى الله عليه و آله . قال : فباءى شىء احتججتهم عليهم ؟ قلت : بقول الله فى عيسى بن مريم) : و من ذريته داود - الى قوله - و كل من الصالحين ⁽¹⁰⁴¹⁾ (فجعل عيسى من ذرية ابراهيم و احتججتنا عليهم بقوله تعالى : (قل تعالوا ندع اءبنا و اءبناكم و نساءنا و نساءكم و اءنفسنا و اءنفسكم ⁽¹⁰⁴²⁾) قال : فباءى شىء قالوا؟ قال : قلت : قالوا: قد يكون ولد البنت من الولد و لا يكون من الصلب.

قال : فقال اءبوجعفر عليه السلام والله يا اءباالجارود لا عطيتنكها من كتاب الله آية تسمى لصلب رسول الله صلى الله عليه و آله لا يردها الا كافر. قال : قلت : جعلت فداك و اءين ؟ قال : حيث قال الله : (حرمت عليكم امهاتكم و بناتكم و اءخواتكم - الى قوله - و حلائل اءبناكم الذين من اءصلا بكم ⁽¹⁰⁴³⁾) فسلهم يا اءباالجارود هل يحل لرسول الله صلى الله عليه و آله نكاح حليلتهما فان قالوا: نعم فكذبوا والله ، و ان قالوا: لا، فهما والله ابنا رسول الله لصلبه و ما حرمت عليه الا للصلب

بيان : اءقول : اطلاق الابن و الولد عليهم كثير و قد مضى الاخبار المفصلة فى باب احتجاج الرضا عليه السلام عند المءمون فى الامامة و سياءتى فى احتجاج موسى بن جعفر عليه السلام مع خلفاء زمانه و لعل وجه الاحتجاج بالاية الاخيرة هو اتفاقهم على دخول ولد البنت فى هذه الاية و الاصل فى الاطلاق الحقيقة اءو اءنهم يستدلون بهذه الاية على حرمة حليلة ولد البنت ، و لا يتم الا بكوفه ولدا حقيقتة للصلب ، و سياءتى تمام القول فى ذلك فى اءبواب الخمس ان شاءالله

ترجمه : در كتاب احتجاج طبرسى از ابوالجارود روايت شده است که امام باقر عليه السلام خطاب به او فرمود:

مردم درباره امام حسن و امام حسين چه مى گویند؟

گفتم : انكار مى کنند که حسنين عليهمالسلام فرزندان پیامبر خدا باشند.

فرمود: شما چه دليلى برای آنان مى آوريد؟

گفتم : به آيه قرآن درباره عيسى بن مريم كه مى فرمايد: (و من ذريته داود) ⁽¹⁰⁴⁴⁾ تا آنجا كه مى فرمايد: (و كل من الصالحين) ⁽¹⁰⁴⁵⁾ زیرا خداوند در اين آيه حضرت عيسى را از فرزندان حضرت ابراهيم قرار داده است .
نيز به آيه (قل تعالوا ندع اءبنا و اءبناكم و نساءنا و نساءكم و اءنفسنا و اءنفسكم ⁽¹⁰⁴⁶⁾) بر آنان استدلال مى كنيم.

فرمود: آنان چه می گویند. گفتم : می گویند: گاهی می شود که فرزند دختر، فرزند می باشد. ولی از صلب انسان نخواهد بود.

راوی می گوید: حضرت باقر علیه السلام به من فرمود: به خداوند سوگند دلیلی از قرآن می آورم که فرزندان زهرا از صلب پیغمبر خدایند، این دلیل را جز شخص کافر رد نخواهد کرد. گفتم : فدایت شوم از کجای قرآن ؟

فرمود: این آیه که می فرماید: (حرمت علیکم امهاتکم و بناتکم) (1047) تا آنجا که می فرماید: (و حلائل ابناءکم الذین من اءصلاّبکم) (1048)

ای ابوالجارود! از ایشان جویان شو و بگو: آیا برای پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله حلال بود که با زنان حضرت حسنین ازدواج نماید؟ اگر بگویند: آری ، معلوم است که دروغ می گویند، و اگر بگویند: نه ، پس ثابت می شود که ایشان فرزندان پیامبرند و به همین جهت زنان ایشان بر رسول خدا حرام بودند. - 382/9 تفسیر القمی (1049) : اءبی ، عن ظریف بن ناصح ، عن عبدالصمد بن بشیر، عن اءبی الجارود عن

ءبی جعفر علیه السلام قال : قال لی اءبوجعفر: یا اءباالجارود ما یقولون فی الحسن و الحسین علیهماالسلام ؟ قلت : ینکرون علینا اءنهما ابنا رسول الله صلی الله علیه و آله قال : فباءی شیء احتجتم علیهم ؟ قلت : یقول الله عزوجل فی عیسی بن مریم : (و من ذریته داود و سلیمان - الی قوله - و كذلك نجزی المحسنین (1050)) و جعل عیسی من ذریة ابراهیم . قال : فباءی شیء قالوا لکم ؟ قلت : قالوا: قد ینکون ولد الابنة من الولد و لا ینکون من الصلب . قال : فباءی شیء احتجتم علیهم ؟ قلت : اجتجنا علیهم بقول الله تعالی : (قل تعالوا ندع اءبنا و اءبناءکم و نساءنا و نساءکم و اءنفسنا و اءنفسکم) الایة . قال : فباءی شیء قالوا لکم ؟ قلت : قالوا: قد ینکون فی کلام العرب ابنی رجل واحد فیقول اءبنا و انما هما ابن واحد. قال : فقال اءبوجعفر علیه السلام : والله یا اءباالجارود لا عطینکها من کتاب الله تسمى لصلب رسول الله صلی الله علیه و آله لا یردها الا کافر. قال : جعلت فداک و اءین ؟ قال : حیث قال الله : (حرمت علیکم امهاتکم و بناتکم - الی اءن ینتهی الی قوله - و حلائل اءبناتکم الذین من اءصلاّبکم (1051)) فسلهم یا اءباالجارود هل حل لرسول الله صلی الله علیه و آله نکاح حلیتھما، فان قالوا: نعم فکذبوا والله و فجروا و ان قالوا: لا، فهما والله لصلبه و ما حرمتا علیه و الا للصلب الکافی (1052) : العدة ، عن البرقی ، عن الحسن بن ظریف ، عن عبدالصمد مثله ترجمه : در تفسیر علی بن ابراهیم از ابوالجارود روایت کند که گفت : حضرت امام محمدباقر علیه السلام به من فرمود:

این مردم درباره امام حسن و امام حسین علیهماالسلام چه می گویند؟ گفتم : منکر می شوند که ایشان فرزندان پیغمبر خدا باشند.

فرمود: شما برای این موضوع چه دلیلی می آورید؟ گفتم : به این آیه که خداوند درباره عیسی بن مریم می فرماید: (و من ذریته داود و سلیمان (1053)) تا آنجا که می فرماید: (و كذلك نجزی المحسنین) (1054)

زیرا خداوند حضرت عیسی را در این آیه از فرزندان حضرت ابراهیم معرفی نموده است. حضرت باقر فرمود: آنان چه می گویند؟ گفتم : می گویند: آری همین طور است که شما می گویند، ولی در عین حال ایشان فرزند صلبی نیستند.

فرمود: شما در جواب آنان چه گفتید؟

گفتم : به این آیه استدلال نمودم که خداوند می فرماید: (قل تعالوا ندع اءبنا و اءبناءکم و نساءنا و نساءکم و اءنفسنا و اءنفسکم) (1055)

فرمود: آنان چه گفتند؟ گفتم : می گویند: در کلام عرب گاهی به دو نفر فرمودند که از یک نفر باشند می گویند: فرزندان ما، و ایشان فرزند یک نفرند.

حضرت باقر به من فرمود: به خداوند سوگند من از قرآن دلیلی برای تو می آورم و ثابت می کنم که آنان فرزندان صلبی پیامبر خدایند، و این دلیل را جز شخص کافر رد نخواهد کرد.

گفتم : فدایت شوم از کجای قرآن ؟

فرمود: آنجا که می فرماید: (حرمت علیکم امهاتکم و بناتکم) (1056) تا آنجا که می فرماید: (و حلائل اءبناتکم الذین من اءصلاّبکم) (1057)

ای ابوالجارود! تو از ایشان بپرس : آیا برای رسول خدا حلال بود که با زنان حضرات حسنین علیهماالسلام ازدواج نماید یا نه ؟ اگر بگویند: آری ، به خداوند سوگند که دروغ گفته اند و گناه کرده اند. و اگر بگویند: نه پس ثابت می شود که حسنین فرزندان صلبی رسول خدایند و بدین لحاظ است که زنان ایشان به پیغمبر خدا حرام بودند و ...

- 383/10 المناقب (1058) : ولدت الحسن علیه السلام و لها اثنی عشرة سنة و اولادها: الحسن و الحسین و المحسن سقط و فی معارف القتیبی اءن محسنا من زخم فنفذ العدو ، و زینب و ام کلثوم تذبذب : قال عبدالحمید بن اءبی الحدید فی شرح قول امیرالمؤمنین علیه السلام فی بعض اءیام صفین حین رآء ابنه الحسن علیه السلام یتسرع الی الحرب:

املكوا عنی هذا الغلام لا یردهنی فانی اءنفس بهدین - یعنی الحسن و الحسین - عن الموت لئلا ینقطع بهما نسل رسول الله صلی الله علیه و آله.

فان قلت : اءيجوز اءن يقال للحسن و الحسين و ولدهما اءبناء رسول الله ، و ولد رسول الله و ذرية رسول الله ، و نسل رسول الله صلى الله عليه و آله ؟ قلت : نعم لان الله سماهم اءبناءه فى قوله تعالى : (ندع اءبناءنا و اءبناءكم) (1059) و انما عنى الحسن و الحسين ولو اءوصى لولد فلان بما دل فيه اءولاد البنات و سمي الله تعالى ذرية ابراهيم و لم يختلف اهل اللغة فى اءن ولد البنات من النسل الرجل . فان قلت : فما تصنع بقوله تعالى : (ما كان محمد اءبا اءحد من رجالكم) (1060) ، قلت : اءساءلك عن اءبوتها لابراهيم بن مارية فكلما تجيب به عن ذلك فهو جوابى عن الحسن و الحسين عليهما السلام ، و الجواب الشامل للجميع اءنه عنى زيد بن الحارثه لان العرب كانت تقول : زيد بن محمد على عادتهم فى تبنى العبيد ، فاءبطل الله تعالى ذلك و نهى عن سنة الجاهلية و قال : ان محمدا ليس اءبا لواحد من الرجال البالغين المعروفين بينكم و ذلك لا ينفى كونه اءبا لاطفال لم يطلق عليهم لفظه الرجال كابراهيم و حسن و حسين عليهما السلام .

اءقول : ثم ذكر بعض الاعتراضات و الاجوبة التى ليس هذا الباب موضع ذكرها ترجمه : در كتاب مناقب آمده است:

حضرت فاطمه زهرا دوازده ساله بود كه امام حسن را زاييد. فرزندان فاطمه عليهاالسلام عبارتند از: 1- حسن ، 2- حسين ، 3- محسن ، (بضم ميم و فتح حاء و سين با تشديد). ابن قتيبه در كتاب معارف مى نگارد: محسن از آن ضربتى كه قنغذ به حضرت زهرا زد، سقط شد. 4- زينب ، 5- ام كلثوم.

ابن ابى الحديد در شرح خطبه اى مى گويد: وقتى حضرت امير در جنگ صفين ديد امام على حسن به سرعت به جنگ مى رود، فرمود: اين پسر را در عقب من فرار دهيد، زيرا من از مردن اين دو پسر يعنى : حسن و حسين مضايقه دارم . اگر ايشان بميرند نسل پيامبر خدا قطع خواهد شد. اگر بگويى : ايا جايز است كه به حضرات حسنين و فرزندان ايشان گفته شود: فرزندان و ذريه و نسل پيغمبر خدا؟ من مى گويم : آرى ، زيرا منظور از خداى عليم كه در اين آيه شريفه مى فرمايد: (ندع اءبناءنا و اءبناءكم) (1061) حضرت حسن و حضرت حسين است.

(جواب ديگر اينكه :) اگر كسى وصيت كند: مالى را به فرزندان فلانى بدهيد فرزندان دخترى او هم داخل فرزندان وى خواهند بود.

ديگر اينكه : خداوند حضرت عيسى را از ذريه حضرت ابراهيم قرار داده است. ديگر اينكه : اهل لغت عرب در اينكه فرزند دختر از نل مرد (يعنى پدر آن دختر) به شمار مى روند اختلافى ندارند.

اگر بگويى : جواب اين آيه را كه خداوند مى فرمايد:)) حضرت محمد پدر هيچ يك از مردان شما نبود (1062))) من در جواب مى گويم : تو در اينكه پيغمبر خدا پدر ابراهيم بن ماريه است چه مى گويى ؟ هر جوابى كه در اين باره بگويى من هم همان را درباره حضرت حسنين خواهم گفت : جوابى كه شامل همه اينها بشود اين است كه : منظور از آيه سابق الذكر زيد بن حارثه است.

زيرا رسم عرب در زمان جاهليت اين بود كه غلام زرخريد را براى خود در حكم پسر مى دانستند، لذا به زيد بن حارثه هم مى گفتند: زيد بن محمد صلى الله عليه و آله . بدين جهت خداوند اين رسم را باطل كرد و فرمود:

حضرت محمد پدر مردانى كه بالغ و معروفند نيست.

اين مطلب با اينكه آن بزرگوار پدر كودكانى از قبيل : ابراهيم و حسنين باشد منافاتى ندارد.

باب دهم : موقوفات و صدقات حضرت فاطمه عليهاالسلام

- 384/1 الكافى (1063) : محمد بن يحيى ، عن اءحمد بن محمد، عن ابن فضال ، عن اءحمد بن عمر، عن اءبى مریم قال : ساءلت اءبا عبد الله عليه السلام عن صدقة رسول الله صلى الله عليه و آله و صدقة على عليه السلام فقال : هى لنا حلال ، و قال ان فاطمة عليهاالسلام جعلت صدقتها لبنى هاشم و بنى المطلب

ترجمه : در كافى از ابومريم روايت شده:

از امام صادق درباره صدقات رسول خدا صلى الله عليه و آله و على عليه السلام سؤ ال كردم ، فرمود: آنها براى ما حلال است ، همچنين صدقات فاطمه زهرا كه براى بنى هاشم و بنى مطلب قرار داده است.

- 385/2 الكافى (1064) : على ، عن ابن اءبى نجران ، عن عاصم بن حميد، عن اءبى بصير قال : قال اءبوجعفر عليه السلام اءلا اقرئك وصية فاطمة ؟ قال : قلت : بلى فاخرج جفا اءو صفطا فاءخرج منه كتابا فقرا:

بسم الله الرحمن الرحيم ، هذا ما اعوضت به فاطمة بنت محمد رسول الله صلى الله عليه وآله اعوضت بحوائطها السبعة العواف و الدلال و البرقة و المبيت و الحسنى و الصافية و ما لام ابراهيم الى على بن ابى طالب عليه السلام فان مضى الحسين ، فالى الاكبر من ولدى شهد الله على ذلك و المقداد بن الاسود و الزبير بن العوام و كتب على بن ابى طالب عليه السلام.

كا: على عن ابيه ، عن ابن ابي عمير، عن عاصم بن حميد مثله و لم يذكر حقا و لا سफطا و قال : الى الاكبر من ولدى دون ولدك

ترجمه : در كافى از امام باقر عليه السلام روايت شده كه به ابوبصير فرمود: آيا وصيت فاطمه عليها السلام را براي بخوانم ؟ ابوبصير گفت : آرى . آن حضرت از حقه اى نوشته اى بيرون آورد و خواند: بسم الله الرحمن الرحيم ، اين وصيت نامه فاطمه دختر پيامبر خدا صلى الله عليه وآله براي على بن ابى طالب عليه السلام است:

بستانها و مزرعه هاى هفتگانه ام را كه عبارتند از: عواف ، دلال ، برقه ، مبيت ، حسنى ، صافيه و مزرعه ام ابراهيم همه در اختيار على است و پس از او در اختيار حسن و سپس حسين و پس از او بزرگترين فرزندانم متولى آنها خواهند بود.

بر اين وصيت نامه مقداد و زبير را شاهد مى گيرم.

نويسنده وصيتنامه : على بن ابى طالب.

- 386/3 الكافى (1065) : على ، عن ابيه ، عن ابن ابي عمير، عن حماد بن عثمان ، عن ابي بصير قال :

قال ابو عبد الله عليه السلام : اءلا اقرتك وصية فاطمة ؟ قلت : بلى قال : فاءخرج الى صحيفة:

هذا ما عهدت فاطمة بنت محمد صلى الله عليه وآله فى اموالها الى على بن ابى طالب فان مات فالى الحسن ، فان مات فالى الحسين ، فان مات فالى الاكبر من ولدى دون ولدك : الدلال و العواف و المبيت و البرقة و الحسنى و الصافية و ما لام ابراهيم.

شهد الله عزوجل على ذلك و المقداد بن الاسود و الزبير بن العوام(1066)

- 387/4 الكافى (1067) : على عن ابيه ، عن ابن ابي نجران ، عن عاصم بن حميد، عن ابراهيم بن ابي يحيى المزاني ، عن ابي عبدالله عليه السلام قال : المبيت هو الذى كاتب عليه سلمان فاءفاءه الله على رسوله فهو فى صدقها

ترجمه : در كافى آمده كه مبيت (1068) هماننى است كه سلمان به رسول خدا صلى الله عليه وآله هديه كرد و خداوند آن را جزو اموال رسول خدا قرار داد و آن از صدقات حضرت فاطمه است.

- 388/5 الكافى (1069) : محمد بن يحيى ، عن احمد بن محمد، عن ابي الحسن الثانى عليه السلام قال :

سألته عن الحيطان السبعة التى كانت ميراث رسول الله صلى الله عليه وآله لفاطمة عليها السلام فقال : انما كانت وقفا فكان رسول الله صلى الله عليه وآله ياءخذ اليه منها ينفق على اءضيافه و التابعة تلزمه فيها، فلما قبض جاء العباس يخاصم فاطمة فيها فشهد على و غيره اءنها وقف على فاطمة

عليها السلام و هى : الدلال و العواف و الحسنى و الصافية و ما لام ابراهيم و المبيت و البرقة

ترجمه : و در كتاب كافى از احمد بن محمد روايت شده كه گفت : از امام ابوالحسن ثانى درباره حوائط سبعة سؤ ال كردم كه آيا آنها ارث رسول خدا صلى الله عليه وآله براي فاطمه عليها السلام بوده است ؟

فرمود: آنها وقف بودند و رسول خدا صلى الله عليه وآله از محل درآمد آنها مخارج مهمانهاى خود را تاءمين مى كرد و هنگامى كه رحلت نمود عباس عموى پيامبر درباره آنها با حضرت فاطمه به خصومت پرداخت و

حضرت على عليه السلام و سايرين شهادت دادند كه آنها وقف حضرت فاطمه عليها السلام بوده است و آنها عبارتند از:

دلال ، عواف ، حسنى ، صافيه ، مال ام ابراهيم ، مبيت و برقه.

ضمائم باب دهم ضميمه اول : آيه مباهله

آيه مباهله و اينكه بر اساس آن ، حضرت فاطمه عليها السلام محبوبترين اشخاص در نزد رسول خدا صلى

الله عليه و آله و مقام ربوبی بوده است.
این آیه یکی از بزرگترین فضائل را برای حضرت فاطمه علیهاالسلام که همانا در اوج محبوبیت در نزد خداوند و پیامبرش می باشد به اثبات می رساند.

برخی از مصادر مربوط به آیه میاهله

- 44 صحیح مسلم ، ج 7 ص 120، از سعد بن ابی وقاص
- 45 مسند احمد، ج 1 ص 185، از سعد
- 46 تفسیر طبری ، ج 3 ص 192 ، از زید بن علی ، از پدرانش
- 47 تفسیر طبری ، ج 3 ص 192، از فتاده ، ابن عباس ، عباء بن احمد لشکری
- 48 تفسیر حصاص ، ج 2 ص 16
- 49 مستدرک حاکم ، ج 3 ص 150
- 50 معرفة علوم الحدیث ، حاکم ، ص 50
- 51 العمده ، ص 95
- 52 دلائل النبوة ، ج 10 ص 297، از جابر و ابن عباس
- 53 اسباب النزول واحدی ، ص 74، از حسن بن علی علیهماالسلام
- 54 مناقب ابن مغازلی ، ص 96، از جابر بن عبدالله
- 55 معالم التنزیل ، ج 1 ص 302
- 56 مصابیح السنة ، ج 2 ص 204
- 57 تفسیر کشاف ، ج 1 ص 193
- 58 احکام القرآن : ابن عربی ، ج 1 ص 115
- 59 تفسیر فخر رازی ، ج 8 ص 85
- 60 جامع الاصول ، ج 9 ص 470
- 61 جامع الاصول ، ج 10 ص 100
- 62 مطالب السؤل ، ص 7
- 63 اسدالغابة ج 4 ص 25، از سعد بن وقاص
- 64 تذکرة الخواص ، ص 17، از جابر بن عبدالله
- 65 تفسیر قرطبی ، ج 3 ص 104
- 66 تفسیر بیضاوی ، ج 2 ص 22
- 67 ذخائرالعقبی ، ص 25، از ابوسعید خدری
- 68 الرياض النضرة ، ج 2 ص 188، از ابوسعید خدری
- 69 تفسیر نسفی ، ج 1 ص 136
- 70 تبصیر الرحمن ، مهایی (ق 8 و 9 ه)
- 71 مشکاة المصابیح ، ص 568) ج 3 ص 254)
- 72 تفسیر نیشابوری ، ج 3 ص 206
- 73 تفسیر خازن ، (741 ه)، ج 2 ص 479
- 74 البحر المحیط: ابوحنیان توحیدی (754 ه)، ج 2 ص 479
- 75 تفسیر ابن کثیر، ج 1 ص 370
- 76 مناقب ابن مردویه ، به نقل تفسیر فوق
- 77 البدایة و النهایة ، ج 5 ص 52، از حذیفه
- 78 مشارق الازهار فی شرح مشارق الانوار، ج 2 ص 356 ابن الملك 797 ه)
- 79 اصابه ، ج 2 ص 503
- 80 الفصول المهمة ، ص 108
- 81 تفسیر کاشفی (المواهب)، ج 1 ص 71
- 82 معارج النبوة : ملا معین الدین کاشفی ، ج 1 ص 315
- 83 الدر المنثور، ج 4 ص 38، به نقل از 14 صحابی
- 84 مصنف ابن ابی شیبہ ، به نقل سیوطی
- 85 مسند سعید بن منصور، به نقل سیوطی
- 86 مسند عبد بن حمید، به نقل سیوطی
- 87 سنن ترمذی ، ج 4 ص 82
- 88 صحیح ابن منذر، به نقل سیوطی
- 89 سنن بیهقی ، به نقل سیوطی
- 90 الامامة و السياسة ، ص 115
- 91 تفسیر جلالین ، ج 1 ص 33
- 92 صواعق المحرقة ، ص 119 و 72 ، از علی علیه السلام

- 93- تفسیر ابوالسعود (982 هـ) ، ج 2 ص 143
94- سیرة الحلبیة ، ج 3 ص 35
95- الاتحاف بحب الاشراف ، ص 5
96- فتح القدير، ج 1 ص 316
97- تفسیر روح المعانی ، ج 3 ص 167
98- تفسیر طنطاوی ، ج 2 ص 120
99- رشفة الصادی ، ص 35
100- كفاية الخصام ، ص 388
101- التاج الجامع للاصول ، ج 3 ص 329
102- فرائد السمطين ، و نیز در كفاية الخصام
103- كتاب الشفاء: قاضی عیاض ، ج 2 ص 41
104- منهاج السنة : ابن تیمیة ، ج 4 ص 34
105- نزول القرآن : ابونعیم اصفهانی (405 هـ) / خطی ، از جابر
106- المتقی فی سیرة المصطفی : شافعی ، ص 188
107- المختار فی مناقب الاخیار، ص 3
108- تفسیر ابن کثیر، ج 2 ص 236، از جابر
109- لباب النقول ، سیوطی (911)، از جابر
110- انتهاءالافهام : ابومحمد حسینی بصری ، از علی علیه السلام
111- اغانی ، ج 10 ص 295، از علی علیه السلام ، ابورافع ، ابن عباس ، الحصین ، زید بن علی ، حسین بن علی علیهما السلام ، امام باقر علیه السلام ، شریک ، شعبی و عده ای دیگر
112- تاریخ الاسلام ، ج 3 ص 194
113- مرآة الجنان ، ج 1 ص 109
114- فتوح البلدان : بلاذری ، ص 75
115- شرح المقاصد، ج 2 ص 219
116- امتاع الاسماع ، ص 502
117- شرح ابن ابی الحدید، ج 4 ص 108
118- موافق : جرجانی ، ج 2 ص 614
119- شرح دیوان امیرالمؤمنین : میدی ، ص 184
120- سیر اعلام النبلاء، ج 3 ص 192
121- مناقب خوارزمی ، ص 126
122- ینابیع المودة ، ص 52
123- شواهدالتنزیل ، ج 1 ص 124، از تعدادی روات احادیث
124- زادالمسیر: ابن جوزی ، ج 1 ص 399
125- العقیدة الطحاویة ، ص 311
126- محاضرات الادباء، ج 1 ص 345
127- تفسیر حبری ، ص 6
128- معترك الاقران : سیوطی ، ج 2 ص 52
129- مناقب ابن مغزلی ، ص 115
130- تاریخ الخمیس ، ج 2 ص 196
131- نورالمشتعل ، ص 49
132- مختصر تاریخ دمشق ، ج 17 ص 130
133- غایة المرام : ابن بازلی ، (925 هـ) ، ص 211
134- تحفة الاشراف : ابن زکی (747 هـ) ج 3 ص 291
135- مراخ لبید: نووی ، ص 102
136- حدائق : ابن جوزی ، ج 1 ص 396
137- اختلاف : ابن قتیبة ، ص 43

برخی از مصادر و منابع شیعه

- 2- مجمع البيان ، ج 2 ص 452 و 453
 - 3- سعدالسعود، ص 91
 - 4- بحار الانوار، ج 21 ص 277
 - 5- بحار الانوار، ج 21 ص 278 و 279
 - 6- بحار الانوار، ج 21 ص 350
 - 7- بحار الانوار، ج 21 ص 279
 - 8- بحار الانوار، ج 43 ص 233
 - 9- بحار الانوار، ج 17 ص 89
 - 10- بحار الانوار، ج 21 ص 349
 - 11- بحار الانوار، ج 35، ص 227
 - 12- بحار الانوار، ج 35، ص 257
 - 13- بحار الانوار، ج 35، ص 261
 - 14- بحار الانوار، ج 37، ص 49
 - 15- بحار الانوار، ج 39، ص 316
 - 16- بحار الانوار، ج 48، ص 123
 - 17- بحار الانوار، ج 93، ص 241
- و ...

ضمیمه دوم: آیه مودت

این آیه تصریح دارد بر اینکه محبت فاطمه علیهاالسلام و ذوی القربی در نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله فوق حد تصور و درك است به گونه ای که آن را مزد رسالت و رنجهای دوران پیامبری خویش قرار می دهد و رسول خدا صلی الله علیه و آله در این آیه به فرمان مقام الهی می گوید: جز ابراز محبت و مودت نسبت به خاندان کوچکی که از خود باقی می گذارم ، امید سپاس و تقدیر دیگری را از شما نمی دارم. برخی از مصادر مربوط به آیه مودت تعداد قلیلی از مصادر و منابع حدیثی که بر ضرورت و محبت فاطمه و سایر خاندان پیامبر تصریح کرده اند و پرهیز آن را خروج از فرمان خداوند و رسولش دانسته اند.

- 1- صحیح بخاری ، ج 6 ص 29
 - 2- تفسیر طبری ، ج 25 ص 14 و 15
 - 3- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 172
 - 4- تفسیر کشاف ، ج 3 ص 402
 - 5- مقتل الحسین ، ج 1 ص 1 و 75
 - 6- جامع الاصول ، ج 2 ص 415
 - 7- تفسیر فخر رازی ، ج 27 ص 166
 - 8- العمده ، ص 23، به نقل از مسند احمد، تفسیر ثعلبی و ابوالدیلیم
 - 9- مطالب السؤ ول ، ص 8، به نقل از ثعلبی و واحدی در اسباب النزول
 - 10- تفسیر بیضاوی (683 هـ) ، ج 4 ص 123
 - 11- ذخائرالعقبی (694 هـ) ، ص 25
 - 12- تفسیر نسفی (701 هـ) ، ص 95
 - 13- فرائدالسمطین ، حموی (723 هـ) ، به نقل کفایة الخصام
 - 14- کفایة الخصام ، ص 396
 - 15- البحر المحيط: ابوحیان (754 هـ) ج 7 ص 516
 - 16- تفسیر ابن کثیر (774 هـ) ، ج 4 ص 112، به چند طریق
 - 17- مجمع الزوائد، ج 9 ص 168، به چند طریق
 - 18- تفسیر تبصیر الرحمن : علاءالدین مهایی (835 هـ) ، ج 2 ص 247
 - 19- الکاف الشاف ، ص 145
 - 20- الفصول المهمة ، ص 11
 - 21- الدر المنثور، ج 6 ص 7،
- از ابن منذر نیشابوری (310 هـ)
و ابن ابی حاتم رازی (327 هـ)

- و طبرانی (360 هـ)
و ابن مردويه اصفهانی (352 هـ)
و ابن جریر طبری (310 هـ)
و ابونعیم اصفهانی (430 هـ)
و دیلمی ، ابن شیرویه (509 هـ)
و مجاهد مخزومی (104 هـ)
- 22الاکلیل : سیوطی ، ص 190،
از صحیح مسلم (260 هـ)
و ترمذی (276 هـ)
و نسائی (303 هـ)
و ابن ابی حاتم
و ابن الانباری (328 هـ) فی المصاحف
و بیهقی (458 هـ) فی شعب الایمان
و بخاری (256 هـ)
و ابن عدی جرجانی (364 هـ)
و طبرانی (360 هـ)
و ابن حبان بسنی (354 هـ)
و حاکم نیشابوری (405 هـ)
و خطیب بغدادی (364 هـ)
- 23احیاءالمیت ، ص 110
- 24حبیب السیر: خواندمیر (942 هـ) ، ص 11
- 25صواعق ، ص 101، به نقل از ابوالشیخ و بزاز بصری (292 هـ) و احمد بن حنبل و غیر او
- 26سراج المنیر: خطیب شریبانی (977 هـ) ، ج 3 ص 463
- 27العلماء الدولة العثمانية ، البرکوی (981 هـ) ، ص 402
- 28مناقب مرتضوی : کشفی ترمذی ، ص 49
- 29اتحاف الاشراف ، ص 5
- 30شرح المقاصد، ج 2 ص 219
- 31مواهب اللدنیة : قسطلانی ، ج 7 ص 3 و 123
- 32تفسیر نیشابوری ، ج 25 ص 31
- 33ینابیع المودة ، به نقل از: المعجم الکبیر تالیف طبرانی (360 هـ) ، تفسیر ابن ابی حاتم ، فلك النجاة و تفسیر وسیط واحدی (468 هـ)
حلیة الاولیاء تالیف ابونعیم اصفهانی (430 هـ)
نظم درالسمطین تالیف زرنندی حنفی (750 هـ)
در صفحه های 192 و 206
- 34شواهدالتنزیل ، ج 1 ص 110، به اسناد متعدد
- 35شواهدالتنزیل ، ج 2 ص 42 و 140
- 36نورالمشتمل ، ص 207
- 37عیون الاخبار فی مناقب الاخیار، ص 39

برخی از مصادر شیعه

- 1- بحارالانوار، ج 2 ص 173
2- بحارالانوار، ج 23 ص 250
3- بحارالانوار، ج 23 ص 257
4- بحارالانوار، ج 24 ص 317
5- بحارالانوار، ج 24 ص 41
6- بحارالانوار، ج 24 ص 44
7- بحارالانوار، ج 24 ص 84 و 85
8- بحارالانوار، ج 26 ص 252
9- بحارالانوار، ج 91 و 101 و 170 و 193

- 10- بحارالانوار، ج 65 ص 101 -
 11- تاءویل الایات الظاهرة ، ج 2 ص 549544 -
 12- تفسیر علی بن ابراهیم قمی ، ج 2 ص 278 -
 13- برهان ، ج 4 ص 120 ح 1، از کافی
 14- برهان ، ج 4 ص 121 ح 2، از کافی
 15- برهان ، ج 4 ص 122 ح 3، از قرب الاسناد
 16- برهان ، ج 4 ص 122 ح 4، از آن
 17- برهان ، ج 4 ص 122 ح 7، از بصائرالدرجات سعد بن عبدالله
 18- برهان ، ج 4 ص 122 ح 9، از عیون الاخبار و سایر کتابهای او
 19- برهان ، ج 4 ص 123 ح 13، از محاسن
 20- برهان ، ج 4 ص 124 ح 14، از قرب الاسناد
 21- برهان ، ج 4 ص 124 ح ذیل ح 14، از اختصاص
 22- برهان ، ج 4 ص 125 شماره 16، از امالی شیخ طوسی
 23- برهان ، ج 4 ص 125 شماره 17، از مجمع البیان
 24- برهان ، ج 4 ص 125 شماره های 18 - 22، از مجمع البیان
 25- تفسیر برهان ، ج 14 ص 125 - 126، از:
 -مسند احمد بن حنبل (240 ه)
 -صحیح بخاری (256 ه)
 -تفسیر ثعالبی نیشابوری (429 ه)
 -صحیح مسلم (261 ه)
 -تفسیر ثعلبی (427 ه)
 -از مقاتل بن سلیمان بلخی (150 ه)
 -از کعبی نسابه (146 ه)
 -از ابوالفرج اصفهانی در مقاتل الطالبیین - که سیدهاشم بحرانی او را سنی می داند
 26- مجمع البیان ، ج 9 ص 28 و 29
 27- بحارالانوار، ج 23 ص 230 و 231 و 252
 28- بحارالانوار، ج 2 ص 160
 29- بصائرالدرجات کبری ، ص 491
 30- مختصر البصائر، ص 72
 31- کافی ، ج 1 ص 391
 32- کافی ، ج 8 ص 379
 33- بحارالانوار، ج 23 ص 100
 34- بحارالانوار، ج 23 ص 171
 35- بحارالانوار، ج 23 ص 228
 36- بحارالانوار، ج 23 ص 230 و 231
 37- بحارالانوار، ج 23 ص 232
 38- بحارالانوار، ج 23 ص 236
 39- بحارالانوار، ج 23 ص 237
 40- بحارالانوار، ج 23 ص 238
 41- بحارالانوار، ج 23 ص 239 و 240
 42- بحارالانوار، ج 23 ص 241
 43- بحارالانوار، ج 23 ص 242
 44- بحارالانوار، ج 23 ص 244
 45- بحارالانوار، ج 23 ص 246
 46- بحارالانوار، ج 23 ص 247 و 248
 47- بحارالانوار، ج 23 ص 248
 48- بحارالانوار، ج 23 ص 249
 49- بحارالانوار، ج 23 ص 250 و 251
 50- بحارالانوار، ج 23 ص 251
 51- بحارالانوار، ج 23 ص 252
 52- بحارالانوار، ج 23 ص 228
 53- بحارالانوار، ج 25 ص 225
 54- بحارالانوار، ج 25 ص 226

- 55 بحارالانوار، ج 25 ص 227
- 56 بحارالانوار، ج 25 ص 228
- 57 بحارالانوار، ج 230 ص 25
- 58 بحارالانوار، ج 36 ص 117
- 59 بحارالانوار، ج 36 ص 119
- 60 بحارالانوار، ج 36 ص 121
- 61 بحارالانوار، ج 36 ص 166
- 62 بحارالانوار، ج 36 ص 179
- 63 بحارالانوار، ج 36 ص 180
- 64 بحارالانوار، ج 37 ص 65
- 65 بحارالانوار، ج 37 ص 100
- 66 بحارالانوار، ج 43 ص 290
- 67 بحارالانوار ج 43 ص 362

و ...

ضمیمه سوم : حدیث کساء

در بیان تعداد قلیلی از مصادر حدیث کساء و شاءن نزول آیه تطهیر، که اثبات عصمت پنج تن آل کساء را می نماید.

نویسنده و محقق این اثر به کمک این آیه عصمت حضرت فاطمه علیهاالسلام را در رساله ای مستقل به نام عصمت حضرت فاطمه علیهاالسلام در آیه تطهیر و حدیث کساء از بیش از یک هزار و سیصد عنوان کتاب اثبات نموده است ولی با برخورد به کتابهای فراوانی که در این زمینه نوشته شده از انتشار آن خودداری کرده است.

فهرست

- مصادر روایت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام از حدیث کساء
- مصادر روایت انس بن مالک
- مصادر روایت عایشه
- مصادر روایت ام سلمه
- مصادر روایت ابوسعید خدری
- مصادر روایت واثله بن الاصفع
- مصادر روایت ابن عباس
- مصادر روایت ابوالحمرء
- مصادر روایت عمر بن ابی سلمه
- مصادر روایت عامر بن سعد
- مصادر روایت سعد بن مالک
- کتابهایی که حدیث کساء را به صورت مرسل روایت کرده اند

برخی مصادر دیگر شاءن نزول آیه تطهیر و حدیث کساء حدیث کساء در برخی از کتابهای شیعه

مصادر روایت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام

- 1 عمدة الاخبار، ص 87، به نقل از مسلم بن ابی مریم و غیر او، و به نقل ابن زباله از مسلم و غیر او
- 2 سمهودی در خلاصة وفاء الوفاء، ص 213 / خطی
- 3 ینابیع المودة، ص 174 به نقل از زید بن علی، از علی بن الحسین، از جدش علی علیهم السلام

- 4- مودة القربى ، ص 174 به نقل از زید بن علی ، از علی بن الحسین ، از جدش علی علیهم السلام
- 5- وفاء الوفاء، ج 1 ص 231، از ابن نجار، از علی علیه السلام
- 6- تحقیق النضرة ، ص 75، به نقل از وی ، از علی علیه السلام
- 7- مواهب العلیة ، به نقل از تیسیر الوصول
- 8- تیسیر الوصول ، به نقل مواهب العلیة از آن.

مصادر روایت انس بن مالک

- 1- مسند عبد بن حمید (249 هـ)، ص 161، مسندا
- 2- کامل ابن عدی (365 هـ)، ج 5 ص 1842، مسندا
- 3- تفسیر طبری ، ج 5 ص 22 ، مسندا به نقل از صحیح ترمذی
- 4- اللوامع فی الجمع بین الصحاح و الجوامع : سبط ابن جوزی (654 هـ)، ص 101 / خطی
- 5- تفسیر آیه المودة : خفافی ، ص 33 / خطی ، مسندا از عبد بن حمید
- 6- تهذیب الکنال : ابن زکی (742 هـ)، ج 22 ص 744، مسندا
- 7- المتفق و المفترق : خطیب بغدادی (463 هـ)، ج 10 ص 151، مسندا
- 8- فضائل فاطمة الزهراء: ابن شاهین ، ص 9 و 39، مسندا
- 9- سنن ترمذی ، ج 4 ص 164، مسندا
- 10- کنز العمال ، ج 16، به نقل از مسند احمد
- 11- مرآة المفاتیح ، ج 11 ص 371، به نقل از مسند احمد
- 12- مسند احمد، ج 3 ص 259، مسندا
- 13- شفاء الغرام : فاسی (832 هـ)، ج 2 ص 359
- 14- اسد الغابة ، ج 5 ص 521، مسندا
- 15- تاریخ الاسلام : ذهبی (748 هـ)، ج 2 ص 97
- 16- اربعین قاری ، ص 62
- 17- منتخب کنز العمال ، ج 5 ص 96
- 18- تفسیر ابن کثیر، ج 8 ص 205
- 19- البداية و النهاية ، ج 8 ص 205
- 20- تیسیر الوصول ، ص 160
- 21- پناهیة المودة ، ص 108 و 193 و 260، به نقل از مسند احمد و مصنف ابن ابی شیبہ
- 22- شرف المؤمن ، ص 706
- 23- شواهد التنزیل ، ج 2 ص 18 و 20 و 21 و 22
- 24- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 172
- 25- المعجم الکبیر، ج 3 ص 56
- 26- انساب الاشراف ، ج 2 ص 104
- 27- مصنف ابن ابی شیبہ ، ج 6 ص 181
- 28- جمع الجوامع ، ج 2 ص 272
- 29- سیر اعلام النبلاء، ج 2 ص 134
- 30- تفسیر طبری ، ج 22 ص 6
- 31- معرفة ما یجب لال البيت ، مقریزی (845 هـ)، ص 20
- 32- کشف الغمة ، ج 1 ص 45
- 33- جامع الاصول ، ج 1 ص 101
- 34- مسند طالیسی (240 هـ)، ج 8 ص 274
- 35- مشارق الانوار، ص 113

مصادر روایت عایشه

- 1- صحیح مسلم ، ج 7 ص 130

- 2- تفسير طبري ، ج 22 ص6
- 3- الجوامع الصحيح ، ج 13 ص 248
- 4- تاريخ مدينة دمشق ، ج 2 ص 164
- 5- حدائق : ابن جوزي ، ج 1 ص 396
- 6- الجمع بين الصحيحين : حميدى ، ج 4 ص 114
- 7- المحاسن و المساوى ، ص 297
- 8- معالم التنزيل ، ج 5 ص 213
- 9- البداية و النهاية ، ج 5 ص 213
- 10- ذخائرالعقبى ، ص 24
- 11- مصابيح السنة ، ج 2 ص 204
- 12- تفسير كشاف ، ج 1 ص 193
- 13- جامع الاصول ، ج 1 ص 101
- 14- مصنف ابن ابى شيبه ، ج 12 ص 72 ح 1251
- 15- المستدرک على الصحيحين ، ج 4 ص 1883 ح 2424
- 16- تفسير ابن كثير، ج 3 ص 493
- 17- استجلاب ارتقاءالغرف : سخاوى (902 هـ) ، ص 26
- 18- مختصر تاريخ دمشق : ابن مكرم ، ج 17 ص 147
- 19- تفسير آية المودة : شيخ شهاب الدين (1069 هـ) ، ص 31
- 20- معرفة ما يجب لال البيت : مقريزى (845 هـ) ، ص 20
- 21- حدائق : ابن جوزى (597 هـ) ، ج 1 ص 396
- 22- الجمع بين الصحيحين : ابن ابى نصر حميدى اندلسى (488 هـ) ، ج 4 ص 114
- 23- ذخائرالعقبى ، ص 24
- 24- نظم دررالسماطين ، ص 133
- 25- مشكاة المصابيح : خطيب تبريزى ، ص 568
- 26- تفسير خازن ، ج 5 ص 213
- 27- المنتقى من منهاج الاعتدال ، ص 168 (ذهبى)
- 28- منهاج السنة : ابن تيميه ، ج 3 ص 20 / 4
- 29- تفسير نيشابورى ، ج 3 ص 206 (حاشية جامع البيان)
- 30- سنن بيهقى ، ج 2 ص 149
- 31- تفسير طبرى ، 6 / 22
- 32- البداية و النهاية ، 8 / 34
- 33- تفسير بغوى ، 5 / 213
- 34- المحاسن و المساوى : بيهقى ص 297
- 35- تفسير ثعلبى / خطى
- 36- فرائد السماطين
- 37- شرح ديوان اميرالمؤمنين : ميبدى يزدى ص 185 / خ
- 38- صواعق المحرقة ، ص 227
- 39- جمع الوسائل : ملاعلى هروى ، ج 1 ص 147
- 40- نفحات اللاهوت ، ص 52
- 41- جامع الاصول : جزى (606 هـ) ، ج 1 ص 101
- 42- العمده ، ص 16
- 43- كفاية الطالب ، ص 232 (13)

مصادر روايت ام سلمه

- 1- تفسير حبرى ، ص 297 به 4 سند
- 2- تفسير طبرى ، ج 22 ص 6 و 7 و 8 به پنج سند
- 3- الجامع الصحيح ، ج 5 ص 699 ح 3871
- 4- السنن الكبرى ، ج 2 ص 150 و 152
- 5- مسند احمد، ج 4 ص 170

- 6- تاریخ بغداد، ج 9 ص 126 -
7- تفسیر ثعلبی، ج 3 ص 228 (ثعلبی)
8- عیون الاخبار فی مناقب الاخیار، ص 43
9- شواهد التنزیل، ج 2 ص 86 ح 862 و 97: 722
10- شواهد التنزیل، ج 2 ص 65 ح 726 و 82 شماره 702
11- معجم الشیوخ، ص 132 ح 85
12- اخلاق النبی، ص 116
13- الکامل: ابن عدی، ج 3 ص 1107 و ج 5 ص 1917 و 1963
14- المعجم الصغیر، 1 / 65
15- تبصرة المبتدی، ص 200 / خ ابن جوزی (597 هـ)
16- التاریخ الکبیر، 1 / 110: بخاری (356 هـ) ج 1 ص 110
17- مسند احمد، 6 / 298 و 304
18- اخبار اصبهان، 1081 /
19- اخبار اصبهان، 2 / 253
20- اسباب النزول: واحدی، ص 267
21- مناقب ابن سلیمان، 2 / 161: 638
22- تاریخ حلب، ص 39: 54
23- معجم الشیوخ: ابن الاعرابی، 2 / 7
24- نور المشتعل، ص 175: 46 و ص 178 و 179 به سند
25- مشکل الآثار، 1 / 332
26- کتاب اکنی: دولابی، 2 / 121 به سه سند
27- الاوائل: ابن مخلد، ص 54
28- تفسیر حصص (احکام القرآن) (370 هـ)، ج 3 ص 433
29- تاریخ جرجان، ص 46
30- تفسیر فخر رازی، 2 / 700
31- جامع الاصول، 1 / 101
32- مطالب السؤل، ص 8
33- تفسیر قرطبی، 18214 /
34- تفسیر بیضاوی، ص 378
35- تفسیر ابن کثیر، 3 / 483
36- کشف الغمة، 1 / 46
37- شرح الاخبار، 2 / 491: 872
38- امالی صدوق، ص 381
39- خصال، 2 / 403: 113
40- تفسیر فرات، ص 334: 454
41- ترجمة الامام الحسين عليه السلام: ابن عساکر، ص 98 شماره 98 و ص 87 شماره 83
42- عیون الاخبار فی مناقب الاخیار، م 13 ص 41 و 42 و 43 به چهار سند
43- شواهد التنزیل، ج 2 ص 87 شماره های 710 - 712
44- شواهد التنزیل، ج 2 ص 88 و 89 شماره های 713 - 717
45- وسیلة المال، ص 73
46- مناقب ابن مغزلی، ص 110 / خ
47- الفصول المهمة ص 23
48- المعجم الکبیر، 3 / 52: 2662
49- الدر المنثور، ج 5 ص 198 و 199
50- مناقب ابن مردویه، به نقل الدر المنثور
51- تاءویل الایات، 2 / 459: 24
52- برهان، 3 / 313: 17
53- فضائل الصحابة: احمد بن حنبل
54- حدائق: ابن جوزی (597 هـ) ج 1 ص 396، 194
55- المعجم الکبیر، طبرانی (360 هـ)، ج 23 ص 249 و 327 و ص 333 و 336 و 357 و 334 و 281
56- تاریخ دمشق: ابن عساکر (571 هـ) ج 2 ص 460 و 4 ص 204
57- تهذیب الکمال: ابن زکی مزی (742 هـ) ج 6 ص 229، ج 2 ص 81
58- ذخائر العقبی، ص 23

- 59- اسدالغابة ، ج 4 ص 29
60- المنتقى من منهاج الاعتدال : ذهبى ، ص 168
61- رشفة الصادى : حضرمى ، ص 14
62- اصابه ، ج 4 ص 366
63- جلاء العينين : سيد نعمان خيرالدين ابن آلوسى ، ص 39
64- موضح اوهام الجمع و التفريق : خطيب بغدادى ج 2 ص 281
65- تحفة الاشراف بمعرفة الاطراف : ابن زكى (742 هـ) ج 8 ص 130
66- البداية و النهاية : ابن كثير، ج 7 ص 338
67- سير اعلام النبلاء 3 / 190، 5 و 168، 89 / 2
68- التبيان : خضر بن عبدالرحمن ازدى ، ص 125 / خ
69- البيان و التعريف : ابن حمزة الحسينى ، 1 / 150 و 149
70- المواهب اللدنية : قسطلانى 47 /
71- سنن بيهقى : 2 / 150
72- تاريخ ذهبى : ج 2 ص 6
73- الرياض النضرة ، 188 / 2
74- مفهومات الاقران فى مبهمات القرآن : سيوطى ص 32
75- نفحات اللاهوت ، ص 53 و 59
76- تيسيرالوصول : ابن ذبيع ، ص 160
77- المواهب العلية : ملاحسين كاشفى . خ
78- تهذيب التهذيب ، 2 / 297
79- القول الفصول : حضرمى 2 / 164، 165 و 174 و 177 و 183 و 184 و 187 و 192 و 193 و 194 و 195 و 197
80- الاوائل : ابن فحله شيبانى (287 هـ) ص 54
81- معرفة ما يجب لال البيت : مقرزى ، ص 20 و 26 و 33
82- الاشراف على فضل الاشراف : سمهودى ، ص 7
83- تفسير آية المودة : شيخ شهاب الدين حنفى (1069 هـ) ص 11 و 31 و 32
84- نظم درالسمطين ، ص 238
85- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 146
86- مستدرک حاکم ، ج 2 ص 416
87- مستدرک حاکم ، ج 2 ص 150
88- جامع الاصول ، ج 1 ص 101 (ابن اثير جزرى : 606 هـ)
89- العمده ، ص 16
90- ذخائرالعقبى ، ص 21
91- المدارك ، نسفى (701 هـ) معروف به تفسير نسفى در حاشيه تفسير خازن ، ج 3 ص 48 و 95
92- تفسير خازن (741 هـ) ، ج 3 ص 366
93- تفسير خازن (741 هـ) ، ج 4 ص 955

مصادر روايت ابوسعيد خدرى

- 1- الكامل : ابن عدى ، ج 7 ص 2588، ج 6 / 2087 و 5 / 1921
2- مناقب ابن مغازلى ، ص 304 ح 349
3- بغية الطلب ، ص 4 ح 58 (ابن العديم)
4- استيعاب ، 2 / 460
5- تاريخ بغداد، 10 / 278، 5396
6- طبقات المحدثين ، ابن الشيخ ، ص 149
7- المتفق و المفترق ، 10 / 62 و 3
8- صواعق المحرقة ، ص 227
9- تفسير ابن كثير، 3 / 483
10- شرح الاخبار، 9112: 515 /
11- تاريخ دمشق ، ج 1 ص 250

- 12- الكامل فى الرجال ، ج 5 ص1921
- 13- الكامل فى الرجال ، ج 6 ص 2087
- 14- الكامل فى الرجال ، ج 7 ص2588
- 15- استجلاب ارتقاء الغرف : سخاوى (902 هـ) ، ص 26
- 16- معرفة ما يجب لال البيت : مقرئزى (845 هـ) ، ص 20
- 17- تفسير آفة المودة : شئخ شهاب الءىن حنفى (1069 هـ) ص 31
- 18- مختصر تاريخ ءمشق : ابن مكرم (710 هـ) ، ج 7 ص 5
- 19- النور المشتعل ، ابونعم اصفهانى ، ص 180 و 181
- 20- تفسير ثعلبى / خطى
- 21- المعجم الكبئر 3 / 56 : 2673
- 22- مجمع الزوائد، ج 7 ص 91
- 23- مجمع الزوائد، ج 9 ص 167 و 169
- 24- نظم ءررالسملطىن ، ص 238
- 25- صواعق المحرقه : ابن حجر هئتمى
- 26- تاريخ ءمشق ، ج 4 ص 204
- 27- تفسير جبرى ، ص 23 / خ
- 28- اسباب النزول واءءى ، ص 266 و 267 (465 هـ)
- 29- المواهب الءنىة : قسلانى ، ج 7 ص4
- 30- تاريخ الاسلام ءهبى ، ج 3 ص 6
- 31- مناقب ءوارزمى ، ص 34
- 32- مودة القربى : سىءعلى هءءانى علوى حسىنى (782 هـ) ، ص 28
- 33- الوسىط واءءى / خطى
- 34- طبقات المءءئىن : ابن الشئخ ، ص 149
- 35- المعجم الصغئر، 1341 /
- 36- ءرءمة الامام الحسين عليه السلام : ابن عساكر، ص 75 (109 شماره)109
- 37- الاشراف على فضل الاشراف ، ص 6
- 38- شواهدالئنزل ، 2 / 39 : 664659 -
- 39- ءرءمة الامام الحسن ، شماره 124
- 40- مناقب صنعانى 1 / 83148 :
- 41- الحكم القرآن : جصاص (370 هـ) ج 3 ص 443
- 42- مسءءرك ءاكم (405 هـ) ، ج 2 ص 416
- 43- العمءه ، ص 16
- 44- كفاة الطالب ، ص 232
- 45- ءءائرالعقبى ، ص 24
- 46- تفسير ابن كئئر، ج 3 ص 483

مصادر رواىة وائلة بن الاصقع

- 1- ءءكرة الخواص ، ص 244
- 2- سئر اعلام النبلاء، 3 / 385
- 3- المسءءرك على الصءىءىن ، 2 / 416 و 3 / 147
- 4- صءىء ابن ءبان ، 9 / 61 : 6937
- 5- تاريخ ءمشق ، 3 / 11
- 6- السنن الكبئر ، 2 / 152
- 7- تفسير ابى يعلى ، 13 : 7486470
- 8- تفسير ابن كئئر، 3 / 483
- 9- معرفة ما يجب لال البيت : مقرئزى ، ص23
- 10- مسند فاطمة الزهراء: سىوطى ، ص 66
- 11- سنن ءارمى ، به نقل سىوطى از آن
- 12- العمءه ، ص 16

- 13- اسدالغابة ، ج 2 ص 20
- 14- مسند احمد، ج 4 ص 7
- 15- مشكل الآثار، ج 1 ص 333
- مصادر روایت ابن عباس
- 1- كشف الغمة ، ج 1 ص 80 و 81
- 2- دلائل النبوة ، ج 1 ص 170 (بيهقي : 428 هـ)
- 3- تفسير حبري (تنزيل الايات)، ص 24 / عكسى
- 4- الرياض النضرة ، ج 7 ص 203
- 5- تاريخ جرجان : سهمى (427 هـ)، ص 46
- 6- العمدة ، ص 16

مصادر روایت ابوالحمراء

- 1- كشف الحق ، ج 1 ص 88
- 2- تفسير ابن كثير، 3 / 483
- 3- الجامع الصحيح ، ج 13 ص 248
- 4- مسند عبد بن حميد كشى (249 هـ)، ص 70
- 5- تلخيص المتشابه فى الرسم : خطيب بغدادى ، ج 1 ص 595
- 6- مختصر تاريخ دمشق : ابن مكرم (710 هـ)، ج 17 ص 136
- 7- الكامل فى الرجال : ابن عدى (365 هـ)، ج 7 ص 2524
- 8- معرفة ما يجب لال البيت : مقرئزى (845 هـ)، ص 20
- 9- تاريخ دمشق ، ابن عساكر، ج 1 ص 251
- 10- تفسير آية المودة : شيخ شهاب الدين حنفي (1069)، ص 33
- 11- مجمع الزوائد، ج 9 ص 121 و 168
- 12- اربعين ملاعلى قارى ، ص 62
- 13- وفاء الوفاء: سمهودى ، ج 1 ص 319
- 14- البداية و النهاية ، ج 5 ص 321
- 15- تفسير طبرى ، ج 22 ص 6
- 16- اسدالغابة ، ج 5 ص 174 و 66
- 17- تاريخ الاسلام ذهبى ، ج 2 ص 97
- 18- ميزان الاعتدال ، ج 2 ص 17
- 19- كتاب الكنى : بخارى ، ص 25
- 20- منتخب ذيل المزيل : طبرى ، ص 83 (ص 589)
- 21- مناقب صنعانى ، 2 / 174 : 652
- 22- العمدة ، ص 16
- 23- كفاية الطالب ، ص 232
- 24- ذخائرالعقبى ، ص 24
- 25- الرياض النضرة ، ج 3 ص 203 (188)
- مصادر روایت عمر بن ابي سلمه
- 1- احكام القرآن : ابن عربى ، ج 2 ص 166 (542 هـ)
- 2- الشفا بتعريف حقوق المصطفى ، 2 / 41 (قاضى عياضى مغربى : 544 هـ)
- 3- جامع الاصول ، ج 1 ص 101
- 4- تفسير ابن كثير، 4833 /
- 5- الجامع الصحيح ترمذى ، 5 / 669 : 3787
- 6- ترجمة الامام الحسين عليه السلام من تاريخ دمشق ، ص 103 و 104 (ص 18)
- 7- تفسير جامع البيان ، 22 / 8
- 8- المعجم الكبير، 9 / 11
- 9- فضل آل البيت (معرفة ما يجب آل البيت): مقرئزى (845 هـ)، ص 26
- 10- ابتسام البرق : يمانى زبدي ، ص 211
- 11- سنن ترمذى : 37875 : 663 /

- 12- مناقب صنعانی : 1: 157: 92
- 13- امالی سیدیحیی بن موفق بالله ، ص 151 شماره 16
- 14- اسدالغابة ، عزالدین ابن اثیر (630 هـ) ج 2 ص 12
- 15- ذخائرالعقبی ، ص 21
- مصادر روایت عامر بن سعد
- 1- کفایة الطالب ، ص 56
- 2- مناقب خوارزمی ، ص 64
- 3- صحیح مسلم ، ج 2 ص 119
- 4- اصابه ، 2 / 503
- 5- مرآة الجنان ، 1 / 109
- 6- مستدرک ، 3 / 108 (3 / 147)
- 7- السنن الکبری ، 637 /
- 8- مسند فاطمة الزهرا علیها السلام : سیوطی (ص 66)
- 9- تهذیب خصائص نسائی (303 هـ) ، ص 23 و 56
- مصادر روایت سعد بن مالک
- 1- تفسیر ابن کثیر، 4833 /
- 2- خصائص : نسائی ، ص 4
- 3- جامع البیان ، 22 / 8
- 4- مسند احمد، 1851 /
- 5- مستدرک ، 3 / 108
- کسانی که حدیث کسا، را به طور مرسل روایت کرده اند
- 1- تحفة الاشراف بمعرفة الاطراف : ابن مرزی (742 هـ) ، ج 8 ص 130
- 2- بغیة المرتاج الی طلب الارباح : زرنندی (750 هـ) ، ص 90
- 3- الابتهاج فی شرح المنهاج : سبکی (756 هـ) ج 2 ص 365
- 4- مناهج العقول فی شرح منهاج الاصول : بدخشی ، ج 2 ص 398
- 5- الاشراف علی فضل الاشراف : سمهودی ، ص 5
- 6- امالی المؤید بالله (411 هـ) ، ص 23
- 7- فتح الباری : ابن حجر (852 هـ) ، ج 3 ص 422 از ام سلمه
- 8- الکاف الشاف : ابن حجر (852 هـ) ، ص 26 ج 216 از عایشه
- 9- اصابه : ابن حجر (852 هـ) ، ج 2 ص 502 از ابن عباس
- 10- روضة الاحباب : سید عطاءالله حسینی دشتکی (903 هـ) از عایشه
- 11- حبيب السیر: خواندمیر (942 هـ) ، ج 1 ص 407
- 12- صواعق : هیتمی (974 هـ) ، ص 85
- 13- مناقب مرتضوی : ترمذی کشفی ، ص 43 ق 10 هـ)
- 14- سراج المنیر: خطیب شربینی (977 هـ)
- 15- شرح الفقه الاکبر : ملاعلی قاری (1014 هـ)
- 16- السیرة الحلبيّة : برهان الدین الحلبي (1044 هـ)
- 17- الاتحاف : شبراوی (1172 هـ) عمر بن ابی سلمه
- 18- اسعاف الراغبین : صبعان (1206 هـ) ، ص 105 هامش نور الابصار
- 19- الروض النضیر: سیاغی صنعانی (1221 هـ) ج 1 ص 106
- 20- تفسیر روح المعانی : آلوسی (1270 هـ) ، ج 22 ص 14
- 21- مشارق الانوار: حمزروی (1303 هـ) ، ص 84 و 92
- 22- العمده ، ص 16 ، از زید بن ارقم
- 23- اسدالغابة ، ج 3 ص 11 ، از زید بن ارقم
- 24- تفسیر ابن کثیر، ج 3 ص 483 ، از زید بن ارقم
- 25- تفسیر الدرالمنثور، ج 5 ص 198 و 199 ، از زید بن ارقم
- 26- تفسیر الدرالمنثور، ج 5 ص 199 ، از ضحاک من مزاحم
- 27- ترجمة امام الحسين عليه السلام ، ص 90 ، از ام سلمه
- 28- شواهد التنزیل ، ج 2 ص 82 - 92 به دوازده سند

برخی مصادر دیگر آیه تطهیر و حدیث کساء

- 1- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 159 ، و 160، از عبدالله بن جعفر رحمه الله
- 2- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 172، از علی بن الحسین سجاد رحمه الله
- 3- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 147، از جعفر بن ابی طالب رحمه الله
- 4- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 132، از عمرو بن میمون
- 5- مستدرک حاکم ، ج 3 ص 172، از امام حسن مجتبی علیه السلام
- 6- استیعاب ، ج 2 ص 460، از سهل بن سعد
- 7- استیعاب ، ج 2 ص 460، از ابوهریره

- 8- استیعاب ، ج 2 ص 460، از بریده اسلمی
- 9- استیعاب ، ج 2 ص 460، از سلمة بن اکوع
- 10- استیعاب ، ج 2 ص 460، از عمران بن حصین
- 11- استیعاب ، ج 2 ص 460، از عبدالله بن عمر
- 12- اسدالغایة ، ج 3 ص 413، از عطیه عوفی
- 13- کفایة الاثر، ص 605، از جابر بن عبدالله رحمه الله
- 14- اصابه ، ج 2 ص 169، از صبیح
- 15- کفایة الطالب ، ص 32، از امام حسن مجتبی علیه السلام
- 16- مناقب ابن مغازلی ، ص 110 از امام حسن مجتبی علیه السلام
- 17- تفسیر طبری ، ج 22 ص 6، از ابودیلم
- 18- تفسیر طبری ، ج 22 ص 7، از عمرو بن ابی سلمه و یونس بن ابی اسحاق
- 19- تفسیر طبری ، ج 22 ص 7، از ابوعمار
- 20- اسباب النزول واحدی (468 هـ)، ص 267، از ام سلمه
- 21- العمده ، ص 16، از امام صادق علیه السلام
- 22- العمده ، ص 16، از جعفر بن ابی طالب رحمه الله

آیه تطهیر در برخی از کتابهای شیعه

- 1- بحارالانوار، ج 10 ص 141 و 142 و 425
- 2- بحارالانوار، ج 16 ص 120 و 203 و 315
- 3- بحارالانوار، ج 21 ص 281
- 4- بحارالانوار، ج 22 ص 503
- 5- بحارالانوار، ج 23 ص 171 و 330
- 6- بحارالانوار، ج 25 ص 209 و 212 و 220 و 221 و 223 و 237 و 255
- 7- بحارالانوار، ج 33، ص 149 و 219
- 8- بحارالانوار، ج 35، 206 - 209
- 9- بحارالانوار، ج 35، 211 و 213 - 22
- 10- بحارالانوار، ج 35، 222 و 223
- 11- بحارالانوار، ج 35، 228 - 226
- 12- بحارالانوار، ج 35، 231 و 232 و 259
- 13- بحارالانوار، ج 36 ص 309 و 336
- 14- بحارالانوار، ج 37 ص 36
- 15- بحارالانوار، ج 38 ص 62 و 131 و 242
- 16- بحارالانوار، ج 39 ص 122 و 130

- 17 بحار الانوار، ج 40 ص 50 و 67
- 18 بحار الانوار، ج 43 ص 53
- 19 بحار الانوار، ج 45 ص 129 و 155 و 166
- 20 بحار الانوار، ج 49 ص 158
- 21 بحار الانوار، ج 69 ص 154
- 22 بحار الانوار، ج 79 ص 196
- 23 بحار الانوار، ج 83 ص 247
- 24 بحار الانوار، ج 89 ص 110
- 25 بحار الانوار، ج 99 ص 105
- 26 التبيين ، ج 8 ص 308
- 27 مجمع البيان ، ج 8 ص 356
- 28 دلائل الصدق ، ج 2 ص 94
- 29 التحفة الاثنى عشرية ، ص 202
- 30 تفسير على بن ابراهيم ، ج 2 ص 193 و 194
- 31 عباقات الانوار، ج 2 ص 67 و 371
- 32 نهج الحق و كشف الصدق ، ص 173
- 33 كتاب سليم بن قيس ، ص 52 و 53 و 105 و 150 و ...
- 34 تفسير جوامع الجامع ، ص 372
- 35 ناءويل الايات الطاهرة ، ج 2 ص 456 - 459
- 36 تفسير برهان ، ج 3 ص 320
- 37 تفسير برهان ، ج 3 ص 312 و 313
- 38 الطرائف ، ص 122 - 130
- 39 سعد السعود، ص 106 و 107
- 40 سعد السعود، ص 204
- 41 الايضاح ، ص 170
- 42 الصراط المستقيم ، ج 1 ص 184 به بعد
- 43 تفسير نورالثقلين ، ج 4 ص 270 - 277
- 44 كشف اليقين ، ص 405
- 45 امالى صدوق ، ص 257
- 46 تفسير فرات ، ص 338 و 339
- 47 امالى مفيد، ص 318
- 48 امالى شيخ طوسى ، ص 88 و 378
- 49 حبيب السير، ج 1 ص 304
- 50 حبيب السير، ج 2 ص 11
- 51 كافى ، ج 1 ص 316
- 52 كافى ، ج 2 ص 287
- 53 تفسير عياشى ، ج 1 ص 250 - 252
- 54 خصال ، ج 2 ص 403
- 55 علل الشرايع ، ج 1 ص 191
- 56 احتجاج ، ج 1 ص 123
- 57 ارشاد شيخ مفيد، ص 107
- 58 العمده ص 35
- 59 الفوائد الطوسية ، ص 47
- 60 كنز جامع الفوائد، ص 161 و 162
- 61 كنز جامع الفوائد، ص 203 و 204
- 62 كنز جامع الفوائد، ص 178
- 63 فضائل ابن شاذان ، ص 99

**ضمیمه چهارم : بحثی کوتاه درباره شخصیت عبادی و ایمان حضرت
فاطمه علیها السلام**

یکی از اساسی ترین فضایل و مناقب حضرت فاطمه علیها السلام بعد عبادی شخصیت آن حضرت و اوج ایمان اوست . در این بخش از کتاب مقاله کوتاهی درباره این دو بعد از شخصیت ایشان را مطالعه خواهید کرد. این نوشته رساله مستقلی است که نگارنده در سال 1374 نوشته ولی خلاصه ای از آن را به عنوان یکی از مهمترین مناقب و ابعاد شخصیتی حضرت فاطمه علیها السلام در این بخش نقل می نماید.

فهرست محتویات

فصل اول : ایمان و یقین حضرت فاطمه علیها السلام
فصل دوم : شخصیت عبادی حضرت فاطمه علیها السلام
فصل سوم : برخی از خصوصیات نمازها و عبادتهای حضرت فاطمه علیها السلام
فصل چهارم : آشنایی با برخی از نمازهای حضرت فاطمه علیها السلام

1- خلاصه

2- نمازهای دو رکعتی

3- نمازهای چهار رکعتی

4- سایر نمازها

5- نماز توسل و استغاثه به حضرت فاطمه علیها السلام

فصل پنجم : آشنایی با تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام و اقسام آن

فصل ششم : آشنایی با برخی حرزها و تعویذهای حضرت فاطمه

فصل هفتم : آشنایی با برخی دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام

مصادر و منابع تحقیق و تعلیق

فصل اول

ایمان و یقین حضرت فاطمه علیها السلام

رسول گرامی اسلام درباره دخترش حضرت فاطمه علیها السلام می گوید:

ان اینتی فاطمة ملاء الله قلبها و جوارحها ایمانا و یقینا الی مشاشها⁽¹⁰⁷⁰⁾

ترجمه : به تحقیق دخترم فاطمه ، قلب و تمام جوارحش مملو از ایمان و یقین گشته ، به طوری که بالاتر از آن مرتبه ، ایمان و یقینی قابل تصور نیست.

در تفسیر و توضیح این حدیث شریف به چند نکته مهم باید توجه داشته باشیم:

1- ایمان دارای دو رتبه است:

اول : ایمان قلبی

دوم : ایمان عملی

ایمان قلبی و باطنی آن است که در درون انسان پدید می آید و از آن با تعبیراتی چون اعتقاد، باور درونی و معرفت یاد می شود.

وجود ایمان و باور درونی از ضروریات زندگی بشر است به طوری که تصور این امر که فردی اعتقاد و باور قلبی وجود داشته باشد مستحیل و غیر قابل قبول می نماید.

می دانیم که خداوند متعال از اهل اسلام اعتقاد و باور درونی نسبت به امور ضروری⁽¹⁰⁷¹⁾ مانند وجود خداوند، پیامبران ، روز حساب و بسیاری امور دیگر را خواسته است اما وجود منحصر اعتقاد قلبی را برای يك مسلمان کافی نمی داند و از او می خواهد که ایمان باطنی خود را با عمل تواءم نماید.

پیامبر گرامی اسلام در این مورد فرماید:

الایمان ما خلص فی القلب و صدقته الاعمال⁽¹⁰⁷²⁾ .

ترجمه : ایمان آن است که در قلب ایجاد شود و عمل انسان بر اساس آن انجام پذیرد.

یعنی ایمانی که فقط در باطن انسان جای گیرد و عمل انسان را تحت تأثیر خود قرار ندهد، آن ایمان حقیقی نبوده و مقبول حق تعالی قرار نمی گیرد.

علی علیه السلام در تعریف ایمان می فرماید:

الایمان اقرار باللسان و معرفة بالقلب و عمل بالارکان⁽¹⁰⁷³⁾

ترجمه : ایمان قلبی عبارت از اقرار در زبان ، باورداشتن در قلب ، و عمل کردن بر اساس آن است.

از همین روست که در جای دیگر می فرماید:

الایمان و العمل اءخوان تواءمان و رفیقان لا یفترقان ، لا یقبل الله اءحدهما الا بصاحبه⁽¹⁰⁷⁴⁾

ترجمه : ایمان و عمل چون دو برادر به هم پیوسته اند و از یکدیگر جدایی نمی پذیرند، و خداوند عزوجل

هیچ يك از آنها را به تنهایی نمی پذیرد و هر دو را با هم می خواهد.
و امام صادق علیه السلام می فرماید:

الایمان عمل كله (1075) .

ترجمه : تمام ایمان عمل است و چیزی که در آن عمل نباشد ایمان نیست.
حال به حدیث رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره حضرت فاطمه باز می گردیم و درمی یابیم که ایمان فاطمه علیها السلام نه صرفا ایمان قلبی است که در حد يك باور و اعتقاد درونی باشد و اعمال او تحت تاءثیر شرایط، محیط، عادت ، تربیت و... ؛ و نه صرفا جنبه فعلی و عملی دارد بلکه رسول خدا درباره ایمان وی می گوید:

ملالله قلبها و جوارحها ایمانا و یقینا. ...

خداوند قلب و عمل او را مملو از ایمان کرده است.

- 2 ایمان فزونی و کاستی می پذیرد:

امام صادق علیه السلام در این مورد فرماید:

الایمان حالات و درجات و طبقات و منازل (1076) .

ترجمه : ایمان دارای حالات مختلف ، درجات متعدد، طبقات و منازل متفاوت است.
و نیز فرموده است:

ان المؤمنین بعضهم اءفضل من بعض (1077) .

ترجمه : اشخاص دارای ایمان از نظر ایمانی برخی بر برخی دیگر برتری دارند.

پیامبر اسلام در این زمینه فرموده است:

الایمان یزید و ینقص (1078)

ترجمه : ایمان زیادت پذیر و کاستی پذیر است.

و از این روایات معلوم می گردد که تحت تاءثیر برخی علل و عوامل ، ایمان انسان قوی یا ضعیف می گردد تا آنجا که در برخی به اوج می رود و به مرتبه ((یقین)) می رسد و یا چنان حسیض می پذیرد که کفر، شرك یا نفاق جایگزین آن می شود.

گاهی نیز چنین است که ایمان در مدارج پایین تر قرار می گیرد، و همان تحت تاءثیر عواملی ممکن است اوج گرفته و در درجات بالاتر استقرار می یابد.

اما فاطمه علیها السلام چه در زمان حیات پیامبر و چه در مدت کوتاه زندگیش پس از رحلت او، از ایمانی در اوج برخوردار بود و از این رهگذر است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله درباره او فرمود:

ملالله قلبها و جوارحها ایمانا و یقینا الی مشاشها

ترجمه : قلب و اعضاء و جوارح فاطمه از یقین او مملو گردیده و او در اوج مراتب ایمان و یقین قرار گرفته است.

- 3 امام علی علیه السلام فرماید:

غایة الایمان الایقان (1079) .

ترجمه : نهایت ایمان یقین است.

یعنی اگر امان در وجود انسان راسخ گردید و به واسطه ((عمل آگاهانه)) تثبیت شد، (1080) دارنده آن به مقام یقین که بالاترین رتبه ایمان است دست می یابد.

و یقین چیزی است که در دنیا بالاتر از آن را نمی توان کسب کرد؛ رسول بزرگوار اسلام در این مورد فرموده است:

خیر ما القی فی القلب الیقین (1081) .

ترجمه : برترین چیزی که در قلب انسان نهاده می شود یقین است.

و آن که به درك مرتبه یقین توفیق یافت نجات می یابد و رستگار می شود:

بالیقین تدرك الغایة القصوی (1082) .

ترجمه : با یقین ((غایت قصوی)) به دست می آید.

علی علیه السلام در این باره می فرماید:

من اءیقن اءفلح (1083) .

ترجمه : هر که به مرتبه یقین رسید رستگار می شود و نجات می یابد.

آری ، ایمان فاطمه علیها السلام به اوج خود رسیده بود تا آنجا که مرتبه یقین را ادراك کرده ، و در یقین نیز از آن جهت که دارای مراتب و درجاتی است ، در برترین منزل قرار گرفته بود، از این روست که پیامبر اسلام درباره او فرمود:

ملالله قلبها و جوارحها ایمانا و یقینا الی مشاشها

فاطمه به مقامی رسیده که بالاتر از آن متصور نیست ؛ ایمان به خداوند و روز رستاخیز چنان سراسر وجود مبارک دختر پیامبر را در بر گرفته بود که در میان زنان زمان خود و پس از او هیچ زنی نبوده که همتا و

همپای او باشد و در میان تمام زنان جهان در طول دوران هستی فقط سه زن توانسته بودند به مقامات

بسیار والایی نایل شوند - مریم و مادر بزرگوار فاطمه حضرت خدیجه علیها السلام و آسیه همسر فرعون .

تمام وجود فاطمه علیها السلام در ذات ربوبی ذوب گردیده بود و جز وجه پروردگار و لقای الهی چیز دیگری نظر او را به خود جلب نمی کرد؛ هنگامی که پیامبر از او درباره کمبود و نیازهایش می پرسد جوابی می دهد که برای ما تکان دهنده است ، می گوید:

شغلی عن مسئلته لذة خدمته ، لا حاجة لی غیر النظر الی وجهه الکریم

ترجمه : لذتی که از بودن در محضر حضرت حق نصیب من می گردد چنان مرا در خود غرقه می نماید که از هر خواهش و حاجتی غافل و بی نیاز می گردم ، و شوق وصال او همه نیازها را و کاستی ها را از یادم می برد و مرا جز به تماشای وجه مقام ربوبی به چیز دیگر فرصت نمی دهد.
آری ! عشق و ایمان فاطمه به خدایش چنان عمیق و ریشه دار بود که پس از يك کار سخت روزانه ، تمام شب را بیدار می ماند و به راز و نیاز با محبوب سپری می نمود و آنقدر در محراب عبادت بر پای می ایستاد و دعا می کرد که پاهایش تاول می زد.

تازه عروسان را دیده اید که چگونه در شبها و روزهای اول زندگی ، بلکه تا هفته ها و ماهها، سبکیال و بی خیال پا در خانه همسر می گذارند و ایام متمادی را به شادمانی و خوشی سپری می سازند، اما ایمان فاطمه چنان است که در اولین شب زندگانی مشترکش با علی علیها السلام اشک او را جاری می سازد و در مقابل سؤال همسرش پاسخ می دهد:

ورود امروز من به خانه تو، مرا به یاد منزلگاه بعد از این ، و به یاد ورود در قیامت افکنده است و اینکه در آن روز باید قیام کنم و به سؤال ربوبی پاسخ گویم.

فاطمه علیها السلام از چنین ایمانی برخوردار بود که شایستگی آن را پیدا کرده بود که پدرش درباره وی بگوید:

اشتافت الجنة الی اربع من النساء: مریم و آسیه و خدیجه و فاطمة(1085)

ترجمه : بهشت مشتاق چهار زن است : مریم ، آسیه ، خدیجه و فاطمه.

و یا آنکه بگوید:

فاطمه سیده نساء هذه الامة(1086) .

ترجمه : فاطمه سرور زنان این امت و برترین آنهاست.

یا بگوید:

ابنتی فاطمة سيدة نساء العالمین(1087) .

ترجمه : دخترم فاطمه سرور زنان دو عالم و برترین آنهاست.

یا آنکه بگوید:

ان الله لیغضب لغضب فاطمة و یرضی لرضاها(1088) .

ترجمه : همانا خداوند غضب می کند به سبب غضب و خشم فاطمه ، و راضی می شود به سبب رضا و خشنودی او.

فصل دوم

شخصیت عبادی حضرت فاطمه علیها السلام

حسن بصری (متوفی به سال 110 ه) گوید:

ما کان فی هذه الامة اءعبد من فاطمة ، کانت تقوم حتی تورم قدمها(1089)

ترجمه : در بین امت اسلام ، هیچ کس عابدتر از فاطمه نبود، او آنقدر برای راز و نیاز و نمازخواندن بر روی پاهایش می ایستاد که پاهایش ورم کرده تاول می زد.

این روایت میزان علاقه حضرت فاطمه را به مقام ربوبی ، و درجه ایمان و خلوص یقین او را به طور کامل نمایان می سازد، و از سوی دیگر جلوه ای از شخصیت عبادی حضرت فاطمه علیها السلام را به نمایش می گذارد.

فرزند بزرگوار حضرت فاطمه ، امام حسن مجتبی علیه السلام در این مورد گوید:

راءیت امی فاطمة علیه السلام قامت فی محرابها لیلة جمعتها، فلم تزل راکعة ساجدة حتی اتضح عمود الصبح(1090)

ترجمه : مادرم فاطمه علیها السلام را دیدم که در شب جمعه از بستر خویش جدا شده تا طلوع خورشید مشغول عبادت ، و راز و نیاز با پروردگار بود و لحظه ای از رکوع و سجود دست برنمی داشت.

او آنقدر به عبادت پروردگارش علاقمند و وابسته است که در شب اول زندگانی مشترکش با علی علیه السلام او را به عبادت و نمازگزار فرامی خواند و سه روز بعد که پیامبر از علی علیه السلام می پرسد که فاطمه چگونه هسمری است ، پاسخ می دهد:

نعم العون علی طاعة الله(1091) .

ترجمه : او بسیار مددکار و یاری کننده به عبادت و طاعت خداوندیست.

اساساً راز عزت و سربلندی حضرت فاطمه را باید در مقام عرفانی و عبادی او جستجو کرد، او با وجود اینکه سنش کم و جوان ولی در عرفان و عبادت پیری بود که جز لقای ربوبی چیزی او را راضی نمی ساخت ، و از همین روست که در دعاهایش می گفت:

اللهم انى اسئلك لذة النظر الى وجهك

ترجمه : خداوندا! از تو می خواهم که همواره لذت نظر به وجه خود را نصیب من فرمایی.

آری ، فاطمه به تمامی عاشق و شیدای خدای خویش است و او را با همه ذرات وجودش می پرستد و لذا اءعبدالناس می گردد.

سؤ الی که وجود دارد این است که چرا فاطمه به این مقام می رسد؟

نگارنده را نظر بر این است که در تحقیق شخصیت هر فرد انسانی ، امور ذیل تاءثیری انکارناپذیر دارند:

1- امور تکوینی

2- شخصیت و افکار پدر و مادر در زمان نطفه فرزند و روحیه آنها

3- روح و رفتار مادر در دوران بارداری

4- تربیت

5- انتخاب شخصی

از جهت تکوینی : در عالم ذر، نور فاطمه از نور پدر و از شجره طوبی (1092) و نطفه او از میوه های درختان بهشتی که خداوند متعال آنها را توسط جبرئیل برای پیامبر تحفه فرستاده است(1093) .
از جهت امور غیرتکوینی : نیز ضرورت ندارد که سخنی به درازا گفته شود، فقط همین مقدار کافی است که بگویم:

فاطمه دختر خدیجه و محمد است ، خدیجه که یکی از ((چهار زن برتر در جهان)) است و خداوند ربوبی به او مباهات می نماید، و محمد صلی الله علیه و آله که برترین پیامبر الهی و خاتم ایشان است ، و فاطمه در دامان چنین پدر و مادری پای بر عرصه گیتی می گذارد و پرورش می یابد.

او از همان روز اول که چشمش گشوده می شود و گوشش شنوا می گردد و عرفان پدر و مادرش را می بیند، و در هر روز و شب عبادت خالصانه و تضرع آنها را به درگاه ربوبی مشاهده می کند، و پدر را می بیند که در میان شب برمی خیزد و ساعتهاى متممادی با خدای جهانیان به راز و نیاز می پردازد، و...

و هنگامی که فوه درك این کودک به کمال می رسد ادراك می کند که آنچه از پدر و مادر خود می بیند و می شنود و آنچه پیامبر به آن عمل می کند و توصیه می نماید حق حقیقی است که از عمق جان برمی خیزد و در عمق دلها نفوذ می کند، پس جز آن را بر خود نمی پسندد و پای در جای پای پدر می نهد، و از این روست که فاطمه ، فاطمه می شود و لیاقت آن را پیدا می کند که سیده نساء العالمین من الاولین و الاخرین خوانده شود.

پس بنا بر عوامل تکوینی و تربیتی و خواست آگاهانه فاطمه است که او را شخصیتی متکامل و برخوردار از همه صفات عالی ، از آن جمله : زهد، ورع ، عرفان و عبادت به بار می آورد و الگوی کسانی می سازد که می خواهند مقام واقعی انسانیت را بشناسند و چنان باشند.

فصل سوم

برخی از خصوصیات نمازها و عبادت‌های حضرت فاطمه علیها السلام

اول

یکی از خصوصیات ویژه در نماز و عبادت حضرت فاطمه علیها السلام خوف و خشیت وی بوده است.

ابومحمد دیلمی در ارشادالقلوب روایتی را در این باره نقل نموده و گوید:

و روی : کانت فاطمه تنهج فی صلواتها من خوف الله (1094) .

ترجمه : و روایت شده که در نماز و دعا برای فاطمه علیها السلام پیش می آمد ((خوف و خشیت)) وی از حضرت باری تعالی بوده است.

ممکن است پرسیده شود که ((: خوف از چه چیزی ؟)) مگر حضرت فاطمه معصوم نبوده و آیه تطهیر در شءان او نازل نشده است ؟ پس کسی که خداوند او را از معاصی و پلیدی ها تطهیر نموده و گناهی از او صادر نمی شود چرا باید خائف و ترسان باشد؟

در پاسخ گوئیم:

خوف اسباب متعدد دارد، گاهی به سبب گناه و سوءعمل است و اینکه فردی می داند در محضر کسی ایستاده که او را به دلیل گناهش مجازات خواهد کرد، و گاهی منشاء خوف اطلاع و یقین نسبت به نقص خود و کمال معبود است ، و ناقص وقتی خود را در محضر کامل بیند البته نفسش به شماره می افتد، رنگش متغیر می شود و حتی غش به او دست می دهد.

در روایتی آمده است:

كان اميرالمؤمنين اذا اخذ بالوضوء يتغير وجهه من خيفة الله

ترجمه: علی علیه السلام هرگاه وضو می ساخت، رنگ چهره اش از خوف الهی تغییر می کرد.

و در روایت دیگری آمده است:

امام حسن مجتبی علیه السلام هرگاه سجده شکر به جای می آورد از خشیت و خوف مقام ربوبی حالت غش به او دست می داد.

امام وقتی از وضو فارغ می گردید رنگ چهره اش تغییر می کرد، هنگامی که از وی درباره علت این حالت سؤال کردند، فرمود:

حق آن است که وقتی در برابر کسی چون او (پروردگار عالمیان) می ایستیم رنگ از چهره ما پریده باشد. و شبیه این روایات را درباره سایر امامان شیعه و صدیقین نیز نقل نموده اند، در روایتی آمده است که از امام سجاد علیه السلام پرسیدند: چرا وقتی برای وضو حاضر می شوید رنگ چهره شما زرد می گردد؟ فرمود:

چه می دانید که به حضور چه کسی می روم؟

بنابراین معلوم می شود که علت خوف و خشیت حضرت فاطمه علیها السلام معرفت تمام نسبت به خداوند متعال می باشد.

حال اگر کسی بگوید: جایگاه خوف و خشیت در قلب است؟ گوئیم: امام مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام در این باره گوید:

بنده خداوند طعم ایمان را وقتی می چشد که دارای خوف و رجا باشد و اگر خوف و رجا او صحیح و کامل باشد، اثر آن، در جسد و عمل مؤمن دیده می شود.

دوم

امام حسن مجتبی علیه السلام درباره چگونگی دعا کردن مادرش حضرت فاطمه علیها السلام گوید:

كانت فاطمة اذا دعوت تدعو للمؤمنين و المؤمنات و لا تدعو لنفسها، فقلت لها: يا امه لم لا تدعين لنفسك كما تدعين لغيرك؟

فقلت: يا بنی! الجار ثم الدار (1095)

ترجمه: فاطمه علیها السلام هرگاه دعا می کرد زنان و مردان مؤمن را دعا می نمود و برای خود دعایی نمی کرد، به او گفتم:

ای مادر! چرا همان طور که برای آنها دعا می کنی، برای خود دعا نمی کنی؟

فرمود: فرزندانم! اول همسایه بعد خودت.

سوم

یکی دیگر از خصوصیات عبادت حضرت فاطمه علیها السلام مراقبت بر اوقات مخصوصه بود، برای مثال روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله به دخترش فرمود:

در روزی جمعه ساعتی وجود دارد که هر کس در آن ساعت چیزی را از خداوند بخواهد، عطایش می نماید. حضرت فاطمه از پدرش درباره این ساعت پرسید و پیامبر فرمود:

آن هنگامی است که نصف خورشید غروب کرده و نیمه دیگر آن نمایان است.

هنگامی که فاطمه علیها السلام این سخن را شنید و به یکی از خدمتکاران خود فرمود که به هنگام غروب خورشید در روز جمعه مراقبت نماید، و هرگاه مشاهده کرد که نیمی از خورشید غروب کرده وی را مطلع نماید، و چون از این موضوع اطلاع پیدا می کرد به دعا و راز و نیاز با خداوند می پرداخت.

مراقبت بر اوقات خاصه اختصاص به شخص فاطمه علیها السلام نداشته بلکه در روایتی آمده که آن بانو می فرماید:

ما در شب قدر بچه هایمان را بیدار نگاه می داشتیم - آنها را روزها می خواباندیم تا بتوانند در این شبها بیدار باشند - تا از برکات لیلة القدر بهره مند شوند.

شما خواننده گرامی در فصلهای بعدی این نوشته، با ابعاد دیگری از شخصیت عبادی حضرت فاطمه علیها السلام آشنا خواهید شد.

فصل چهارم

آشنایی با برخی از نمازهای حضرت فاطمه علیها السلام

کثرت ارتباط حضرت فاطمه علیها السلام با خداوند متعال به روشهای مختلف، که نماز یکی از مهمترین آنها می باشد، بزرگترین فضیلت برای دختر گرامی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می باشد.

تنوع نمازهای حضرت فاطمه علیها السلام و اشتیاق ایشان در به جای آوردن این نمازهای مستحبی ، که فقط برخی از آنها در ضمن روایات به دست ما رسیده است ، نشانگر شوق و فور علاقه آن حضرت به مقام ربوبی است . او به جای آوردن این نمازها آرامش خود را به دست می آورد و خود را هر چه بیشتر به خداوند متعال نزدیک می نمود.

نگارنده رساله مستقلی تحت عنوان شخصیت عبادی حضرت فاطمه علیها السلام و نمازهای او به رشته تحریر درآورده ، اعراب گذاری و ترجمه کرده و به زودی در اختیار خوانندگان گرامی عزیز قرار خواهد داد، آنچه در اینجا می خوانید خلاصه ای از آن نوشته است.

1- خلاصه

- 1- دو رکعت نماز که آن حضرت در روزهای جمعه ماه رمضان به جای آورده است (1096) .
- 2- دو رکعت نماز که آن حضرت به هنگام بروز مشکلات بزرگ به جای می آورده است (1097) .
- 3- دو رکعت نماز که آن حضرت آن را از جبرئیل آموخته بود و در رکعت اول آن حمد و صد مرتبه سوره قدر و در رکعت دوم يك بار حمد و صد مرتبه سوره توحید را به جای می آورد و سپس یکی از تسبیحات مخصوص به خود یعنی سبحان ذی العز... تا آخر قرائت می نمود (1098) .
- 4- دو رکعت نماز که آن حضرت و علی علیهما السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله آموختند (1099) .
- 5- دو رکعت نماز که حضرت فاطمه علیها السلام آن را هنگام خوف و مواجهه با مشکلات به جای می آورد و این نماز دارای تعقیبی طولانی است که ابتدای آن چنین می باشد: اللهم انی اتوجه اليك ... تا آخر (1100) .
- 6- چهار رکعت نماز که در هر رکعت آن بعد از حمد، پنجاه مرتبه سوره قل هو الله احد را به جای می آورد . (1101)

- 7- چهار رکعت نماز که آن حضرت در شبهای جمعه به جای می آورده است (1102) .
 - 8- چهار رکعت نماز که آن حضرت در صبح جمعه به جای می آورده و آن ، دو نماز دو رکعتی است و تفصیل آن در منابع مربوطه آمده است و ما نیز در کتاب نمازهای حضرت فاطمه علیها السلام (1103) چگونگی این نماز و سایر نمازهای آن حضرت را به طور مستند ذکر کرده ایم (1104) .
 - 9- شش رکعت نماز مخصوص آن حضرت برای شبهای چهارشنبه (1105) .
 - 10- بیست رکعت نماز آن حضرت برای آخر شبهای شنبه در ماه رمضان (1106) .
 - 2- نمازهای دو رکعتی حضرت فاطمه علیها السلام
- دو رکعت نماز برای روزهای جمعه در ماه رمضان
قال الشيخ المفيد (1107): صلاة فاطمة عليها السلام ركعتان في كل جمعة من رمضان (1109). (1108)
ترجمه : شیخ مفید رحمه الله گوید:
نماز حضرت فاطمه علیها السلام در روزهای جمعه ماه رمضان ، دو رکعت است.

دو رکعت نماز برای حل مشکلات بزرگ

قال الصادق عليه السلام : للامر المخوف العظيم ركعتان ، و هي التي كانت الزهراء عليها السلام تصليها: تقرأ في الركعة الاولى الحمد مرة ، و خمسين مرة قل هو الله احد، و في الثانية مثل ذلك ، فاذا سلمت صليت على النبي صلى الله عليه و آله مائة مرة (1110)
ترجمه : امام صادق عليه السلام فرماید:

هرگاه مشکل بزرگی بروز کرد دو رکعت نماز به جای می آوری ، و این نمازی که حضرت زهرا علیها السلام به جای می آورده ، در رکعت اول يك بار حمد و پنجاه بار سوره قل هو الله احد خوانده و در رکعت دوم نیز همین طور، و بعد از سلام نماز صد بار بر پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات می فرستی.

دو رکعت نماز به روایت دیگر

قال السيد علي بن طاووس رحمه الله : صلاة فاطمة عليها السلام ركعتان : تقرأ في كل ركعة ((الحمد)) مرة ، و ((قل هو الله احد)) ستين مرة (1111)
ترجمه : سید علی بن طاووس گوید:
نماز حضرت فاطمه علیها السلام دو رکعت است که در هر رکعت پس از سوره حمد شصت مرتبه سوره قل هو الله احد خوانده می شود.
نماز دیگر

قال الصادق عليه السلام : كانت لامي فاطمة عليها السلام ركعتان تصليها علمها جبرئيل : تقرأ في

الاولى)) الحمد ((مرة و)) انا انزلناه فى ليلة القدر ((مائة مرة ، فى الثانية)) الحمد ((مرة و مائة مرة)) قل هو الله احد ((فاذا سلمت سجت التسبيح و هو:

سبحان ذى العز الشامخ المنيف ؛ سبحان ذى الجلال البادخ العظيم ، سبحان ذى الملك الفاخر القديم ؛ سبحان من لبس البهجة و الجمال ؛ سبحان من تردد بالنور و الوقار؛ سبحان من يرى ء اثر النمل فى الصفا؛ سبحان من يرى وقع الطير فى الهواء؛ سبحان من هو هكذا لا هكذا غيره⁽¹¹¹²⁾ ترجمه : امام صادق عليه السلام فرمايد:

مادرم فاطمه عليها السلام دو ركعت نماز به جاى مى آورد كه جبرئيل به او آموخته بود و در ركعت اول آن يك بار سوره حمد و صد بار سوره انا انزلناه فى ليلة القدر، و در ركعت دوم نيز يك بار حمد و صد مرتبه سوره قل هو الله احد را قرائت مى كرد، سپس بعد از اتمام نماز اين تسبيح را تلاوت مى نمود: پاك و منزّه است او كه دارنده عزت ، بلندی مرتبه و مقام رفيع است ؛ پاك و منزّه است كه دارنده عظمت و بزرگى مى باشد؛ پاك و منزّه است او كه حكومت مطلق جاويد براى اوست ؛ پاك و منزّه است او كه لباس بهجت و زيبايى بر تن كرده ؛ پاك و منزّه است او كه جامه نور و وقار بر تن پوشيده است ؛ پاك و منزّه است او كه اثر پاى مورچه را بر سنگ صاف مى بيند؛ پاك و منزّه است خدايى كه چگونگى پرواز پرنده را در هوا مشاهده مى كند؛ پاك و منزّه است خداوندى كه اين چنين است و كسى چون او نمى باشد.

نماز ديگر
قال الصادق عليه السلام : كانت لامى فاطمة عليها السلام صلاة تصليها علمها جبرئيل : ركعتان : تقراء فى الاولى)) الحمد ((مرة و)) انا انزلناه فى ليلة القدر ((مائة مرة ، فى الثانية)) الحمد ((مرة و مائة مرة)) قل هو الله احد ((فاذا سلمت سجت الطاهرة عليها السلام و هو:
سبحان ذى العز الشامخ المنيف ؛ سبحان ذى الجلال البادخ العظيم ، سبحان ذى الملك الفاخر القديم ؛ سبحان من لبس البهجة و الجمال ؛ سبحان من تردى بالنور و الوقار؛ سبحان من يرى ء اثر النمل فى الصفا؛ سبحان من يرى وقع الطير فى الهواء؛ سبحان من هو هكذا لا هكذا غيره.
و ينبغي لمن صلى هذه الصلاة و فرغ من التسبيح ان يدعو و يسأل حاجته و ماشاء من الدعاء و يقول و هو ساجد:

يا من ليس غيره رب يدعى ؛ يا من ليس فوقه اله يخشى ؛ يا من ليس دونه ملك يتقى ، يا من ليس له وزير يوتى ؛ يا من ليس له حاجب يرشى ؛ يا من ليس له بواب يغشى ؛ يا من لا يزداد على كثرة السؤال الا كرما و جودا، و على كثرة الذنوب الا عفوا و صفحا؛ صل على محمد و آل محمد⁽¹¹¹³⁾
ترجمه : مادرم فاطمه عليها السلام دو ركعت نماز به جاى مى آورد كه جبرئيل ، به او آموخته بود، و در ركعت اول آن يك بار سوره حمد و صد بار سوره انا انزلناه فى ليلة القدر، و در ركعت دوم نيز يك بار حمد و صد مرتبه سوره قل هو الله احد را قرائت مى كرد، سپس بعد از اتمام نماز تسبيح زير را تلاوت مى نمود: پاك و منزّه است خداوندى كه دارنده عزت ، بلندی مرتبه و مقام رفيع است ؛ پاك و منزّه است او كه دارنده عظمت و بزرگى مى باشد؛ پاك و منزّه است او كه حكومت مطلق جاويد براى اوست ؛ پاك و منزّه است او كه لباس بهجت و زيبايى بر تن كرده ؛ پاك و منزّه است او كه جامه نور و وقار بر تن پوشيده است ؛ پاك و منزّه است كسى كه اثر پاى مورچه را بر سنگ صاف مى بيند؛ پاك و منزّه است خدايى كه چگونگى پرواز پرنده را در هوا مشاهده مى كند؛ پاك و منزّه است خداوندى كه اين چنين است و كسى چون او نمى باشد.

و بر كسى كه اين نماز را به جاى مى آورد لازم است هنگامى كه از تسبيح فارغ مى شود، دعا كند و حاجت خود را از خداوند بخواهد، و نگاه به سجده رود و بگويد:
اى كسى كه غير او پروردگارى نيست كه او را بخوانند؛ اى كسى كه به جز او اله و معبودى نيست كه از او ترسيده شود؛ اى كسى كه غير حكومت او حكومتى نيست كه از آن پرهيز شود؛ اى كسى كه براى او وزير و معاونى نيست كه بخشى از اختيارات خود را به او تفويض نموده و بنده اش را به درگاه او براند؛ اى كسى كه حاجب و دربانى ندارد كه لازم باشد به رشوه و جلب رضاييت آن حاجب و دربان با او ملاقات شود؛ اى كسى كه دربانى ندارد كه درها را به روى بندگان ببندد؛ اى كسى كه از شدت كرم و جود هرگاه كه از او تقاضايى شود اجابت مى كند؛ و اى كسى كه از بسيارى و شدت عفو و بزرگواري هرگاه كه از او طلب مغفرت و بخشش شود مى بخشايد؛ پس بر محمد و خاندان محمد درود فرست.
و سپس هر آنچه خواهى از او تقاضا كن.
نماز ديگر

قال رسول الله صلى الله عليه و آله لعلى عليه السلام و لابنته فاطمة عليها السلام : اننى اريد ان
ءخضكما بشى ء من الخير مما علمنى الله عزوجل و اطلعنى الله عليه ، فاحفظا به.
قالا: نعم يا رسول الله ، فما هو؟

قال صلى الله عليه و آله : يصلىء احدكما ركعتين يقرء فى كل ركعة)) فاتحة الكتاب ((و)) آية الكرسي ((ثلاث مرات و)) قل هو الله احد ((ثلاث مرات و آخر)) الحشر ((ثلاث مرات من قوله (لو انزلنا هذا القرءان على جبل)⁽¹¹¹⁴⁾ الى آخره ، فاذا جلس فليتشهد و ليثن على الله عزوجل ، و ليصل على النبى صلى الله عليه و آله و ليدع للمؤمنين و المؤمنات ، ثم يدعو على ءثر ذلك فيقول:

اللهم انى اسئلك بحق كل اسم هو لك يحق عليك فيه اجابة الدعاء اذا دعيت به ، و اسئلك بحق كل ذى حق عليك ، و اسئلك بحقك على جميع ما هو دونك اءن تفعل بى كذا و كذا⁽¹¹¹⁵⁾
ترجمه : رسول اكرم صلى الله عليه و آله به على عليه السلام و دخترش فاطمه عليها السلام گفتم : دوست دارم به شما دو نفر چیزی را بیاموزم که خداوند آن را بر من تعلیم فرموده ، پس بر شماست که به آن مداومت داشته محافظت کنید.

پس آن دو عرضه داشتند: ای رسول خدا چنین خواهد بود، پس آن را به ما بیاموز.
رسول اكرم صلى الله عليه و آله فرمود: هر کدام از شما دو رکعت نماز می خوانید و در هر رکعت آن يك بار سوره حمد و سه بار آية الكرسي و سه بار قل هو الله احد و سه بار آیات آخر سوره حشر را از آیه) لو اءزلنا هذا القرءان على جبل⁽¹¹¹⁶⁾ (می خوانید، سپس بعد از نشستن تشهد و سلام می گوئید و ثناء خداوند و صلوات بر پیامبر او را به جای می آورید و سپس برای مؤمنین دعا می کنید و در پایان این دعا را می خوانید:

خدایا، به حق هر اسمی که تعلق به تو دارد و آنگاه که بدان اسم خوانده شوی اجابت دعا بر تو زینده و شایسته می گردد، و به حق هر کسی که حقی بر تو دارد، و نیز به تمام حقی که تو بر بندگان خویش داری تمنا دارم که حاجتها و نیازهای مرا برآورده سازی.

نماز دیگر به هنگام مواجه شدن با مشکلات بزرگ

روى ابراهيم عمر الصنعانى عن اءبى عبدالله عليه السلام قال : للامر المخوف العظيم تصلى ركعتين ، و هى التى كانت الزهرا عليها السلام تصليها: تقرأ فى الاول)) الحمد ((و)) قل هو الله احد ((خمسين مرة : و فى الثانية مثل ذلك ، فاذا سلمت صليت على النبى صلى الله عليه و آله ثم ترفع يديك و تقول:
اللهم انى اءتوجه بهم و اءتوسل اليك بحقهم الذى لا يعلم كنهه سواك ، و بحق من حقه عندك العظيم ، و باءسمائك الحسنى ، و كلماتك التامات التى اءمرتنى اءن اءدعوك بها: و اسئلك باسمك العظيم الذى اءمرت ابراهيم عليه السلام اءن تدعو به الطير فاءجابته ، و باسمك العظيم الذى قلت للنار كونى بردا و سلاما على ابراهيم⁽¹¹¹⁷⁾ (فكانت ؛ و باءحب اءسمائك اليك ، و اءشرفها عندك ، و اءعظمها لديك ، و اءسرعها اجابة ، و اءنجحها طلبية ، و بما اءنت اءهله و مستحقه و مستوجبه . و اءتوسل اليك و اءرغب اليك و اءتصدق منك ، و اءستغفرك ، و اءستمحك ، و اءتضرع اليك ، و اءخضع بين يديك و اءخشع لك ، و اءقر لك بسوء صنعى ، و اءتملق و الح عليك.

اسئلك بكتبك التى اءزلتها على اءبيائك و رسلك : صلواتك عليهم اءجمعين من التوراة و الانجيل و القرآن العظيم من اءولها الى آخرها، فان فيها اسمك الاعظم و بما فيها من اءسمائك العظمى اءتقرب اليك. اءساءلك اءن تصلى على محمد و آله و اءن تفرج عن محمد و آله ، و تجعل فرجى مقرونا بفرجهم ، و تقدمهم فى كل خير و تبدء بهم فيه ، و تفتح اءبواب السماء لدعائى فى هذا اليوم ، و تاءذن فى هذا اليوم و هذه الليلة بفرجى و اعطانى سؤ لى فى الدنيا و الآخرة ، فقد مسنى الفقر و نالنى الضر و سلمتني الخصامة و اءلجاءتنى الحاجة ، و توسمت بالذلة ، و غلبتنى المسكنة ، و حقت على الكلمة ، و اءحاطت بى الخطينة ؛ و هذا الوقت الذى وعدت اءولياءك فيه الاجابة.

فصل على محمد و آله ، و امسح ما بى بيمينك الشافية ، و انظر الى بعينك الراحمة ، و اءدخلنى فى رحمتك الواسعة و اءقبل الى بوجهك الذى اءقبلت به على اءسير فككته ، و على ضال ، هديته ، و على جائر اءدينه و على فقير اءغنيته ، و على ضعيف قويته ، و على خائف اءمنته ، و لا تخلى لقاء عدوك و عدوى يا ذاالجلال و الاكرام.

يا من لا يعلم كيف هو و حيث هو و قدرته الا هو يا من سد الهواء بالسماء و كبس الارض على الماء و اختار لنفسه اءحسن الاسماء، يا من سمى نفسه بالاسم الذى به يقضى حاجة كل طالب يدعوه به ، و اسئلك بذلك الاسم فلا شفيع اءقوى له منه ، و بحق محمد و آل محمد اءسئلك اءن تصلى على محمد و اءن تقضى لى حوائجى و تسمع محمدا و عليا و فاطمة و الحسن و الحسين و عليا و محمدا و جعفر و موسى و عليا و محمدا و عليا و الحسن و الحجة ، صلواتك عليهم و بركاتك و رحمتك ، صوتى فيشفعوا لى اليك ، و تشفعهم فى و لا تردنى خائبا، بحق لا اله الا اءنت و بحق محمد و آل محمد، و اءفعل بى كذا و كذا يا كريم⁽¹¹¹⁸⁾

ترجمه : امام صادق عليه السلام فرمايد:

هرگاه گرفتاری عظیم و مشکل بزرگی به تو روی آورد دو رکعت نماز بگزار، همان نمازی که حضرت زهرا عليها السلام آن را می خوانده ، و آن به این ترتیب است که در رکعت اول و دوم آن يك بار حمد و پنجاه مرتبه قل هو الله احد را می خوانی و پس از نماز بر پیامبر صلوات فرستاده ، سپس دستهایت را بلند نموده و این دعا را می خوانی:

بارخدايا، من به وسيله آنان به تو روی آوردم و به حق آنان به تو توسل می جویم ، همان حقی که اساس و پایه آن را کسی جز تو نمی شناسد، و به حق آن کس که حقیقت در نزد تو عظیم است ، و به نامهای نیکو و پسندیده ات ، و به کلمات و سخنان تام و کاملت که دستور نفرمودی مرا مگر اینکه تو را به وسيله آنها بخوانم ، و از تو تقاضا می کنم به همان اسم بزرگی که به ابراهیم علیه السلام آموختی تا پرنده را به آنها صدا کند و پرنده او را اجابت کرد؛ و به آن اسم عظیمی که به سبب آن به آتش گفتمی:) : بر ابراهیم سرد، و او را سالم بدار ((پس چنین شد؛ و محبوبترین نام هایی که داری ، و شریف ترین آنها در نزدت ، و برترین آنها، و به آنهايي که اگر تو را به آنها بخوانند به سرعت اجابت می کنی ، و به آن نامهایی که نجات بخش ترین می باشند، و به هر آنچه که اهل آن ، سزاوار آن و شایسته آنی : به تو متوسل می شوم ، و به تو روی می آورم ، و آنچه را که از تو باشد تصدیق می کنم ، و از تو آموزش می خواهم ، و از تو بخشش می جویم ، و به پیشگاه تو ناله و زاری می کنم ، و در برابر تو سر تواضع و تسلیم فرود می آورم ، و از تو می ترسم ، و در نزد تو به بدعملی خود اقرار می کنم ، و از تو خواهش و تمنا می نمایم. از تو می خواهم ، به حق کتابهایی که بر پیامبران نازل فرمودی - که درود و رحمت الهی بر آنان باد - به حق تورات ، انجیل و تمام قرآن عظیم از اول تا به آخر آن که در آن ، نامهای اعظم تو گردآوری شده است ، و به هر چه که نامهای اعظم تو در آن وجود دارد به تو تقرب می جویم.

از تو می خواهم که بر محمد و خاندان او درود فرستی و مشکلات و سختی ها را از سر راه ایشان برداری ، و گشایش در کار مرا با گشایش در کار آنان همراه سازی و در هر خیری آنان را مقدم داشته و از آن آغاز کنی ، و از تو می خواهم که در چنین روزی درهای آسمان را برای دعای من بگشایی ، و در این روز و شب ، اجازه گشایش و بخشش مرا در دنیا و آخرت صادر فرمایی ، چرا که فقر به من روی آورده و آسیب ها مرا فرا گرفته ، نیازمندی بیچاره ام کرده ، ذلت و خواری نشانه ام گرفته ، تهیدستی بر من غالب شده ، عذاب بر من محقق گشته ، و گناهان مرا احاطه نموده ؛ و این همان وقتی است که به اولیائت وعده اجابت داده ای . پس بر محمد و آل او درود فرست ، و دست شفابخش خود را بر سر و روی من بکش و با دیده رحمت به من بنگر، و مرا در رحمت واسعه خود داخل نما، و با آن چهره (و روش و صفتی) که اگر با آن به اسیر رو کنی آزادش سازی ، و اگر با آن به گمشده ای بنگری هدایت شود، و اگر با آن به آواره و سرگردانی بنگری به قصد رسد، و اگر بر فقیری نظر کنی غنی و بی نیازش سازی ، و اگر به آن صفت بر ضعیفی توجه کنی قوت یابد، و اگر بر ترسان و خائفی بنگری ایمن گردد، ای دارنده جلال و بزرگواری ! به این روی و صفت بر من نظری کن و مرا به هنگام برخورد و رویارویی با دشمنم و دشمنم تنها مگذار. ای کسی که ، کس نمی داند چگونه ای ، کجایی و کسی قدرت درک قدرتت را ندارد، ای کسی که هوا را در آسمان مسدود نمودی ، و زمین را بر روی آب گسترده ای و برای خود بهترین و برترین نامها را برگزیده ای ، ای کسی که خود را به اسمی نامیده ای که هر که تو را به آن نام خواند اجابت می کنی ، من از تو به حق آن اسم که شفيعی برتر و بالاتر از آن ندارم ، و به حق محمد و خاندان محمد می خواهم که بر محمد درود فرستی و حوائج مرا برآورده سازی و صدای مرا به گوش محمد، علی ، فاطمه ، حسن ، حسین ، علی ، محمد، جعفر موسی ، علی ، محمد، علی ، حسن و حجت - که درود و رحمت و برکات تو بر همه آنها باد - برسانی تا مرا در نزد تو شفاعت کنند و تو نیز شفاعت آنان را در حق من بپذیری و مرا مایوس و ناامید برنگردانی ، به حق تو که معبودی غیر از تو نیست ، و به حق محمد و خاندان محمد این درخواستها برای من انجام بده ، ای بخشنده مهربان.

- 3 نمازهای چهار رکعتی حضرت فاطمه علیها السلام

چهار رکعت نماز معروف حضرت فاطمه علیها السلام

قال الصادق عليه السلام : من صلى أربع ركعات فقراء في كل ركعة بخمسين مرة)) قل هو الله احد ((
كانت صلاة فاطمة عليها السلام و هي صلاة الاوابين (1120). (1119)

ترجمه : امام صادق عليه السلام فرماید:

هر که چهار رکعت نماز بگذارد و در هر رکعتی بعد از سوره حمد پنجاه مرتبه سوره قل هو الله احد بخواند، نماز حضرت فاطمه علیها السلام را به جای آورده ، و آن نماز اوابین است.

نماز شب جمعه هر هفته

روى عن النبى صلى الله عليه و آله انه قال : من قرأ في ليلة الجمعة (أو يومها)) قل هو الله احد ((

ماتى مرة فى اربع ركعات فى كل ركعة خمسين مرة غفرت ذنوبه و لوكانت مثل زبد البحر، و يسبح عقيها
فيقول : سبحان ذى العز الشامخ المنيف ؛ سبحان ذى الجلال الباذخ العظيم ، سبحان ذى الملك الفاجر
القديم ؛ سبحان من لبس البهجة و الجمال ؛ سبحان من تردى بالنور و الوقار؛ سبحان من يرى اثر فى
الصفاء؛ سبحان من يرى وقع الطير فى الهواء؛ سبحان من هو هكذا لا هكذا غيره.

ثم يقول : اللهم انى اتوجه اليك بهم و اءسالك باسمك العظيم الذى امرت ابراهيم عليه السلام ان يدعو
به الطير فاجابته ، و باسمك العظيم الذى قلت للنار (كونى بردا و سلاما على ابراهيم) (1121) فكانت ؛ و
بحق اءحب اسمائك اليك ، و اءشرفها و اءعظمها اجابة و اءنجحها طلبة ، و بما اءنت اءهله و مستحقه و
مستوجبه ، و اءتوسل اليك و اءرغب اليك و اءتصدق منك ، و اءستغفرك ، و اءستمنحك ، و اءتضرع اليك ، و
اءضع لك ، و افر بسوء صنيعتى ، و اءتملقك و الح عليك ؛ و بكتيك التى اءزلتها على اءنبياك و رسلك ؛
صلواتك عليهم من التوراة و الانجيل و الزبور و القرآن العظيم من اءولها الى آخرها، فان فيها اسمك الاعظم و
بما فيها من اسمائك العظمى اءتقرب اليك و اءسالك اءن تصلى على محمد و آل محمد، و اءن تفرج عن
آل محمد و تقدم بهم الى كل خير و تءداء بهم فيه ، و تفتح اءبواب السماء لءعائى و ترفع عملى فى عليين
، و تعجل فى هذه الساعة و هذه الليلة فرجى ، و تعطبنى سؤلى فى الدنيا و الاخرة.

يا من لا يعلم كيف هو و حيث هو و قدرته الا هو، يا من سد بالهواء بالسماء و دحى الارض على الماء، و
اختار لنفسه خير الاسماء الحسنى ، يا من سمى نفسه بالاسم الذى به يقضى حاجة من يدعوه ،
اءسالك بهذا الاسم فلا شفيع اءقوى له منه ، و اءن تصلى على محمد و آل محمد، و اءن تقضى حاجتى ،
و تسمع دعواتى ، بحق محمد و على و فاطمة و الحسن و الحسين و اءوصيائهم - صلواتك و سلامك
عليهم - و فيشفعوا لى اليك ، و فشفعهم فى و لا تردنى خائبا، بحق لا اله الا اءنت . ثم سل حاجتك(1122)

ترجمه : از رسول اكرم صلى الله عليه و آله روايت شده كه ايشان فرمودند:
هر كس در شب جمعه يا روز آن چهار ركعت نماز بخواند و در هر ركعت آن يك مرتبه سوره حمد و پنجاه
مرتبه سوره قل هو الله احد را قرائت كند گناهان او بخشوده مى شود هر چند كه بسيار باشد سپس در
خاتمه نماز اين تسبيح را مى گويد:

پاك و منزه است او كه دارنده عزت ، بلندى مرتبه و مقام رفيع است ؛ پاك و منزه است او كه دارنده عظمت
و بزرگى مى باشد؛ پاك و منزه است او كه حكومت مطلق جاويد براى اوست ؛ پاك و منزه است او كه
لباس بهجت و زيبايى بر تن كرده ؛ پاك و منزه است او كه جامه نور و وقار بر تن پوشيده است ؛ پاك و منزه
است كسى كه اثر پاى مورچه را بر سنگ صاف مى بيند؛ پاك و منزه است خدايى كه چگونگى پرواز پرنده
را در هوا مى داند؛ پاك و منزه است خداوندى كه اين چنين است و كسى چون او نمى باشد.
و سپس اين دعا را مى خواند:

خداوندا، من به وسيله آنان به تو روى آوردم ، و از تو مى خواهم به آن اسم عظيمى كه به ابراهيم عليه
السلام آموختى تا پرنده را به وسيله آن صدا كند و پرنده او را اجابت كرد، و به آن اسم عظيمى كه به
سبب آن به آتش گفتمى)) : بر ابراهيم سرد، و او را سالم بدار ((و اجابت نمود، و به حق محبوبترين نامهاى
كه دارى و شريف ترين و برترين آنها كه اگر تو را به آنها بخوانند اجابت مى كنى و نجات مى بخشى ، و به
هر اسمى كه اهل ، سزاوار و شايسته آنى و به تو توسل مى جويم ، و به تو روى مى آورم ، و آنچه را كه
از تو باشد تصديق مى كنم ، و از تو آمرزش مى طلبم ، و از تو بخشش مى جويم ، و به پيشگاه تو ناله و
زارى مى كنم ، و دست تضرع به درگاهت دراز مى كنم ، و در برابر تو سر تواضع و تسليم فرود مى آورم ، و
فقط از تو مى ترسم ، و در نزد تو به بدعملى خود اعتراف مى كنم ، و تو را تملق مى گويم و فقط تو را
بزرگ مى دارم و از تو تمنا دارم . و به حق كتابهاى كه بر پيامبران نازل فرمودى ، به حق تورات ، انجيل ،
زبور، و تمام قرآن عظيم از اول تا آخر آن ، كه در آنها نامهاى اعظم خود را قرار داده اى و به حق هر چه كه
نامهاى اعظم تو در آن قرار دارد، به تو تقرب مى جويم . و از تو مى خواهم كه بر محمد و خاندان محمد
درود فرستى ، و مشكلات و سختى ها را از راه ايشان بردارى ، و گشايش در كار مرا با گشايش در كار
آنان همراه سازى ، و در هر خيلى آنان را مقدم داشته و از ايشان آغاز كنى ، و از تو مى خواهم كه درهاى
آسمان را براى دعاى من بگشايى ، و اعمال شايسته و صالح مرا در آسمانها بالابرى ، و در رهايى من در
اين ساعت و در اين شب تعجيل فرمايى ، و گشايش و بخشش مرا در دنيا و آخرت امضا نمايى.
اى خدايى كه ، كس نمى داند چگونه اى ، كجايى و قدرتت به چه اندازه است ، اى كسى كه هوا را به
واسطه آسمان مسدود نموده اى ، و زمين را بر روى آب گسترده اى ، و براى خود بهترين و برترين نامها را
برگزیده اى ، اى خدايى كه خود را به اسمى ناميده اى كه هر كه تو را به آن نام خواند اجابت مى كنى ،
من از تو به حق آن اسم كه شفيعى برتر و بالاتر از آن ندارم تقاضا دارم كه بر محمد و خاندان محمد درود
فرستى ، و حوايج مرا برآورده سازى ، و دعاهاى مرا اجابت نمايى ، و به حق محمد، على ، فاطمه ،
حسن ، حسين ، و جانشينان آنها - كه صلوات و سلام تو بر آنها باد - تقاضا دارم كه چنان كنى كه تا آنها

مرا در نزد تو شفاعت کنند و تو نیز شفاعت آنان را در حق من بپذیری و مرا ناامید برنگردانی ، ای خدای که معبودی غیر از تو نیست.
و پس از این دعا، نیازها و حاجت‌های خود را از خداوند تبارک و تعالی می خواهی.

نماز روز جمعه هر هفته

قال صفوان بن يحيى : دخل محمد بن علي الحلبي علي ابي عبدالله عليه السلام في يوم الجمعة فقال له : تعلمني افضل ما اضع في هذا اليوم ، فقال عليه السلام : يا محمد ما اعلم ان احدا كان اكبر عند رسول الله صلى الله عليه و آله من فاطمة عليها السلام و لا افضل مما علمها ابوها محمد بن عبدالله ، قال : من اصبح يوم الجمعة فاغتسل و صف قدميه و صلى اربع ركعات مثنى مثنى ، يقرأ في اول ركعة)) الحمد ((و)) الاخلاص ((خمسين مرة و في الثانية)) فاتحة الكتاب ((و)) العاديات ((خمسين مرة ، و في الثالثة)) فاتحة الكتاب ((و)) اذا زلزلت الارض ((خمسين مرة ، و في الرابعة)) فاتحة الكتاب ((و)) اذا جاء نصر الله و الفتح ((خمسين مرة فاذا فرغ منها دعا فقال:

الهي و سيدي من تهايا و تعبا و اعدا و استعد لوفادة الي مخلوق رجاء رفته و فوائده و نائلة و فواضله و جوائزها ؛ فاليك يا الهي كانت تهيتني و تعبتني و اعدادي و استعدادي رجاء رفقك و معروفك و نائلك و جوائزك ؛ فلا تخيبتني من ذلك يا من لا يخيب مسئلة سائل و لا تنقصه عطية نائل ؛ فاني لم آتک بعمل صالح قدمته ، و لا بشفاعة مخلوق رجوته ، اءتقرب اليك بشفاعة محمد و اهل بيته - صلوات الله عليهم اجمعين - اءرجوا عظيم عفوك الذي عفوت به علي الخاطئين عند عكوفهم علي المحارم ، فلم يمنعك طول عكوفهم علي المحارم ، ان عدت عليهم بالمغفرة ، و اءنت سيدي العواد بالخطاء ، اءسئلك بمحمد و آله طاهرين ان تغفر لي ذنبي العظيم فانه لا يغفر ذنبي العظيم الا العظيم ، يا عظيم يا عظيم يا عظيم يا عظيم يا عظيم عظيم⁽¹¹²³⁾

ترجمه : صفوان بن يحيى گفته : محمد بن علي حلبي بر امام صادق عليه السلام در روز جمعه وارد شده گفت : بهترين كاري را كه مي توانم در اين روز انجام دهم ، به من بيايوز.
امام صادق عليه السلام فرمودند: كسي را نزد پيامبر صلى الله عليه و آله عزيزتر و گرامي تر از فاطمه عليها السلام و چيزي را بهتر از آنچه كه به وي آموخت ، نمي يابم:
روز جمعه غسل کرده و دو نماز دو ركعتي بگزار و در ركعت اول آنها يك بار سوره حمد و پنجاه مرتبه سوره قل هو الله احد و در ركعت دوم پس از حمد پنجاه مرتبه سوره و العاديات ، و در ركعت سوم بعد از حمد پنجاه بار سوره اذا زلزلت ، و در ركعت چهارم نيز پس از سوره حمد پنجاه مرتبه سوره اذا جاء نصر الله و الفتح بخوان ، و سپس اين دعا را بخوان:

اي معبود و مولاي من ، هر كس آماده مي شود يا عبا بر دوش مي اندازد يا تدارك مي بيند و مهيا مي شود تا به سوي مخلوقی ، به اميد عطا، فايده ، منفعت ، كرم و احسانش برود؛ ولي بارخدايا، آماده شدن من ، عبا بر تن كردنم ، تدارك دیدنم و مهياشدنم به اميد عطا، نيكي ، دستگيري ، و جوايز توست ؛ پس مرا از اينها محروم مگردان اي كسي كه درخواست كننده را در اجابت خواسته اش نااميد نمي كني و عطاى گيرنده را كم نمي گذاري ، بلكه به شفاعت محمد صلى الله عليه و آله و اهل بيت او - كه درود بر همه آنان باد - به تو نزديكي مي جويم و اميد عفوي بزرگ را دارم ، همان عفو بزرگي كه بر خطاكاران به هنگامی كه بر گناهان اصرار مي ورزند ارزاني مي كني و پافشاري آنان بر معصيت تو را از اينكه آنان را بيامرزي باز نمي دارد، و تو اي آفای من ، با نعمت و لطف به آنان روي مي آوري ؛ ولي اي مولا، بازگشت من به خطاها و گناهان است ، پس به حق محمد صلى الله عليه و آله و خاندان پاك او از تو مي خواهم گناه عظيم مرا ببخشايي كه گناه بزرگ مرا جز بزرگ نمي بخشايد، اي بزرگ ، اي بزرگ ، اي بزرگ ، اي بزرگ ، اي بزرگ ، اي بزرگ!

4- ساير نمازهاي حضرت فاطمه عليها السلام

نماز شبهاي چهارشنبه

قالت فاطمة عليها السلام : علمني رسول الله صلى الله عليه و آله صلاة ليلة الاربعاء فقال : من صلى

ست رکعات یقراء فی کل رکعة)) الحمد ((و (قل اللهم ملك الملك تؤتى الملك من تشاء و تنزع الملك ممن تشاء، و تعز من تشاء و تذلل من تشاء، بيدك الخير، انك على كل شىء قدير تولج الليل فى النهار و تولج النهار فى الليل ، و تخرج الحى من الميت ، و تخرج الميت من الحى ، و ترزق من تشاء بغير حساب⁽¹¹²⁴⁾) ، فاذا فرغ من صلاته قال : جزى الله محمدا ما هو اءهله ، غفرالله له كل ذنب و اءعطاه من الثواب ما لا يحصى⁽¹¹²⁵⁾

ترجمه : حضرت فاطمه عليها السلام گفت:

رسول خدا صلى الله عليه و آله نمازى را برای شب چهارشنبه به من آموخت و گفت: هر کس شش رکعت نماز بخواند و در هر رکعتی پس از سوره حمد، دو آیه (قل اللهم مالك الملك⁽¹¹²⁶⁾ ...) و (ترزق من تشاء بغير حساب)⁽¹¹²⁷⁾ را بخواند، و هنگامی که از نماز فارغ شد بگوید: جزى الله محمدا ما هو اءهله - یعنی خداوند محمد صلى الله عليه و آله را به چیزهایی که شایسته اوست جزای خیر دهد - خداوند گناهان او را می بخشد و آنقدر ثواب به او عطا می کند که قابل شمارش نباشد.

نماز آخر شبهای شنبه از ماه رمضان
قال الشيخ المفيد⁽¹¹²⁸⁾: صلاة فاطمة عليها السلام عشرين ركعة فى آخر ليلة السبت من شهر رمضان⁽¹¹²⁹⁾

ترجمه : شیخ مفید رحمه الله گوید:

نماز حضرت فاطمه عليها السلام برای آخر شبهای شنبه از ماه رمضان ، بیست رکعت بوده است.

- 5 نماز توسل و استغاثه به حضرت فاطمه عليها السلام

نماز اول

حسن بن فضل طبرسی گوید: به هنگام حاجت و نیاز به حضرت فاطمه عليها السلام متوسل شوید، برای توسل به حضرتش دو رکعت نماز به جای آورید و پس از سلام سجده کرده صد مرتبه بگویید: یا فاطمة ، و سپس سمت راست صورت را بر زمین بگذارید و صد مرتبه یا فاطمه بگویید و بعد از آن ، سمت چپ صورت را بر زمین گذاشته صد مرتبه دیگر یا فاطمه می گویند و پس از آن این دعا را می خوانید:
یا أمنا من كل شىء ، و كل شىء منک خائف حذر، و اءساءلك باءمنك من كل شىء و خوف كل شىء منک : اءن تصلى على محمد و آل محمد، و اءن تعطینى اءمانا لئفسى و اءهلى و مالى و ولدى حتى لا اءخاف اءحدا، و لا اءحذر من شىء اءبدا، انك على كل شىء قدير⁽¹¹³⁰⁾

نماز دوم

سید بن طاووس گوید: مفضل بن عمر از امام صادق علیه السلام روایت کرده : به هنگام حاجت و بروز مشکلات به فاطمه عليها السلام متوسل شوید و ابتدا دو رکعت نماز به جای آورید و پس از سلام سه مرتبه تکبیر بگویید و بعد از آن تسبیح حضرت فاطمه را به جای آورده سپس سجده کرده صد مرتبه بگویید: یا مولاتى فاطمة اءغیثینى ، و سپس سمت راست صورت خود را بر زمین بگذارید و صد مرتبه مثل آن را گفته و بعد سمت چپ صورت را بر زمین بگذارید و همان را می گویند و سپس سجده نموده همان ذکر را صد و ده مرتبه دیگر بر زبان می آورید و پس از آن حاجتهای خود را از خداوند طلب می کنید⁽¹¹³¹⁾ .

فصل پنجم

آشنایی با تسبیح حضرت فاطمه عليها السلام و اقسام آن
تسبیح از دیدگاه ائمه طاهرين عليهم السلام عبارت از ذکرى است که در همه حال و همراه با هر کارى می توان را را زمزمه کرد و به وسیله آن به خداوند متعال تقرب جست ، زیرا نه محتاج مقدمات است و نه آداب ویژه ای می طلبد . فاطمه زهرا عليها السلام جزء نادر کسانی است که به سبب اطلاع از موضع قرآن درباره تسبیح و شناخت عظمت مقام خداوندی ، لحظه ای از یاد خدا غافل نبود، و لذا در هر حال و ضمن هر کار، خداوند متعال را به وسیله ذکرهایی که در این فصل و فصل بعد فهرست کرده ایم ، تسبیح و تمجید می نمود.

حضرت امام محمدباقر علیه السلام درباره تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می فرماید: خداوند متعال به چیزی از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام نشده است ، همانا اگر چیزی بافضیلت تر و برتر از آن وجود داشت ، رسول خدا آن را به دخترش تعلیم می نمود(1132) .
و امام صادق علیه السلام در این باره فرماید:
هر کس خداوند را به وسیله تسبیح حضرت زهرا علیها السلام مورد ستایش قرار دهد، همانا خداوند را به ذکر کثیر - برترین ذکر - یاد نموده است(1133) .
و هم ایشان فرمایند:
ما فرزندانمان را به تسبیح حضرت زهرا علیها السلام فرمان می دهیم ، همان طور که آنها را به نماز فرا می خوانیم(1134) .

ذکر برخی تسبیحات که حضرت فاطمه علیها السلام به وسیله آنها با خداوند راز و نیاز می نمود:
1- تسبیحی که ابتدایش عبارت سبحان ذی الجلال البادخ العظیم است(1135) .
2- تسبیحی که ابتدایش عبارت سبحان من استنار بالحوول و القوة است(1136) .
3- تسبیحی که ابتدایش عبارت سبحان من تواضع کل شیء لعظمة است(1137) .
4- تسبیحی که ابتدایش عبارت سبحان من یعلم جوارح القلوب است(1138) .
5- تسبیحی که مشهورترین و رایج ترین تسبیحات آن حضرت است که در آن ذکرهای الله اکبر (سی و چهار مرتبه) و سبحان الله (سی و سه مرتبه) و الحمد لله (سی و سه مرتبه) گفته می شود(1139) .
تذکر: هر يك از این اقسام را تفصیل و توضیحاتی است که منابع ذکر شده در پاورقی حاوی آنها می باشد. و نیز توضیحات شافی را در کتابی که به نام() تحقیقی در تسبیح و تسبیحات حضرت فاطمه علیها السلام ((نوشته ایم آورده و در هر مورد بحثهای مستندی ارائه نموده ایم . و جهت مزید اطلاع خوانندگان گرامی ، آن را به عنوان ضمیمه پنجم همین کتاب آورده ایم که امید است مورد استفاده قرار گیرد.

فصل ششم

آشنایی با برخی حرزها و تعویذهای حضرت فاطمه علیها السلام

انسان همیشه در معرض هجوم شیاطین قرار دارد و همواره توسط نفس اماره خویش تهدید می شود، یکی از راههای مقابله با این دو پدیده اغواگر و گمراه کننده ، به یاد خداوند بودن ، پناه بردن به او، و استغاثه به درگاه بی بدیل باری تعالی است.
فاطمه صدیقه علیها السلام با حرزها و تعویذهایی که برخی از آنها را در این فصل ملاحظه می کنید، در هر فراغتی که پیش می آمده ، به وسیله این حرزها و تعویذها، به ریسمان محکم الهی چنگ می زده و از او برای سلامت و سعادت خود طلب مساعدت و یاری می نموده است.

- 1- حرز مشهور حضرت فاطمه زهرا علیها السلام
بسم الله الرحمن الرحيم يا حى يا قيوم ، برحمتك استغيث فاءغثنى ، و لا تكلنى الى نفس طرفة عين اءبدا، و اءصلح لى شاءنى كله(1140)
- 2- حرز دیگر
بسم الله الرحمن الرحيم يا حى يا قيوم ، برحمتك استغيث فاءغثنى اللهم زحزحنى عن النار، و اءدخلى الجنة ، و اءلحقنى باءبى محمد صلى الله عليه و آله(1141)
- 3- حرز دیگر
بسم الله الرحمن الرحيم يا رب الاولين و الاخرين ، و يا خير الاولين و الاخرين ، و يا ذوالقوة المتين ، و يا راحم المساكين ، يا اءرحم الراحمين(1142)
- 4- حرز دیگر
بسم الله الرحمن الرحيم اللهم انى استهديك لارشاد اءمرى ، و اءعوذ بك من شر نفسى ، اللهم عملت سوءا و ظلمت نفسى ، فاغفرلى انه لا يغير الذنوب الا اءنت(1143)
- 5- حرز دیگر
اسئلك اللهم اءن تصلى على محمد و آل محمد، و اءن تعطبنى من الخير ما سئلوا، و اءن تعيذنى من شر ما استعاذو. و اءسئلك من الخير كله عاجله و آجله ، ما علمت منه و ما لم اءعلم ، و اءعوذ بك يا رب من همزات الشياطين ، و اءعوذ بك رب اءن يحضرون(1144)
- 6- حرز دیگر

رب استجیرک من النار فاءجرنی ، رب اعود بک من النار فاءعدنی ، افرغ الیک من النار فاءبعدنی ، رب استرحمک مکروبا فارحمنی ، رب استغفرک لما جهلت فاغفر لی ، قد ابرزنی الدعاء للحاجة الیک فلانؤ یسنی ، یا کریم ذاللاء و الاحسان و التجاوز⁽¹¹⁴⁵⁾ و حرزها و تعویذها دیگری که برای پرهیز از تطویل ذکر آنها را ترک می کنیم.

فصل هفتم

آشنایی با برخی دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام

- 1- دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام برای روزهای هفته (هفت مورد)⁽¹¹⁴⁶⁾
 - 2- دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام در تعقیب نمازهای پنج گانه (پنج مورد)⁽¹¹⁴⁷⁾
 - 3- دعای آن حضرت برای کسب خلیات نیکو و شایسته⁽¹¹⁴⁸⁾
 - 4- دعای آن حضرت برای برآورده شدن حاجات⁽¹¹⁴⁹⁾
 - 5- دعای آن حضرت برای آسان شدن کارها و پرداخت دیون⁽¹¹⁵⁰⁾
 - 6- دعای آن حضرت برای هنگام خواب⁽¹¹⁵¹⁾
 - 7- دعای آن حضرت برای هنگام رؤیت هلال ماه رمضان⁽¹¹⁵²⁾
 - 8- دعای آن حضرت برای رفع تب⁽¹¹⁵³⁾
 - 9- دعای آن حضرت برای کسب مکارم اخلاق⁽¹¹⁵⁴⁾
 - 10- دعای آن حضرت برای دفع خوابهای پریشان⁽¹¹⁵⁵⁾
 - 11- دعای آن حضرت برای رهایی از آفات و هلاکات⁽¹¹⁵⁶⁾
 - 12- دعای آن حضرت برای رفع بی خوابی⁽¹¹⁵⁷⁾
 - 13- دعای آن حضرت در روزهای جمعه ، روز عرفه و عید فطر⁽¹¹⁵⁸⁾
 - 14- دعای دیگر آن حضرت برای برآورده شدن حاجات⁽¹¹⁵⁹⁾
 - 15- بحارالانوار، ج 92 ص 196، به نقل از دعوات راوندی.
 - 16- دعای حضرت فاطمه برای شیعیان و دوستدارانش⁽¹¹⁶⁰⁾
 - 17- دعای حضرت فاطمه برای مطالبه روزی از خداوند متعال⁽¹¹⁶¹⁾
 - 18- دعای نور که آن حضرت به سلمان تعلیم فرمود⁽¹¹⁶²⁾
 - 19- دعای نائمین⁽¹¹⁶³⁾
 - 20- دعای هنگام احتضار⁽¹¹⁶⁴⁾
 - 21- آخرین دعا و راز و نیاز آن حضرت قبل از رحلت⁽¹¹⁶⁵⁾ .
- لازم به یادآوری است که مشروح این ادعیه و اذکار و حرزها را در ضمائم ششم ، هفتم و هشتم همین کتاب خواهید یافت.

مصادر و منابع تحقیق و تعلیق

- 1- اتحاف السائل : مناوی (1035 ه)
- 2- احتجاج : طبرسی
- 3- احیاء علوم الدین : غزالی (505 ه)
- 4- اخبار اصفهان : ابونعیم اصفهان (430 ه)
- 5- اخبار فاطمه : ابوعلی صولی
- 6- اختصاص : شیخ مفید (413 ه)
- 7- ادعیه و اذکار حضرت فاطمه علیها السلام : محمد روحانی علی آبادی
- 8- ارشادالقلوب دیلمی (ق 5 و 6 ه)
- 9- استبصار: شیخ طوسی (460 ه)
- 10- استیعاب : ابن عبدالبر (463 ه)
- 11- اسدالغایة : ابن اثیر جزری (606 ه)
- 12- اسرار و آثار تسبیح حضرت زهرا علیها السلام : علیرضا رجالی تهرانی
- 13- اصابه : ابن حجر عسقلانی (852 ه)

- 14- اعلام الدين
15- اقبال الاعمال : سيد بن طاووس (664 هـ)
16- اقتصاد: شيخ طوسى (460 هـ)
17- امالى ابوالفضل شيبانى
18- امالى شجرى (ق 4 هـ)
19- امالى شيخ طوسى (460 هـ)
20- امالى شيخ مفيد (413 هـ)
21- امالى صدوق (381 هـ)
22- الامامة و السياسة : ابن فتيه دينورى (276 هـ)
23- انتصار: سيد مرتضى (436 هـ)
24- انساب الاشراف : بلاذرى (276 هـ)
25- ايضاح الفوائد: سيد بن طاووس (664 هـ)
26- الايقاظ من الهجعة : شيخ حر عاملى (1104 هـ)
27- باقيات الصالحات : شيخ عباس قمى
28- بحار الانوار : علامه مجلسى (1110 هـ)
29- البداية و النهاية : ابن كثير (774 هـ)
30- بشارة المصطفى : ابو جعفر طبرى (ق 4 و 5 هـ)
31- بلد الامين : شيخ بهانى (1031 هـ)
32- تاريخ الاسلام : ذهبى (748 هـ)
33- تاريخ الخميس : حلى (1044 هـ)
34- تاريخ بغداد: خطيب بغدادى (463 هـ)
35- تاريخ دمشق : ابن عساكر (573 هـ)
36- تاءويل الايات الظاهرة : سيد شرف الدين حسينى (بعد 950 هـ)
37- تحفة العقول : ابن شعبه حرانى (ق 4 هـ)
38- تحفة الاشراف : ابن زكى
39- التدوين : رافعى فزوينى (ق 5 و 6 هـ)
40- تذكرة الخواص : ابن جوزى (597 هـ)
41- الترغيب و الترهيب : ابن المنذر
42- تسبيحات حضرت فاطمه عليها السلام : محمد روحانى على آبادى
43- تفسير ابن كثير (774 هـ)
44- تفسير ابوالفتوح رازى قبل 588 هـ)
45- تفسير الدر المنثور: سيوطى (911 هـ)
46- تفسير برهان : سيد هاشم بحرانى (1107 هـ)
47- تفسير بغوى (516 هـ)
48- تفسير صافى : فيض كاشانى
49- تفسير طبرى (310 هـ)
50- تفسير عياشى (ح 320 هـ)
51- تفسير فرات كوفى (330 هـ)
52- تفسير قمى : على بن ابراهيم (ق 3 هـ)
53- تفسير كنز الدقائق : شيخ محمد بن محمد رضا قمى (ق 12 هـ)
54- تفسير لاهيجى
55- تفسير نورالثقلين : حوىزى
56- تقريب المعارف : ابوالصلاح حلبى (بعد 374 هـ)
57- توحيد: شيخ صدوق (381 هـ)
58- تهذيب التهذيب : ابن حجر عسقلانى (852 هـ)
59- تهذيب : شيخ طوسى (460 هـ)
60- الثاقب فى المناقب : ابن حمزه طوسى (585 هـ)
61- ثواب الاعمال : شيخ صدوق (381 هـ)
62- جلاء العيون : علامه مجلسى (1110 هـ)
63- جمال الاسبوع : سيد بن طاووس (664 هـ)
64- جمع الجوامع : سيوطى (911 هـ)
65- حلية الاولياء: ابونعيم اصفهانى (430 هـ)
66- الخرائج و الجرائح : قطب الدين راوندى (573 هـ)

- 67- خصائص نسائي (303 هـ)
68- خصال : شيخ صدوق (381 هـ)
69- دستور معالم الحكم : قاضي قضاى (454 هـ)
70- دعائم الاسلام : قاضى نعمان مغربى (363 هـ)
71- دعوات : قطب الدين راوندى (573 هـ)
72- دلائل الامامة : ابو جعفر طبرى (ق 4 و 5 هـ)
73- الدمعة الساكبة : محقق بهبهانى
74- ذخائر العقبي : محب الدين طبرى (694 هـ)
75- الذرية الطاهرة : دولابى (310 هـ)
76- ربيع الابرار: زمخشري
77- روضة الواعظين : ابن فتال نيشابورى (508 هـ)
78- زوائد مسند بزاز
79- سرائر: ابن ادريس حلى
80- سنن ابن ماجه قزوينى (273 هـ)
81- سنن ابوداود سجستانى
82- سنن بيهقى (428 هـ)
83- سنن ترمذى (279 هـ)
84- سنن نسائي (303 هـ)
85- سر اعلام النبلاء: ذهبى (748 هـ)
86- شرايع الاسلام : محقق حلى
87- شرح الاخبار: قاضى نعمان مغربى (363 هـ)
88- شرح نهج البلاغه : ابن ابى الحديد (655 هـ)
89- صحيح ابن حبان (354 هـ)
90- صحيح بخارى (256 هـ)
91- صحيح مسلم (261 هـ)
92- صحيفة الرضا عليه السلام : على بن موسى عليهما السلام (203 هـ)
93- صحيفة الزهراء عليهما السلام : جواد قيومى اصفهانى
94- صفة الصفوة ، ابن جوزى (597 هـ)
95- صواعق المحرقة : ابن حجر هيثمى
96- طبقات الكبرى : ابن سعد كاتب (230 هـ)
97- الطرائف : سيد بن طاووس (664 هـ)
98- عدة الداعى
99- علل الشرايع : شيخ صدوق (381 هـ)
100- عمل اليوم و الليلة : ابن السنى
101- عوالى اللئالى : ابن ابى جمهور، محمد بن على احسانى (940 هـ)
102- عيون اخبار الرضا عليه السلام : شيخ صدوق (381 هـ)
103- عيون المعجزات : ابن عبدالوهاب (بعد 447 هـ)
104- غاية المرام : سيدهاشم بحرانى (1107 هـ)
105- غررالحكم : امدى (ق 5 و 6 هـ)
106- فرائد السمطين : حموينى (722 هـ)
107- فردوس : ابن شيرويه ديلمى (509 هـ)
108- فضائل الاشهر الثلاثة : شيخ صدوق (381 هـ)
109- فضائل العشرة : ابوالسعادات
110- فقه الرضا عليه السلام : شلمغانى (322 هـ)
111- فلاح السائل : سيد رضى الدين طاووس (664 هـ)
112- فيض القدير: مناوى (1035 هـ)
113- كافى : محمد بن يعقوب كلينى (328 هـ)
114- الكامل : ابن عدى (363 هـ)
115- كامل الزيارات : ابن قولويه
116- كامل بهائى : شيخ بهاءالدين عاملى
117- كتاب الادب : عباس عنبرى
118- كتاب المعراج : شيخ صدوق (381 هـ)
119- كشف الغمة : محقق اربلى (694 هـ)

- 120 كشف اليقين : علامه حلى (726 هـ)
- 121 كفاية الطالب : گنجى شافعى (658 هـ)
- 122 كنز العمال : ابن متقى هندی
- 123 كنز جامع الفوائد: سيدعلى نجفى (بعد 950 هـ)
- 124 لسان الميزان : ابن حجر عسقلانى (852 هـ)
- 125 اللمعة البيضاء فى شرح خطبة الزهراء عليها السلام : حاج محمدعلى بن احمد قراچه داغى اونسارى (وفات : بعد 1306 هـ)
- 126 مبسوط: شيخ طوسى (460 هـ)
- 127 مجمع البيان : ابوعلی طبرسى (520 هـ)
- 128 مجمع الزوائد: هيتمى (807 هـ)
- 129 مجموع الغرائب : تقى الدين ابراهيم بن على كفعمى عاملى (905 هـ)
- 130 محاسن : احمد بن محمد بن خالد برفى (274 هـ)
- 131 المختصر: حسن بن سليمان
- 132 محجة البيضاء: ملامحسن فيض كاشانى
- 133 مختصر النافع : محقق حلى
- 134 مختصر تاريخ دمشق : ابن منظور (710 هـ)
- 135 مختلف الشيعة : علامه حلى (726 هـ)
- 136 المدهش
- 137 مدارك الاحكام
- 138 مدينة المعاجز: سيدهاشم بحراني
- 139 مرآت العقول : علامه مجلسى (1110 هـ)
- 140 المراسم : سلار
- 141 مستدرک الوسائل : ميرزا حسين نوري
- 142 مستدرک حاكم نيشابوري (405 هـ)
- 143 مسند احمد بن حنبل (241 هـ)
- 144 مسند حميدى
- 145 مسند طياليسى (259 هـ)
- 146 مسند عبد بن حميد
- 147 مسند على بن ابى طالب عليه السلام : سيوطى (911 هـ)
- 148 مسند فاطمة الزهراء عليها السلام : سيوطى 911 هـ)
- 149 مشكاة المصابيح : خطيب تبريزى
- 150 مشكل الآثار: طحاوى (321 هـ)
- 151 مصابيح السنة : بغوى (516 هـ)
- 152 مصباح الانوار: شيخ هاشم بن محمد (ق 6 هـ)
- 153 مصباح المبتدى
- 154 مصباح المتهدج: شيخ طوسى (460 هـ)
- 155 مصنف ابن ابى شيبه (235 هـ)
- 156 مصنف عبدالرزاق صنعانى (211 هـ)
- 157 معالم التنزيل : بغوى (516 هـ)
- 158 معالم الزلفى : سيدهاشم بحراني (1107 هـ)
- 159 معانى الاخبار: شيخ صدوق (381 هـ)
- 160 مفتاح الفلاح : شيخ بهائى
- 161 مقتل الحسين : خطيب خوارزمى (568 هـ)
- 162 المعجم الكبير: طبرانى (360 هـ)
- 163 مقنعه : شيخ مفيد (413 هـ)
- 164 مكارم الاخلاق
- 165 مناقب ابن شهر آشوب (588 هـ)
- 166 مناقب ابن مغازلى (483 هـ)
- 167 مناقب اميرالمؤمنين : ابن سليمان صنعانى كوفى (ق 3 هـ)
- 168 منتقى الجمال : شيخ حسن بن شهشيانى
- 169 من لا يحضره الفقيه : شيخ صدوق (381 هـ)
- 170 موارد الظمان : نورالدين على بن ابى بكر هيتمى (807 هـ)
- 171 الموجز الحاوى

- 172 موضح اوهام الجمع و التفريق : خطيب خوارزمي بغدادی (463 هـ)
- 173 مولد فاطمة : شيخ صدوق (381 هـ)
- 174 مهج الدعوات : سيد بن طاووس (664 هـ)
- 175 ميزان الاعتدال : ذهبي (748 هـ)
- 176 نزهة المجالس : صفوري (بعد 884 هـ)
- 177 نزهة الناظر : حلواني
- 178 نفحات اللاهوت : محقق کرکی (937 هـ)
- 179 نمازهای حضرت فاطمه عليها السلام : محمد روحانی علی آبادی
- 180 نهایه : شيخ طوسی (460 هـ)
- 181 نهج البلاغه : سيد رضی (406 هـ)
- 182 وسائل الشیعه : شيخ حر عاملی (1104 هـ)
- 183 الوسيلة الی نیل الفضيلة : ابن حمزه
- 184 وفاة فاطمة الزهراء: بلادی بحرانی
- 185 هداية الامة : شيخ حر عاملی (1104 هـ).

ضمیمه پنجم : تسبیحات حضرت فاطمه عليها السلام

نگارنده کتابی به نام)) پژوهشی درباره تسبیح و تسبیحات حضرت فاطمه عليها السلام ((نگاشته که بخش سوم آن کتاب تماما درباره تسبیحات آن حضرت می باشد، و چون هر آنچه لازم بوده که گفته شود، در این بخش از کتاب مذکور یادآور شده ام لذا آن را عینا در اینجا می آورم.

فصل اول

آیا تسبیح حضرت فاطمه عليها السلام برترین ذکر است ؟

درباره برترین ذکر و اینکه در میان اذکار رایج ، کدام يك از آنها افضل و برتر می باشد، روایات و احادیث

فراوانی وجود دارد و به چند گروه تقسیم می شود:

گروه اول : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه مجموع تسبیحات اربعه یعنی سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر برترین ذکر می باشد.

روایات این گروه فراوان بوده و از طریق شیعه و اهل سنت ، متفقا نقل شده اند(1166) .

گروه دوم : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه ذکر لا حول و لا قوة الا بالله العظیم برترین و بالاترین ذکر است.

این گروه روایات نیز، هم از طریق شیعه نقل شده اند و هم از طریق اهل سنت(1167) .

گروه سوم : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه ذکر لا اله الا الله برترین و بالاترین ذکر است.

روایات این گروه نیز فراوان بوده و از طریق شیعه و اهل سنت نقل شده اند(1168) .

گروه چهارم : روایاتی که تصریح و تاءکید دارند که ذکر الحمد لله به تنهایی ، برترین و بالاترین اذکار است . (1169)

گروه پنجم : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه ذکر الله اکبر برترین ذکر است(1170) .

گروه ششم : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه ذکر صلوات بر پیامبر و خاندان ایشان برترین ذکر است(1171) .

گروه هفتم : روایاتی که تصریح دارند بر اینکه ذکر تسبیح فاطمه زهرا عليها السلام برترین و بالاترین ذکر است.

و ...

نگارنده معتقد است هر يك از اقسام یادشده از آن جهت که ذکر خداوند متعال هستند دارای فضیلت می باشند، البته تسبیحات اربعه به دلیل اینکه دربردارنده چهار ذکر مهم و نیز به آن توصیه شده ، نسبت به سایر اقسام ذکر دارای نوعی برتری است خصوصا آنکه روایات تصریح کننده بر برتری تسبیحات اربعه از جهت تعداد بیشتر و از جهت قوت سند و متن قابل توجه تر می باشند. اما تاءکید شیعه بر افضل بودن تسبیح حضرت فاطمه عليها السلام - در حالی که يك ذکر نیز نسبت به تسبیحات اربعه کمتر دارد - دلیل دیگری دارد و آن این است که این تسبیح منسوب به دختر گرامی پیامبر یعنی حضرت فاطمه عليها السلام

می باشد و آن حضرت تا آخرین لحظات حیات بر انجام آن مداومت داشته در هیچ حال آن را ترك نمی کرده است.

برترین ذکر در کلام امام محمد باقر علیه السلام

امام باقر علیه السلام فرماید:

ما عبد الله بشئٍ ء اءفضل من تسبيح الزهراء، لو كان شئٍ ء اءفضل منه لنحله رسول الله فاطمة(1172) ترجمه : خداوند متعال به چیزی برتر از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام عبادت نشده است ، همانا اگر چیزی بافضیلت تر و برتر از آن وجود داشت ، رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را به حضرت فاطمه علیها السلام تعلیم می نمود. و در جای دیگر فرماید:

من سبح تسبيح فاطمة الزهراء عليها السلام فقد ذكر الله ذكرا كثيرا(1173) ترجمه : هر کس برای تسبیح خداوند، از تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام استفاده کند، محققا خداوند متعال را ذکر کثیر گفته است - یا بگویند: خداوند را به برترین ذکر یاد نموده است. برترین ذکر در کلام امام جعفر صادق علیه السلام از امام صادق علیه السلام درباره تفسیر آیه (و اذكرو الله ذكرا كثيرا) (1174) سؤال کردند، ایشان فرمود: من سبح فاطمة عليها السلام فقد ذكر الله الذكر الكثير(1175) ترجمه : هر کس خداوند را با تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام ذکر بگوید، ذکر کثیر گفته است. و یونس بن یعقوب گویند: به امام صادق علیه السلام عرض کردم : اگر کسی صد مرتبه سبحان الله بگوید، آیا او از مصادیق کسانی است که ذکر کثیر گفته اند؟ امام علیه السلام فرمود: بله(1176) .

فصل دوم

آثار و ثمرات تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام

آثار تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام در کلام امام باقر علیه السلام امام محمد باقر علیه السلام در این مورد فرماید:

من سبح تسبيح الزهراء ثم استغفر غفر له ، و هى مائة باللسان و اءلف فى الميزان ، و يطرد الشيطان ، و يرضى الرحمن(1177)

ترجمه : هر کس تسبیح حضرت زهرا را به جای آورد و سپس از گناهش استغفار کند، خداوند آن گناه را بر او می بخشد. زیرا تسبیح حضرت زهرا علیها السلام گرچه صد ذکر در زبان است ولی هزار بار ترازوی اعمال انسان را سنگین تر می کند و شیطان را می راند، و خداوند بخشایشگر را خشنود می سازد. نکته بسیار مهمی که تذکر آن را در اینجا ضروری می دانم این است که طبق روایت نقل شده برخی چنین تصور کرده و اظهار نموده اند که علت غفران و بخشش خداوند متعال تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام است بنابراین گفته اند:)) هر کس تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را به جای آورد و در حال تسبیح حضور قلب داشته باشد خداوند متعال گناهان او را می بخشد.)) بنابراین با اندک تاملی معلوم می شود که تسبیح حضرت زهرا علیها السلام در قلب و روح انسان ایجاد آمادگی برای توبه و استغفار کرده ، و خداوند متعال نیز به دلیل استغفار حقیقی شخص ، گناه او را بخشیده است ، نه آنکه تسبیح ، راءسا و مستقلا دلیل غفران و بخشش گناهان باشد زیرا خداوند متعال برای بخشش گناهان سه شرط اساسی قرار داده که عبارتند از:

- 1- معصیت و گناه را ترك کنیم
 - 2- بر گناهان گذشته خود نادم و پشیمان باشیم
 - 3- عزم خود را جزم کنیم که پس از آن ، هرگز مرتکب آن گناه نشویم . حال اگر آن گناه حق انسانی را از بین برده باشد، شرط چهارمی نیز وجود دارد و آن اینکه:
 - 4- حق او به وی بازگردانده شود، و یا از او طلب حلالیت و گذشت نماییم.
- آثار تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام در کلام امام جعفر صادق علیه السلام امام جعفر صادق علیه السلام درباره آثار تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام گویند: من سبح الله فى دبر الفريضة تسبيح فاطمة عليها السلام مائة مرة و اءتبعها ب (لا اله الا الله) مرة ، غفر

له(1178)

ترجمه : هر کس پس از به جای آوردن نماز واجب ، خداوند متعال را به تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام - که مجموعاً صد مرتبه است - مورد تقدیس وئ تحمید قرار دهد و آن را با ذکر لا اله الا الله - يك مرتبه - به اتمام برساند، مورد عفو و آمرزش خداوند قرار می گیرد.
و نیز در جای دیگر فرماید:

من سبح فاطمة عليها السلام قبل اءن ینتی رحلیه ، بعد انصرافه من صلاة الغداة غفر الله له ، و بیداء بالتكبير⁽¹¹⁷⁹⁾

ترجمه : هر که بعد از نماز واجب و قبل از آنکه روی از قبله برگرداند، خداوند متعال را به تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام مورد تقدیس قرار دهد و تسبیح را با الله اکبر آغاز نماید، خداوند او را مورد عفو و بخشش قرار می دهد. سید رضی الدین علی بن طاووس (664 ه) در کتاب فلاح السائل روایت دیگری را از کتاب محمد بن علی بن محبوب ، به نقل از عبدالله بن سنان ، از امام جعفر صادق علیه السلام نقل نموده که آن حضرت فرمود:

من سبح تسبیح فاطمة فی دبر المكتوبة من قبل اءن یبسط رحلیه ، اءوجب الله له الجنة⁽¹¹⁸⁰⁾

ترجمه : هر که پس از اتمام نماز واجب و قبل از (روی برگرداندن از جانب قبله)، آنکه زانوهای خود را از حالت (تشهد) نماز تغییر دهد، خداوند را به تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام تقدیس نماید، خداوند بهشت را بر او واجب می کند - یعنی او را در بهشت جای می دهد.

و قاضی نعمان مغربی (363 ه) در کتاب دعائم الاسلام ، از امام صادق علیه السلام روایت نموده:

من سبح تسبیح فاطمة عليها السلام قبل اءن ینتی رحلیه من صلاة الفریضة غفر له⁽¹¹⁸¹⁾

ترجمه : هر کس پس از اتمام نماز واجب و قبل از آنکه حالت نماز را بر هم زند - در همان حالت نشسته و رو به قبله - تسبیح حضرت فاطمه را به جای آورد گناهان او بخشیده می شود.
همان طور که پیش از این گفتم ، ذکر - هر چه که باشد - راساً نمی تواند موجب بخشش گناهان و ورود در بهشت باشد و به نظر نگارنده چنین امری با مسلمات شریعت همخوانی ندارد زیرا خداوند متعال در قرآن کریم ، برای غفران و بخشش گناهان بندگان ترتیب خاصی معین نموده و در آیات متعدد تصریح کرده است که بعد از تحقق آن امور غفران و بخشش الهی نصیب گناهکاران می گردد.
برخی از این آیات عبارتند از:

من تاب من بعد ظلمه و اءصلح فان الله یتوب علیه ، ان الله غفور رحیم⁽¹¹⁸²⁾

من عمل منکم سوءاً بجهالة ، ثم تاب من بعده ، و اءصلح ، فانه غفور رحیم⁽¹¹⁸³⁾

الذین عملوا السیئات ، ثم تابوا من بعدها، و آمنوا، ان ربك من بعدها لغفور رحیم⁽¹¹⁸⁴⁾

ثم تابوا من بد ذلك و اءصلحوا، ان ربك من بعدها لغفور رحیم⁽¹¹⁸⁵⁾

انی لغفار لمن تاب و آمن و عمل صالحاً ثم اهتدی⁽¹¹⁸⁶⁾

همان گونه که مشاهده می کنید در این آیات دو مرحله خاص برای بخشش گناهان پیش بینی شده است:

1- توبه

2- اصلاح اعمال و افعال

و در صورت تحقق این دو امر است که خداوند متعال گناهان ما را می بخشد، مقام ربوبی خودش در همین آیات بر این ترتیب تأکید و تصریح نموده سپس می فرماید:

(ان ربك من بعدها لغفور رحیم⁽¹¹⁸⁷⁾)

و یا می فرماید:

(انی لغفار لمن تاب و⁽¹¹⁸⁸⁾)...

بنابراین ملاک غفران و چگونگی آن در کلام قرآن مجید کاملاً واضح و مشخص است.

فصل سوم

آموختن تسبیح به کودکان

امام صادق علیه السلام فرماید : انا ناءمر صبیاننا بتسبیح فاطمة الزهرا عليها السلام كما ناءمرهم بالصلاة فالزومه ، فانه ما یلزمه عبد فشفی⁽¹¹⁸⁹⁾

ترجمه : ما به کودکانمان همان طور به ذکر تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام امر می کنیم که به نماز امر می کنیم.

فصل چهارم

زنان و تسبیح

حدیث پیامبر
رسول خدا به زنان مهاجر فرمودند:
عليكن بالتسبيح و التهليل و التقديس ، و لا تغفلن فتنسين الرحمة ، و اءعقدن بالانامل ، فانهن مسئولات
مستنطقات(1190)

ترجمه : بر شما باد اذکار تسبیح و تهلیل و تقدیس و از آن غفلت نکنید تا رحمت شما را فرا گیرد و با
انگشتان آنها را شمارش کنید که مورد سؤال واقع می شوید و باید پاسخگوی آن باشید.
سخن امام باقر علیه السلام
امام محمدباقر علیه السلام فرماید:
اذا سبحت المراءة عقدت على الانامل لانهن مسئولات(1191)

ترجمه : هرگاه زنی به تسبیح خداوند مشغول شد آنها را به وسیله انگشتان خود شمارش کند، زیرا درباره
کم و زیاد و تعداد آنها مسئول می باشد.

فصل پنجم

وسيله شمارش اذکار و تسبیحات

قدر متیقن از مجموعه روایات این باب آن است که حضرت فاطمه علیها السلام در ابتدا به وسیله گره هایی
که بر نخى پشمینه زده بود تعداد اذکار را شمارش می نمود، و بعد از شهادت حمزه سیدالشهداء، از تربت
آن حضرت دانه هایی ساخته و با نخى به یکدیگر متصل نموده ، شمارش اذکار را بدان وسیله انجام می
داده است . پس از شهادت جانشوز امام حسین علیه السلام دوستداران آن حضرت ، برای اظهار محبت
خود به آن بزرگ مرد تاریخ بشریت ، وسیله شمارش اذکار را از تربت آن حضرت ساختند.
احادیث امام صادق علیه السلام
امام جعفر صادق علیه السلام در این مورد فرماید:

من سبى بسبحة من طيق قبر الحسين عليه السلام تسبيحة ، كتب الله اربعمائة حسنة ، و محى عن
اربع مائة سيئة ، و قبضت له اربعمائة حجة ، و رفع له اربعمائة درجة ؛ ثم قال : و تكون السبحة بخيوط
زرق ، اربعا و ثلاثين خزة ، و هى سبحة مولاتنا فاطمة الزهراء عليها السلام ، لما قتل حمزة عليه السلام
عملت من طين قبرة سبحة تسبى بها بعد كل صلاة(1192)

ترجمه : هر که تسبیح را به وسیله آنچه که از تربت امام حسین علیه السلام ساخته شمارش کند،
خداوند چهارصد حسنه برای او ثبت می کند و چهارصد گناه از او می بخشد و چهارصد حاجت او را برآورده
می سازد و درجات او را چهارصد مرتبه بالا می برد. سپس امام علیه السلام می فرماید:
تسبیح در ابتدا تابیده شده از رشته ای پشم بود که حضرت فاطمه علیها السلام گره هایی در آن زده بود
ولی هنگامی که عموی پیامبر حمزه بن عبدالمطلب به شهادت رسید آن حضرت از تربت آن شهید
تسبیحی ساخت.

سخن امام کاظم علیه السلام

امام موسی کاظم علیه السلام فرماید:

لا يستغنى شيعتنا عن اربع : خمره يصى عليها ، و خاتم يتختم به ، و سواك يستاك به ، و سبحة من
طين قبر الحسين عليه السلام فيها ثلاث و ثلاثون حبة متى قبلها ، فذكر الله ، كتب له بكل حبة اربعون
حسنة ، و اذا قلبها ساهيا يعيبت بها ، كتب له عشرون حسنة(1193)

ترجمه : شیعه ما از چهار چیز بی نیاز می باشد:

سجاده ای که در آن نماز بگذارد، انگشتری که در دست کند، مسواکی که با آن به نظافت دندانها پردازد، و
تسبیحی که از تربت امام حسین علیه السلام ساخته باشد و در آن سی و سه دانه باشد، پس اگر با آن
ذکر بگوید برای هر دانه اش چهل حسنه نوشته می شود و اگر ذکر نگوید و آن را فقط بگرداند، برای او
بیست حسنه نوشته می شود.

سخن صاحب الامر حجة بن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف

ملاحسن فیض کاشانی می گوید:

ففى التهذيب بسند صحيح عن صاحب الامر:

(اين السبحة من التربة الحسينية) افضل شىء يسبى به ، و اءن المسبى بها ينسى التسبيح و يدبر
السبحة فيكتب له ذلك التسبيح(1194)

ترجمه : در کتاب تهذیب تاءلیف شیخ طوسی (460 هـ) ، به سند صحیح از حضرت بقیة الله الاعظم روایت
شده:

تسبیحی که دانه های آن از تربت امام حسین علیه السلام باشد، بهترین وسیله ای است که می توان اذکار را با آن شمارش کرد زیرا کسی که آن را در دست داشته باشد، حتی اگر ذکر تسبیح را فراموش کند و آن را در دستانش بچرخاند، ثواب تسبیح برای او نوشته می شود.

فصل ششم

تسبیحات حضرت فاطمه علیها السلام

برخی از تسبیحات منسوب به حضرت فاطمه علیها السلام در این فصل گرچه به سند صحیح و معتبر روایت نشده اند و به لحاظ فنی ، درباره صحت انتساب آنها به حضرت فاطمه علیها السلام تردید وجود ندارد، ولی با توجه به محتوا و مضامین عالی آنها - نه به عنوان تسبیح حضرت زهرا علیها السلام ، بلکه به عنوان ذکری از اذکار خداوند متعال که می تواند یاد خداوند را در دلها زنده کند - به جای آوردن آنها را، در هر حال و موقعیتی که مقدور بود، توصیه می کنم.

تسبیح اول

ابوسعید مدائنی از اصحاب امام صادق علیه السلام گوید: نزد امام جعفر صادق علیه السلام رفته و از آن حضرت خواستم تا ((تسبیح حضرت فاطمه و علی علیهما السلام)) را به من بیاموزد، امام فرمود: آن تسبیح عبارت است از:

سبحان ذی الجلال الباذخ العظیم ، سبحان ذی العز الشامخ المنیف ؛ سبحان ذی الملك الفخر القديم ؛ سبحان ذی البهجة و الجمال ؛ سبحان من تردی بالنور و الوقار؛ سبحان من یری اثر النمل فی الصفا و وقع الطیر فی الهواء⁽¹¹⁹⁵⁾

ترجمه : پاک و منزّه است خداوندی که جلال و بزرگی از آن اوست ؛ پاک و منزّه است خداوندی که عزت و سربلندی و سرافرازی از آن اوست ؛ پاک و منزّه است خداوندی که بهجت و جمال و زیبایی از آن اوست ؛ پاک و منزّه است آنکه نور و وقار تعلق به او دارد؛ پاک و منزّه است آنکه ردپای مورچه را روی سنگ صاف ، و گذر پرنده را در آسمان بیکران می بیند و همه چیز در محضر و منظر او قرار دارد.

تسبیح دوم

این تسبیح جزء اذکاری است که روایت شده حضرت فاطمه علیها السلام در روزهای سوم هر ماه به جای می آورده است:

سبحان من استنار بالحول و القوة ؛ سبحان من احتجب فی سبع سماوات فلا عین تراه ؛ سبحان من اءذل الخلائق بالموت ؛ و اعز نفسه بالحياة ؛ سبحان من یبقی و یفنی کل شیء سواه ؛ سبحان من استخلص الحمد لنفسه و ارتضاه ؛ سبحان الحی العلیم ؛ سبحان الحلیم الکریم ؛ سبحان الملك القدوس ، سبحان العلی العظیم ؛ سبحان الله و بحمده⁽¹¹⁹⁶⁾

ترجمه : پاک و منزّه است کسی که با نیرو و قوت خویش جهان را منور ساخت ؛ پاک و منزّه است کسی که در آسمانهای هفتگانه مستور شده و چشمی قدرت دیدار او را ندارد؛ پاک و منزّه است کسی که بندگان را با مرگ ذلیل ساخت و خود را با زندگی جاویدش عزت بخشید؛ پاک و منزّه است کسی که باقی می ماند و هر آنچه غیر اوست فانی می گردد؛ پاک و منزّه است کسی که حمد و ستایش مخصوص اوست و از آن راضی و خشنود می گردد، پاک و منزّه است خداوند زنده دانا به همه اسرار؛ پاک و منزّه است کسی که مالک همه چیز و مقدس است ؛ پاک و منزّه است خداوندی که برتر و بزرگتر از هر چیز می باشد؛ و حمد و ستایش فقط مخصوص اوست.

تسبیح سوم

سبحان ذی العز الشامخ المنیف ، سبحان ذی الجلال الباذخ العظیم ؛ سبحان ذی الملك الفخر القديم . و الحمد لله الذی بنعمته بلغت ما بلغت من العلم به ، و العمل له ، و الرغبة الیه ، و الطاعة لامره . الحمد لله الذی لم یجعلنی جاحدا لشیء من کتابه ، و لا متحیرا فی شیء من امره . و الحمد لله الذی هدانی الی دینه ، و لم یجعلنی اءعبدا شیئا غیره⁽¹¹⁹⁷⁾

ترجمه : پاک و منزّه است خداوندی که عزت و سربلندی و سرافرازی از آن اوست ؛ پاک و منزّه است خداوندی که جلال و بزرگی از آن اوست ؛ پاک و منزّه است خداوندی که فرمانروایی بزرگ و دیرینه از آن اوست . حمد و سپاس برای خداوندی که به سبب نعمتهای بیکرانش علم پیدا کرده کردم ، به آنها عمل کردم ، و به سوی او رغبت نمودم ، و امر او را اطاعت کردم . حمد و سپاس برای خداوندی است که مرا از مخالفت با آنچه که در کتابش به آن فرمان داده بازداشت ، و در هیچ امر خود متحیر و سرگردانم نساخت .

و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا به سوی دینش هدایت کرد و از عبادت و پرستش
غیرخودش بازداشت.

تسبیح چهارم

رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت فاطمه و علی علیهما السلام فرمودند: سخنانی است که
جبرئیل به من آموخته و من آن را به شما می آموزم و فرمود:
تسبیحان فی دبر کل صلاة عشرا، و تحمدان عشرا، و تکبران عشرا⁽¹¹⁹⁸⁾
ترجمه: پس از اتمام نمازهای واجب، ده مرتبه سبحان الله و ده مرتبه الحمد لله و ده مرتبه الله اکبر
بگویید.

تسبیح مشهور حضرت فاطمه علیها السلام
امام علی بن ابی طالب و امام جعفر صادق علیهما السلام گویند:
تسبیح فاطمه علیها السلام هو:

الله اکبر اربع و ثلاثون مرة، و سبحان الله ثلاث و ثلاثون مرة، و الحمد لله ثلاث و ثلاثون مرة⁽¹¹⁹⁹⁾
ترجمه:

تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام عبارت است از:

الله اکبر سی و چهار مرتبه
سبحان الله، سی و سه مرتبه
الحمد لله، سی و سه مرتبه.

تذکراتی درباره تسبیح مشهور حضرت فاطمه علیها السلام
تذکر اول: در تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام ابتدا از الله اکبر آغاز می کنیم و سپس الحمد لله و در آخر
ذکر سبحان الله به جای می آوریم.
و در اکثر روایات خصوصا روایاتی که از طریق امام صادق علیه السلام نقل شده چنین آمده است، برخی از
این روایات عبارتند از:

قال الصادق علیه السلام عند السؤ ال عن التسبیح:
تبداء بالتکبیر، ثم التحمید، ثم التسبیح⁽¹²⁰⁰⁾

ترجمه: شروع کن با الله اکبر و سپس الحمد لله و بعد سبحان الله.

تذکر دوم: در برخی روایات تعداد هر سه ذکر، سی و سه مرتبه ذکر شده است که به نظر می رسد
ناشی از اشتباه راوی یا ناسخ باشد زیرا اکثر روایات تکبیر را سی و چهار مرتبه ذکر کرده اند و تمام علما
نیز تکبیر را سی و چهار مرتبه دانسته اند.

تذکر سوم: در برخی روایات آمده است که ابتدا - پس از تکبیر - حمد و سپس سبحان الله گفته می
شود، در حالی که در برخی روایات دیگر، تسبیح بر تحمید مقدم شده است، و به نظر نگارنده و با توجه به
اینکه در بین هر دو گروه از روایات، احادیث صحیح و معتبر وجود دارد، لذا فرقی نمی کند که کدام یک از این
دو قبل از دیگری گفته شود. والله العالم.

تذکر چهارم: توصیه می شود که به هنگام تسبیح حضور و قلب داشته باشیم تا از آثار پرخیز تسبیح
حضرت زهرا بهره مند شویم.

تذکر پنجم: به هنگام تسبیح، در شمارش تعداد ذکرها دقت شود تا حتما به همان تعدادی که گفته شده
ادا گردد.

تذکر ششم: چنانچه پس از اتمام تسبیح شك کردیم که آیا تعداد اذکار را درست گفته ایم یا نه، با توجه
به ((قاعده فراغ)) به شك مذکور توجه نکرده و بنا را بر صحت می گذاریم، گرچه در برخی از روایات ضعیف
توصیه شده که تسبیح تکرار شود. و خداوند عالم تر است.

تذکر هفتم: در اثنای تسبیح از انجام کارهای دیگر خودداری شود تا مبدا تمرکز ما در حال ذکر از بین رفته
و فواید ذکر منتفی شود.

تذکر هشتم: توصیه شده است که ((تسبیح بعد از نماز))، بلافاصله پس از سلام گفته شود، و این توصیه
در روایات متعدد وارد شده است.

تذکر نهم: در روایات توصیه شده است که بعد از اتمام تسبیح، ذکر لا اله الا الله نیز گفته شود.
تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بهترین تعقیب برای نمازهای

واجب

امام صادق علیه السلام در این باره فرماید:

من سبح الله فی دبر الفریضة قبل اءن یتنی رحلیه تسبیح فاطمة، و اتبعها ب)) لا اله الا الله ((مرة واحدة
، غفر له⁽¹²⁰¹⁾

ترجمه: هر که پس از به جای آوردن نماز واجب خود و قبل از درازکردن پاهایش - یعنی برهم زدن حالت
نماز - تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را به جای آورد و در انتهای آن يك مرتبه لا اله الا الله بگوید،

مشمول مغفرت خداوند واقع می شود.
شیخ طوسی گوید: هرگاه پس از نماز واجب ، سلام دادی ، تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام را ترك مكن (1202) .

و شیخ بهائی گوید: بهترین تعقیب ها برای نماز واجب ، تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام است (1203) .
و نظیر این سخنان از تمامی فقهای شیعه صادر شده است.
امام صادق علیه السلام در روایت دیگری فرماید:

تسبیح فاطمة الزهرا علیهاالسلام فی دبر كل صلاة ءحب الی من اءلف ركعة فی كل یوم (1204)
ترجمه : تسبیح فاطمه زهرا علیهاالسلام بعد از نماز واجب در نزد من محبوبتر است از هزار رکعت نماز در هر روز.

تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام قبل از خواب

روایت شده که علی علیه السلام به مردی از قبیله بنی سعد به نام ابن اعبد فرمود: آیا می خواهی مقداری از حالات فاطمه را در آن زمانی که در خانه من بود، برای تو بیان کنم ؟
او با وجود اینکه از محبوبترین اشخاص در نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بود ولی خدمتکاری نداشت و خود کارهای منزل را انجام می داد، او با مشک آب می آورد تا آنجا که اثر بند آن در شانه و سینه او باقی مانده بود و آنقدر خانه را جارو کرد که غبار تمام لباسهایش را در بر گرفته بود، و آنقدر در زیر دیگ غذا آتش افروخته بود که لباسهایش رنگ عوض کرده و بوی دود می داد؛ هنگامی که سختی های او بیشتر شد، به او گفتم : چرا نزد پیامبر نمی روی و از او کنیزی نمی خواهی تا در کارهای خانه به تو کمک کند؟
فاطمه علیهاالسلام به نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله رفت تا در این باره با وی سخن بگوید، ولی از آن جهت که اشخاصی نزد پیامبر بودند، چیزی نگفته به خانه بازگشت.

پیامبر که دریافته بود فاطمه برای عرض حاجتی به نزد وی آمده ، صبح روز بعد به نزد ما آمد و از فاطمه درباره علت مراجعه روز گذشته اش سؤال نمود. و من آنچه را که بین خودم و فاطمه صحبت شده بود، به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کردم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: فعلا کنیزی در اختیار ندارم ، اگر خدا بخواهد به زودی به جنگ می رویم و اگر کنیزی غنیمت گرفتیم به تو خواهم داد ولی بهتر از خدمتکار آن است که هرگاه می خواهید در بستر خویش بخوابید، سی و چهار بار الله اکبر و سی و سه بار الحمدلله و سی و سه بار سبحان الله بگویند که آن برای شما بهتر است.

در این حال فاطمه سه بار گفت : از خدا و رسولش راضی شدم و چنین خواهم کرد (1205) .
روایات مربوط به توصیه به تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام قبل از خواب
شیخ بهائی گوید:

مشهور است که تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام در دو هنگام مستحب است:

1- بعد از نمازهای واجب

2- قبل از خواب (1206) .

امام صادق علیه السلام درباره تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام به هنگام خواب فرماید:

من بات علی تسبیح فاطمة علیهاالسلام كان من الذاکرین الله کثیرا (1207)

ترجمه : هر که به هنگام خواب تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام را به جای آورد از کسانی محسوب می شود که خداوند را ذکر کثیر گفته اند.

علت اشتها این تسبیح به نام حضرت فاطمه علیهاالسلام

قاضی نعمان مغربی (363 ه) گوید:

علت اشتها این تسبیح به نام حضرت فاطمه علیهاالسلام آن است که آن حضرت پس از آموختن تسبیح از رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره بر آن مداومت می نمود و هرگز آن را ترك نمی کرد و همین امر باعث گردید که این تسبیح به نام حضرت فاطمه مشهور شود (1208) .

تسبیح حضرت فاطمه علیهاالسلام ، برای رهایی از گرفتاریها و فقر
از امام صادق علیه السلام روایت شده:

من سبح الله كل یوم ثلاثین مرة دفع الله تبارك و تعالی عنه سبعین نوعا من البلاء ءءناها الفقیر (1209) .

ترجمه : هر کس در روز سی مرتبه خداوند را تسبیح گوید: خدای تبارك و تعالی هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند که کمترین آنها فقر است.

از ابوهریره روایت شده است:

فقیران نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله می آمدند و از ناداری خویش گلايه می کردند، پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به آنان می فرمود:

بعد از هر نماز سی مرتبه سبحان الله و سی مرتبه الحمدلله و سی مرتبه الله اکبر بگویند.

ابوهریره می گوید: بین مسلمانان اختلاف واقع شد زیرا برخی از آنها می گفتند که رسول خدا صلی الله

علیه و آله تکبیر را سی و چهار مرتبه فرموده اند. پس نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله برگشتیم و از ایشان در این باره سؤال کردیم آن حضرت فرمود: هر يك از سبحان الله ، و الحمد لله ، و لا اله الا الله ، و الله اكبر، را سی و سه مرتبه بگویند (1210) .

تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام به هنگام خروج برای سفر از امام صادق علیه السلام روایت شده است:

برادران رسول خدا صلی الله علیه و آله به نزد او آمده و گفتند: قصد کرده ایم برای تجارت به شام عزیمت کنیم ، به ما بیاموز که چگونه بگوییم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در هر شب پس از به جای آوردن نماز عشا، هنگامی که برای خواب به بستر می روید تسبیح فاطمه زهرا را خوانده و پس از آن آیه الکرسی را تلاوت کنید تا از همه گزندها در امان باشید.

برادران رسول خدا پس از سفر می گفتند: با عمل به این آموزش ، از همه آسیب ها نجات یافته و گزندی به ما نرسید (1211) .

این روایت طولانی است و ما بخش مورد نیازمان را ترجمه کردیم و تمام متن را برای استفاده محققین در پاورقی می آوریم.

و سید علی بن طاووس (664 هـ) در کتاب الامان من اخطار الاسفار و الازمان گوید:

مستحب است به هنگام خروج از منزل برای سفر، خواندن تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام و قرائت حمد و آیه الکرسی (1212) .

تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بعد از به جای آوردن نمازهای نافله در ماه رمضان از امام صادق علیه السلام روایت شده است:

((بعد از به جای آوردن نمازهای نافله در ماه رمضان ، مستحب است که تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را به جای آوری ، و آن سی و چهار مرتبه الله اکبر، سی و سه مرتبه سبحان الله ، و سی و سه مرتبه الحمد لله است . به خداوند سوگند اگر چیزی بهتر از این تسبیح وجود داشت ، همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله او را به فاطمه علیها السلام می آموخت (1213) .

تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بعد از به جای آوردن نوافل نماز مغرب در اول هر ماه (هجری) امام صادق علیه السلام می فرماید (1214) :

در شب اول از هر ماه ، بعد از به جای آوردن نماز مغرب و نافله آن ، مستحب است که چهار نماز دو رکعتی به جای آوری ، و بعد از اتمام هر نماز تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را بخوانی و سپس این دعا را تلاوت کنی:

اللهم ائت الاول فلیس قبلك شیء ، و ائت الاخر فلیس بعدك شیء ، و ائت الظاهر فلیس فوقك شیء ، و ائت الباطن فلیس دونك شیء ، و ائت العزیز الحکیم ، اللهم صل علی محمد و آل محمد، و اءدخنی فی کل خیر اءدخلت فیہ محمدا و آل محمد، و اءخرجنی من کل سوء اءخرجت منه محمدا و آل محمد، و السلام علیه و علیهم و رحمة الله و برکاته

موارد دیگر توصیه شده به تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام

اول : بعد از نماز عید فطر

سید بن طاووس حلی (664 هـ) در اقبال الاعمال ، پس از سخن درباره نماز عید فطر گوید:

ثم سیح تسبیح فاطمة الزهرا علیها السلام (1215)

ترجمه : پس از نماز عید، تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را به جای آور.

دوم : برای رفع سنگینی گوش

روایت شده که مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و امام علیه السلام به او چیزی گفت ولی آن مرد نشنید و از سنگینی گوش شکایت کرد، پس امام صادق علیه السلام به او فرمود:

چرا تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را نمی خوانی ؟

آن مرد پرسید: تسبیح زهرا علیها السلام چیست ؟

امام علیه السلام فرمود: سی و چهار مرتبه الله اکبر و سی و سه مرتبه الحمد لله ، و سی و سه مرتبه سبحان الله می گویی که مجموعا صد مرتبه می باشد.

راوی گفته : پس از مدتی که این کار را انجام دادم ، سنگینی شنواییم از بین رفت و بهبود یافتم (1216) .

خاتمه و توصیه

همان طور که پیش از این مکرر یادآور شدیم ، تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام از ذکرهای مجرب و مشهور است که به جای آوردن آن در همه حال و همه جا مطلوب است و اینکه در برخی از موارد خاص

مانند بعد از اقسام نمازها، قبل از خواب ، به هنگام سفر، بعد از به جای آوردن نمازهای نافله و غیره توصیه شده است مانع از آن نمی شود که با به جای آوردن آن در سایر مواقع و در همه حال ، از فواید و آثار مترتب بر تسبیح که همان فواید و آثار مترتب بر ذکر است بهره مند نباشیم ، بنابراین به جای آوردن تسبیح مشهور حضرت فاطمه علیها السلام را در همه حال توصیه می کنیم.

ضمیمه ششم : دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام در تعقیب نمازهای پنجگانه

دعای حضرت فاطمه علیها السلام برای بعد از نماز صبح و مغرب

قال النبي صلى الله عليه وآله لفاطمة:

إذا صليت صلاة الصبح فقولی:

((لا اله الا الله ، وحده لا شريك له ، له الملك وله الحمد، يحيى ويميت ، بيده الخير، وهو على كل شىء قدير))عشر مرات بعد صلاة الصبح ، و عشر مرات بعد صلاة المغرب⁽¹²¹⁷⁾

ترجمه : پیامبر صلى الله عليه وآله به فاطمه علیها السلام فرمودند:

پس از نماز صبح و نماز مغرب ، ده بار این ذکر را بگو:

لا اله الا الله ، وحده لا شريك له ، له الملك وله الحمد، يحيى ويميت ، بيده الخير وهو على كل شىء قدير⁽¹²¹⁸⁾

دعای تعقیب نماز صبح ، معروف به دعای حریق

اللهم انى اصيحت اشهدك وكفى بك شهيدا، و اشهد ملائكتك و حملة عرشك و سكان سمواتك و ارضيك ، و انبياءك و رسلك و الصالحين من عبادك و جميع خلقك ، بآنتك انت الله لا اله الا انت وحدك لا شريك لك ، و ان كل معبود من دون عرشك الى قرار الارضين السابعة السفلى ، باطل ما خلا وجهك الكريم . فانه اعز و اكرم و اجل من ان يصف الواصفون كنه جلاله ، او تهتدى القلوب لكل عظمته.

((يا من فاق مدح المادحين فخر مدحه ، و عدا وصف الواصفين مآثر حمده ، و جل عن مقالة الناطقين تعظيم شاءنه ، صل على محمد و آله ، و افعل بنا ما آنت آءهله -)) تقول ذلك ثلاثا.

ثم تقول : لا اله الا الله وحده لا شريك له ، له الملك ، و له الحمد، يحيى ويميت ، و هو حى لا يموت ،

بيده الخير و هو على كل شىء قدير - تقول ذلك عشر مرة.

ثم تقول : سبحان الله ، و الحمدلله ، و لا اله الا الله و الله اكبر، ماشاءالله ، لا حول و لا قوة الا بالله ،

الحليم الكريم ، العلى العظيم ، الرحمن الرحيم ، الملك الحق المبين ، عدد خلق الله ، و زنة عرشه ، و ملء سمواته و ارضه ، و عدد ما جرى به قلمه ، و احصاه كتابه ، و رضا نفسه - تقول ذلك احد عشر مرة.

ثم تقول : اللهم صل على محمد و اهل بيته المباركين ، و صل على جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل و حملة عرشك ، و الملائكة المقربين ، صل اللهم عليهم حتى تبلغهم الرضا، و تزيدهم بعد الرضا، مما انت اهله ، يا ارحم الراحمين.

اللهم صل على ملك الموت و اعوانه ، و رضوان و حزنة الجنان ، و صل على مالك و خزنة النيران ، اللهم صل عليهم تبلغهم الرضا و تزيدهم بعد الرضا، مما آنت اهله ، يا ارحم الراحمين.

اللهم و صل على الكرام الكاتبين ، و السفرة الكرام البررة ، و الحفظة لبنى آدم ، و صل على ملائكة السموات العلى ، و ملائكة الارضين السابعة السفلى ، و ملائكة الليل و النهار، و الارضين و الاقطار و البحار، و الانهار، و البرارى و القفار، و صل على ملائكتك الذين اغنيتهم عن الطعام و الشراب بتفديسك ، اللهم صل عليهم حتى تبلغهم الرضا و تزيدهم بعد الرضا، مما انت اهله ، يا ارحم الراحمين.

اللهم و صل على ابى آدم و امى حواء، و ما ولدا من النبيين و الصديقين و الشهداء و الصالحين ، صل اللهم عليهم حتى تبلغهم الرضا و تزيدهم بعد الرضا، مما آنت اهله ، يا ارحم الراحمين.

اللهم صل على محمد و على اهل بيته الطيبين ، و على اصحابه المنتجبين و ازواجه المطهرين ، و على ذرية محمد و على كل نبى بشر بمحمد، و على كل نبى ولد محمدا، و على كل مرآة سالحة ، و على كل من صلاتك عليه رضا لك و رضا لنبيك محمد، صل اللهم عليهم حتى تبلغهم الرضا و تزيدهم بعد الرضا مما انت اهله ، يا ارحم الراحمين.

اللهم صل على محمد و آل محمد، و بارك على محمد و آل محمد، و ارحم محمدا و آل محمد، كما صليت و باركت و رحمت على ابراهيم و آل ابراهيم انك حميد مجيد، اللهم اعط محمدا الوسيلة و الفضل و الفضيلة و الدرجة الرفيعة.

اللهم صل على محمد و آل محمد كما امرتنا ان نصلى عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد من صلى عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد كل صلاة صليت عليه.

اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد كل حرف فى صلاة صليت عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد شعر من صلى عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد شعر من لم يصل عليه.

اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد نفس من صلى عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد

نفس من لم يصل عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد سكون من صلى عليه ، اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد سكون من لم يصل عليه.

اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد حركة من صلى عليه ؛ اللهم صل على محمد و آل محمد بعدد حركاتهم و دقائقهم و ساعاتهم ، و عدد زنة ذر ما عملوا او لم يعملوا، او كان منهم او يكون الى يوم القيامة. اللهم لك الحمد و الشكر، و المن و الفضل ، و الطول و النعمة ، و العظمة و الجبروت ، و الملك و الملكوت ، و القهر و الفخر، و السؤدد و السلطان ، و الامتنان و الكرم ، و الجلال و الجبر، و التوحيد و التمجيد، و التهليل و التكبير، و التقديس و العظمة ، و الرحمة و المغفرة و الكبرياء. و لك ما زكى و طاب من الثناء الطيب ، و المدح الفاخر و القول الحسن الجميل ، الذى ترضى به عن قائله و ترضى به ممن قاله ، و هو رضا لك. فتقبل حمدى بحمد اول الحامدين ، و ثنائى بثناء اول اللمثنين ، و تهليلى بتهليل اول المهليلين ، و تكبيرى اول المكبرين ، و قولى الحسن الجميل بقول اول القائلين المجللين المثنين على رب العالمين ، متصلا ذلك كذلك من اول الدهر الى يوم القيامة.

و بعدد زنة ذر الرمال و التلال و الجبال ، و عدد جرع ماء البحار، و عدد قطر الامطار، و ورق الاشجار، و عدد النجوم ، و عدد زنة ذلك ، و عدد الثرى و النوى و الحصى ، و عدد زنة ذر السموات و الارض ، و ما فيهن و ما بينهن و ما تحتهن ، و ما فوق ذلك ، من لدن العرش الى قرار الارض السابعة السفلى ، و عدد حروف الفاظ اهلن ، و عدد ازمانهم و دقائقهم و سكونهم و حركاتهم و اشعارهم و ابشارهم ، و عدد زنة ما عملوا او لم يعملوا، او كان منهم يكون الى يوم القيامة.

اعيد اهل بيت محمد صلى الله عليه و آله ، و نفسى و مالى و ذريتى و اهلى و ولدى و قراباتى و اهل بيتى ، و كل ذى رحم لى دخل فى الاسلام و جيرانى و اخوانى ، و من قلدى دعاء و اسدى الى برا، او اتخذ عندى يدا من المؤمنين و المؤمنات ، بالله و باءسمائه التامة الشاملة الكاملة التى لا يجاوزهن بر و لا فاجر، و بام الكتاب و خاتمته و ما بينهما، من سورة شريفة و آية محكمة ، و شفاء و رحمة ، و عودة و بركة ، و بالتوراة و الانجيل و الزبور، و بصحف ابراهيم و موسى و بكل كتاب انزل الله ، و بكل رسول ارسل الله ، و بكل حجة اقامها الله و بكل برهان اظهره الله ، و بكل نور اناره الله ، و بكل آلاء الله و عظمته ، اعيد و استعيد بالله من شر كل ذى شر و من شر ما اخاف و احذر، و من شر ما ربه تبارك و تعالى منه اكبر، و من شر فسقة الجن و الانس ، و الشياطين و السلاطين ، و ابليس و جنوده و اشياعه و اتباعه ، و من شر ما فى النور و الظلمة ، و من شر ما دهم او هجم ، و من شر كل هم و غم و آفة و ندم ، و من شر ما ينزل من السماء و ما يعرج فيها، و من شر ما يلج فى الارض و ما يخرج منها، و من شر كل دابة ربه أخذ بناصيتها، ان ربه على صراط مستقيم ، فان تولوا فقل حسبى الله لا اله الا هو عليه توكلت ، و هو رب العرش العظيم⁽¹²¹⁹⁾

ترجمه : پروردگارا، (شب را) صبح کردم و در این صبحگاه تو را شاهد می گیرم - و مرا شهادت و گواهی تو کفایت می کند - همچنين فرشتگان ، و حاملان عرش و ساکنان آسمانها و زمينها، پیامبران و رسولان ، بندگان صالح و تمام مخلوقات را شاهد می گیرم به اينکه شهادت می دهم که معبودى جز تو نيست ، يگانه و بى شريكى ؛ و آنچه غير از تو عبادت شود همگى موهوم و باطل است. همانا برتر و بزرگوارتر و بالاتر از آن است که توصيف کنندگان قادر به وصف واقعيت بزرگى و جلالش باشند و يا قلبها عظمت آن را دريابند.

سپس سه مرتبه می گویی:

((ای آنکه مدح و توصيف او بالاتر از وصف مداحان ، و اسباب ثنا و سپاسش فراتر از ستایش ستایشگران ، و عظمت و کبريای او بالاتر از گفتار گویندگان است ، بر محمد و خاندان او درود فرست ، و برای من آن را انجام ده که از چون تویی انتظار می رود.))

و بعد از آن یازده مرتبه می گویی:

((نیست معبودى جز خدای يگانه بى شريك ، حکومت مطلق و تمام حمد و ستایش مخصوص اوست ، زندگی می بخشد و می میراند، اوست که حیات دائم دارد و مرگ در او راه ندارد، کلید همه خيرها به دست اوست و او بر همه چیز قادر و تواناست.))

و سپس یازده مرتبه می گویی:

((پاك و منزّه است خداوند، حمد و ستایش مخصوص اوست ، نيست معبودى به جز او و بزرگتر از آن است که در وصف آيد، هر چه بخواهد همان می شود، نیرو و توانی نيست مگر به خواست و اراده او که بردبار، کریم ، برتر و بزرگ است . بخشنده و مهربان است ، همو که فرمانرواست ، حق است و بيان کننده حق و باطل و جداکننده آنها از هم ، به تعداد آفریدگان و سنگینی عرش و تمام آسمان و زمین ، و هر آنچه که قلمش بر آن جاری ، و کتابش آن را شمرده و برای خود پسندیده ، او را تسبیح می گویم.))

و بعد می گویی:

خداوندا! بر محمد و خاندان بابرکت او درود فرست ، و جبرئیل ، میکائیل ، اسرافیل ، حاملان عرش و

فرشتگان مقرب را نیز درود فرست ، خدایا، بر همگی آنان درود و رحمت خود را نثار فرما تا آنجا که آنان را به مقام)) رضا ((برسانی و بعد از آن ، به هر اندازه که خود شایسته آنی بر آن بیفزای، ای رحم کننده ترین رحم کنندگان.

خداوندا! بر فرشته مرگ و دستیاران او، و بر رضوان و نگهبانان بهشت ، و بر مالک و مأموران دوزخ درود فرست ، خداوندا، بر همگی آنان درود و رحمت خود را نثار فرما تا آنجا که آنان را به مقام)) رضا ((برسانی و پس از رضا به هر اندازه که خود شایسته آن هستی بر آن بیفزای، ای رحم کننده ترین رحم کنندگان. خداوندا! بر ثبت کنندگان اعمال ، و بر نمایندگان و فرستادگان نیکوکار، و نگهبانان فرزندان آدم درود فرست ، و بر فرشتگان آسمان بالا و فرشتگان زمین های هفت گانه پایین ، و فرشتگان شب و روز، زمین و کرانه های آن ، در دریاها و رودخانه ها، صحراها و دشتها، و بر آن گروه از فرشتگان که به وسیله پرستش و ستایش از خوردن غذا و آب بی نیازشان ساخته ای درود فرست ، خدایا، بر همگی آنان درود فرست و رحمت خویش را نصیبشان فرما تا آنجا که آنان را به مقام)) رضا ((برسانی ، و پس از رضا به هر اندازه که خود شایسته آن هستی بر آن بیفزای، ای رحم کننده ترین رحم کنندگان.

خداوندا! و بر پدرمان حضرت آدم و مادرمان حوا و پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحان درود فرست تا آنجا که آنان را به مقام)) رضا ((برسانی که راضی شوند، و پس از رضا به هر اندازه که خود شایسته آن هستی بر آن بیفزای ، ای رحم کننده ترین رحم کنندگان.

خداوندا! بر محمد و اهل بیت پاک او، و بر یاران برگزیده اش ، و همسران پاکش ، و بر ذریه محمد، و بر هر پیامبری که به آمدن محمد صلی الله علیه و آله نوید داده ، و پیامبرانی که در سلسله اجداد او قرار می گیرند، و بر هر بانوی صالحه ای که سرپرستی و کفالت محمد را بر عهده گرفت ، درود فرست و بر انانی درود فرست که در فرستادن درود بر آنان خوشنودی تو و پیامبر محمد حاصل شود، خدایا بر ایشان درود و رحمت خود را نثار نما تا آنجا که راضی شوند، و بعد از آن به هر اندازه که شایسته توست بر آن بیفزای، ای رحم کننده ترین رحم کنندگان.

خداوندا! همانند درود، برکت و رحمتی که نثار ابراهیم علیه السلام نمودی ، بر محمد و خاندان او درود فرست ، و همان طور بر محمد و خاندان محمد برکت ده . و همانند آنان رحمت خود را نثار ایشان فرما همانا تو ستایش شده و بزرگواری هستی . خدایا، بر محمد وسیله ، (1220) ، برتری ، فضیلت و مقام رفیع عطا بفرما.

خداوندا! بر محمد و خاندان او درود فرست و همان طور که به ما دستور داده ای بر او درود فرستیم ، خداوندا! بر محمد و خاندان او درود فرست به تعداد همه کسانی که بر او درود فرستادند، خداوندا! بر محمد و خاندان او درود فرست به تعداد همه روزهایی که تو بر او فرستاده ای. خداوندا! بر محمد و خاندان او به تعداد حروف به کار رفته در درودی که تو بر او می فرستی درود فرست ، خداوندا! به تعداد موهای کسانی که بر او درود فرستاده اند، بر محمد و خاندانش درود خود را نثار نما، خداوندا! به تعداد موهای کسانی که بر او درود و صلوات نثار نمی کنند، بر محمد و خاندانش درود فرست. خداوندا! به عدد نفسهای کسانی که بر او صلوات فرستادند و به عدد نفس آنها که از صلوات بر او خودداری می کنند، بر محمد و خاندانش درود بیکران نثار بفرما، و به تعداد سکون کسانی که بر او درود فرستاده اند و نیز به تعداد سکون کسانی که بر او درود نمی فرستند، بر محمد و خاندانش درود بیکران نثار بفرما! خداوندا! بر محمد و خاندانش به تعداد حرکات آنها و دقایق و ساعاتی که بر آنها گذشته ، و به وزن کارهایی که انجام داده و یا نداده اند، و به اندازه کارهایی که از آنها صادر شده یا تا روز قیامت خواهد شد، درود فرست.

خداوندا! حمد و شکر، تقدیر و تفضیل ، بخشش و نعمت ، بزرگی و شکوه ، فرمانروایی و پیروزی ، شدت و آقایی ، سروری و سلطه ، بزرگواری و کرم ، عظمت و قدرت و جبر، توحید و تمجید، تهلل و تکبیر، پاکی و رحمت ، آموزش و بزرگی ، همه اش از آن توست ، و هرگونه ثنا و ستایش خالص ، مدح شایسته ، و سخن نیکو که از مدعی و گوینده اش راضی شوی به تو اختصاص دارد.

پس حمد و ستایش مرا بپذیر همراه با حمد اولین ستایشگر، و ثنا مرا بپذیر همراه ثنا اولین سپاسگزار، و تهلل مرا به همراه اولین گوینده ، و تکبیر مرا به همراه تکبیر اولین تکبیرگوینده ، و گفتار زیبایم را به همراه اولین ثناگو و گوینده سخن نیکو درباره آفریدگار عالمیان ، در حالی که از اولین روز تا روز قیامت ادامه داشته باشد، و به تعداد و وزن ذرات شنها و تپه ها و کوه ها، و به تعداد جرعه های آب دریاها، و به تعداد قطرات بارانها و برگ درختان ، به تعداد ستارگان و وزن آنها، و به تعداد خاکها و دانه ها و سنگریزه ها، و به تعداد ذرات آسمانها و زمین آنچه در آنها و بین آنها و زیر آنها و بالای آنهاست از عرش تو تا ژرفای زمینهای هفت گانه ، و به تعداد حروف الفظی که اهل زمین و آسمان به کار می برند، و به تعداد زمانها، دقیقه ها، حرکت و سکونها و موها و پوستهای آنان و به تعداد اعمالی که انجام داده و یا نداده اند، یا آنچه از آنان صادر شده و یا تا روز قیامت از آنان صادر می شود.

خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله ، جان ، مال ، فرزندان ، خویشان و اهل بیتم ، و هر فردی از بستگانم که مسلمان شده ، و همسایگان و برادرانم ، و هر که از زنان و مردان مؤمن که برای من دعا کرده ، یا کار نیکویی در حق من انجام داده ، یا نعمتی را به من ارزانی داشته ، همگی اینها را به خداوند و به اسماء

تأمش که کامل و شامل همه چیز است و هیچ خوب و بدی بر آنها راه ندارد، پناهنده می دارم ، و به قرآن کریم و خانمیت آن و آنچه که در آن است از سوره شریفه و آیه محکم و شفا و رحمت و پناه و برکت ، و به تورات و انجیل و زبور، و به مصحف ابراهیم و موسی ، و به هر کتابی که خداوند نازل کرده ، و به هر پیامبر که خدا فرستاده ، و به هر حجتی که برپا داشته ، و به هر برهانی که ظاهر نموده ، و به هر نوری که آن را منور نموده ، و به تمام نعمتهایی که عطا فرموده و بزرگی آن به خداوند پناه می برم ، و پناه می برم و پناه می جویم از شر هر شروری و آنکه از او می ترسم و هراسانم ، و از شر آنچه که خداوند از آنها برتر است ، و از شر جن و انس فاسق ، و شیاطین ، و پادشاهان ، و ابلیس و سربازان و دوستان و پیروانش ، و از شر آنچه در نور و ظلمت است ، و از شر آنچه هجوم آورد، و از شر هم و غم و آفت و پشیمانی ، و از آنچه از آسمان فرود می آید یا به آسمان می رود، و از شر آنچه داخل زمین شده و از آن خارج می شود، و از شر هر جنبنده ای که خداوند متعال زمام او را در دست دارد، به او پناه می برم ، پس به درستی که پروردگارم بر صراط مستقیم است ، پس اگر روی گرداندند بگو: خداوند مرا کفایت کند، معبودی جز او نیست ، بر او توکل می کنم که او پروردگار عرش عظیم است.

دعای حضرت فاطمه علیها السلام در تعقیب نماز ظهر

سیحان ذی العز الشامخ المنیف ، سیحان ذی الجلال الباذخ العظیم ، سیحان ذی الملك الفاخر القديم ، و الحمد لله الذی بنعمته بلغت ما بلغت من العلم به ، و العمل له ، و الرغبة الیه ، و الطاعة لامره ، و الحمد لله الذی لم یجعلنی جاحدا لشیء من کتابه ، و لا متحیرا فی شیء من امره ، و الحمد لله الذی هدانی لدینہ ، و لم یجعلنی اعبدا شیئا غیره.

اللهم انی استلک قول التوابین و عملهم ، و نجات المجاهدين و ثوابهم ، و تصدیق المؤمنین و توکلهم ، و الراحة عند الموت ، و الامن عند الحساب ، و اجعل الموت خیر غائب اءنتظره ، و خیر مطلع یطلع علی ، و ارزقنی عند حضور الموت و عند نزوله و فی غمراته ، و حین تنزل النفس من بین التراقی ، و حین تبلغ الحلقوم ، و فی حال خروجی من الدنيا و تلك الساعة التي لا املك لنفسی فیها ضرا و لا نفعا ، و لا شدة و لا رخاء، روحا من رحمتك و حظا من رضوانك ، و بشری من كرامتك ، قبل اءن تتوفی نفسی ، و تقبض روحی ، و تسلط ملك الموت علی اخراج نفسی ، ببشری منك . یا رب لیست من اءحد غیرك تتلج بها صدری ، و تسر بها سائر جسدی یغیطنی بها من حضرنی من خلقك و من سمع بی من عبادك ، تهون علی بها سكرات الموت و تفرج عنی بها كربته ، و تخفف بها عنی شدته و تكشف عنی بها سقمه ، و تذهب عنی بها همه و حسرته ، و تعصمنی بها من اءسفه و فتنه ، و تجیرنی بها من شره ، و شر ما یحضر اءهله ، و ترزقنی بها خیره ، و خیر ما یحضر عنده ، و خیر ما هو كائن بعده.

ثم اذا توفیت نفسی و قبضت روحی ، فاجعل روحی فی الارواح الرائحة ، و اجعل نفسی فی الانفس الصالحة ، و اجعل جسدی فی الاجساد المطهرة ، و اجعل عملی فی الاعمال المتقبلة.

ثم ارزقنی فی خطتی من الارض و موضع جنتی حیث یرفت لحمی ، و یدفن عظمی ، و اءترك وحیدا لا حيلة لی قد لفظتنی البلاد، و تخللا منی العباد و افتقرت الی رحمتك ، و احتجت الی صالح عملی ، و اءلقى ما مهدت لنفسی و قدمت لاخرتی ، و عملت فی اءیام حیاتی ، فوزا من رحمتك ، و ضیاء من نورك ، و تثبیتا من كرامتك ، بالقول الثابت فی الحیاة الدنيا و الاخرة انك تضل الظالمین ، و تفعل ما تشاء.

ثم بارك لی فی البعث و الحساب اذا انشقت الارض عنی ، و تخلی العباد منی و غشیتنی الصیحة ، و اءفرعتنی النفخة ، و نشرتنی بعد الموت ، و بعثتنی للحساب فابعث معی یا رب نورا من رحمتك یسعی بین یدك ، و عن یمینی تؤ مننی به و تربط به علی قلبی و تظهر به عذری و تبیض به وجهی ، و تصدق به حدیثی ، و تفلج به حجتی ، و تبغنی به العروة القصوی من رحمتك ، و تحلنی الدرجة العلیا من جنتك ، و ترزقنی به مرافقة محمد النبی عبدك و رسولك ، و اءبلغها فضیلة و اءبرها عطیة و اءرفعها نفسة ، مع الذین اءنعمت علیهم من النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن اولئك رفیقا.

اللهم صل علی محمد خاتم النبیین ، و علی جمیع الانبیاء و المرسلین ، و علی الملائكة اءجمعین ، و علی آله الطیبین الطاهرین ، و علی اءئمة الهدی اءجمعین آمین رب العالمین.

اللهم صل علی محمد كما هدیتنا به ، و صل علی محمد كما رحمتنا به ، و صل علی محمد كما عززتنا به ، و صل علی محمد كما فضلتنا به ، و صل علی محمد كما شرفتنا به ، و صل علی محمد كما نصرتنا به ، و صل علی محمد كما اءنقذتنا به من شفا حفرة من النار؛ اللهم بیض وجهه ، و اءعل كعبه ، و اءفلج حجته ، و اءتمم نوره ، و ثقل میزانه ، و عظم برهانه ، و افسح له حتی یرضی ، و بلغه الدرجة و الوسیلة من الجنة ، و ابعثه المقام المحمود الذی وعدته ، و اجعله اءفضل النبیین و المرسلین عندك منزلة و وسیلة و اقصص بنا اءثره و اسقنا بكاءسه ، و اءوردنا حوضه ، و احشرنا فی زممرته ، و توفنا علی ملتہ ، و اسلك بنا سبله ، و استعملنا بسننه غیر خزایا و لا نادمین ، و لا شاكین و لا مبدلین.

یا من بابه مفتوح لداعیه ، و حجابہ مرفوع لراجیه ، یا سائر الامر القبیح و مداوی القلب الجریح ، لا تفضحنی فی مشهد القیامة بمویقات الاثام ، و لا تعرض بوجهك الکریم عنی من بین الانام ، یا غایة المضطر الفقیر، هب لی مویقات الجرائر، و اعف عنی فاضحات السرائر، و اغسل قلبی من وزر الخطایا، و ارزقنی حسن

الاستعداد لنزول المنایا.

یا اءکرم الاکرمین ، و منتهی اءمنیة الساتلین ، اءنت مولای ففتح لی باب الدعا و الانابة ، فلا تغلق عنی باب القبول و الاجابة ، نجنی برحمتک من النار و بوئنی عرفات الجنان ، و اجعلنی متمسکا بالعروة الوثقی ، و اختم لی بالسعادة ، و اءحینی بالسلامة ، ذالفصل و الکمال ، و العزة و الجلال ، و لا تشمت بی عدوا و لا حاسدا و لا تسلط علی سلطانا عنیدا، و لا شیطانا مریدا، برحمتک یا اءرحم الراحمین⁽¹²²¹⁾

ترجمه : پاک و منزّه است او که دارای عزت والا بوده ، مقامش بلند و رفیع است ؛ پاک و منزّه است آن که دارنده جلال ، عظمت و بزرگی می باشد؛ پاک و منزّه است همو که حکومت مطلق و جاوید برای اوست ؛ حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که به سبب نعمتهایش ، موفق به شناخت او، و عمل برای او و توجه به سوی او، و اطاعت اوامر او گردیدم ؛ او را سپاس می گزارم که مرا منکر آیات کتابش و متخیر در برابر اوامرش قرار نداد؛ و او را ستایش می کنم که مرا به دین راستین هدایت نمود، و مرا چنان کرد که چیزی جز او را نپرستم.

خداوندا! گفتار توبه کنندگان و عمل آنان را، رستگاری مجاهدان و ثواب آنان را، یقین مؤمنان و توکل آنان را، و راحتی در هنگام مرگ ، و در امان بودن به هنگام حسابرسی را از تو خواستارم ؛ و از تو می خواهم که مرگ مرا بهترین غایبی که در انتظار او هستم ، و بهترین چیزی که با آنان روبرو می گردم قرار دهی ، و هنگام مرگ ، و زمانی که مرا در خود فرو می برد، و آنگاه که آخرین نفسها در سینه ام می تپد، و هنگامی که جان بر لبانم می رسد، و در آن حال که از دنیا می روم ، و در آن ساعتی که هیچ اختیاری از خود نداشته ، و هیچ نفع و ضرر، و هیچ سختی و آسایشی را نمی توانم برای خود فراهم سازم ، در آن هنگام نسیمی از رحمت خود، و بهره ای از خشنودی و رضای خود را به من عطا فرما؛ و قبل از آنکه جانم را بگیری ، و روحم را قبض نمایی ، و فرشته مرگ مرا بر من مسلط نمایی ، مژده ای از کرامت خود را به من ارزانی نما، بشارتی که فقط تو بر آن توانایی ، بشارتی که قلبم را مطمئن کند، و جانم را خشنود سازد، و دیدگام را نورانی کند، و چهره ام را مسرور سازد، و رنگ رخسارم را درخشندگی عطا کند و جانم را آرامش بخشد، مژده ای که تمام اعضای بدنم را آسوده کند به طوری که هر مخلوقی از مخلوقات که مرا می بیند، و هر بنده ای از بندگانت که توصیف مرا می شنود بر آن غیظه خورد و سختیهای مرگ را بر من آسان گرداند، و رنج آن را از من برطرف سازد، و شدت آن را از من دور گرداند، و بیماری آن را از من برطرف نماید، و گرفتاری و حسرت آن را از من دور کند، و مرا از تأسف و بلاهای آن برحذر دارد، و از شر آن و شر کسانی که در آن هنگام حضور دارند پناه دهد. و بهره مندم سازد از خیری که در مرگ وجود دارد و خیر کسانی که در آن زمان حاضر هستند و خیر آنچه که بعد از آن واقع گردد.

و آنگاه که جانم گرفته شد و روحم از کالبدم خارج گردید، روحم را در میان ارواح پاک ، و جانم را در بین جانهای صالح ، و جسد مرا در میان جسدهای پاکیزه ، و عملم را در بین اعمال مقبول قرار ده. از جایگاه قبرم در زمین ، و محل پوشانده شدن بدنم ، آنجا که گوشتهایم کوبیده شده و استخوانهایم دفن می گردد، و تنها و بی کس رهاشده و هیچ قدرتی بر خود ندارم ، شهرها مرا از خود دور ساخته ، و بندگان مرا رها کرده اند، و در آن حال محتاج رحمت تو و اعمال شایسته و صالح خود هستم ، و آنچه را برای خود مهیا ساخته و برای سفر آخرت خود پیش فرستاده و در زندگی دنیوی انجام داده ام را در می یابم ، بهره ای از رحمتت ، و پرتوی از نورت را به من ارزانی دار، و مرا از کرامت خود، با سخن ثابت و محکم ، در زندگی دنیا و آخرت ثابت قدم گردان ، به درستی که تو ظالمان را گمراه کرده و بر هر کار قادر هستی.

و آنگاه که در قیامت و موقع حسابرسی ، قبرم شکافته شده ، و بندگان از من دور می شوند، و صیحه آسمانی مرا فرا گرفته ، و نفخه صور مرا به وحشت انداخته ، و بعد از مرگ مرا مبعوث ساخته و برای حساب اعمالم برانگیخته ای ، آن روز را بر من مبارک گردان و خداوندا! همراه من نوری از رحمتت را برانگیز، تا پیشاپیش و از طرف راست من حرکت کند، و مرا در امنیت خود قرار داده ، قلبم را مطمئن سازد، و عذرم را ظاهر کرده ، چهره ام را درخشان نموده ، گفتارم را تصدیق و دلیلم را قاطع گرداند، و مرا به آخرین درجه رحمتت برساند، و به برترین مرتبه بهشت نایل گرداند، و مرا همنشین محمد صلی الله علیه و آله که بنده و رسول توست قرار دهد، و در بافضیلت ترین قسمت آن ، و نیکوترین مرتبه آن ، و بالاترین بخش آن ساکن گرداند، و مرا با کسانی که نعمتت را بر آنان ارزانی نموده ای ، از پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحین همنشین ساز، که اینان بهترین دوستان هستند.

پروردگارا! بر محمد صلی الله علیه و آله خاتم پیامبران ، و بر تمام انبیا و فرستادگانت ، و بر تمامی فرشتگانت ، و بر خاندان پاک و مطهر پیامبرت ، و بر تمامی پیشوایان هدایت درود فرست ، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

خداوندا! بر محمد صلی الله علیه و آله که ما را به وسیله او هدایت کردی درود فرست ، بر او که به سبب او به ما رحم کردی ، و به خاطر او ما را گرمی داشتی ، و برتری دادی ، و شرافت بخشیدی ، پس بر او درود فرست که ما را به وسیله او یاری نمودی ، و از پرتگاه آتش نجات دادی ؛ خداوندا! چهره او را درخشان ، مقامش را افزون ، دلپش را قاطع ، نورش را کامل ، میزان اعمالش را سنگین ، برهانش را برتر، و نعمتت را بر او گسترده تر ساز به گونه ای که خوشنود گردد، و او را به برترین مقام در بهشت (و) وسیله ((برسان ، و به مقام محمودی که وعده کرده ای مفتخر نما، و او را برترین پیامبران و رسولانت از حیث مقام و منزلت

قرار ده ، و ما را پيرو راه او قرار ده ، از جام او سيراب گردان ، و بر حوض كوثر وارد ساز ، و در گروه او محشور نما ، و بر دين او بميران ، و ما را در راه او ، و عامل به دستورات او قرار ده ، بدون آنكه تحقير شده ، پشيمان شويم ، و مشكوك گرديده و راه خود را تغيير دهيم .

اى آن كه درهاى اجابت را به روى دعاكنندگان باز گذاشته اى ، و موانع اجابت را براى اميدواران برطرف نموده اى ، اى پوشاننده كارهاى زشت ، و اى مداواكننده قلبهاى مجروح ، در روز قيامت ابروى مرا به دليل گناهاى كه به درگاه تو مرتكب شده ام مريز ، و در بين مردم چهره بزرگوارانه و با كرامت خويش را از من نگردان ، اى غايت امال من درمانده و مضطر و فقير ، گناهان بزرگ را بر من ببخشاى ، و از كارهاى زشتم درگذر ، و جانم را از عواقب خطاها پاك گردان ، و آمادگى نيكو براى مرگ را به من ارزانى دار .
اى بخشنده ترين بخشندگان ، و اى منتهى آرزوى حاجتمندان ، تو مولاي من هستى ، حال كه درهاى دعا و نيايش را بر من گشودى ، پس درهاى قبول و اجابت را به روى من مبند ، به رحمت بى كرات مرا از آتش دوزخ نجات ده ، و در غرفه هاى بهشت ساكن گردان ، و مرا از متمسكان به ريسمان محكم خودت قرار ده ، و عاقبت مرا به سعادت و رستگارى قرار ده ، و مرا در زندگى سلامتى عطا فرما ، اى آنكه فضيلت و كمال و عزت و جلالت و بزرگى از آن توست ، و با من چنان مكن كه مورد شماتت و سرزنش دشمنان و حسودان قرار گيرم ، و حاكمان كينه توز و شيطان رانده شده را بر من مسلط منما ، به رحمت اى رحم كننده ترين رحم كنندگان .

دعاى حضرت فاطمه عليها السلام در تعقيب نماز عصر

سيحان من يعلم جوارح القلوب ، سيحان من يحصى عدد الذنوب ، سيحان بمن لا يخفى عليه خافية فى الارض و لا فى السماء ، و الحمد لله الذى لم يجعلنى كافرا لانعمه ، و لا لاحدا لفضله ، فالخير فيه و هو اهله ، و الحمد لله على حجه البالغة على جميع من خلق ممن اطاعه و ممن عصاه ، فان رحم فمن منه ، و ان عاقب فيما قدمت ابيدهم و ما الله بظلام للعبيد .

و الحمد لله العلى المكنان ، و الرفيع البنيان ، الشديد الاركان ، العزيز السلطان ، العظيم الشاءن ، الواضح البرهان ، الرحيم الرحمن ، المنعم المنان ، الحمد لله الذى احتجب عن كل مخلوق يراه بحقيقة الربوبية ، و قدرة الوجدانية فلم تدركه الابصار و لم تحط به الاخبار ، و لم يعينه مقدار ، و لم يتوهمه اعتبار .
اللهم قد ترى مكاني ، و تسمع كلامى ، و تطلع على امرى ، و تعلم ما فى نفسى و ليس يخفى عليك شىء من امرى ، و قد سعيت اليك فى طلبتى ، و طلبت اليك فى حاجتى و تصرعت اليك فى مسئلتى ، و ساءلتك لفقر و حاجة و ذلة ضيقة و بؤس و مسكنة ، و انت الرب الجواد بالمغفرة ، تجد من تعذب غيرى و لا اجد من يغفر لى غيرك ، و انت غنى عن عذابى و انا فقير الى رحمتك ؛ فاءسألك بفقرى اليك و غناك و عنى و بقدرتك على و قلة امتناعى منك ، اءن تجعل دعائى هذا دعاء وافق منك اجابة ، و مجلسى هذا مجلسا وافق منك رحمة ، و طلبتى هذه طلبية وافقت نجاحا ؛ و ما خفت عسرتى من الامور فيسره ، و ما خفت عجزه من الاشياء فوسعه ، و من اءرادنى بسوء من الخلاق كلهم فاغلبه آمين يا اءرحم الراحمين ؛ و هون على ما خشيت شدته ، و اكشف عنى ما خشيت كربه ، و يسر لى ما خشيت عسرتى ! آمين رب العالمين .

اللهم اءنزع العجب و الرياء و الكبر و البغى و الحسد و الضعف و الشك و الوهن و الضر و الاسقام و الخذلان و المكر و الخديعة و البلية و الفساد من سمعى و بصرى و جميع جوارحى ، و خذ بناصيتى الى ما تحب و ترضى يا اءرحم الراحمين .

اللهم صلى على محمد و آل محمد ، و اغفر ذنبى ، و استر عورتى ، و آمن روعتى ، و اجر مصيبتى ، و اعن فقرى ، و يسر حاجتى ، و اءقلنى عثرتى ، و اجمع شملى ، و اكفى ما اءمنى ، و ما غاب عنى ، و ما حضرنى و ما اءتخوفه منك يا اءرحم الراحمين .

اللهم فوضت امرى اليك ، و اءلجأت ظهرى اليك ، و اءسلمت نفسى اليك بما جنيت عليها ، فرقا منك و خوفا و طمعا ، و انت الكريم الذى لا يقطع الرجاء ، و لا يخيب الدعاء ؛ فاءسئلك بحق ابراهيم خليلك ، و موسى كليمك ، و عيسى روحك ، و محمد صلى الله عليه و آله صفيك و نبيك ، و اءلا تصرف وجهك الكريم عنى حتى تقبل توبتى ، و ترحم عبرتى ، و تغفر لى خطيئتى يا اءرحم الراحمين و يا اءحكم الحاكمين .
اللهم اجعل ثارى على من ظلمنى ، و انصرنى على من عادانى ؛ اللهم لا تجعل مصيبتى فى دينى ، و لا تجعل الدنيا اكبر همتى ، و لا مبلغ علمى ؛

الهى اءصلح لى دينى الذى هو عصمة امرى ، و اءصلح لى دنياى التى فيها معاشى ، و اءصلح لى آخرتى التى اليها معادى ، و اجل الحياة زيادة لى من كل خير ، و اجعل الموت راحة لى من كل شر .
اللهم انك عفو تحب العفو عنى ؛ اللهم اءحبنى ما علمت الحياة خيرا لى ، و توفنى اذا كانت الوفاة خيرا لى ، و اءسألك خشيتك فى الغيب و الشهادة ، و العدل فى الغضب و الرضا ، و اءسألك القصد فى الفقر و الغنى ، و اءسألك نعيما لا يبيد و قره عين لا تنقطع ، و اءسألك الرضا بعد القضاء ، و اءسألك لذة النظر الى وجهك .

اللهم انى استهديك لارشاد امرى ، و اعود بك من شر نفسى ؛ اللهم عملت سوء و ظلمت نفسى فاغفر لى انه لا يغفر الذنوب الا انت : اللهم انى استنك تعجيل عافيتك ، و صبرا على بليتك ، و خروجا من الدنيا الى رحمتك.

اللهم انى اشهدك و اشهد ملائكتك ، و حملة عرشك ، و اشهد من فى السماوات و من فى الارض انك انت الله لا اله الا انت وحدك لا شريك لك ، و ان محمدا عبدك و رسولك ؛ و اءساءك باءن لك الحمد لا اله الا انت بديع السموات و الارض ، يا كائن قبل ان يكون شىء ، و المكون لكل شىء ، و الكائن بعد ما لا يكون شىء .

اللهم الى رحمتك رفعت بصرى ، و الى جودك بسطت كفى ، فلا تحرمنى و اءنا اءساءك ، و لا تعذبنى ، و اءنا استغفرك ، اللهم فاغفر لى فانك بى عالم ، و للا تعذبنى فانك على قادر ، برحمتك يا ارحم الراحمين . اللهم ذا الرحمة الواسعة ، و الصلاة النافعة الرافعة ، صل على اءكرم خلقك عليك ، و اءجهم اليك و اءوجهم لديك ، محمد عبدك و رسولك ، و المخصوص بفضائل الوسائل ، اءشرف و اءكمل و اءرفع و اءعظم و اءكرم ما صليت على مبلغ عنك و مؤ تمن على وحيك ؛ اللهم كما سدت به العمى ، و فتحت به الهدى ، فاجعل منا هج سبله لنا سننا ، و حجج برهانه لنا سببا ، ناتم به الى القدوم عليك .

اللهم لك الحمد ملء السماوات السبع ، و ملء طباقهن و ملء الارضين السبع و ملء ما بينهما ، و ملء عرش ربنا الكريم ، و ميزان ربنا الغفار ، و مداد كلمات ربنا القهار ، و ملء الجنة و ملء النار ، و عدد الماء و الثرى ، و عدد ما يرى و ما لا يرى .

اللهم و اجعل صلواتك و بركاتك و منك و مغفرتك و رحمتك و رضوانك و فضلك و سلامتك و ذكرك و نورك و شرفك و نعمتك و خيرتك على محمد و آل محمد كما صليت و باركت و ترحمت على ابراهيم و آل ابراهيم انك حميد مجيد .

اللهم اعط محمدا الوسيلة العظمى و كريم جزائك فى العقبى ، حتى تشرفه يوم القيامة يا اله الهدى . اللهم صل على محمد و آل محمد ، و على جميع ملائكتك و اءنيائك و رسلك ، سلام على جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل و حلمة العرش و ملائكتك المقربين ، و الكرام الكاتبين و الكروبيين ؛ و سلام على اءبينا آدم و على امنا حواء و سلام على النبيين اءجمعين ، و الصديقين و الشهداء و الصالحين ؛ و سلام على المرسلين اءجمعين ؛ و الحمد لله رب العالمين ، و لا حول و لا قوة الا بالله العلى العظيم ، و حسبى الله و نعم الوكيل . و صلى الله على محمد و آله و سلم كثيرا⁽¹²²²⁾

ترجمه : پاك و منزه است او كه به آنچه در قلب مى گذرد آگاهى دارد ، پاك و منزه است او كه شماره گناهان را مى داند ، پاك و منزه است همو كه هيچ امرى در آسمان و زمين بر او پوشيده نيست ؛ سپاس پروردگارى را سزااست كه مرا آن گونه فرار نداد كه نسبت به نعمتهايش كفر بورزم و فضل او را انكار نمايم ، پس خير و بركت در اوست و او اهل آن مى باشد؛ و سپاس خداوندى را سزااست كه حجت و برهانش بر تمامى انسانها ، همه فرمانبرداران و گناهكاران ، گسترده است ، اگر شخص را مورد رحمت خود قرار دهد از جود و بخشش اوست ، و اگر مجازات نمايد در مقابل اعمالى است كه خود آن شخص انجام داده ، و او بر بندگان ستم روا نمى دارد؛ و سپاس شايسته خداوندى است كه مكانش فراز ، بنيانش برتر ، اركانش محكم ، سلطنتش پايدار ، مقامش رفيع ، برهانش روشن ، بخشنده ، مهربان ، منعم ، و منان است ؛ سپاس و حمد از آن خداوندى است كه از هر مخلوقى كه او را حقيقتا پروردگار و برخوردار از قدرت يگانگى شناخت ، مستور مانده و كسى نتوانسته حقيقت وجود او را ادراك نمايد ، چرا كهديدگان از ديدار او عاجز ، و اخبار از احاطه بر او ناتوان هستند ، و تعيين مقدار و اندازه براى او غيرممکن ، و به تصور كشيده او به كمك قوه وهم و خيال نامقدور است .

خداوند ، مكانى را كه در آن قرار دارم مى بينى و كلامم را مى شنوى ، و بر كارهايم اشراف و اطلاع دارى ، و بر آنچه كه در نفس من مى گذرد آگاهى دارى و هيچ يك از كارهايم از تو مخفى نيست ، پس مى دانى كه نيازمند تو هستم ، و حاجتهايم را از تو مى خواهم ، و به سوى تو تضرع و زارى مى كنم ، و با فقر و نياز و ذلت و تنگدستى و شدت و مسكنت از تو يارى مى جويم ؛ و تو پروردگارى هستى كه گناهان را مى بخشى ، به غير از من كسانى را خواهى يافت كه عذاب كنى ، ولى من جز تو آمرزنده اى را نمى يابم ، آرى تو از عذاب كردن من بى نيازى ، و اين در حالى است كه من نيازمند رحمت و لطف تو هستم ؛ پس به سبب نياز من به سوى تو ، و بى نيازى تو از من ، و به قدرت و تسلطى كه بر من دارى و من بر آن معترفم ، از تو مى خواهم كه اين دعاى مرا اجابت كنى ، و جاىگاهم را محل نزول رحمت خود قرار دهى و حاجت مرا روا نمايى ؛ كارهايم را كه از سختى آنها در هراس هستم آسان فرما ، و براى كارهايم كه از انجام آنها ناتوانم به من قدرت و نيرو ارزانى دار ، و هر يك از بندگان را كه نسبت به من قصد سويى دارد مغلوب ساز ، دعائيم را اجابت فرما اى رحم كننده ترين رحم كنندگان!

پروردگارا ، هر چه را كه از سختى آن نگران هستم آسان فرما ، و رنج آنچه را كه مرا به هراس افكنده برطرف ساز ، و هر چه را كه دشوارى آن مرا هراسان ساخته آسان قرار ده ، اجابت نما اى برترين پروردگار جهانيان!

خداوند ، خودبينى ، رياء ، تكبر ، تجاوز ، حسد ، ضعف ، شك ، سستى ، ضرر ، همه بيماريها ، خذلان ، مكر ، خدعه و نيرنگ ، بلاها و فساد را از گوش و چشم و تمام اندام دور دار و مرا به سوى آنچه دوست مى

داری و تو را خشنود می سازد راهنمایی کن ، ای برترین رحم کنندگان!
خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست ، و گناهانم را ببخش ، و عیبهایم را ببوشان ، و ترسم را ایمنی
بخش ، و مصیبتهای مرا جبران فرما، و فقرم را به بی نیازی مبدل ساز، رفع نیازمندیم را سهل و لغزشم را
ناچیز قرار ده ، و کارهای پراکنده مرا جمع نما، و مرا در آنچه که به دنبال آن هستم ، و نیز در آنچه که از من
پنهان است ، و در آنچه که در نزد من حاضر است ، و مواردی که در رابطه با آنها از تو در هراسم کفایت
فرما، ای برترین رحم کنندگان!

خداوندا، کارهایم را به تو واگذار کردم و خود را در پناه تو قرار دادم ، و به سبب جنایات و گناهانی که انجام
داده ام ، و بیم و امیدی که به تو دارم ، خود را به تو می سپارم ، و می دانم که تو آن بزرگوار و کریمی
هستی که امید هیچ کس را قطع نکرده و دعای او را بدون پاسخ نمی گذاری ؛ پس به حق خلیلت ابراهیم
، و کلیمت موسی ، و روح عیسی و برگزیده و پیامبرت محمد صلی الله علیه و آله از تو می خواهم که
از من روی نگردانی ، و بزرگواری کرده توبه ام را بپذیری ، برای اشکهایی که ریخته ام به من رحم نمایی ،
و از اشتباهم درگذری ، ای بهترین رحم کنندگان و ای عادلترین حکم کنندگان!

پروردگارا، از کسی که بر من ستم روا می دارد انتقام گیر، و مرا بر هر که با من دشمن است یاری فرما؛
خداوندا، مصیبت و گرفتاری مرا در دینم قرار مده ، و دنیای فانی را مهمترین هدف و نهایت علمم قرار نده.
خدایا، دینم را که مهمترین چیزم است ، و دنیایم را که راه به دست آوردن معاشم است ، و آخرتم را که
سرانجامم به سوی آن است ، اصلاح گردان ، و زندگیم را راهی به سوی به دست آوردن هر خیر و برکت ،
و مرگم را راه رهایی از هر شر و بدی قرار ده!

پروردگارا! تو آمرزنده ای هستی که بخشیدن را دوست داری ، پس مرا عفو کن ، خدایا، مرا زنده نگاه دار تا
آن زمانی که می دانی زندگانیم برایم خیر و برکت در بر دارد، و مرا بمیران آن هنگام که می دانی مرگ
برایم نیکو و شایسته است ، و از تو می خواهم که در آشکار و نهان ، خشیت و خوف از خودت را بر من
ارزانی کنی ، و در غضب و رضا، عدل و انصاف به من عطا فرمایی ، و از تو می خواهم در فقر و بی نیازی
میانه روی عطایم کنی ، و از تو نعمت مداوم ، روشنی چشمی که هرگز به تاریکی نکشد، رضا به قضا و
لذت دیدارت را خواهانم.

خداوندا! برای درستی و راستی در کارهایم از تو هدایت می جویم ، و از شر نفسم به تو پناه می برم .
خداوندا! کارهای زشت انجام داده و بر نفس خود ستم کرده ام ، پس مرا ببخش که جز تو بخشنده ای
برای گناهان وجود ندارد. پروردگارا! از تو تعجیل در سلامتی ، صبر بر بلاها و مصائب ، و خروج از دنیا به
سوی رحمتت را خواستارم.

پروردگارا! تو، فرشتگانت ، حاملان عرش ، و هر آنچه در آسمانها و زمین است را شاهد می گیرم که جز تو
معبودی نیست و شریکی برای تو وجود ندارد، و محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده توست ؛ و از
تو می خواهم که حاجت‌هایم را برآورده سازی ، ای تویی که حمد و ستایش مخصوص تو بوده و معبودی جز
تو وجود ندارد، تو آفریننده آسمانها و زمینی ، ای کسی که قبل از وجود هر موجودی وجود داشته ، و همه
چیز را خلق کرده ، و بعد از آنکه همه موجودات از بین می روند باقی خواهد بود!

خداوندا چشمانم را به رحمت تو دوخته ام ، و دستانم را به سوی جود و کرم تو دراز کرده ام ، پس مرا
محروم مکن آنگاه که از تو درخواست می کنم ، و مرا عذاب منما آنگاه که از تو طلب بخشایش دارم .
خدایا، مرا ببخشای چرا که تو به همه چیزم عالم و دانایی ، و مرا عذاب مکن چرا که تو بر من قادر و
توانایی ، تو را سوگند می دهم به رحمتت ای برترین رحم کنندگان!

پروردگارا، ای دارنده رحمت واسعه ، و ای دارنده درودها و رحمت‌های نافع و بالا برنده ، بر گرامیترین ،
محبوبترین و ارزشمندترین بنده ات ، بنده و پیامبرت محمد صلی الله علیه و آله درود فرست ، شریفترین ،
کاملترین ، برترین ، بزرگترین و گرامیترین درودی که بر مبلغین فرامینت و بر امینان وحیت فرستاده ای ؛
خداوندا، همچنان که جهالت و نادانی را به وسیله او برطرف نمودی ، و درهای هدایت را به وسیله او
گشودی ، ما را در راههای هدایت او قرار ده ، و حجت‌های روشن او را برای ما اسبابی قرار ده که برای
رسیدن به تو از آنها پیروی کنیم!

پروردگارا! ستایش برای توست ، به اندازه آسمانهای هفتگانه و طبقه های آن ، و به گنجایش زمینهای
هفت گانه ، و آنچه در بین آنهاست ، و به گنجایش عرش پروردگار با کرامت و ترازوی آفریدگار بخشنده و
غفار و کلمات پروردگار توانا، و به تعداد مخلوقات ، و به گنجایش بهشت و جهنم ، و ذرات آب و خاک ، و به
میزان آنچه دیده شده و دیده نمی شود.

خداوندا! درودها و برکات ، و منت و بخشش و رحمت ، خشنودی و فضل و سلامت ، یاد و نور و شرف و
نعمت خود را بر محمد صلی الله علیه و آله و خاندانش قرار ده ، همچنان که درود و برکت و رحمت خود را
بر ابراهیم و خاندان او ارزانی داشتی ، به درستی که تو ستوده و بزرگوار می باشی.

پروردگارا،)) وسیله عظمی ((و بهترین پاداشت را در قیامت ، به محمد صلی الله علیه و آله ارزانی دار، تا
او را شرافت و برتری عطا فرموده باشی ، ای معبود هدایت کننده!

پروردگارا! بر محمد و خاندان او، و بر جمیع ملایک ، پیامبران و فرستادگانت درود فرست ، و سلام مرا بر
جبرئیل و میکائیل و اسرافیل ، و حاملان عرش و فرشتگان مقرب ، و نویسندگان اعمال و بهشتیان برسان ؛

و سلام بر پدر ما انسانها آدم ، و مادر ما حوا ، و سلام بر تمامی پیامبران ، صدیقین ، شهدا و صالحان ؛ و سلام بر تمامی فرستادگان ؛ و حمد و ستایش مخصوص به پروردگار جهانیان است و هیچ قدرت و توانایی وجود ندارد مگر از جانب خداوند یکتا که برتر و والا تر از همگان است ، و چنین خداوندی مرا کفایت می کند و او بهترین کفایت کنندگان است . و درود و سلام بسیار بر محمد و خاندان او باد!

دعای حضرت فاطمه علیها السلام در تعقیب نماز مغرب

الحمد لله الذى لا يحصى مدحه القائلون ، و الحمد لله الذى لا يحصى نعماءه العادون ، و الحمد لله الذى لا يودى حقه المجتهدون ، و لا اله الا الله الاول و الاخر و لا اله الا الله الظاهر و الباطن ، و لا اله الا الله المحيى و المميت ، و الله اكبر ذو الطول ، و الله اكبر ذو البقاء الدائم ، و الحمد لله الذى لا يدرك العاملون علمه ، و لا يستخف الجاهلون حلمه ، و لا يبلغ المادحون مدحته ، و لا يصف الواصفون صفته ، و لا يحسن الخلق نعته.

الحمد لله ذى الملك و الملكوت ، و العظمة و الجبروت ، و العز و الكبرياء و البهاء و الجلال ، و المهابة و الجمال ، و الحول و القوة ، و المنة و الغلبة ، و الفضل و الطول ، و العدل ، و الحق ، و الخلق و العلا ، و الرفعة و المجد ، و الفضيلة و الحكمة ، و الغناء و السعة ، و البسط و القبض ، و الحلم و العلم ، و الحجّة البالغة ، و النعمة السابغة ، و الثناء الحسن الجميل ، و الالاء الكريمة ، ملك الدنيا و الآخرة و الجنة و النار ، و ما فيهن تبارك و تعالى.

الحمد لله الذى علم اسرار الغيب ، و اطلع على ما تجن القلوب ، فليس عنه مذهب و لا مهرب . و الحمد لله الذى المتكبر فى سلطانه ، العزيز فى مكانه ، القوى فى بطشه ، الرفيع فوق عرشه ، المطلع على خلقه ، و البالغ لما اراد من علمه . الحمد لله الذى بكلماته قامت السموات الشداد ، و ثبتت الارضون المهاد ، و انتصبت الجبال الرواسى الاوتاد ، و جرت الرياح اللواقح ، و سار فى جو السماء السحاب ، و وقفت على حدودها البحار ، و وجلت القلوب من مخافته ، و انقمعت الارياب لربوبيته تباركت يا محصى قطر المطر ، و ورق الشجر ، و محيى اءجساد الموتى للحشر ، سبحانه يا ذا الجلال و الاكرام ؛ ما فعلت بالغريب الفقير اذا اءتاك مستنجيرا مستغيثا؟ ما فعلت بمن اءناخ بفنائك و تعرض لرضاك و عذا اليك ، فجتا بين يديك يكشو اليك ما لا يخفى عليك ؟ فلا يكون يا رب حظى من دعائى الحرمان ، و لا نصيبى مما اءرجوا منك الخذلان ؛ يا من لم يزل و لم يزول كما لم يزل قائما على كل نفس بما كسبت ، يا من جعل اءيام الدنيا تزول ، و شهورها تحول ، و سنينها تدور ، و اءنت الدائم لا تبليك الازمان و لا تغريك الدهور ؛ يا من كل يوم عنده جديد ، و كل رزق عنده عتيق ، للضعيف و القوى و الشديد ، قسمت الارزاق بين الخلائق فسويت بين الذرة و العصفور . اللهم اذا ضاق المقام بالناس فنعوذ بك من ضيق المقام .

اللهم اذا طال يوم القيامة على المجرمين فقصر ذلك اليوم علينا كما بين الصلاة الى الصلاة . اللهم اذا اءذنت الشمس من الجماجم ، فكان بينها و بين الجمامم مقدار ميل ، و زيد فى حرها حر عشر سنين ، فانا نساء لك اءن تظلنا بالغمام ، و تنصب لنا المنابر و الكراسى نجلس عليها ، و الناس ينطلقون فى المقام . آمين رب العالمين .

ءسئلك اللهم بحق هذه المحامد الا عفرت لى و تجاوزت لى ، و اءلبستنى العافية فى بدنى ، و رزقتنى السلامة فى دينى ؛ فانى اءسئلك و اءنا واثق باءابتك اءى فى مسئلتى ، و اءدعوك و اءنا باءتماعك دعوتى ، فاستمع دعائى و لا تقطع رجائى و لا ترد ثنائى و لا تخيب دعائى اءنا محتاج الى رضوانك و فقير الى عفرائك ، و اءسئلك و لا آيس من رحمتك ، و اءدعوك و اءنا غير محترز من سخطك ؛ يا رب و استجب لى و امنن على بعفوك ، و توفنى مسلما ، و اءلحقنى بالصالحين ؛ رب لا تمنعنى فضلك منان ، و لا تكلنى الى نفسى مخذولا يا حنان .

رب ارحم عند فراق الاحبة صرعتى ، و عند سكون القبر وحدتى ، و فى مفازة القيامة غربتى ، و بين يديك موقوفا للحساب فاقتى .

رب اءستجير بك من النار فاءجرنى ، رب اءعوذ بك من النار فاعذنى ، رب اءفزع اليك من النار فاءبعدنى ، رب اءسترحمك مكروبا فارحمنى ، رب اءستغفرك لما جهلت فاعفر لى ، رب قد اءبرزنى الدعاء للحاجة اليك فلا تؤيسنى ، يا كريم ذا الالاء و الاحسان و التجاوز .

يا سيدى يا بر يا رحيم استجب بين المتضرعين اليك دعوتى ، و ارحم من المنتجبين بالعويل عبرتى ، و اجعل فى لفائك يوم الخروج من الدنيا راحتى ، و استر بين الاموات يا عظيم الرجاء عورتى ، و اعطف على عند التحويل وحيدا الى حفرتى ، انك اءملى و موضع طلبتى ، و العارف بما اريد فى توجيه مسئلتى ؛ فاقض يا قاضى الحاجات حاجتى ، فاليك المشتكى و اءنت المستعان و المرتجى ، اءفر اليك هاربا من الذنوب

فابقبلی ؛ و اعلتی ء من عدلك الی مغفرتك فاءدركنی ؛ و اءلتاذ بعفوك من بطشك فامنعنی ؛ و اءستروح
رحمتك من عقابك فنجنی ؛ و اءطلب القرية منك بالاسلام فقربنی ؛ و من الفزع الاكبر فامنی ، و فی ظل
عرشك فظلمنی ، و كفلین من رحمتك فهب لی ، و من الدنيا سالما فنجنی ، و من الظلمات الی النور
فاءخرجنی ، و یوم القیامة فیض وجهی و حسابا یسیرا فحاسبنی ، و بسرائری فلا تفضحنی ، و علی
بلائك فصبرنی ، و كما صرفت عن یوسف السوء و الفحشاء فاصرفه عنی ، و ما لا طاقة لی به فلا تحملنی
، و الی دار السلام فاهدنی و بالقرآن فانفعنی ، و بالقول الثابت فثبتنی ، و من الشیطان الرجیم فاحفظنی
، و بحولك و قوتك و جبروتك فاعصمنی ، و بحلمك و علمك و سعة رحمتك من جهنم فنجنی ، و جنتك
الفردوس فاءسكنی ، و النظر الی وجهك فارزقنی ؛ و بنیبك محمد صلی الله علیه و آله فاءلحفنی و من
الشیاطین و اولیائهم و من شر كل ذی شر فاكفنی.

اللهم و اءعدائی و من كادنی ان اءتوا برا فجبین شجعهم ، فض جموعهم كلل سلاحهم عرقب دوابهم ،
سلط علیهم العواصف و القواصف ، و اءزلهم من صیاصیهم ، و اءمكننا من نواصیهم ، آمین یا رب العالمین.
اللهم صل علی محمد و آل محمد، صلاة یشهد الاولون مع الابرار، و سید المرسلین ، و خاتم النبیین ، و
قائد الخیر و مفتاح الرحمة.

اللهم رب البیت الحرام ، و الشهر الحرام ، و رب المشعر الحرام ، و رب الركن و المقام ، و رب الحل و الاحرام
، بلغ روح محمد منا التحية و السلام.

سلام علیك یا رسول الله ، سلام علیك یا اءمین الله ، سلام علیك یا محمد بن عبدالله ، السلام علیك و
رحمة الله و بركاته ، فهو كما وصفته بالمؤمنین رؤف رحیم ؛ اللهم اءعطه اءفضل ما ساءلك و اءفضل ما
سئلت له ، و اءفضل ما اءنت مسئول له الی یوم القیامة . آمین یا رب العالمین⁽¹²²³⁾

ترجمه : حمد و سپاس خداوندی را سزاست که مداحان از عهده مدح و ستایش او، شمارشگران از عهده
شمارش نعمتهای او، و تلاش کنندگان از عهده ادای حق او بر نمی آیند، و جز معبودی نیست ، او اول و
آخر است ، او ظاهر و باطن است ، او زنده کننده و میراننده است ، و او برتر از همه ، صاحب فضل ، و بقای
او دائمی و ابدی است.

حمد مخصوص خداوندی است که عالمان عمق علم او را درك نکرده ، و جاهلان حلم او را اندك نشمارند، و
ستایشگران به مدح او دست نمی یابند، و توصیف کنندگان در توصیف او عاجز، و مخلوقات از دست یافتن
به کمالات او ناتوان می باشند.

و حمد از آن خداوندی است که دارای ملك و ملكوت ، عظمت و جبروت ، عزت و بزرگی و شكوه ، زیبایی و
بزرگی ، توانمندی و زیبایی و جمال ، قدرت و قوت ، منت و غلبه ، و حکمت ، بی نیازی و سعه ، بسط و
قبض ، و حلم و علم می باشد کسی که دارای دلیل روشن ، و نعمت فراوان ، و اوصاف نیکو و زیبا، و
نعمتهای فراوان و فراگیر است ، و مالك دنیا و آخرت ، بهشت و جهنم ، و آنچه در بین آنهاست می باشد.
سپاس خداوندی را سزاست که رازهای نهانی را آگاه است و بر آنچه که بر دلها می گذرد و خطور می
کند داناست و راه فراری از دست قدرت او وجود ندارد.

حمد و ستایش شایسته خداوندی است که در سلطنتش برترین است ، در جایگاهش محکم ، برای
سخت گیری نیرومند، برتر و بالاتر از عرش ، آگاه به افعال و اعمال جمیع مردم ، و توانا بر آنچه که علم دارد
و می خواهد می باشد. حمد مخصوص خداوندی است که به نیرو و قدرت او آسمانها برپا ایستاده ، و
زمینهای لرزان به جای خود ثابت و استوار گردیده اند، کوههای محکم به سبب تثبیت زمین هستند استوار
شده ، و بادهای بارورکننده جریان می یابند، و ابرها در آسمان به حرکت درآمده ، دریاها در محدوده خود
متوقف گردیده ، و قلبها از بیم او به لرزه در می آیند، و معبودهای دروغین به ربوبیت او رسوا گردیده اند.
مبارك هستی ای شمارش کننده تعداد قطره های باران ، و برگهای درختان ، و ای زنده کننده مردگان ، پاك
و منزهی ای دارنده بزرگی و بخشندگی ! خداوندا، در مقابل بنده غریب و نیازمندی که به تو پناهنده شده
و از تو باری می جوید، چه می کنی ؟ و در برابر کسی که به درگاه تو آمده تا رضا و خشنودی تو را شاهد
باشد، و در پیشگاه تو بر زمین افتاده و از آنچه که بدان دانایی شکایت می کند، چه خواهی کرد؟ پس از
پروردگار هستی ، بهره ام را از دعایم حرمان و ناامیدی قرار مده ، و نصیم را در آنچه که برای آن به تو
امیدوارم خذلان و محرومیت قرار مده ؛ ای کسی که همیشه بوده ای و خواهی بود و بر اعمال بندگانت
آگاه می باشی ، ای کسی که روزهای دنیا در گذر، و ماههای آن را در تحول و سالهای آن را در حال
گردش قرار داده ای ، و خود همواره بدون تغییر و دگرگونی باقی می باشی ! ای کسی که هر روز برایت
تازه است ، و روزی هر کس را همان قدر که مقرر است - در هر روز - بین بندگان تقسیم می کنی و بین
همه آنها عدالت را برقرار می سازی!

پروردگارا! آنگاه که با مردم بودن دشوار می شود، از دشواری و شر آن به تو پناه می برم.

خداوندا، آنگاه که روز قیامت بر گناهکاران طولانی می گردد، آن روز را مانند فاصله بین دو نماز بر ما کوتاه
گردان!

خداوندا، در روز قیامت ، آنگاه که خورشید بر مردمان به شدت می تابد و فاصله اش با آنها کاهش می یابد،
و حرارتش هزاران برابر می گردد، از تو می خواهیم که ما را در سایه رحمت خود قرار داده ، و در حالی که
مردمان را برای حسابرسی آماده می سازی ، جایگاهی را برای ما قرار ده که در آن استقرار یابیم ، اجابت

فرما ای پروردگار جهانیان!

خداوندا، به حق این ستایشها و سپاسگزاریها از من درگذر، و مرا مورد عفو و بخشش خود قرار ده ، و سلامتی در بدن و در دین ، به من عطا فرما! پروردگارا، در حالی که به اجابت خواسته ام از طرف تو اطمینان دارم را از تو می خواهم ، و در حالی که می دانم سخنم را می شنوی تو را می خوانم ، پس دعایم را بشنو، و امیدم را قطع مکن ، و مدح و ثنایم را رد منما، و دعایم را بدون اجابت مگذار! همانا من نیازمند رضای تو، و محتاج بخشش تو هستم ، حاجتھایم را از تو می خواهم ، و از رحمت ماءیوس نمی باشم ، و از غضب تو در هراس می باشم ؛ خداوندا، پس دعایم را اجابت فرما، و با بخشش خود بر منت گذار، و مرا مسلمان بمیران ، به صالحان ملحق فرما؛ خدایا، مرا از فضل و رحمت خود محروم مکن ، ای منان ؛ و مرا به حالت بیچارگی به خود وامگذار، ای خداوند مهربان!

پروردگارا، بر من رحم کن به گاه زمین خوردنم در هنگام مرگ ، و فراق دوستان و تنھایم در هنگام جای گرفتن در قبر، و غربتم به هنگام قیامت ، و به گاه نیازم به هنگام حسابرسی! خداوندا، از آتش جهنم به تو پناه می برم پس پناهم ده ؛ خدایا، از آتش جهنم نجات می خواهم پس نجاتم ده ؛ پروردگارا، از ترس آتش به تو روی می آورم پس مرا از آتش دور دار؛ خداوندا، با بیچارگی تمام از تو طلب رحمت می نمایم پس بر من رحم کن ؛ پروردگارا، در برابر جهالتھای خود از تو طلب بخشش دارم پس مرا مورد عفو و بخشش خود قرار ده ! حاجتھایم باعث شد تا به درگاه تو آمده از تو تقاضای برآوردن حاجتھایم را داشته باشم پس مرا ماءیوس نکن ای کریمی که نعمتھای بی شمار همه اش در دستان تو، در بین تضرع کنندگان به سویت ، دعای مرا اجابت فرما، و در بین استغاثه کنندگان به درگاہت ، به سبب اشکھایی که ریخته ام مرا مورد رحم و بخشش خود قرار ده ، و به هنگام ملاقاتت پس از خروج از دنیا، آسایش و راحتی را برایم مقدر فرما، ای نہایت امید امیدواران ! در میان مردگان عییم را بیوشان ، و آنگاه که به تنھایی در قعر قبر قرار می گیرم بر حاجتھایم هستی ؛ پس ای برآورنده حاجتھا، خواسته هایم را برآورده ساز! ای یاور و امید من ، شکایتم به سوی توست ، و از گناھانی که مرتکب شده ام ، به سوی تو می گریزم ، پس مرا بپذیر؛ و از عدالت تو به سوی غفران و بخشش پناه می برم ، پس مرا دریاب ؛ و از غضب به عذابی که برایم مهیا نموده ای به رحمت پناھنده می گردم ، پس بر من رحم کن و مرا نجات ده ! و به واسطه اسلام خواستار نزدیکترشدن به تو هستم ، پس مرا به خود نزدیک گردان و از هراس روز قیامت مرا ایمن دار، و در سایه عرشت جایگاہم ده ، و مرا مشمول رحمت گردان ، و به سلامت از دنیا نجاتم ده ، و مرا از ظلمات به سوی نور هدایت کن ، و در روز قیامت چهره ام را درخشان گردان ، و با محاسبه ای آسان مرا مورد حسابرسی قرار ده ، و به عیبھایم مرا مفتضح و شرمسار مگردان ، و مرا بر بلاھا و سختی ها صبور نما، و آن گونه که از حضرت یوسف بدی و پلیدی را دور ساختی ، زشتی ها و پلیدیها را از من دور ساز، و آنچه را که بدان طاقت ندارم بر من تحمیل منما، و مرا به سوی بهشت رهنمون گردان ، و از قرآن بهره مندم ساز، و با گفتار صحیح مرا ثابت قدم قرار ده ، و از شیطان رانده شده حفظ فرما، و به قدرت ، قوت و جبروتت مرا از گناه دور دار، و به حلم ، علم و وسعت رحمتت مرا از جهنم نجات بخش ، و در بهشت خود ساکن گردان ، و دیدار)) وجه ((خودت را نصیب فرما، و مرا به پیامبرت محمد صلی الله علیه و آله ملحق نما، و از شیاطین و دوستان آنها و از شر هر شروری کفایت فرما!

پروردگارا! دشمنانم و کسانی که نسبت به من کینه دارند اگر قصد آزار مرا نمودند، شجاعانشان را ضعیف ، لشکریشان را متفرق ، سلاحھایشان را از کار افتاده ، و حیواناتشان را ناتوان گردان ، و بادھای تند و طوفانهای سخت را بر آنان مسلط فرما، و آنها را از سنگرھای خود فرود آور، و ما را بر نابودیشان قادر فرما، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان!

پروردگارا! بر محمد و خاندانش درود فرست ، درودی که پیشینیان و ابرار و سید مرسلین که خاتم پیامبران ، و رهبری کننده به سوی خیر، و کلید رحمت است شاهد آن باشند.

خدایا! ای پروردگار بیت الحرام و ماه حرام و مشعرالحرام ، و ای پروردگار رکن و مقام ، ای پروردگار حل و حرم ، از جانب ما به روح محمد سلام و درود فرست.

(و سپس پیامبر را زیارت نموده گوئیم):

سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای امین خدا، سلام بر تو ای محمد بن عبدالله ، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد که او همان طور که تو وصفش نمودی ، بر مؤ منان مهربان و رؤف است ، خدایا ! برتر از آنچه از تو خواسته ، و تا امروز برای او خواسته شده ، و تا روز قیامت برای او خواسته می شود، به او عطا کن ، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان!

دعای حضرت فاطمه علیهاالسلام در تعقیب نماز عشاء

سیحان من تواضع کل شیء لعظمتہ ، سیحان من ذل کل شیء لعزته ، سیحان من خضع کل شیء باءمره و ملکہ ، سیحان من انقادت له الامور باءزمتھا.

الحمدلله الذى لا ينسى من ذكره ، الحمدلله الذى لا يجب من دعاه ، الحمدلله الذى من توكل عليه كفاه ، الحمدلله سامك السماء، و ساطح الارض ، و حاصر البحار، و ناضد الجبال ، و بارىء الحيوان ، و خالق الشجر، و فاتح ينيابيع الارض ، و مدبر الامور، و مسير السحاب ، و مجرى الريح و الماء و النار من اءغوار الارض متصاعدات فى الهواء، و مهبط الحر و البرد، الذى بنعمته تتم الصالحات ، و بشكره تستوجب الزيادات و باءمره قامت السموات ، و بعزته استقرت الراسيات ، و سبحت الوحوش فى الفلوات ، و الطير فى الوكنات.

الحمدلله رفيع الدرجات ، منزل الايات ، واسع البركات ، ساتر العورات ، قابل الحسنات ، مقيل العثرات ، منفس الكريات ، منزل البركات ، مجيب الدعوات محيى الاموات ، اله من فى الارض و السموات. الحمدلله على كل حمد و ذكر و شكر و صبر و صلاة و زكاة و قيام و سعادة و بركة و رحمة و نعمة و كرامة و فريضة و سراء و ضراء، و شدة و رخاء، و مصيبة و بلاء و عسر و يسر، و غناء و فقر، و على كل حال ، و فى كل اءوان و زمان ، و كل مثوى و منقلب ، و مقام.

اللهم انى عائد بك فاءعدنى ، و مستجير بك فاءجرنى ، و مستعين بك فاءعنى ، و مستغيث بك فاءغثنى ، و داعيك فاءجبنى ، و مستغفرك فاءفر لى ، و مستنصرك فانصرنى ، و مستهديك فاهدىنى ، و مستكفيك فاكفنى ، و مستمسك بحبلك فاعصمنى ، و متوكل عليك فاكفنى ؛ و اجعلنى فى عيادك و جوارحك و حرزك و حراستك و كلاءتك و حرمتك و اءمنك و تحت ظلك ، و تحت جناحك و اجعل على جنة واقية منك ، و اجعل حفظك و حياتك و حراستك ، و كلاءتك من ورائى و اءمامى ، و عن يمينى و عن شمالى ، و من فوقى و من تحتى و حوالى ، حتى لا يصل من المخلوقين الى مكروهى و اءذاى ، بحق لا اله الا انت المنان بديع السموات و الارض ، ذوالجلال و الاكرام.

اللهم اكفنى حسد الجاسدين ، و بغى الباغين ، و كيد الكائدين ، و مكر الماكرين ، و حيلة المحتالين ، و غلية المغتالين ، و غيبة المغتابين ، و ظلم الظالمين ، و جور الجائرين ، و اعتداء المعتدين ، و سخط المسخطين ، و تشحب المتشحبين ، و صولة الصائلين ، و اقتسار المقتسرين ، و غشم الغاشمين ، و خبط الخابطين ، و سعاية الساعين ، و نميمة النامين و سحر السحرة ، و المردة و الشياطين ، و جور السلاطين ، و مكروه العالمين.

اللهم انى اسئلك باسمك المخزون الطيب الطاهر الذى قامت به السموات و الارض ، و اءشرقت له الظلم ، و سبحت له الملائكة ، و وجلت عنه القلوب ، و خضعت له الرقاب ، و اءحييت به الموتى ، اءن تغفر لى كل ذنب اءذبتة ، فى ظلم الليل و ضوء النهار، عمدا ءو خطأ سرا ءو علانية ؛ و اءن تهب لى يقينا و هديا و نورا و علما و فهما حتى اقيم كتابك ، و احل حلالك ، و احرم حرامك ، و اؤدى فرائضك ، و اقيم سنة نبيك محمد صلى الله عليه و آله.

اللهم اءلحقنى بصالح من مضى ، و اجعلنى من صالح من بقى ، و اختم لى عملى باءحسنه انك غفور رحيم.

اللهم اذا فنى عمرى ، و تصرمت اءيام حياتى ، و كان لا بد لى من لقائك ، فاءسئلك لطيف اءن توجب لى من الجنة منزلا يعطنى به الاولون و الاخرون.

اللهم اقبل مدحتى و التهافى ، و ارحم ضراعتى و هتافى ، و اقرارى على نفسى و اعترافى ، فقد اءسمعتك صوتى من الداعين ، و خشوعى فى الضارعين ، و مدحتى فى القائلين ، و تسبيحى فى المادحين ؛ و اءنت مجيب المضطرين ، و مغيث المستغيثين ، و غياب الملهوفين ، و حرز الهاربين ، و صريخ المؤمنين ؛ و مقيل المذنبين ؛ و صلى الله على البشير و النذير، و السراج المنير، و على الملائكة و النبيين.

اللهم داحى المدحوات ، و بارىء المسموكات ، و جبال القلوب على فطرتها شقيها و سعيدها، و اجعل شرائف صلواتك ، و نوامى بركاتك ، و كرائم تحياتك على محمد عبدك و رسولك و اءمينك على وحيك ، القائم بحجتك ، و الذاب عن حرمك ، و الصاعد باءمرك و المشيد لاياتك ، و الموفى لنذرك.

اللهم فاءعطه بكل فضيلة من فضائله ، و نقيبة من مناقبه ، و حال من اءحواله ، و منزلة من منازل ، و راءيت محمدا لك فيها ناصرا، و على مكروه بلائك صابرا، و لمن عاداك معاديا، و لمن والاك مواليا، و عن ما كرهت نائبا، و الى ما اءحبت داعيا، فضائل من جزائك ، و خصائص من عطائك و حياتك ، تسنى بها اءمره ، و تعالى بها درجته ، مع القوام بقسطك ، و الذابيين عن حرمك ، حتى لا يبقى سناء و لا بهاء و لا رحمة و لا كرامة الا خصصت محمد بذلك ، و آتيته منك الذرى ، و بلغته المقامات العلى . آمين يا رب العالمين.

اللهم انى اءستودعك دينى و نفسى و جميع نعمتك على ، فاجعلنى فى كنفك و حفظك و عزك و منعك عز جارك ، و جل ثناؤك ، و تقدست اءسماؤك ، و لا اله غيرك ، حسبى اءنت فى السراء و الضراء، و الشدة و الرخاء، و نعم الوكيل.

ربنا انك توكلنا و اليك اءبنا و اليك المصير، ربنا لا تجعلنا فتنه للذين كفروا، و اغفر لنا ربنا انك اءنت العزيز الحكيم ؛ ربنا اصرف عنا عذاب جهنم ان عذابها كان غراما، اءنها ساءت مستقرا و مقاما؛ ربنا افتح بيننا و بين قومنا بالحق و اءنت خير الفاتحين.

ربنا اننا آءنا فاءفر لنا و ذنوبنا و كفر عنا سيئاتنا و توفنا مع الابرار، ربنا و آتنا ما وعدتنا على رسلك ، و لا تخزنا يوم القيامة انك لا تخلف الميعاد.

ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطانا، ربنا و لا تحمل علينا اصرا كما حملته على الذين من قبلنا.
ربنا و لا تحملنا ما لا طاقة لنا به ، و اعف عنا و اغفر لنا و ارحمنا ءانت مولانا فانصرنا على القوم الكافرين.
ربنا آتانا فى الدنيا و حسنة ، و فى الآخرة حسنة ، و قنا برحمتك عذاب النار و صلى الله على سيدنا محمد
النبي و آله الطاهرين و سلم تسليما⁽¹²²⁴⁾

ترجمه : پاك و منزه است او كه تمامى موجودات در برابر عظمت او متواضعند، پاك و منزه است آن كه همه
اشياء در برابر عزت او خوار و ذليلند، پاك و منزه است آن كه همه چيز در برابر امر و حكومت او خاضع
هستند، پاك و منزه است همو كه همه چيز در حيطه قدرت و توانايى او قرار دارد.
حمد مخصوص پروردگارى است كه هر كه او را ياد كند فراموشش نمى كند، و هر كه او را بخواند نااميدش
نمى سازد، و هر كه بر او توكل كند او را كفايت مى نمايد، و حمد مخصوص خداوندى است كه آسمانها را
برافراشت ، و زمين را مسطح گردانيد، و درياها را محدود ساخت ، و كوهها را به صورت رشته هاى درآورد،
و حيوانات و درختان را آفريد، و چشمه سارهاى زمين را گشود، و به تدبير امور پرداخت ، ابرها را به گردش
درآورد، و باد و آب و آتش را از اعماق زمين به سوى آسمان جارى ساخت ، و گرما و سرما را در زمين قرار
داد، خداوندى كه با نعمتهايش كارهاى نيك كامل شده ، و شكر او نعمتها را افزايش داده ، و به امر او
آسمانها افراشته شده ، و به عزت او كوهها سربرافراشته ، و حيوانات وحشى در دشتها و پرندگان در
آشيانه ها به تسبيح او مشغولند.

حمد از آن خداوندى است كه بالابرنده درجات ، و نازل كننده آيات ، و گستراننده بركتها، و پوشاننده عيبتها،
و قبول كننده نيكها، و بخشنده لغزشها، و برطرف كننده رنجها، و فروفرستنده بركتها و اجابت كننده دعاها،
و زنده كننده مردگان ، و معبود همه ساكنان زمين و آسمانهاست . حمد و سپاس از آن آفريدگار يكتاست
نسبت به همه حمد، ذكر، شكر، صبر، نماز، زكات ، قيام و عبادت ، سعادت و بركت ، زيادى و رحمت ،
نعمت و كرامت ، فرايضى ، گشايش و سختى ، شدت و راحتى ، سختى و آسانى ، مصيبت و بلا، غنا و
فقر، و همه مخصوص خداست كه در همه حال ، و در هر حال ، و در هر زمان ، هر مكان و هر جاىگاه كوچ و
دگرگونى و توقف صادر مى گردد.

پروردگارا! به تو پناهنده مى شوم پس مرا پناه ده ، و از تو يارى مى جويم پس يارىم نما، از تو فريادرسى
مى خواهم پس به فريادم رس ، و تو را مى خوانم پس مرا اجابت كن ، و از تو آموزش مى طلبيم ، پس مرا
بيخش ، از تو يارى و كمك مى خواهم پس كمكم كن ، و به ريسان محكم تو چنگ زده ام پس مرا
محافظة فرما، و بر تو توكل نموده ام پس مرا كفايت نما؛ خداوند! مرا در پناه ، جوار، حمايت ، حراست ،
كفايت ، حرمت ، امنيت ، و در زير سايه خود قرار ده ، و بر من سپر محكمى از جانب خود فرما تا از همه
جوانب ، پشت سرم ، روبرويم ، سمت راست ، سمت چپ و از بالا و پايين مرا از صدمه و آزار مخلوقات
محفوظ دارد، به حق تو كه جز معبودى نيست ، تويى منان ، آفريننده آسمانها و زمين ، دارنده جلالت و
بزرگوارى.

پروردگارا! حسد حسودان ، و تجاوز تجاوزگران ، و كيد و فريب مكاران ، و نيرنگ حيله گران ، غلوكنندگان ، و
تهمت تهمت زندگان ، و ظلم ستمگران ، و ستم ستمكاران ، و عصبانيت افراد تندخو، و اخم و تخم افراد
ترشرو، و هيبت پرخاشگران ، و تنگناى آنان كه ديگران را در تنگنا و مضيقه قرار مى دهند و خودسرى
زورمندان ، و اشتباهكارى خطاكاران ، و سعادت سعائتگران ، و سحر جادوگران ، و رانده شدگان و شياطين
، و ظلم پادشاهان ، و كارهاى ناپسند جهانيان را از من دور دار.

خداوند! به حرمت نامهاى پوشيده ، پاك و پاكيژه ات ، كه آسمانها و زمين بدانها استوار شده ، و تاريخها
بدان درخشان گرديده ، و فرشتگان بدان تسبيح گو شده ، و قلبها از آنها در هراس بوده ، و گردنها به سبب
آنها خاضع شده ، و مردگان را به آنها زنده مى كنى ، از تو مى خواهم كه تمام گناهان مرا ببخشى ، چه
آنها را كه در تاريخى شب مرتكب شده باشم و چه روشنايى روز، چه عمدى بوده باشد و چه از روى خطا،
در خفا بوده باشد و يا در آشكار؛ و از تو مى خواهم تا به من يقين ، هدايت ، نور، علم و فهمى عنایت كنى
، تا به آنها كتابت را برپا داشته ، و جلالت را روا و حرامت را ناروا دانسته ، و واجبات را انجام و سنت
پيامبر محمد صلى الله عليه و آله را برپا دارم.

خدايا! مرا به صالحان درگذشته ملحق فرما، و از صالحان باقىمانده قرار ده ، و اعمالم را به نيكوترين آنها
خاتمه بخش ، به درستی كه تو بخشنده و آمرزنده و مهربانى.

پروردگارا! نگاه كه عمرم به پايان رسیده ، و ايام زندگانيم خاتمه یافته ، و زمان ملاقات تو نزيك شده ، اى
مهربان ! از تو مى خواهم كه منزلى را در بهشت به من اختصاص دهى كه تمام مخلوقات ، از اولين و
آخري آنها، بدان حسرت برند.

خداوند! حمد و ستايش مرا بپذير، و به تضرع و زاريم ، و اقرار و اعترافم عليه نفسم بر من رحم كن كه
صدايم را همراه دعاكنندگان ، و خشوعم را همراه خاشعين ، و مدحم را همراه ستايشگران ، و تسبيحم را
همراه مداحان ، به گوش تو رسانيدم ؛ و تو اجابت كننده دعای اشخاص مضطر و بيچاره و فريادرس استغاثه
كنندگان ، و پناه بى پناهان ، و دادرس مؤ منان ، و نگهدارنده گناهكاران از لغزش مى باشى ؛ و درود خدا
بر (محمد صلى الله عليه و آله) بشارت دهنده و بيم دهنده و چراغ روشن و فروزان ، و درود بر ملائك و
پيامبران.

پروردگارا! ای گستراننده زمینها، آفریننده آسمانها، خالق قلبها بر طریق فطرت ، بدبخت ایشان و خوشبختشان ، شریف ترین درودها و برترین برکتها، و ارزشمندترین تحیت ها را بر محمد که فرستاده تو، و امین بر وحی تو، و برپا دارنده حجت ، و نگهبان حریم حرمتت ، و انجام دهنده دستوراتت ، و محکم کننده آیات ، و وفادار به نذرهایت بفرست.

خداوندا! در مقابل هر فضیلتی از فضائل او، و هر منقبتی از مناقب او، و هر حالتی از حالات او، و هر منزلتی از منزلتهای او، حال که محمد را برای خود یار و یاور یافته ای ، و بر رنجها و پلاها صابر، و بر دشمنانت دشمن ، و بر دوستانت دوست ، و از مکروهات دور، و بر آنچه تو به سوی آن می خوانی دعوت کننده یافته ای ، فضائلی از پاداشت و ویژگیهایی از عطایت را به او عطا فرما تا امرش را برتر و درجه اش را بلندتر گردانی ، و این خصوصیات و عطیه هایی که او را عطا می نمایی به پای دارندگان عدالت و مدافعین از حرمت را نیز سهیم گردان ، تا اینکه برتری ، ارزش ، رحمت و کرامتی نمانده باشد مگر آنکه محمد را بدان مخصوص گردانیده باشی ، و از جانب خود درجات عالی به او عطا فرمایی و او را به مقامات والا برسانی ، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

خداوندا! دین ، جان و تمام نعمتهایی را که به من داده ای به خودت می سپارم ، پس مرا در حفظ، حراست و کفایت خود قرار ده ، همانا در جوار تو بودن موجب عزت و سربلندی است ، مدح و ثنای تو بلندمرتبه ، و نامهایت مقدس است و جز تو معبودی نیست ، تو در خوشحالی و ناراحتی ، و در شدت و آسایش ، مرا کافی هستی ، و چه کفایت کننده نیکویی!

پروردگارا! بر تو توکل می کنم ، و به سوی تو زاری و انابه دارم ، و بازگشتم به سوی توست ؛ خدایا! مرا وسیله آزمایش کسانی که کافر شده اند قرار مده ، و ما را بیامرز که همانا تو عزیز و حکیمی ؛ خداوندا! عذاب جهنم را از ما دور کن ، چرا که عذاب آن جاویدان است ، و به راستی که آنجا بد جایگاهی است ؛ پروردگارا! بین ما و قوم ما به حق گشایش و فرجی عطا فرما که تو بهترین گشایشگران هستی. پروردگارا! ما ایمان آوردیم پس گناهان ما را ببخش ، و خطاهایمان را بپوشان ، و ما را با نیکان بمیران ؛ خداوندا! آنچه را که به فرستادگانت وعده داده ای نصیب ما بفرما، و روز قیامت ما را عذاب مکن ، به درستی که تو خلاف وعده هایت عمل نمی کنی.

خداوندا! اگر فراموش کرده و یا اشتباهی کردیم ما را مؤاخذه منما؛ پروردگارا! تکلیف سخت و دشواری که ما از عهده آن بر نمی آیم و آن گونه که بر پیشینیان ما قرار دادی ، بر ما قرار مده! خداوندا! چیزهایی را که بر انجام آن قادر نیستیم از ما مخواه ، و ما را عفو کن ، و گناهانمان را ببخشای و مورد رحمت قرار ده ، تو مولای ما هستی ، پس ما را در مقابل کافران یاری فرما. خداوندا! ما را در دنیا و آخرت نیکی و خوبی عطا فرما، و به رحمتت ما را از عذاب آتش محفوظ بدار، و درود خدا بر آقای ما محمد رسول خدا و خاندان پاک او، و سلام بیکران بر ایشان باد.

ضمیمه هفتم : دعاهاى منسوب به حضرت فاطمه علیهاالسلام برای روزهای هفته

دعای روز شنبه

اللهم افتح لنا خزائن رحمتك ، و هب لنا اللهم لا تعذبنا بعدها فى الدنيا و الاخرة ، و ارزقنا من فضلك الواسع رزقا حلالا طيبا، و لا تحوجنا و لا تفقرنا الى احد سواك ، و زدنا لك شكرا، و اليك فقرا و فاقة ، و بك عمن سواك غنا و تعففا.

اللهم وسع علينا فى الدنيا؛ اللهم انا نعوذ بك اءن تزوى وجهك عنا فى حال و نحن نرغب اليك فيه ؛ اللهم صل على محمد و آل محمد، و اءعطنا ما تحب و اجعله لنا قوة فيما تحب ، يا اءرحم الراحمين⁽¹²²⁵⁾
ترجمه : پروردگارا! گنجهای رحمتت را به روی ما بگشا، و ما را مشمول رحمتت قرار ده ، رحمتی که بعد از آن ، در دنیا و آخرت عذابمان ننماید ، و از فضل وسیعت ما را از غیر روزی پاک و حلال بهره مند گردان ، و ما را محتاج و نیازمند و فقیر درگاه کسی غیر از خودت قرار مده ، و شکرگزاری ما را نسبت به خودت ، فقر و نیازمان را به خودت افزون فرما، تا از غیر تو بی نیاز و خویشتن دار باشیم.

خدایا! گشایش در دنیا را به ما عطا فرما، پروردگارا! به تو پناه می بریم از اینکه ما را از دیدارت منع و مانع گردی که ما در همه حال به تو و دیدار تو رغبت داریم.
پروردگارا! بر محمد و خاندان و محمد درود فرست ، و از آنچه دوست داری به ما عطا فرما، و آن را برای ما موجب نیرو و قوتی در آنچه که دوست داری قرار ده ، ای برترین رحم کنندگان!

دعای روز يك شنبه

اللهم اجعل اول يومى هذا فلاحا و آخره نجاجا و اوسطه صلاحا، اللهم صل على محمد و آل محمد، و اجعلنا ممن اءتاب اليك فقيلته ، و توكل عليك فكفيتة ، و تضرع اءليك فرحمته⁽¹²²⁶⁾

ترجمه : پروردگارا! اول این روزم را رستگاری و آخرش را موفقیت ، و میان آن را صحت و رستگاری قرار ده ، خداوندا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست و ما را از کسانی قرار ده که به سوی تو روی آورده اند و تو

آنان را پذیرفته ای ، و بر تو توکل کرده اند و تو آنان را کفایت کرده ای ، و به سوی تو زاری نموده اند و تو آنان را مشمول رحمت قرار داده ای.

دعای روز دوشنبه

اللهم انى اءساءك قوة عبادتك ، و تبصرا فى كتابك ، و فهما فى حكمك ، اللهم صل على محمد و آل محمد ، و لا تجعل القرآن بنا ماحلا ، و الصراط زائلا و محمدا عنا موليا⁽¹²²⁷⁾
ترجمه : پروردگارا! از درگاهت قدرتی برای عبادت و بندگی ، بینشی برای درک قرآن ، و فهم لازم برای درک احکامات را خواستارم ، پروردگارا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست ، و فهم قرآن را دور از دسترس فکر ما ، و صراط را نابودکننده ما ، و محمد را روی گردان از ما قرار مده.
دعای روز سه شنبه

اللهم اجعل غفلة الناس لنا ذكرا ، و اجعل ذكركم لنا شكرا ، و اجعل صالح ما نقول بالسنتنا نية فيه قلوبنا ؛ اللهم ان مغفرتك اوسع من ذنوبنا ، و رحمتك ارحى عندنا من اعمالنا ؛ اللهم صل على محمد و آل محمد ، و وفقنا لصالح الاعمال و الصواب من الفعال⁽¹²²⁸⁾
ترجمه : پروردگارا! بی خبری و غفلت مردم را برای ما موجب یادآوری ، و آگاهی آنان را برای ما موجب شکر و سپاس قرار ده ، و سخن صحیحی را که بر زبانمان جاری می شود نیت قلبهای ما قرار ده ؛ پروردگارا! غفران و گذشت تو از گناهان ما گسترده تر و رحمت تو از اعمال ما امیدوار کننده تر است ؛ خداوندا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست و ما را بر انجام اعمال شایسته و کارهای نیک موفق بدار!
دعای روز چهارشنبه

اللهم احرسنا بعينك التى لا تنام ، و ركنك الذى لا يرام ، و باءسمائك العظام ، و صل على محمد و آله ، و احفظ علينا ما لو حفظه غيرك ضاع ، و استر علينا ما لو ستره غيرك شاع ، و اجعل كل ذلك لنا مطواعا ، انك سميع الدعاء قريب مجيب⁽¹²²⁹⁾

ترجمه : پروردگارا! ما را با دیدگانت که هرگز به خواب نمی رود ، و با پایه و ستونی که هرگز ویران نمی شود ، و با نامهای با عظمت خودت حفظ فرما ، و بر محمد و خاندانش درود فرست ، و برای ما حفظ کن آنچه را که اگر نگاهبانی غیر از تو دانسته باشد تباه می گردد ، و ببوشان آنچه را که اگر غیر از تو آن را ببوشاند فاش می شود ، و همه اینها را وسیله پیروی و طاعت ما قرار ده ، همانا تو خواسته ها را می شنوی ، و به ما نزدیک هستی ، و دعاهای ما را اجابت می کنی.
دعای روز پنج شنبه

اللهم انى اسئلك الهدى و التقى و العفاف و الغنى و العمل بما تحب و ترضى ؛ اللهم انى اسئلك من قوتك لضعفنا ، و من غناك لفقرا و فاقتنا ، و من حلمك و علمك لجهلنا ؛ اللهم صل على محمد و آل محمد ؛ و اعنا على شكرك و ذكرك ، و طاعتك و عبادتك برحمتك يا ارحم الراحمين⁽¹²³⁰⁾

ترجمه : پروردگارا! هدایت ، تقوی ، عفاف ، بی نیازی ، و عمل به آنچه که تو از آن راضی و خشنود می گردی را تقاضا می کنم ؛ خداوندا! برای ناتوانی خودمان از قوت تو ، برای فقرمان از بی نیازی تو و برای جهل و نادانی خویش از علم و حلم تو خواستارم ؛ خداوندا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست ، و ما را بر شکر ، ذکر ، اطاعت و عبادت خودت یاری کن ، (سوگند می دهیم تو را) به رحمتت ای برترین رحم کنندگان!
دعای روز جمعه

اللهم اجعلنا من اءقرب من تقرب اليك و اوجه من توجه اليك ، و انجح من ساءلك و تضرع اليك ؛ اللهم اجعلنا ممن كآته يراك لى يوم القيامة الذى فيه يلقاك ، و لا تمتنا الا على رضاك ؛ اللهم و اجعلنا ممن اخلص الك بعمله و احبك فى جميع خلقك.

اللهم صل على محمد و آل محمد ، و اغفر لنا مغفرة جزما حتما لا نقترف بعدها ذنبا ، و لا نكتسب خطيئة و لا ائما ؛ اللهم صل على محمد و آل محمد ، صلاة نامية دائمة زاكية متتابعة متواصلة مترادفة برحمتك يا ارحم الراحمين⁽¹²³¹⁾

ترجمه : پروردگارا! ما را از نزدیکترین کسانی که به تو تقرب جسته اند ، و از آبرومندترین کسانی که به تو روی آورده اند ، و از نجات یافتگانی که به تو روی آورده اند و از موفقترین درخواست کنندگان و زاری کنندگان به درگاهت قرار ده ؛ خداوندا! ما را از کسانی قرار ده که گویی تو را در همه حال تا روز قیامت می بیند ، و ما را نمیران مگر آنکه از ما راضی و خشنود شده باشی ؛ خداوندا! ما را از کسانی قرار ده که در مقام عمل اخلاص ورزیده اند و در همه حال تو را دوست می دارند و کسی را به تو ترجیح نمی دهند.
پروردگارا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست ، و ما را مورد مغفرت و بخشش قطعی و حتمی خویش قرار ده ، بخششی که بعد از آن گناهی مرتکب نشویم و خطایی از ما صادر نشود؛ خداوندا! بر محمد و

خاندان محمد درود فرست ، درودی بارور و زاینده ، دائم ، پاك ، پی درپی و پیوسته ، (سوگند می دهیم تو را) به رحمتت ای برترین رحم کنندگان!

ضمیمه هشتم : سایر دعاهاى منسوب به حضرت فاطمه علیهاالسلام

حز مشهور حضرت فاطمه علیهاالسلام

بسم الله الرحمن الرحيم . یا حی یا قیوم ، برحمتك اءستغیث فاءغثنی و لا تكلنی الی نفسی طرفة عین اءبدا ، و اءصلح لی شاءنی كله (1232)

ترجمه : به نام خداوند بخشنده مهربان . از زنده پایدار، به رحمتت پناه آورده ام پس مرا پناه ده ، و مرا به قدر لحظه ای به حال خود وامگذار، و تمام شئون و همه امور مرا اصلاح فرما!

حز دیگر حضرت فاطمه علیهاالسلام

یا حی یا قیوم ، برحمتك اءستغیث فاءغثنی ، اللهم زحزحنی عن النار، و اءدخلنی الجنة ، و اءلحقنی باءبى محمد صلی الله علیه و آله (1233)

ترجمه : از زنده پایدار، به رحمتت پناه آورده ام پس پناهم ده ، خداوندا! مرا از آتش دور دار و در بهشت وارد کن ، و مرا به پدرم محمد صلی الله علیه و آله ملحق نما.

تعویذ حضرت فاطمه علیهاالسلام

اللهم انی استهدیک لارشاد اءمری ، و اءعوذ بك من شر نفسی . اللهم عملت سوءا و ظلمت نفسی ، فاغفر لی ، انه لا یغفر الذنوب الا اءنت (1234)

ترجمه : پروردگارا! از تو طلب هدایت می کنم برای آنکه در کارهایم راه درست را نشانم دهی ، و از شر نفسم به تو پناهنده می شوم . خداوندا! بد عمل کردم و به نفس خود ظلم روا داشتم ، پس مرا ببخش که کسی گناهان را نمی بخشد مگر تو!

یادآوری می شود که جهت استفاده بیشتر، حرزهای دیگری نیز در فصل ششم از ضمیمه چهارم همین کتاب آمده است.

دعا برای رفع سردرد و رفع بی خوابی

یا مشیبع الجائنة ، و یا کاسی الجسوم العاربة ، و یا ساکن العروق الضاربة ، و یا منوم العیون الساهرة ، ساکن عروقی الضاربة ، و اءذن لعینی نوما عاجلا (1235)

ترجمه : ای سیرکننده شکمهای خالی و گرسنه ، و ای پوشاننده بدنهای عریان ، و ای آرام کننده ضربان آزاردهنده رگها، و ای آرامش بخش و خواب کننده چشمهای بی خواب ، رگهای مرا آرام گردان ، و خواب را هر چه زودتر بر چشمهای من غالب گردان.

دعا برای شیعیان

بسم الله الرحمن الرحيم . الحمد لله الذى اءذهب عنا الحزن ، ان ربنا لغور شکور، الذى اءحلنا دار المقامة من فضله ، و لا یمسنا فیها نصب و لا یمسنا فیها لغوب . الهی اءنت المنی ، و فوق المنی ، اسئلك اءن لا تعذب محبى و محب عترتی بالنار (1236)

ترجمه : به نام خداوند بخشنده مهربان ، حمد اختصاص به خدایی دارد که حزن و اندوه را از ما زدود، به درستی که پروردگار ما بسیار بخشنده و شکرگزار است ، کسی که از فضل خود ما را در بهشت ساکن گردانید تا در آن رنجی به ما نرسد.

پروردگارا! تو آرزوی من و بالاتر از آرزوی من هستی ، از تو می خواهم دوستدارانم و دوستداران فرزندانم را در آتش عذاب نکنی.

دعا برای برآورده شدن حوائج

یا اءعز مذکور، و اقدمه قدما فی العز و الجبروت ، یا رحیم کل مسترحم ، و مفزع کل ملهوف الیه ، یا راحم کل حزین یشکو بته و حزنه الیه ، یا خیر من سئل المعروف منه و اسرعه اعطاء، یا من یخاف الملائكة المتوقدة بالنور منه.

اىسألك بالاسماء التى یدعوك بها حملة عرشك ، و من حول عرشك بنورك یسبحون شفقة من خوف

عقابك ، و بالاسماء التى يدعوك بها جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل الاءجتنى ، و كشفت يا الهى كرتى ، و سترت ذنوبى.

يا من امر بالصيحة فى خلقه ، فذاهم بالساهرة محشورون ، و بذلك الاسم الذى احببت به العظام و هى رميم ، احى قلبى ، و اشرح صدرى ، و اصلح شأئى. يا من خص نفسه بالبقاء، و خلق لبريته الموت و الحياة و الفناء، يا من فعله قول ، و قوله امر و امره ماض على ما يشاء.

اى اسمك بالاسم الذى دعاك به خليلك حين القى فى النار، فدعك به ، فاستجب له و قلت (يا نار كونى بردا و سلما على ابراهيم⁽¹²³⁷⁾) ، و بالاسم الذى دعاك به موسى من جانب الطور الايمن فاستجب له ، و بالاسم الذى خلقت به عيسى من روح القدس.

و بالاسم الذى وهبت به لذكريا يحيى ، و بالاسم الذى كشفت به عن ايوب الضر، و بالاسم الذى تبت به على داود، و سخرت به لسليمان الريح تجرى باءمه ، و الشياطين ، و علمته منطق الطير. و بالاسم الذى خلقت به العرش ، و بالاسم الذى خلقت به الكرسي ، و بالاسم الذى خلقت به الروحانيين ، و بالاسم الذى خلقت به الجن و الانس ، و بالاسم الذى خلقت به جميع الخلق. و بالاسم الذى خلقت به جميع ما اردت من شىء ، و بالاسم الذى قدرت به على كل شىء ، اى اسمك بحق هذه الاسماء، الا ما اعطيتنى سؤلى و قضيت حوائجى يا كريم⁽¹²³⁸⁾

ترجمه : اى گرامى ترين نامى كه يادشده ، و ديرينه ترين نام در عزت و فرمانروايى ، اى رحم كننده بر هر كه از و طلب و رحمت كند، و پناه هر كه به او پناهنده شود، اى رحم كننده بر هر محزونى كه شكوه و شكايه به سوى او برد، اى بهترين كسى كه از او نيكي طلب شده و به سرعت آن را اجابت فرمود، اى كسى كه فرشتگان نورانى از او در هراسند!

به حق نامهاى كه حاملان عرشيت ، و آنانكه در اطراف آن قرار دارند، و از هراس عقاب تو تسبيح و تنزيه تو را مى گویند، تو را بدان نامها مى خوانند، و به حق نامهاى كه جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل تو را بدان نامها مى خوانند، از تو مى خواهم دعايم را اجابت كنى ، و مشكلم را برطرف كرده ، و گناهانم را بپوشانى.

اى كسى كه فرمان مى دهد نفخه صور در ميان موجودات دمیده شود، تا آنان در اجتماع بزرگ قيامت گرد هم آيند، و به حق آن نامى كه استخوانهاى پوسيده را زنده مى كنى ، از تو مى خواهم كه قلبم را زنده ، سينه ام را گشاده ، و امورم را اصلاح فرمايى.

اى كسى كه بقا و جاودانگى را ويژه خود قرار داده ، و مرگ و زندگى و فنا را براى موجوداتش خلق فرموده ، اى كسى كه عملش مطابق گفتارش و گفتارش همانند فرمانش ، و فرمانش بر هر چه خواهد جارى مى باشد.

به حق آن نامى كه (حضرت ابراهيم) خليل تو، آنگاه كه در آتش انداخته مى شد تو را بدان نام خواند، و تو دعائش را اجابت فرمودى ، و گفتى:)) اى آتش بر ابراهيم سرد و سلامت شو ((و به نامى كه موسى از کنار طور ايمن تو را بدان نام خواند، و تو را اجابت فرمودى ، و به نامى كه عيسى را از روح القدس آفريدى. و به نامى كه يحيى را به زكريا بخشيدى ، و به نامى كه رنج و مشقت را از ايوب مرتفع ساختى ، و به نامى كه توبه داود را پذيرفتى ، و بادها را براى سليمان مسخر نمودى كه به فرمان او به گردش درآيند، همچنين جن را براى او مسخر كردى ، و زبان پرندگان را به او آموختى.

و به نامى كه عرش را با آن آفريدى ، و جهان را به آن خلق فرمودى ، و فرشتگان را با آن ايجاد كردى ، و جن و انس را با آن خلق كردى ، و به نامى كه تمامى مخلوقات را پديد آوردى.

و به نامى كه آنچه خواستى خلق فرمودى ، و به نامى كه بر هر چيز قادر شدى ، به حق اين نامها از تو مى خواهم كه حاجتم را برآورى ، و خواسته هايم را اجابت فرمايى ، اى بخشنده!

دعا براى برآورده شدن حاجتها و كارهاى مهم

بحق يس و القرآن الحكيم ، و بحق طه و القرآن العظيم ، يا من يقدر على حوائج السائلين ، يا من يعلم ما فى الضمير، يا منفس عن المكروبين ، يا مفرج عن المغمومين ، يا راحم الشيخ الكبير، يا رازق الصغير، يا من لا يحتاج الى التفسير، صل على محمد و آل محمد، و افعلى ... تذكر الحاجة⁽¹²³⁹⁾

ترجمه : به حق ياسين و قرآن حكيم ، به حق طه و قرآن عظيم ، اى خدايى كه بر حاجتهاى حاجتمندان قادر و توانا هستى ، اى آنكه اسرار پنهان همه را مى دانى ، اى برطرف كننده مشكل آنان كه دچار گرفتار شده اند، اى برطرف كننده غمهاى مردم اندوهگين ، اى رحم كننده به پيرمردان ، اى روزى دهنده به كودكان صغير، اى خدايى كه بى نياز از هر تفسيرى ، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و ...در اين قسمت دعا هر حاجتى كه داريد بخواهيد.

دعا براى كسب خلياى نيكو و شايسته

اللهم بعلمك الغيب ، و قدرتك على الخلق ، ائحبنى ما علمت الحياة خيرا لى ، و توفنى اذا كانت الوفاة خيرا لى . اللهم انى اءساءلك كلمة الاخلاص ، و خشيتك فى الرضا و الغضب ، و القصد فى الغنى و الفقر، و اءساءلك نعيما لا ينفذ، و اءساءلك قرة عين لا تنقطع ، و اءساءلك الرضا بالقضاء، و اءساءلك برد العيش بعد الموت ، و اءساءلك النظر الى وجهك و الشوق الى لقاءك من غير ضراء مضرة ، و لا فتنة مظلمة . اللهم زينا

بزینه الایمان ، و اجعلنا هداة مهدين ، يا رب العالمين (1240)

ترجمه : پروردگارا! به علم غیب و قدرتت بر آفریدگان ، تا آنجا که زندگی را برایم خیر می دانی ، زنده بدار! و آن هنگام که مرگ برایم بهتر است ، مرا بمیران ! بارخدایا، از تو کلمه اخلاص و ترس از خودت چه در حال رضا و خوشنودی و چه در حال غضب و خشم را خواستارم و همچنین میانه روی و اعتدال در تهیدستی و بی نیازیم را. و نیز نعمت جاویدان و روشنی چشم همیشگی و پایدار و پیوسته را خواهانم چنانکه خوشنودی نسبت به قضای تو را می طلبم . پروردگارا! زندگی خوش بعد از مرگ و دیدار جمال و چهره ات و شوق وصال و لقای تو را بی آنکه در حالت زیان و ضرر و یا فتنه ای ظلمانی و تاریک باشد (آنچنان که در پیشگاه تو در حال بازخواست نسبت به اعمال نابجای خود باشم بلکه سرافراز و آمرزیده باشم) خواستارم . ما را به زینت و زیور ایمان مزین فرما و از راهنمایان راه یافته قرارمان ده ، ای آفریدگار و خالق جهانیان!
دعا برای برآورده شدن حاجات

اللهم قنعتنی بما رزقتنی ، و استرنی و عافنی اءبدا ما اءبقیتنی ، و اغفر لی و ارحمنی اذا توفیتنی . اللهم لا تعینی فی طلب ما لم تقدره لی ، و ما قدرته علی فاجلعه میسرا سهلا. اللهم کاف عن والدی و کل من نعمه علی خیر مکافاة . اللهم فرغنی لما خلقتنی له ، و لا تشغلنی بما تکفلت لی به . و لا تعذبنی و اءنا استغفرک ، و لا تحرمنی و اءنا اءساءک . اللهم ذل نفسی فی نفسی ، و عظم شاءک فی نفسی ، و اءلهمنی طاعتک ، و العمل بما یرضیک ، و التجنب مما یسخطک ، یا ارحم الراحمین (1241)

ترجمه : خداوندا! مرا به آنچه که روزیم نموده ای قانع ساز، و تا هنگامی که باقی نگاه می داری (عیب) مرا ببوشان و سلامت بدار، و هنگامی که میراندی بیامرز و رحمت نما. بارخدایا! در جستجوی آنچه که برایم مقدر نموده ای خسته ام مکن ، و آنچه را که برایم مقدر نموده ای دستیابی به آن را سهل و آسان ساز.

پروردگارا! به بهترین وجه پدر و مادر و تمامی کسانی را که موهبتی بر من داشته اند پاداش خیر عنایت فرما . خدایا مرا برای کاری که به خاطر آن آفریده شده ام آسوده خاطر قرار ده و مرا به آنچه که خود متوکل آن گردیده ای مشغول مدار، و در حالی که از تو طلب غفران و بخشش می کنم عذابم مکن ، و در حالی که از تو درخواست می نمایم محرومم مساز.

پروردگارا! نفس مرا در نظر خودم خوار و ذلیل ، و شائن و منزلت خودت را در نظرم بزرگ بدار، و طاعت نسبت به خودت و عمل به آنچه که خوشنودی و رضای تو را فراهم می سازد، و اجتناب از آنچه که تو را به خشم می آورد، به من الهام فرما، ای بخشنده ترین بخشنندگان!

دعا برای آسان شدن کارها و پرداخت قرض

اللهم ربنا و رب کل شیء منزل التوراة و الانجیل و الفرقان ، فالق الحب و النوی ، اعوذ بک من شر کل دابة اءنت اءخذ بناصیتها، اءنت الاول فلیس قبلك شیء ء و اءنت الاخر فلیس بعدک شیء ء و اءنت الظاهر فلیس فوقک شیء ء و اءنت الباطن فلیس دونک شیء ء صل علی محمد و علی اهل بینه علیه و علیهم السلام ، و اقض عنی الدین و اغننی من الفقر و یسر لی کل الامر یا ارحم الراحمین (1242)

ترجمه : بارخدایا! ای آفریدگار ما و پروردگار همه چیز، ای نازل کننده تورات و انجیل و قرآن ، ای شکافنده دانه و هسته ! از شر هر جنبنده ای که فرمان آن به دست توست ، به تو پناهنده می شوم.
تو اول هستی و پیش از تو هیچ موجودی نبوده ، و تو آخرین خواهی بود و بعد از تو چیزی باقی نمی ماند، و تو آشکاری و برتر و بالاتر از تو چیزی نیست ، و تو باطن همه جهان هستی و به جز تو مؤثری در عالم نیست ، بر محمد و خاندانش درود فرست ، و قرض مرا تسویه نما، و مرا از بی چیزی و تهی دستی نجات بخش ، و همه امور را بر من آسان گردان ، ای بخشنده ترین بخشنندگان!

دعای رؤیت هلال ماه رمضان

ربنا و ربک الله رب العالمین ، اللهم اجعله علینا هلالا مبارکا و وقفنا لصیام شهر رمضان ، و سلمنا فیه ، و تسلمنا منه ، فی یسر و عافیة ، و استعملنا فیه بطاعتک ، انک علی کل شیء قدیدر (1243)
ترجمه : پروردگارا ما و تو خلق کننده همه هستی است ؛ پروردگارا! این هلال ماه را برای ماه هلالی مبارک (پربرکت) قرار بده ، و ما را برای روزه ماه رمضان موفق بدار، و ما را در آن سالم گردان ، و این ماه را از ما سلامت قرار ده ، در راحتی و آسایش . و ما را در این ماه به طاعت و عبادت خود مشغول دار، به درستی که تو بر هر کار توانا و قادر می باشی.

دعا برای هنگام خواب

الحمد لله الكافي ، سبحان الله الاعلى ، حسبى الله و كفى ، ماشاء الله قضى ، سمع الله لمن دعا، ليس من الله ملجاء و لا وراء الله ملجاء . توكلت على الله ربى و ربكم ، ما من دابة الا هو آخذ بناصيتها، ان ربى على صراط مستقيم ، الحمد لله الذى لم يتخذ ولدا، و لم يكن له شريك فى الملك ، و لم يكن له ولى من الذل و كبرة تكبيرا(1244)

ترجمه : سپاس و حمد مخصوص است به خداوند یکتا و کفایت کننده (همه امور مخلوقات)، پاک و منزّه است پروردگار متعال همو که والاترین و برترین است ، خداوند مرا بس است و کفایت می کند، آنچه که او اراده کند واقع می شود، هر که او را بخواند حضرتش شنواست ، تنها اوست که پناه می دهد و فقط به او باید پناه برد، توکل بر خدای واحد می کنم همو که آفریدگار من و شماست . جنبنده ای نیست که تقدیرش به دست او نباشد، آفریدگارم بر طریق صحیح و مستقیم است . سپاس و حمد مخصوص اوست که فرزندی ندارد و برایش در سلطنتش شریکی وجود ندارد و سرپرستی نیز بر او متصور نیست ، پس او را با بانگ الله اکبر بزرگ و با عظمت دار.

دعا برای رفع تب

و له ما سكن فى الليل و النهار و هو السميع العليم ، يا ام ملدم ان كنت آمنتم بالله العظيم و رسوله الكريم ، فلا تهشمى العظم ، و لا تاءكلى اللحم ، و لا تشربى الدم ، اخرجى من حامل كتابى هذا الى من لا يؤمن بالله العظيم و رسوله الكريم و آله ، محمد و على و فاطمة و الحسن و الحسين - عليهم السلام (1245)

و برای اوست آنچه در شب و روز آرام می گیرد، و او شنوا و داناست. ای تب اگر به خدای بزرگ و فرستاده گرامیش ایمان داری ، پس استخوانها را خورد نکرده ، و گوشتها را نخور، و خونها را ننوش ، از حامل این نوشته به سوی کسی که به خدای بزرگ و پیامبر گرامیش و خاندان او، یعنی محمد و علی و فاطمه و حسن و حسین - عليهم السلام - ایمان ندارد، برو.

دعای طلب خلاصی از زندان

اللهم بحق العرش و من علاه ، و بحق الوحى و من اوحاه ، و بحق النبى و من نباهه ، و بحق البيت و من بناه ، يا سامع كل صوت ، يا جامع كل فوت ، يا بارى النفوس بعد الموت ، صل على محمد و اهل بيته ، و آتانا و جميع المؤمنین و المؤمنات ، فى مشارق الارض و مغاربها، فرجا من عندك عاجلا، بشهادة ان لا اله الا الله ، و ان محمدا عبدك و رسولك ، صلى الله عليه و على ذريته الطيبين الطاهرين و سلم تسليما(1246)

دعای مکارم الاخلاق

اللهم صل على محمد و آل محمد، و يسر لى الاعمال التى تحبها و تحب لها و اعنى على تركها. اللهم اوصلنى اليك من اقرب الطرق اليك و ايسرها على اللهم اعزنى بالانقطاع اليك بلا ضرورة ، و اعحسن لى الادب بلا عقوبة ، و اعزل لى الثواب بلا مصيبة ، و اعحسن لى الاختيار بلا كراهية ، اللهم خر لى بميسور الامور لا بمعسورها، و اجعل لى فى ذلك ما تحب ، اللهم وجهنى للخير، و يسرنى له و اعنى عليه ، و اجعلنى من اهله ، و ارزقنى حسن الادب فيما توجهت اليك فيه.

اللهم اجعلنى لك شاكرا، و لك حامدا، و الى طاعتك عامدا و بقضائك راضيا، و عن سخطك نائيا يا ارحم الراحمين.

بسم الله الرحمن الرحيم اللهم انى اءساءك باقبال ليك ، و ادبار نهارك و حضور صلاتك و اصوات دعائك اءن تصلى على محمد و على آل محمد، و احشرنا فى شفاعة محمد و صلى الله عليه و على آله و سلم تسليما(1247)

ترجمه : پروردگارا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست ، و انجام آن کارهایی را که دوست می داری و انجام دهنده آنها را دوست می داری بر من آسان گردان ، و مرا به ترک کارهایی که ناپسند می داری و انجام دهنده آنها را مغبوض می شناسی موفق بدار. بارخدایا! مرا از نزدیکترین راههایی که به سوی تو ختم می شود و برابم از همه آسانتر است ، به وصال خود رسان.

بارالها! مرا بدون هیچ نیاز به جدایی و فاصله نزد خودت عزیز بدار، و به بهترین نحو که در آن مجازات و تنبیهی نباشد، ادب و تربیت فرما! و بدون آنکه بر من حادثه و مصیبتی پیش آید، اجر و پاداش عطا فرما، و بهترین اختیار و انتخاب را در مورد من داشته باش بدون آنکه اجبار و اکراهی در کار باشد.

پروردگارا! مرا به کارهای آسان و سهل مکلف گردان و از من اعمال شاق و دشوار مطالبه مکن ، و آنچه را که دوست می داری مرا در انجام آنها موفق بدار، خدایا! مرا متوجه انجام کارهای خیر و نیکو کن و انجام

آنها را برای من آسان گردان و در انجام آنها مرا یاری کن ، و مرا نیز از اهل خیر قرار ده حسن ادب را نصیب من قرار ده آنچنان که به واسطه آنها توجه به تو داشته باشم. پروردگارا! مرا شاکر و حامد نسبت به خود قرار ده و به درستی و دقت تمام در طریق طاعت و بندگی خود هدایت فرما، و راضی به قضایی که اراده فرموده ای و از سخط و غضب خویش بترسان ، ای برترین رحم کنندگان.

به نام خداوند بخشنده و مهربان ، پروردگارا! از تو در هر شب و روزت ، در حضور نمازت و به هنگام صداهای دعای به پیشگاهت خواهانم که بهترین دروهای خود را نصیب محمد و خاندان محمد گردانی ، و مرا با شفاعت محمد صلی الله علیه و آله محشور نمایی ، درود و سلام تمام و کامل خدا بر او و آل او باد!

دعا برای شب و روز جمعه ، شب و روز عرفة و روز عید فطر

الهی و سیدی من تهیاء او تعبا، او اعد او استعداد، لوفادة مخلوق رجاء رفة و فوائده و نائله ، و فواضله و جوانزه ، فالیک یا الهی کانت تهیئتی و تعبئتی ، و اعدادی و استعدادی : رجاء فوائدک و معروفک و نائلک و جوانزک ، فلا تخبینی من ذلك ، یا من لا تخیب علیه مسئله السائل ، و لا تنقصه عطیة نائل ، فانی لم آتک بعمل صالح قدمته و لا شفاعة مخلوق رجوته ، اتقرب الیک بشفاعته الا شفاعة محمد و اهل بیته ، اتینک ارجو عظیم عفوک الذی عدت به علی الخاطئین عند عکوفهم علی المحارم ، فلم یمنعک طول عکوفهم علی المحارم ان جدت علیهم بالمغفرة ، و انت سیدی العواد بالنعماء، و انا العواد بالخطاء، اءسئلک بحق محمد و آله الطاهرین ان تغفر لی ذنبی العظیم ، فانه لا یغفر العظیم الا العظیم ، یا عظیم یا عظیم ، یا عظیم یا عظیم (1248)

ترجمه : ای معبود و آقای من ، هر کسی مهیا و مجهز، آماده و توشه برگرفته تا به همراه صله ، بهره ، عطیه ، بخشش و جایزه ای نزد مخلوقی برود، پروردگارا! مهیاشدن و مجهزبودن ، آمادگی و توشه برگرفتم به امید بهره ، نیکی ، عطیه و جایزه توست ، پس محروم منما ای خدایی که هیچ حاجتمندی را از درگاهت نرانده ای ، و بخشش تو با بخشیدن به مردمان هیچ کاهش نیافته ، چرا که من با عمل شایسته ای که پیش از این انجام داده ام ، یا با شفاعت مخلوقی که امید به آن بسته ام نزد تو نیامده ام ، بلکه دست به دامان شفاعت محمد و اهل بیت او زده ام و امید به عفو و بخشش بزرگوارانه و والای تو دارم ، عفو و بخششی که به گناهکاران در هنگام ارتکاب اعمال ناروا و حرام وعده داده ای ، به طوری که پافشاری آنها در انجام گناه تو را از بخشش و گذشت نسبت به آنان باز نداشته است. تو ای آقا و سرور من ! بسیار بخشنده و منعم هستی و به هنگام بازخواست به لطف و عنایت خویش برگزار می کنی و من بسیار خطاکار و در هنگام عمل به خطا و لغزش برگزار می کنم ، پس به حق محمد و خاندان او که از پاکانند، از تو می خواهم که گناه بزرگم را ببخشی ، چرا که گناهان بزرگ را جز بزرگ نمی بخشد، ای بزرگ ، ای بزرگ ، ای بزرگ ، ای بزرگ ، ای بزرگ!

پاورقی

- 1- در شرحی که بر نهج البلاغه نوشته است : 210/16 213، با تغییراتی در الفاظ و معانی.
- 2- جاء فی شرح النهج : قال اءبوبکر فحدثنی محمد بن زکریا، قال : حدثنی جعفر بن محمد بن عمارة الکندی ، قال : حدثنی اءبی عن الحسن بن صالح بن حی ، قال : حدثنی رجلا ن من بنی هاشم
- 3- عجع لا توجد فی المصدر: ابن عمارة حدثنی ابن عن جعفر بن محمد عجع
- 4- فی شرح النهج : نجیح بن عمیر.
- 5- فی المصدر: یزید بدلا من : زید.
- 6- فی المصدر: زیادة : ابن حسین بعد الله.
- 7- فی (س) : لاتت و هو غلط.
- 8- فی شرح النهج : فی ذیولها.
- 9- فی المصدر: فضررب بینها و بینهم.
- 10- جاء فی حاشیة (ک) ما یلی : فی حدیث فاطمة علیها السلام فاءجهشت ، و یروی : فجهشت ، و المعنی واحد. و الجهش : ان یفرغ الانسان الی غیره ، و هو مع ذلك یرید البكاء کالصبی یفرع الی امه و قد تهیا للبكاء، مجمع البحرین

- انظر: المجمع 131/4
- 11 فى المصدر: طويلة جيدة ، قالت. ...
- 12 حكاية العلامة الامينى فى غديره 192/7 و ما بعدها، باختلاف يسير.
- 13 كشف الغمة 492 480/1.
- 14 فى المصدر: من كتاب السقيفة عن عمر بن شبة تاءليف اءبى بكر احمد.
- 15 وضع فى (ك) على كلمة : قديمة رمز: خ ، اءى فى نسخة.
- 16 مروج الذهب 304/2 - 17 .الشافى 72 69/4، باختلاف يسير.
- 18 فى (س) محمد بن اءبى محمد، و هو غلط، اذ هو ابوطاهر محمد بن احمد بن محمد الكاتب ، من شيوخ ابن مندة ، كما ذكره ابن خلكان 196/6
- 19 فى المصدر: احمد بن عبيد بن ناصح النحوى
- 20 فى المصدر: الشرقى.
- 21 فى المصدر: حدثنا ابوالعينا محمد بن القاسم السيامى.
- 22 كذا فى مطبوع البحار، و فى نسخة على (ك) و المصدر: لاثت ، و هو الظاهر كما ساءتلى فى بيان المصنف رحمه الله
- 23 علل الشرايع ، 248 حديث 2.
- 24 علل الشرايع ، 248، حديث 3، باختلاف يسير.
- 25 فى المصدر، الباقلانى.
- 26 اءى قاله فى علل الشرايع ، 248 حديث 4.
- 27 فى المصدر، محمد بن اءبى عمير.
- 28 فى العلل زيادة : الناشب ، بعد يحيى.
- 29 فى المصدر زيادة : بمثله ، قبل و زاد.
- 30 اءورد ذلك فى بحارالانوار 108 107/6 حديث 1.
- 31 الظاهر اءن المقصود هو الابيات الواردة فى حديث 32 من الباب السابق الواردة فى ضمن حديث امالى الشيخ المفيد
- 32 الطرائف ، 266 263 حديث 368.
- 33 فى المصدر: سقروة (و الصحيح : الشقروة ؛ محمد الروحانى).
- 34 فى طرائف زيادة : عن الاربعين.
- 35 فى المصدر: قال : حدثنا احمد بن عبيد بن ناصح النحوى ، قال : حدثنا الزيادى محمد بن زياد قال :
- حدثنا... بدلا من : عن
- 36 عفع الاحتجاج 108 97 (طبعة النجف 131/1 145). و ذكر جملة من مصادر الخطبة شيخنا الامينى فى غديره ، 192/7 عفع
- 37 فى المصدر زيادة : و عمر.
- 38 فى المصدر: لاثت ، و كذا فى نسخة جاءت على حاشية المطبوع من البحار، و هى الظاهر كما سيذكره المصنف رحمه الله فى بيانه
- 39 فى المصدر رسوله.
- 40 فى المصدر: اءولها، و هى التى ذكرها المصنف رحمه الله فى بيانه الاثى
- 41 فى المصدر: فى التفكير.
- 42 لا توجد الواو فى المصدر.
- 43 فى المصدر: زيادة ، و هو الظاهر لما ساءتلى ، و فى طبعة من الاحتجاج كما فى الاصل
- 44 فى المصدر: من بدلا من : عن.
- 45 فى المصدر: و حياشته لهم ، و فى طبعة النجف من الاحتجاج ؛ و حياشة لهم.
- 46 لا توجد: انتجبه فى المصدر.
- 47 فى المصدر: اجتياه . و هى نسخة بدل على مطبوع البحار.
- 48 فى طبعة النجف : بما يلى الامور.
- 49 فى الاحتجاج : الامور، بدلا من : المقدور.
- 50 لا توجد: تعالى فى المصدر.
- 51 فى نسخة من المصدر: رحمته.
- 52 فى الاحتجاج : باءبى محمد صلى الله عليه و آله
- 53 فى المصدر: فاءنقذهم.
- 54 فى الاحتجاج : فمحمد، و فى نسخة على مطبوع البحار: محمد، و فى توضيح المصنف رحمه الله الاثى بمحمد
- 55 فى الاحتجاج : من بدلا من : عن.
- 56 لا يوجد فى المصدر: على الوحى و صفيه.

- 57 فى الاحتجاج : و صفيه.
- 58 فى (س) : التفت ، و هو غلط.
- 59 فى الاحتجاج : زعيم حق له ، بدلا من : زعمتم حق لكم لله.
- 60 فى المصدر: و عهد.
- 61 فى طبعة النجف من الاحتجاج : مبخليه.
- 62 فى (س) : معتبط.
- 63 فى الاحتجاج : استماعه.
- 64 فى الاحتجاج : للفرقة.
- 65 فى المصدر: منساة فى العمر و منماة. ...
- 66 فى طبعة النجف من الاحتجاج : بالعفة.
- 67 آل عمران ، 102.
- 68 فاطر، 28.
- 69 فى المصدر: و بدوا.
- 70 التوبه ، 128.
- 71 فى المصدر: يجف.
- 72 فى المصدر: القد.
- 73 المائدة ، 64، و لا توجد فى المصدر.
- 74 فى الاحتجاج : جناحها.
- 75 لا توجد، الواو فى المصدر.
- 76 فى المصدر، سيدا فى اولياءالله.
- 77 فى الاحتجاج زيادة : لا تاءخذه فى الله لومة لائم ، قبل كلمة ، و ائتم.
- 78 فى المصدر: من ، بدلا من : عند.
- 79 فى الاحتجاج ، حسكة.
- 80 فى المصدر: و للعزة.
- 81 فى طبعة النجف من الاحتجاج : احشمكم ، و ما فى المتن اءظهر
- 82 فى المصدر: و وردتم غير مشربكم.
- 83 التوبة ، 49.
- 84 فى الاحتجاج : و قد.
- 85 فى (ك) نسخة بدل : تدبرون.
- 86 الكهف ، 50.
- 87 آل عمران ، 85.
- 88 لا توجد ثم فى (ك).
- 89 فى المصدر: اهمال.
- 90 فى الاحتجاج : تشربون حسوا.
- 91 فى المصدر: الخمرة.
- 92 فى الاحتجاج : و يصير.
- 93 فى المصدر زيادة : الان.
- 94 المائدة ، 50.
- 95 فى طبعة النجف من الاحتجاج : قد تجلى.
- 96 فى المصدر: ارثى.
- 97 سورة مريم : 27.
- 98 النمل ، 16.
- 99 فى طبعة النجف من الاحتجاج : فهب لى بدلا من : رب هب.
- 100 مريم ، 5.
- 101 الانفال ، 75.
- 102 النساء، 11.
- 103 البقرة ، 180.
- 104 فى المصدر: ان لا و المعنى واحد.
- 105 فى الاحتجاج : ابى صلى الله عليه و آله منها.
- 106 فى المصدر زيادة : ان قبل : اهل.
- 107 فى مطبوع البحار: و لست.
- 108 الظاهر اءنه : دونكها بالهاء كما فى المصدر، حيث تعرض قدس سره مرجع الضمير فى هذه الكلمة يؤيده الفعل الذى بعدها، اءعنى : تلفاك ، و يحتمل صحة : دونكما، فيكون المخاطب بالثنوية : ابا بكر و عمر

- 109 فى (س): محظومة.
- 110 فى المصدر زيادة ان قبل : اهل.
- 111 الانعام ، 67.
- 112 الزمر، 40.
- 113 فى المصدر: النقيبة.
- 114 فى الاحتجاج : و حصنة الاسلام ، و فى طبعة النجف منه حصنة الاسلام
- 115 كذا فى المصدر: و قد تقرأ فى المطبوع من البحار: وهيه ، كما جاء فى بيانه قدس سره ، و الوهى :
- الشيء فى الشئ ء كما نص عليه فى القاموس 4/402.
- 116 فى المصدر زيادة ، الشمس و القمر و انتثرت النجوم.
- 117 خ . ل : رحمه ، جاءت على مطبوع البحار.
- 118 فى (س): الا.
- 119 فى المصدر زيادة : يهتف فى افنيتمكم.
- 120 فى المصدر: و فى.
- 121 فى طبعة النجف من الاحتجاج : يهتف فى افنيتمكم هتافا.
- 122 فى (س): حلت.
- 123 آل عمران ، 144.
- 124 فى (ك) وضع على : اءبى رمز نسخة بدل . و فى (س): ابيه ، بوصل هاء الوقف.
- 125 فى المصدر، مندى.
- 126 فى الاحتجاج ، ذوو، و هو الصحيح.
- 127 فى المصدر: النخبة التى انتخبت.
- 128 فى المصدر زيادة : لنا اهل البيت.
- 129 فى الاحتجاج : لا نبرح ، و تقرأ ما فى (س) : فلا تبرح ، و ما اثبتناه هو الظاهر
- 130 لا توجد: حرتم فى (س) و فى (ك) نسخة بدل : جرتم ، و قد تعرض لهما المصنف قدس سره فى
- ايضاحه . و فى المصدر: حرتم.
- 131 فى الاحتجاج : يؤسا لقوم ، بدلا من الا تقاثلون قوما، فلا تكون آية
- 132 فى المصدر: من بعد عهدهم ، و لا تعد حينئذ من القرآن.
- 133 التوبة ، 13.
- 134 فى المصدر: اءلا و قد.
- 135 فى المصدر: بالضيق من السعة.
- 136 ابراهيم ، 8.
- 137 فى المصدر زيادة : هذا.
- 138 فى الاحتجاج : بالجذلة.
- 139 فى المصدر: القناة.
- 140 فى الاحتجاج : الجبار، بدلا من لفظ الجلالة.
- 141 الهمزة ، 6 ، 7.
- 142 الشعراء 227.
- 143 هود، 121.
- 144 هود، 122.
- 145 فى المصدر: و قال : يا بنت.
- 146 فى الاحتجاج ، ان.
- 147 خ . ل : الفك و هى كذلك فى المصدر.
- 148 خ ، ل : الاقاء، جاءت على (ك).
- 149 لا توجد فى المصدر: كل.
- 150 فى الاحتجاج : شقى بعيد، بدلا من : كل شقى.
- 151 لا توجد الواو فى المصدر.
- 152 لا توجد: ان فى المصدر.
- 153 فى المصدر: الكتاب ، و كذا جاءت فى نسخة على مطبوع البحار
- 154 فى المصدر: بها بدلا من : به.
- 155 لا توجد: ثم فى المصدر.
- 156 فى الاحتجاج : لم انفرد به.
- 157 لا توجد: فيه ، فى المصدر.
- 158 فى المصدر: لا ندفع.
- 159 فى الاحتجاج : و انك و انت سيدة.

- 160- فى المصدر: لا ندفع.
- 161- فى الاحتجاج : فى بدلا من : من.
- 162- فى المصدر زيادة : اءبى.
- 163- فى الاحتجاج : صادفا، و هو الظاهر.
- 164- فى (ك): و عدلا.
- 165- مريم ، 6.
- 166- فى المصدر زيادة : و بقول ، بعد: يعقوب.
- 167- النمل ، 16.
- 168- فى الاحتجاج : و بين.
- 169- لا توجد: عليه فى المصدر.
- 170- فى المصدر زيادة : به.
- 171- يوسف ، 18، و لا توجد الاية فى المصدر.
- 172- لا توجد: صدق فى المصدر.
- 173- لا توجد: صدق فى المصدر.
- 174- فى (ك) وضع على : الناس ، رمز نسخة بدل ، و فى المصدر: الى الناس ، و هو الظاهر
- 175- توجد نسخة بدل فى (ك) هنا، و هى : المبتغية.
- 176- سورة محمد صلى الله عليه و آله ، 24. و فى الاصل : اءفلا تتدبرون ، و عليه فلا تكون آية
- 177- فى المصدر: اغتصبتم.
- 178- فى الاحتجاج : بادرائه.
- 179- غافر، 78.
- 180- فى (ك): عطف ، و هو غلط.
- 181- فى المصدر: لم تكثر، و هو الظاهر.
- 182- فى الاحتجاج : و لا تعب.
- 183- فى (ك) و منزلتى.
- 184- فى طبعة النجف من الاحتجاج : ينزل.
- 185- لا يوجد البيت الا خير فى المصدر.
- 186- لا يوجد: عليك السلام ، فى المصدر، و هو الظاهر.
- 187- فى المصدر: نحلة.
- 188- خ . ل : بليغة جاءت على مطبوع البحار.
- 189- فى المصدر: اجهد.
- 190- فى الاحتجاج : طائلا.
- 191- فى (ك) نسخة بدل : هنتى : و لعة : هينتى ، كما جاءت لغة ، و ياءتى من المصنف طاب ثراه
ذكرها، و سلف منا بيانها
- 192- فى المصدر: ذلتى ، و هو الظاهر.
- 193- فى الاحتجاج : منه.
- 194- هنا سقط جاء فى المصدر: ويلاى فى كل غارب.
- 195- فى المصدر: و وهن.
- 196- فى الاحتجاج انك اءشد منهم.
- 197- فى المصدر: و اشد، بدلا من : و اءحد.
- 198- فى الاحتجاج : لك بل ، بدلا من : عليك.
- 199- فى طبعة النجف : ثم نههنى.
- 200- بلاغات النساء 14- 20، باختلاف ذكرنا جلة.
- 201- فى (س): ابن زيد، بين الحسين و على ، و هى لا توجد فى المصدر، و لعلى بن على : عن على ،
كما سبأتى ، فراجع
- 202- فى (ك): وضع رمز (ز) زائد على كلمة على ، و لا توجد فى المصدر
- 203- فى المصدر: يذكره.
- 204- فى بلاغات النساء: فينكرونه و هم يرون.
- 205- فى المصدر: يتحققونه.
- 206- فى (س): لاتت.
- 207- لا يوجد فى المصدر: و نساء قومها.
- 208- التوبة ، 128.
- 209- فى المصدر: تعرفوه.
- 210- فى بلاغات النساء: دون آبائكم.

- 211- فى المصدر: مانلا على ، و الظاهر فيهما اءنه : عن بدلا من : على.
- 212- فى البلاغات : يهشم.
- 213- فى (س) : ينكت.
- 214- فى المصدر: تغرى.
- 215- آل عمران ، 103.
- 216- الانفال ، 26.
- 217- جاءت هنا زيادة فى نسخة من بلاغات النساء: و مرده اءهل الكتاب
- 218- فى المصدر زيادة اءطفاها.
- 219- عوع فى بلاغات النساء: صماخها - بالصاد - و قد جاء فى اللغة بالسين ، كما فى الصحاح 426/1
- عوع
- 220- فى (س) : اءلهبها.
- 221- (ك) : بجه.
- 222- جاء فى حاشية (ك) : و اءنتم فى بلهنية من العيش ، اءى سعة ، صحاح.
- 223- فى المصدر : خلة النفاق ، و جاء فى حاشية (ك) و قوله : فى صدره عليك حسيكة ... اءى ضمن و عداوة صحاح
- 224- فى (ك) : شمل.
- 225- فى المصدر: الاقلين.
- 226- فى بلاغات النساء فخطر.
- 227- فى (س) : معرزه.
- 228- فى المصدر: و اءمشكم.
- 229- فى نسخة من بلاغات النساء: انما زعمتم.
- 230- التوبة 49.
- 231- فى (ك) : وضع على : و اءنى بكم ... رمز نسخة بدل.
- 232- الكهف ، 50.
- 233- آل عمران ، 85.
- 234- فى (س) : لم تراثوا، و هى نسخة فى (ك) ، و لا معنى لها، و لا اءثر لها فى كتب اللغة التى باءيدنا.
- و لا توجد: اختها فى المصدر
- 235- فى المصدر: نغرتها.
- 236- جاءت الجملة فى المصدر هكذا: تشربون حسوا و تسرون فى ارتغا
- 237- فى مطبوع البحار: اللانى.
- 238- المائدة ، 50.
- 239- فى المصدر: و بها معشر المهاجرين اءاءبتز.
- 240- مريم ، 27.
- 241- الجاثية ، 27.
- 242- الانعام ، 67.
- 243- اءقول : قد وردت قطعة من خطبتها سلام الله عليها من قولها: اءنتم الان تزعمون ... الى : يخسر المبتلون فى الغدير 192/7 حاكيا اياها عن اءكثر من مصدر
- 244- بلاغات النساء 14 - 19.
- 245- الرافقة : بلد متصل البناء بالرقة ... و تسمى : الرقة . انظر: مراد الاطلاع 595/2، و معجم البلدان 15/3 - 16
- 246- فى (س) : لاتت.
- 247- فى المصدر: اذراعها.
- 248- فى (س) : مشيته.
- 249- السجف : الستر، قاله فى القاموس 3/150 و غيره.
- 250- كذا، و الصحيح : و له ، كما فى المصدر.
- 251- خ . ل : اولها، جاءت على مطبوع البحار.
- 252- فى مطبوع البحار: و استثنى ، و لا معنى لها.
- 253- فى المصدر: و انى.
- 254- جاءت على (ك) نسخة بدل : حل.
- 255- فى (ك) : وضع العقاب.
- 256- كذا و الصحيح : زيادة - بالذال المعجمة - و هى بمعنى الدفع و الطرد و الابعاد كما سياتى فى بيان المصنف قدس سره
- 257- فى (س) : على ، بدلا من : الى ، و فى المصدر: و جياشا لهم.

- 258- فى (س): انبعثه ، و ما فى المتن اظهر.
259- فى المصدر: تعالى عزوجل.
260- لا توجد: لامره فى مطبوع البحار.

- 261- فى مطبوع البحار: عزت بدلا من : عن.
262- فى مطبوع البحار: و متحف.
263- فى (س): ملكه ، بدلا من لكم .
264- فى المصدر: الله ... فتصبح جملة استفهامية مستقلة.
265- لا توجد فى مطبوع البحار: نحن.
266- جمع آية.
267- فى المصدر: البرية.
268- فى حاشية مطبوع البحار: فيه تال ... و قد وضع عليها فى (ك) رمز النسخة (خ ص)
269- فى المصدر: و تبيانه.
270- فى (س): المرهوية.
271- كذا، و الظاهر: تنسيكا... اءى تطهيرا و تطيبيا، كما فى القاموس 321/3
272- لا توجد فى المصدر: للملة.
273- فى (ك): خط على كلمة : لما، و فى المصدر: امانا.
274- فى المصدر: تعبيرا للنحسة.
275- آل عمران ، 102.
276- فاطر، 28.
277- فى المصدر: اقولها عودا على بده.
278- التوبة ، 128.
279- النمل ، 16.
280- فى مطبوع البحار: اقتص.
281- مريم 5، 6.
282- الاحزاب ، 6.
283- النساء، 11.
284- البقرة ، 180.
285- فى المصدر: ان لا حق لى ارث لى من ابى.
286- لا توجد فى المصدر: ام.
287- المائدة ، 50. و فى المصدر و المطبوع من البحار: تبغون ، و عليه فلا تكون آية
288- فى المصدر: جوزا و ظلما.
289- الشعراء، 227.
290- فى بلاغات النساء: ذا اهانة تقولون.
291- فى المصدر: و تلك نازل علينا بها.
292- لا يوجد فى مطبوع البحار: بها.
293- فى المصدر: و قبله حلت.
294- آل عمران : 144.
295- فى بلاغات النساء: و اءنتم الال نخبة الله.
296- فى بلاغات النساء: و اءنتم الال نخبة الله.
297- فى المصدر: انتخب.
298- فى بلاغات النساء: تاءمرون.
299- فى مطبوع البحار: بنارها.
300- خ . ل : استوسق ، جاءت على حاشية (ك) و هى كذلك فى المصدر.
301- فى المصدر: حرتم.
302- التوبة ، 13.
303- فى المصدر: و بحجتم.
304- فى بلاغات النساء: و دستعم.
305- ابراهيم ، 8.

- 306- فى المصدر: ناكبة الحق.
- 307- الهمزة ، 6 - 7.
- 308- الشعراء، 227.
- 309- سباء، 46.
- 310- هود، 121 و 122.
- 311- فى المصدر: رؤ وفا رحيمًا.
- 312- فى المصدر: المنتخبون.
- 313- فى بلاغات النساء لك ابوك.
- 314- فى (س) : و ما.
- 315- مريم ، 6.
- 316- النمل ، 16.
- 317- فى (س) : فهذا بدلا من : فهذان.
- 318- فى المصدر: اله الخلق ، قال ابوالفضل - اءى صاحب بلاغات النساء.
- 319- الى هنا ما نقل عن بلاغات النساء.
- 320- قاله فى لسان العرب 57/8، و قال فى تاج العروس 307/5: الاجماع : العزم على الامر و الاحكام عليه
- 321- نص على المعنى الاول فى الصحاح 291/1، و لسان العرب 186/2، و على الثانى فى النهاية 275/4
- 322- كما فى لسان العرب 186/2، و النهاية 275/4، و تاج العروس.1/644
- 323- قاله فى مجمع البحرين 23/2، و الصحاح 101/1، و النهاية 283/1.
- 324- نص على الاخير فى لسان العرب 1/273، و صرح بالجميع فى النهاية لابن الاثير
- 325- كما جاء فى القاموس 47/1، و تاج العروس 186/1 و غيرهما.
- 326- قاله فى مجمع البحرين 165/5، و لسان العرب 548/12.
- 327- لا توجد الواو فى المصدر.
- 328- الى هنا قاله الجوهري فى الصحاح 2026/5.
- 329- فى المصدر: كسه.
- 330- اءى انتهى كلام النهاية 273/4 و انظر: لسان العرب 548/12.
- 331- فى القاموس 177/4.
- 332- وانظر: تاج العروس 63/9.
- 333- كما فى مجمع البحرين 38/3، و الصحاح 466/2.
- 334- قال فى لسان العرب 170/12 - 171: الخارم : التارك ، و نحوه فى تاج العروس 272/8
- 335- نص عليهما فى الصحاح 1912/5، و لسان العرب 170/12 - 171.
- 336- كما فى لسان العرب 281/15.
- 337- النهاية : 27/2.
- 338- كما فى القاموس 288/1، و لسان العرب 150/3 و غيرهما.
- 339- كشف الغمة 40/2 - 41 بنصه.
- 340- نص عليه فى الصحاح 73/1، و القاموس 29/1، و قال فى لسان العرب 160/1: الملاء - بالضم و المد - جمع ملاءة ، و هى الازار و الربطة ، و نحوه فى النهاية 352/4
- 341- كما فى مجمع البحرين 277/4، و الصحاح 1165/3 و غيرهما.
- 342- ذكره فى لسان العرب 307/7، و مجمع البحرين 4/250، و قال فى القاموس 362/2: الربطة : كل ملاءة غير ذات لفقين كلها نسج واحد و قطعة واحدة ، او كل ثوب لين رقيق
- 343- النهاية 289/4، و لسان العرب 307/7.
- 344- كما فى الصحاح 1151/3، و مثلها لسان العرب 7/373، الا اءنه ضبطه بالضم
- 345- قاله فى مجمع البحرين 131/4، و لسان العرب 276/6، و تاج العروس 291/4
- 346- جاء فى القاموس 266/2، و تاج العروس 291/4، و لسان العرب 276/6
- 347- انظر مجمع البحرين 303/2، و الصحاح 317/1 و غيرهما.
- 348- صرح به لسان العرب 366/1، و مجمع البحرين 479/1.
- 349- ذكره فى النهاية 53/5، و مجمع البحرين 322/2.
- 350- نص عليه فى القاموس 33/1، و لسان العرب 180/1 و غيرهما.
- 351- ذكره فى الصحاح 783/2 و لسان العرب 67/5.
- 352- نص عليه فى الصحاح 783/2، و لسان العرب 67/5.
- 353- كما فى لسان العرب 43/14، و مجمع البحرين 29/1 و غيرهما.
- 354- قاله فى النهاية 365/2، و لسان العرب 376/14، و مجمع البحرين 215/1
- 355- كذا فى مجمع البحرين 463/1، و الصحاح 2530/6 و غيرهما.
- 356- فى (س) : كسر، و هو غلط.

- 357- كما فى مجمع البحرين 30/6، و الصحاح 1889/5، و غيرهما.
- 358- جاء فى مجمع البحرين 30/6، و الصحاح 1889/5، و غيرهما.
- 359- قاله فى القاموس 275/5، و الصحاح 442/2، و مجمع البحرين 3/8.
- 360- فى المصدر: لخلافة.
- 361- انتهى كلام صاحب النهاية 65/1.
- 362- فى القاموس 275/1.
- 363- الظاهر من القاموس ان : الامدك : صاحب.
- 364- و انظر ما جاء فى تاج العروس 291/2.
- 365- قال فى لسان العرب 69/2، و الصحاح 260/1 و غيرهما، تفاوت : تباعد
- 366- كذا فى مجمع البحرين 5/3، و الصحاح 439/2، و غيرهما.
- 367- ذكره فى لسان العرب 754/1، و مثله فى مجمع البحرين 170/2، و الصحاح 223/1، و لم ترد فيهما لفظة : و اليه
- 368- كما جاء فى مجمع البحرين 337/5، و الصحاح 1655/4، و غيرهما.
- 369- كذا فى لسان العرب 157/3 و النهاية 437/1، و غيرهما.
- 370- قاله فى لسان العرب 157/3، و فى الصحاح 417/1 نحوه ، الا انه قال : اءى يمن
- 371- كما جاء فى لسان العرب 240/5، و النهاية 125/5، و غيرهما.
- 372- فى (ك) : و يمكن.
- 373- ذكره فى القاموس : 316/4، و لسان العرب 170/14، و غيرهما
- 374- جاء فى لسان العرب 614/11 و القاموس المحيط 4/49، و غيرهما
- 375- كما فى لسان العرب 167/3، و القاموس 293/1، و غيرهما.
- 376- قاله فى القاموس 270/2، و مثله فى مجمع البحرين 135/4 اءنه قال : عن الحباله ، و هو غلط ظاهرا
- 377- نص عليه فى لسان العرب 98/11، و نحوه فى القاموس 345/3، و ليس فيه لفظة : عليه
- 378- قاله فى المصباح المنير 146/1، و الصحاح 4/1665، الا اءنه بدل : (اخذه) فى الاول ، (صاده)، و فى الثانى (اصطاده)
- 379- جاء فى لسان العرب 130/14، و الصحاح 2298/6، و غيرهما.
- 380- الاهاويل : جمع الاهوال ، و هو جمع الهول ، و هو الخوف و الامر الشديد، كما فى النهاية ، 283/5
- 381- قال فى المصباح 38/1: آل الشىء يؤول اءولا مالا: رجع و الايال - ككتاب - اسم منه ... و الموثل المرجع وزنا و معنى
- 382- ذكره فى القاموس 177/3، و تاج العروس 303/6، و لسان العرب 255/9، و زاد فى الاخير: عكف يعكف و يعكف ... لزم المكان
- 383- كذا فى مجمع البحرين 109/6، و لسان العرب 12/37
- 384- انظر: لسان العرب 57/12، و النهاية 167/1، و غيرهما.
- 385- كما فى النهاية 290/1، و لسان العرب 150/14.
- 386- قاله فى القاموس 157/4، و الصحاح 1998/5، و غيرهما. و ذكر جمعه فى مجمع البحرين 128/6
- 387- يونس ، 71.
- 388- جاء فى لسان العرب 442/12، و الصحاح 128/6.
- 389- كما فى النهاية 388.3، و الصحاح 1998/5، و مجمع البحرين 128/6، و تاج العروس 8/5
- 390- فى القاموس 366/4، و قارون ب : لسان العرب 97/15.
- 391- القاموس 132/1 - 133، و نحوه تاج العروس 478 - 1/486، و لسان العرب 759/1 - 760، و غيرهما
- 392- فى (ك) : له ، بدلا من : لكم.
- 393- فى (ك) : حولكم.
- 394- كما فى مجمع البحرين 112/3، و الصحاح : 515/2، و غيرهما.
- 395- كما فى الصحاح 592/2، و تاج العروس 48/3، و غيرهما.
- 396- جاء فى لسان العرب 359/7 - 360، و الصحاح 1146/3، و انظر: مجمع البحرين 262/4
- 397- فى (ك) : و الاعم.
- 398- التوبة ، 103.
- 399- الروم ، 39.
- 400- كما فى التبيين للشيخ للطوسى 255/8، و مجمع البيان للشيخ الطبرسى 306/4 و غيرهما
- 401- للعلامة المجلسى حاشية على اءصول الكافى ، لا نعلم بطبعها، ذكرها مفصلا شيخنا الطهرانى فى الذريعة 181/6
- 402- بحار الانوار - كتاب الصوم -: 255/93 حديث 31. و ذكره فى مرآة العقول 199/16 - 201 عند شرحه للحديث 6 من الباب الاول من كتاب الصيام
- 403- فى (ك) : و غيرها.

- 404- كما فى عيون الاخبار 262/2 حديث 28، 29، 30، و علل الشرايع 459 حديث 1 و 2 و 4، و انظر: جامع
 احاديث الشيعة
- 405- كما قاله فى مجمع البحرين 223/1، و لسان العرب 394/14، و غيرهما
- 406- الطاهر: و، بدلا من : اءو.
- 407- يقال : سنت النار: علا ضوءها و سناه ... اءى فتحه و سهله . و انظر ما ذكره الجوهري فى الصحاح
 2384/6
- 408- كما فى لسان العرب 353/10، و الصحاح 1558/4.
- 409- الى هنا ما فى القاموس 319/3، و قارن بتاج العروس 177/7.
- 410- ذكرة فى الصحاح 1612/4، و لسان العرب 498/10، و تاج العروس 187/7
- 411- يقال : مكان بلقع : خال ، و ارض بلاقع ، جمعوا لانهم جعلوا جل جزء منها بلقعا، قاله فى لسان العرب
 21/8
- 412- كما فى مجمع البحرين 74/4، و لسان العرب 95/6، و غيرهما.
- 413- النور، 23.
- 414- كما نص عليه فى القاموس 8/1، و لسان العرب 27/1.
- 415- جاء فى مجمع البحرين 258/4، و النهاية 475/2، و غيرهما.
- 416- قال فى الصحاح 1138/3: الشطط: مجاوزة القدر فى كل شىء، و نحوه فى تاج العروس 169/5، و
 لسان العرب 334/7
- 417- يعد هذا من ضروريات المذهب ان لم يكن من ضروريات الدين ، و ما اءجمل قول اءميرالمؤمنين عليه
 تناسخهم كرائم الاصلاب الى مطهرات الارحام . و قد جاءت روايات بهذا المضمون تجد منها فى اصول
 الكافى 441/1 حديث 9 و 10 (الاسلامية 367/1 باب مولد النبى صلى الله عليه و آله) و تفسير فرات
 الكوفى 207، و بحارالانوار 3/15، 6 و 7 و 12 و غيرها جملة من الروايات
- 418- حكاة و ما قبله فى مجمع البيان 86/5 عن السدى و غيره.
- 419- كذا جاء معنى العزيز فى مجمع البحرين 26/4، و الصحاح 885/3.
- 420- قال فى مجمع البحرين 211/2: العنت : الوقوع فى الاثم ، و العنت : الفجور و الزنا، و العنت : الهلاك و
 اصله المشقة و الصعوبة و العنت : الوقوع فى اءمر شاق ، و العنت : الخطا - و هو مصدر من باب تعب -... و
 العنت - اءيضا - الضرر و الفساد
- 421- ذكره فى الصحاح 1362/4، و القاموس 142/3، و فيها بدل شدة الرحمة : اشد الرحمة
- 422- كذا فى لسان العرب 52/15، و الصحاح 2425/6 و غيرهما.
- 423- كما جاء فى الصحاح 124/3، و لسان العرب 196/8.
- 424- الحجر، 94.
- 425- كذا فى القاموس 140/2، و تاج العروس 561/3، و غيرهما.
- 426- قاله فى مجمع البحرين 491/3، و فى الصحاح 825/2: الانذار: الابلاغ ، و لا يكون الا فى التخويف
- 427- نص عليه فى الصحاح 314/1، و لسان العرب 2/267.
- 428- اءى مائلا.
- 429- قال فى لسان العرب 614/11: مثل الشىء: قام منتصبا.
- 430- صرح به فى النهاية 206/1، و الصحاح 301/1، و القاموس 180/1 و تاج العروس 13/2، و لسان العرب
 219/2
- 431- ذكره فى مجمع البحرين 154/6، و لسان العرب 520/12، و غيرهما.
- 432- النحل ، 125.
- 433- فى (ك): التى.
- 434- قال فى النهاية 114/5: فى حديث على : امرت بقتال الناكثين و القاسطين و المارقين ؛ النكث : نقض
 العهد، و الاسم النكث - بالكسر - و قد نكث ينكث ، و اءراد بهم اءهل وقعة الجمل لانهم بايعوه ثم نقضوا
 بيعته و قاتلوه ، و اءراد ب : القاسطين اءهل الشام ، و ب : المارقين الخوارج ، و نحوه فى لسان العرب
 196/2 - 197 ، و تاج العروس 651/1، 206/5، و 67/7
- 435- عجع قال فى الصحاح 986/3: نكست الشىء انكسه نكسا : قلبته على رءاسه ، و ما ذكر المصنف
 رحمه الله هنا من المعنى لكمة : نكث - بالثاء - يطابق نكس - بالسين - فتاءمل ، و سياءتى تعرض منه لها
 بالسين ، و انظر ما ذكره فى لسان العرب 341/6 عجع
- 436- كذا فى مجمع البحرين 190/6، و الصحاح 2063/5 و غيرهما.
- 437- ذكره فى مجمع البحرين 179/3 و الصحاح 561/2، و غيرهما.
- 438- الانبياء، 58.
- 439- قاله فى لسان العرب 153/15، و الصحاح 561/2، و غيرهما.
- 440- توجد فى (ك) عبارة هنا فى : اءى كشف الغطاء عن محضه و خالصه . و قد خط عليها فى (س)
- 441- كما جاء فى القاموس 49/2، و الصحاح 686/2 و غيرهما.

- 442- صرح به فى لسان العرب 266/12، و القاموس 124/4 - 125.
 443- نص عليه فى الصحاح 1503/4، و لسان العرب 185/10 و غيرهما.
 444- قاله فى القاموس 238/1، و تاج العروس 193/2، و لسان العرب 535/2
 445- كما فى النهاية 188/5، و لسان العرب 465/2، الا انه لم توجد فيهما: الرذل و
 446- عجع صرح به فى الصحاح 1181/3، و ذكره فى النهاية 188/5 عن الجوهري عجع
 447- جاء فى القاموس 391/2، و الصحاح 1181/3 و غيرهما.
 448- نص عليه فى مجمع البحرين 357/6، و الصحاح 6/2245.
 449- جاء فى لسان العرب 29/7 - 30، و تاج العروس 390/4، و لا حظ: النهاية 80/2
 450- اشارة الى الاية 33 من سورة الاحزاب.
 451- فى (ك): و لعفتهم.
 452- آل عمران ، 103.
 453- كما جاء فى مجمع البحرين 247/6، و النهاية 489/2.
 454- ذكره فى لسان العرب 340/1، و مجمع البحرين 235/5، و غيرهما.
 455- كما ءورده فى الصحاح 900/3، و مجمع البحرين 4/39.
 456- قاله فى تاج العروس 211/4، و لسان العرب 167/6، و هما قد ذكرا هذا المعنى فى لفظة القيس ، لا:

القبسة

- 457- كذا و الظاهر: تفتانون . و كذا ما يأتى قريبا.
 458- جاء فى لسان العرب 216/10، و الصحاح 1513/4.
 459- صرح به فى مجمع البحرين 246/5، و لسان العرب 374/10 و غيرهما.
 460- كذا فى الصحاح 522/2، و لسان العرب 344/3.
 461- عجع طعام جشيب و مجشوب ... اءى غليظ خشن بين الجشوبة : اذا اسىء طحنه حتى يصير مفلقا،
 و قيل هو الذى لا ادم له ، قاله فى لسان العرب 265/1 عجع
 462- كما جاء فى مجمع البحرين 121/1، و القاموس 13/1 و غيرهما.
 463- جاء فى القاموس 135/3، و مجمع البحرين 47/5.
 464- الانفال ، 26.
 465- ذكره فى الصحاح 2479/6، و القاموس 384/4، و مجمع البحرين 372/1.
 466- كما نص عليه فى تاج العروس 322/10، و القاموس 384/4، و غيرهما.
 467- قال فى مجمع الامثال 92/1، و فرائد اللالى 76/1، معا: هما الداهية الكبيرة و الصغيرة ، و كنى عن
 الكبيرة بلفظ التصغير تشبيها بالحية ، فانها اذا كثر سمها صغرت ، لان السم يءكل جسدها !
 468- كما ورد فى لسان العرب 293/15، و القاموس 391/4، و تاج العروس 348/10
 469- جاء فى الصحاح 1875/5، و القاموس 82/4، و غيرهما.
 470- لاحظ القاموس 67/1، و تاج العروس 248/1 و لسان العرب 377/1 - 378، و النهاية 171/2
 471- انظر: تاج العروس 499/2، و القاموس 337/1، و لسان العرب 3/400.
 472- كذا، و الظاهر: و نجم.
 473- قاله فى مجمع البحرين 173/6، و الصحاح 2039/5، و غيرهما.
 474- كما فى القاموس 258/4، و تاج العروس 306/9.
 475- صرح به فى الصحاح 782/2، و القاموس 110/2.
 476- جاء فى لسان العرب 277/9، و الصحاح 1414/4، و ذكر فى الاخير العصا بدلا من : الحصا، و الظاهر ما

ءثبتناه

- 477- ءورده فى النهاية 284/4، و قريب منه فى مجمع البحرين 385/1، و القاموس 388/4، و تاج العروس
 335/10، و لسان العرب 261/15 - 262
 478- الظاهر ءنها بالفتح ، كما فى الصحاح و لسان العرب و النهاية.
 479- كما نص عليه ابن الاثير فى النهاية 285/5.
 480- ذكره فى مجمع البحرين 484/1، و الصحاح 6/2538، و لسان العرب 370/15
 481- صرح بذلك فى الصحاح 1001/3، و قارن بما جاء فى لسان العرب 258/6، و غيره
 482- نص عليه فى لسان العرب 143/1، و الصحاح 67/1.
 483- قاله فى الصحاح 421/1، و لسان العرب 34/3، و غيرهما.
 484- ءورده فى مجمع البحرين 170/4، و القاموس 302/2.
 485- كما جاء فى الصحاح 530/2، و النهاية 155/4، و لسان العرب 378/3
 486- دءب فى العمل : اذا جد و تعب قاله فى مجمع البحرين 54/2.
 487- قاله فى الصحاح 421/1، و لسان العرب 34/3، و غيرهما.
 488- ءورده فى مجمع البحرين 170/4، و القاموس 302/2.
 489- كما جاء فى الصحاح 530/2، و النهاية 155/4، و لسان العرب 378/3

- 490-دأب فى العمل : اذا جد و تعب قاله فى مجمع البحرين 54/2.
- 491-كذا فى مجمع البحرين 354/3، و النهاية 500 الا اءن فيهما: الاجتها بدلا من : الاهتمام ، و اضاف فى الاخير: الهم
- 492-ذكره فى القاموس 245/1، و مجمع البحرين 406/2.
- 493-جاء فى الصحاح 1296/3، و مجمع البحرين 406/2.
- 494-لا توجد الواو فى المصدر.
- 495-الدخان 26.
- 496-كما اءورده فى الصحاح 2243/6، و لسان العرب 523/13 - 524.
- 497-الصحاح 2080/6، و انظر: لسان العرب 58/13، و القاموس 281/4.
- 498-كذا جاء فى لسان العرب ، الا اءن فى المصدر: لكثرة.
- 499-كما فى القاموس : 228/4.
- 500-كذا فى مجمع البحرين 304/3، و اضاف : التى تدور و تحيط بالانسان مرة بخير و مرة بشر، و تكون الدولة لكفار. و قال فى لسان العرب 297/4: و دارت عليه الدوائر... اءى نزلت به الدواهى ، و الدائرة : الهزيمة و السوء، يقال : عليهم دائرة السوء و فى الحديثه فيجعل الدائرة عليهم ... اءى الدولة بالغبلة و النصره ، و قوله عزوجل)) و يترص بكم الدوائر ((قبيل : الموت اءو القتل
- 501-كما فى الصحاح 1441/4، و لسان العرب 364/9 و غيرهما.
- 502-كذا جاء فى لسان العرب 364/9، و القاموس 3/206.
- 503-راجع مجمع البحرين 189/4، و الصحاح 1060/3، و غيرهما.
- 504-قاله فى القاموس 56/4، و تاج العروس 133/8، و لسان العرب 657/11
- 505-الصحاح 1579/4، و قارن بمجمع البحرين 262/5.
- 506-جاء فى لسان العرب 345/11، و الصحاح 1723/5.
- 507-كما اءورده فى النهاية 283/1، و مجمع البحرين 2/23، و الصحاح 101/1
- 508-كذا قاله فى تاج العروس 186/1 و القاموس 47/1، و لسان العرب 272/2
- 509-قاله فى النهاية 283/1.
- 510-نص عليه فى الصحاح 2022/5، و لسان العرب 520/12.
- 511-لا توجد اءى ظهر، فى (س)، و هى مثبتة فى كتب اللغة.
- 512-صرح بذلك فى الصحاح 1327/4، و لسان العرب 8/453، و انظر القاموس 113/3، بمعنى اءنه لم يكن الشاعر وارثا للشعر من آخر، بل قد قال الشعر و اءجاد فيه
- 513-ذكره فى القاموس 371/3، و تاج العروس 310/7، و لسان العرب 453/8، و انظر: القاموس 113/3، بمعنى اءنه لم يكن الشاعر وارثا للشعر من آخر، بل قد قال الشعر و اءجاد فيه
- 514-كما اءورده فى مجمع البحرين 3/518، و الصحاح 853/2، و لسان العرب 221/11
- 515-كذا جاء فى النهاية 473/3، و لسان العرب 313/1، و غيرهما.
- 516-قاله الجوهرى فى الصحاح 648/2، و ابن منظور فى لسان العرب 250/4
- 517-هذا عجز لبيت قد سقط فى (س) و كتب فى حاشية (ك)، و كتب عليه (عجز) و لم يكتب بعد - (صح)، و صدره هو: اءدتها للمسجد العتيق
- 518-قال فى تاج العروس 64/4: عرز الابرة فى الشى ء و عرزها: اءدخلها.
- اقول : فعليه يهتمل اءن يكون معرز اسم مكان ، و يكون المعنى : ان الشيطان حيث كان لبعته النبى صلى الله عليه و آله خرسا و داخلا فى مدخله ، لذا فقد اغتم الفرصة برحلته و وفاته صلى الله عليه و آله فخرج من مدخله و هتف بالناس فوجدهم لدعوته مستجيبيين ...
- 519-كذا اءورده فى الصحاح 1442/4، و القاموس 206/3، و غيرهما
- 520-ذكره فى مجمع البحرين 377/1، و القاموس 386/4.
- 521-كما ورد فى مجمع البحرين 422/3، و النهاية 355/3.
- 522-جاء فى تاج العروس 443/3 - 445، و لسان العرب 12/5.
- 523-قاله فى القاموس 398/2، و الصحاح 1178/3، و مجمع البحرين 290/4
- 524-كذا، و الظاهر: خفاقا، كما ساءتى.
- 525-اءورده فى الصحاح 1111/3، و مجمع البحرين 233/4، و القاموس 347/2 - 348
- 526-كما جاء فى النهاية 441/1، و لسان العرب 6/288، و غيرهما
- 527-قاله فى الصحاح 1405/4، و القاموس 176/3.
- 528-نص عليه فى الصحاح 549/2، و لسان العرب 4573، و غيرهما
- 529-كذا اءورده فى الصحاح 549/2، و لسان العرب 457/3، و غيرهما
- 530-جاء فى مجمع البحرين 87/2، و الصحاح 153/1.
- 531-صرح به فى الصحاح 2023/5، و مجمع البحرين 157/6.
- 532-اءورده فى مجمع البحرين 68/2، الصحاح 134/1.

- 533- ذكره فى لسان العرب 422/2، و الصحاح 358/1.
- 534- قاله فى القاموس 377/3، و مجمع البحرين 372/5، و غيرهما
- 535- كذا ورد فى مجمع البحرين 446/3 و القاموس 113/2.
- 536- التوبة : 49.
- 537- قاله فى المصباح المنير 307/1، و تاج العروس 324/8، و غيرهما
- 538- فى (س): الموافقة ، و ما ائتمناه هو الظاهر .
- 539- كما جاء فى مجمع البحرين 368/6، و النهاية 5/290، و لسان العرب 553/13، و الصحاح 2258/6
- 540- فى شرحه على الكافية 64/2.
- 541- و انظر: لسان العرب 312/9، و المصباح المنير 2/237، و مجمع البحرين 118/5
- 542- و قد تستعمل انى فيه و فى الاستفهام معا، كما فى قوله تعالى : (قال يا مريم انى لك هذا ...)
- 543- صرح بذلك فى القاموس 292/3، و لسان العرب 391/14، و مجمع البحرين 256/5
- 544- نص عليه فى مجمع البحرين 392/3، و لسان العرب.
- 545- جاء فى تاج العروس 249/3، و قال فى مجمع البحرين 321/3: و زهر السراج و القمر و الوجه - : كمنع زهورا: تلالا، و نحوه فى القاموس 43/2، و لسان العرب 332/4
- 546- لا توجد فى (س): قدر.
- 547- كما اوردته فى النهاية 287/2، و لسان العرب 158 - 2/157، و غيرهما
- 548- هنا كلمة فى مطبوع البحار لا تقراء تو لعلها: حتها.
- 549- اى لم يبطنوا، و لعل مراده اءن كلمة : تريثوا اخت لم تبحروا ريثا، فى المعنى
- 550- قال فى مجمع البحرين 197/2: من باب قتل : ازاله ، و فى القاموس 145/1: حته ... اى فركه و قشره . و فى لسان العرب 2/22: و الحت و الانحات و التحتت : سقوط الورق عن الغصن و غيره و تحت الشىء ... اى تناثر
- 551- الظاهر اءنه : نفور، اءو : نفار.
- 552- قال فى مجمع البحرين 500/3: نفرت الدابة تنفر نفورا و نفارا: جزعت و تباعدت ، و نحوه فى القاموس 146/2، و فى لسان العرب 224/5: نفر الطبى و غيره : شرد
- 553- القاموس 222/2.
- 554- المصباح المنير 244/1.
- 555- كما جاء فى القاموس 331/1، و الصحاح 529/2، و غيرهما.
- 556- كما جاء فى القاموس 331/1، و الصحاح 529/2، و غيرهما.
- 557- قال فى الصحاح 553/2: الوقدة : اشد من الحر، و نحوه فى القاموس 346/1 بحذف كلمة من ، و زاد عليه فى تاج العروس 539/2: و من المجاز: طبختهم و قدة الصيف
- 558- قال فى الصحاح 553/2: و قدت النار... و قدنا و قدنا: اءى توقدت ... و الاتقاد مثل التوقد. و قال فى القاموس 346/1: الوقد - محرقة -: النار، و اتقادها كالوقد
- 559- قال فى مجمع البحرين 249/3: جمرة النار: القطعة الملتهبة ، و الجمع جمر. و قال فى القاموس 39/3/1: الجمرة : النار المتقدة ، و الجمع : جمر
- 560- كما اوردته فى النهاية 243/5، و نحوه فى لسان العرب 344/9، الا اءنه ضبط: الهتاف بضم الهاء
- 561- الى هنا جاء فى مجمع البحرين 168/3، و انظر : الصحاح 556/2 و غيره
- 562- قاله فى مجمع البحرين 329/3، و المصباح المنير 330/1، و الصحاح 683/2
- 563- كذا فى القاموس 317/4، و تاج العروس 88/1، و لاحظ: لسان العرب 176/14
- 564- الصحاح 2360/6.
- 565- لا توجد قال فى المصدر.
- 566- مجمع الامثال 417/2 و لاحظ: فرائد اللال 2/366، و المستقصى فى امثال العرب 412/2
- 567- كذا اوردته فى الصحاح 650/2، و لسان العرب 4/256، و غيرهما
- 568- قاله فى مجمع الامثال 417/2، و فرائد اللال 366/2، و الصحاح 2409/6
- 569- مجمع الامثال 417/2، و فرائد اللال 366/2.
- 570- ذكره فى النهاية 377/1، و لسان العرب 334/5، و غيرهما.
- 571- صرح به فى مجمع البحرين 387/1، و النهاية 310/4.
- 572- كما جاء فى الصحاح 901/3، و لسان العرب 428/5، و غيرهما.
- 573- الصحاح 2257/6، و فيه : اذا غربت انسانا بشىء قلت...:
- 574- قال فى الصحاح 2257/6: وبة كلمة تقال فى الاستحائى ، و اءنشد ابن السكيت:

و هو اذا قيل له وبها كل

فانه مواشك مستعجل

و هو اذا قيل له ويها قل

فانه اجر به اءن ينكل

- و قال فى القاموس 296/4: وبة - و تكسر الهاء، و ويها: اغراء و يكون للواحد و الجمع و المذكر و المؤنث . و فى لسان العرب 563/13 عين ما ذكره الماتن هنا
- 575- كذا فى مجمع البحرين 233/3 و الصحاح 272/1.
- 576- الحاقفة : 25، 26، 28، 29.
- 577- فى (ك) اليه ، و ما فى المتن اوفق سياقاً لقوله : فهو ايضا كذلك . الا ان تقراء: اليه
- 578- قاله فى الصحاح 217/10، و تاج العروس 2407/9، و غيرهما.
- 579- الى هنا ما ذكره فى مجمع البحرين 329/1، و الصحاح 245/6، و القاموس ، 374/4، و تاج العروس 279/10، و لسان العرب 154/15
- 580- من قوله : اءمرا عظيما الى قوله : الكذب ، جاء بنصه فى مجمع البيان 512/6
- 581- كذا.
- 582- كما فى القاموس 318/4، و نص عليه فى لسان العرب 185/14، و مجمع البحرين 103/1
- 583- ذكره فى مجمع البحرين 103/1، و النهاية 405/1، و غيرهما.
- 584- المائدة 50.
- 585- مريم : 27.
- 586- فى (س) : يؤخذ بدلا من : يوضع.
- 587- كما فى القاموس 108/4، و تاج العروس 282/8، و لسان العرب 187/2
- 588- ذكره فى مجمع البحرين 381/5، و لاحظ: الصحاح 1707/4، و تاج العروس 7/240
- 589- كذا، و لعل هنا واو ساقطة قبل جملة فى بعض الروايات.
- 590- قال فى القاموس 156/4: الغريم : الداين و المديون ، ضد و نحوه فى مجمع البحرين 126/6
- 591- جاء فى الغدير 192/7: و عند الساعة يخسر المبطلون.
- 592- الانعام : 67.
- 593- كما فى القاموس : 29/1، و النهاية 5/3.
- 594- قد تقراء الكلمة : بناء.
- 595- هود: 38 و 39.
- 596- كما فى الصباح المنير 20/2، و تاج العروس 180/6، و غيرهما
- 597- ذكره فى مجمع البحرين 89/5، و القاموس 166/3، و تاج العروس 176/6
- 598- قاله فى القاموس 90/2، و مجمع البحرين 404/3.
- 599- جاء فى الصحاح 2451/6 - 2452، و تاج العروس 275/10، و مجمع البحرين 325/1
- 600- صرح به فى القاموس 314/1، و مجمع البحرين 102/3، و تاج العروس 2/424
- 601- القاموس 185/2.
- 602- الصحاح 889/3.
- 603- كتاب العين : 384/4.
- 604- فى المصدر: و تقول.
- 605- قاله فى النهاية 384/3، و لسان العرب 31/30/5.
- 606- ذكره فى مجمع البحرين 433/3، و القاموس 107/2.
- 607- قاله فى لسان العرب 449/13، و لاحظ: تاج العروس 361/9.
- 608- ذكره فى مجمع البحرين 110/6، و الصحاح 1977/5.
- 609- جاء فى القاموس 37/3، و لم يذكر عجلان فيه و فى كتب اللغة اءنها اسم فعل . قال فى الصحاح 1760/4: و عجلان : بين العجلة و عجلان : اسم رجل ، و ام عجلان : طائر، و ذكر فى القاموس 12/4 اءن لها معنيين : الاول : بمعنى العاجل ، و الثانى : الشعبان لسرعة مضيه و نفاذه . و انظر ايضا: مجمع البحرين 345/4 و الصحاح 1228/3
- 610- كما فى مجمع البحرين 22/2، و القاموس 44/1 و غيرهما.
- 611- كذا فى الصحاح 2472/6، و مجمع البحرين 357/1.
- 612- صرح به فى المصباح المنير 37/1، و الصحاح 1629/4.
- 613- كما فى الصحاح 1613/4، و المصباح المنير 372/2، و غيرهما.
- 614- القاموس 37/3.
- 615- فى المصدر: اما سرعان ، بدل : قولهم.
- 616- لا توجد: كانت فى المصدر، و ذكر رغامها - بالمعجمة.

- 617- لا يوجد فى المصدر: الذى يسيل.
- 618- فى المصدر: ذلك بدلا من : سرعان اهالة.
- 619- فى القاموس : اى سرع هذا الرغام حال كونه اهالة ، بدلا من : و ذا اشارة الى الرعام
- 620- لا يوجد فى المصدر: و هو مثل.
- 621- كذا فى لسان العرب 245/12، و القاموس 121/4، و غيرهما.
- 622- كذا فى القاموس المحيط 62/1، و تاج العروس 1/237، و لسان العرب 360/1
- 623- ذكره فى لسان العرب 417/15، و القاموس 402/4، الا ان فيهما: التخرق ، بدلا من : الخرق
- 624- قاله فى النهاية 234/5.
- 625- كما فى القاموس 150/2، و لسان العرب 237/5.
- 626- صرح به فى لسان العرب 238/5، و 393/8، و الصحاح 840/2، و 1298/3
- 627- ذكره فى مجمع البحرين 223/5، و الصحاح 1539/4.
- 628- جاء به فى الصحاح 1480/4، و مجمع البحرين 166/5، و غيرهما.
- 629- نص عليه فى لسان العرب 298/9، و مجمع البحرين 5/111.
- 630- جاء فى مجمع البحرين 150/2، و القاموس 120/1 و غيرهما.
- 631- ذكره فى مجمع البحرين 374/5.
- 632- كذا فى لسان العرب 216/15، و القاموس 382/4، و تاج العروس 210/10
- 633- جاء فى مجمع البحرين 38/6، و النهاية 373/1، و الصحاح 1895/5
- 634- قاله فى مجمع البحرين 483/5.
- 635- كذا فى مجمع البحرين 142/5.
- 636- نص عليه فى القاموس 206/3، و الصحاح 1442/4، الا ان الاول ضبطه بالضم ، و هو الظاهر من
- الثانى
- 637- نص عليه فى القاموس 206/3، و الصحاح 1442/4، الا ان الاول ضبطه بالضم ، و هو الظاهر من
- الثانى
- 638- جاء فى القاموس 263/1، و تاج العروس 266/2.
- 639- ذكره فى لسان العرب 104/14، و القاموس 306/4، و غيرهما.
- 640- قاله فى الصحاح 2194/6، و لسان العرب 379/13، و القاموس 266/4
- 641- الصحاح 2193/6، و انظر: لسان العرب 379/13.
- 642- آل عمران : 144.
- 643- نص عليه فى لسان العرب 521/11، و مجمع البحرين 440/5.
- 644- كذا فى مجمع البحرين 32/6، و الصحاح 1892/5.
- 645- كما ورد فى الصحاح 2330/6، و مجمع البحرين 129/1، و غيرهما.
- 646- ذكره فى مجمع البيان 514/2، و غيره من التفاسير.
- 647- آل عمران : 144.
- 648- لا توجد فى (ك) كلمة : جواب.
- 649- فى (س): للاخرى.
- 650- كما فى مجمع البحرين 342/6، و لسان العرب 580/1.
- 651- جاء فى النهاية 134/4، و لسان العرب 580/1.
- 652- كما جاء فى الصحاح 2056/5، و قريب منه فى البحرين 186/6 - 187
- 653- كذا فى لسان العرب 201/2، و تاج العروس 653/1، و غيرهما.
- 654- انظر: مجمع البحرين 172/1، و القاموس 331/4، و الصحاح 2349/6
- 655- كذا ورد فى الصحاح 2505/6، و لسان العرب 317/15.
- 656- فى (ك): الاحتمال بدلا من الاجتماع.
- 657- فى (س): و فى رواية ، و لا معنى للواو هنا لتعلق الكلام بما قبله
- 658- النهاية 121/2.
- 659- قاله فى مجمع البحرين 3/382.
- 660- انظر: القاموس 17/2.
- 661- سقط فى (س) لفظة : و النجبة.
- 662- لا توجد: يقال فى (س).
- 663- كما جاء فى مجمع البحرين 407/2 - 408 و الصحاح 1/399

664- كذا صرح فى الصحاح 222/1، و تاج العروس 1/477، و لسان العرب 748/1.

اقول : و لم نجد فى المصادر السالفة ذكر معنى النجبة على نحو التقييد - كما صرح به المصنف رحمه الله - بل اشار بعضهم الى انها تاءتى بمعنى النجيب مرة و الكريم اخرى ، فلاحظ. ثم انه

- في حاشية (ك) صفحة : 122 من المجلد الثامن من البحار كلمة : نحب ، و تحتها (صح) و لا يعلم محلها
- 665- كما ورد في لسان العرب 752/1 ، و القاموس 1/130 ، و تاج العروس 1/4799
666- النهاية 31/5.
- 667- اءشاراليه في مجمع البحرين 296/3 ، و الصحاح 2/652 ، و تاج العروس 2/195
668- نطحه - كمنعه و ضربه - اءصابه بقرنه ، قاله في القاموس 1/254 ، و تاج العروس : 240/2
669- قاله في القاموس 82/4 ، و الصحاح 5/1875.
- 670- انظر صفحة : 256 من هذا المجلد، و هى مشكلات الامور.
- 671- كما في مجمع البحرين 301/3 ، و تاج العروس 203/3 ، و غيرهما .
- 672- قاله في القاموس 57/1 ، و تاج العروس 219/1 ، و لسان العرب 327/1 - 329
673- ذكره في القاموس 145/2 و لسان العرب 220/5 و 222 و غيرهما.
- 674- كما ورد في القاموس 2/145.
- 675- قاله في لسان العرب 223/5 ، و القاموس 2/145.
- 676- ليس في المصدر: و قال.
- 677- الصحاح 832/2 ، و فى (س): يتذمر عليه ، و لا معنى لها.
- 678- صرح به فى مجمع البحرين 236/3 ، و القاموس 383/1.
- 679- جاء فى القاموس 46/4 ، و مجمع البحرين 465/5 ، و غيرهما. و قال اءميرالمؤ منين عليه السلام كما فى نهج البلاغة : 300 - صبحى الصالح - 156/2 - محمد عبده - اءنا وضعت فى الصغر يكلاكل العرب
- 680- كما نص عليه فى الصحاح 1573/4 ، و قال فى مجمع البحرين 254/5 هو: اءسواء الكذب و اءبلعه
- 681- كذا فى مجمع البحرين 445/3 ، و تاج العروس 476/3.
- 682- ذكره فى القاموس 291/3 ، و تاج العروس 476/3.
- 683- الصحاح 419/1.
- 684- ورد من القاموس 33/1 ، و الصحاح 1/82.
- 685- قاله فى مجمع البحرين 336/1 ، و الصحاح 350/1 و غيرهما.
- 686- جاء فى الصحاح 350/1 ، و لسان العرب 389/2.
- 687- كما ورد فى مجمع البحرين 246/5 - 247 ، و لسان العرب 380/10 - 381
688- نص عليه فى القاموس 280/4 و الصحاح 6/2226.
- 689- كذا فى الصحاح 2545/6 ، و لسان العرب 437/15.
- 690- ذكره فى مجمع البحرين 251/3 ، و الصحاح 617/2 ، و فى (س) بدلا من : عن
691- ورد فى لسان العرب 153/4 كما فى المتن.
- 692- القاموس المحيط 15/2.
- 693- صرح به فى النهاية 458/1 ، و انظر: مجمع البحرين 279/3.
- 694- نص عليه فى لسان العرب 101/7 ، و النهاية 116/5.
- 695- التوبة : 13.
- 696- قاله فى مجمع البحرين 266/2 ، و الصحاح 295/1 ، و غيرهما.
- 697- ذكره فى الصحاح 2221/6 ، و مجمع البحرين 332/2.
- 698- جاء فى مجمع البيان 11/5 و غيره.
- 699- ذكرها مفصلا المصنف قدس سره فى بحارالانوار 139 - 21/91 ، و 46/9 و ما بعدها
700- فى (س): تخشونهم - بلا همزة.
- 701- اءبراهيم : 8.
- 702- قاله فى النهاية 61/2 ، و مجمع البحرين 44/3 ، و غيرهما.
- 703- قاله فى النهاية 61/2 ، و مجمع البحرين 44/3 ، و غيرهما.
- 704- كذا اءورده فى لسان العرب 7/145 ، و مجمع البحرين 202/4.
- 705- الفرقان : 15.
- 706- كما جاء فى مجمع البحرين 131/1 ، و النهاية 74/2.
- 707- ذكره فى الصحاح 2330/6 ، و مجمع البحرين 129/1 ، و غيرهما.
- 708- نص عليه فى مجمع البحرين 401/4 ، و الصحاح 1296 - 3/1295
709- كما اءورده فى الصحاح 340/1 ، و مجمع البحرين 329/2.
- 710- صرح به فى مجمع البحرين 444/1 ، و الصحاح 2535/6.
- 711- جاء فى النهاية 117/2 ، و القاموس 2/13 ، و غيرهما.
- 712- قاله فى الصحاح 1207/3 ، و النهاية 117/2.

- 713- ذكره فى القاموس 108/3 ، و مجمع البحرين 12/5 ، و الصحاح 1322/4 ، و لسان العرب 435/8
- 714- ابراهيم 7 - 8 .
- 715- فى المصدر: عن ، بدلا من : من ، و هو الظاهر. ...
- 716- صرح به فى الصحاح 331/1 ، و قريب منه ما فى لسان العرب 333/2
- 717- قاله فى القاموس 366/3 ، و لسان العرب 202/11 ، و تاج العروس 301/7 ، و فى كل واحد :
منها بدون التاء اءى الخذل
- 718- نص عليه فى الصحاح 650/2 ، و القاموس 24/2 .
- 719- كما جاء فى لسان العرب 8/5 ، و القاموس 1002 .
- 720- استشعره : اءى اضمرة ، و هذا المعنى اءنسب هنا ، فلاحظ
- 721- اءورده فى القاموس 59/2 ، و لسان العرب 412/4 - 413 .
- 722- جاء فى الصحاح 1099/3 ، و انظر: القاموس 341/2 ، و مجمع البحرين 224/4
- 723- جاء فى الصحاح 1099/3 ، و انظر: القاموس 2/341 ، و مجمع البحرين 224/4
- 724- كما ورد فى القاموس 25/2 ، و الصحاح 651/2 .
- 725- كما ورد فى مجمع البحرين 1/350 ، و القاموس 380/4 ، و الصحاح 2468/6 ، و لسان العرب 203/15
- 726- جاء فى القاموس 380/4 ، و لسان العرب 203/15 .
- 727- صرح به فى مجمع البحرين 234/2 ، و الصحاح 1/273 ، و القاموس 161/1
- 728- و قريب منه ما ذكره فى مجمع البحرين 234/2 ، و النهاية 95/1
- 729- الاعراف : 172 .
- 730- الهمزة 6 و 7 .
- 731- الشعراء 227 .
- 732- كما فى الصحاح 114/1 ، و انظر: مجمع البحرين 45/2 ، و القاموس 57/1
- 733- عجع جاء فى لسان العرب 274/4 ، و النهاية 197/2 ، و مجمع البحرين 3/299 عجع
- 734- ذكره فى لسان العرب 274/4 ، و النهاية 197/2 ، و مجمع البحرين 299/3
- 735- قاله فى الصحاح 227/1 ، و القاموس 134/1 ، و مجمع البحرين 276/2
- 736- كما فى مجمع البحرين 183/6 ، و الصحاح 2051/5 .
- 737- قاله فى الصحاح 704/2 ، و مجمع البحرين 354/3 ، و غيرهما .
- 738- نص عليه فى مجمع البحرين 161/3 ، و الصحاح 2/550 .
- 739- القمر: 14 .
- 740- ذكره فى لسان العرب 686/1 ، و مجمع البحرين 146/2 و 149 .
- 741- كما اءورده فى مجمع الامثال 233/2 ، و المستقصى 274/2 ، و فرائد اللال فى الامثال 196/2
- 742- ذكره فى مجمع البحرين 56/3 ، و لسان العرب 187/3 .
- 743- اءورده فى القاموس 284/1 ، و مجمع البحرين 26/3 ، غيرهما .
- 744- قاله فى الصحاح 444/2 ، و مجمع البحرين 11/3 .
- 745- صرح به فى الصحاح 1300/3 ، و مجمع البحرين 405/4 .
- 746- جاء فى القاموس 331/4 ، و لسان العرب 301/14 .
- 747- اءورده فى مجمع البحرين 78/5 ، و القاموس 161/3 .
- 748- كذا جاء فى الصحاح 2466/6 ، و لسان العرب 194/15 .
- 749- كذا جاء فى الصحاح 2466/6 ، و لسان العرب 194/15 .
- 750- ذكره فى النهاية 421/2 ، و انظر: مجمع البحرين 3/338 ، و لسان العرب 376/4
- 751- فى (س) : و يجمع - بالياء .
- 752- كما فى الصحاح 690/5 ، و لسان العرب 376/4 ، و غيرهما .
- 753- كذا ، و الظاهر: احتمالها .
- 754- قال فى القاموس 20/4 : تعلل بالامر: تشاغل اءو تجرا كاعتل ... و بالمرأة تلهى ... عل يعل و اعتل و اعتله : اعتله : اعتاقه عن امر اءو تجنى عليه . و قال فى الصحاح 1774/5 : و اعتل اءى مرض فهو عليل ... و اعتل عليه بعلة و اعتلة : اذا اعتاقه عن امر ، و اعتله : تجنى عليه. ... اقول : لا يخفى مناسبة اكثر المعانى المذكورة بالمقام ، فلاحظ
- 755- قاله فى مجمع البحرين 319/3 ، و لسان العرب 336/4 .
- 756- صرح به فى القاموس 304/4 ، و مجمع البحرين 53/1 .
- 757- نص عليه فى لسان العرب 509/11 ، و النهاية 3/397 ، و غيرهما
- 758- جاء فى القاموس 27/4 ، و المصباح المنير 127/2 .

- 759-انظر: بحار الانوار 187/18 - 188 ، و 209، 234 و 235 و غيرها، و 1/19 و 2 و ما بعدهما، و
البحار 99/28 - 110 و غيرهما
- 760-مريم : 6.
- 761-النمل : 16.
- 762-يوسف : 18.
- 763-ذكره فى مجمع البحرين 4/402، و القاموس 3/93، و غيرهما.
- 764-قاله فى الصحاح 3/1152، و القاموس 2/379، و غيرهما.
- 765-كما جاء فى مجمع البحرين 2/366، و القاموس 1/226.
- 766-نص عليه فى الصحاح 6/2160، و القاموس 4/245، و غيرهما.
- 767-صرح به فى مجمع البحرين 3/416، و الصحاح 2/765.
- 768-كما فى الصحاح 2/765، و لسان العرب 3/5.
- 769-ذكره فى مجمع البحرين 5/399، و النهاية 2/425، و لسان العرب 11/350
- 770-حكاه العلامة المجلسى رحمه الله عن مجمع البيان 5/218.
- 771-ما اءخذ - هنا - اءى اخذه ، و ما مصرية.
- 772-كما ورد فى المصباح المنير 2/209، و النهاية 4/142.
- 773-توجد واو قبل كلمة : الاستثثار، فى (ك) و هو سهو.
- 774-نص عليه فى مجمع البحرين 3/199، و 3/11، و لسان العرب 3/81، و 4/3، و النهاية 1/105 و
22/1
- 775-فى (س) : تتدبرون ، و عليه فلا يكون استشهدا بالاية الكريمة
- 776-سورة محمد صلى الله عليه و آله ، 24.
- 777-المطففين : 14.
- 778-قاله فى النهاية 4/122، و لسان العرب 11/573.
- 779-كما فى القاموس 4/42، و لسان العرب 11/573.
- 780-ذكره فى مجمع البحرين 1/318، و الصحاح 6/2447، و القاموس 4/370
- 781-قاله فى القاموس 4/370، و لسان العرب 15/128.
- 782-سورة النساء، 82 و سورة محمد صلى الله عليه و آله ، 24.
- 783-حكاه عن مجمع البيان 5/104، و عنه فى تفسير الصافى 5/28، و الميزان 18/245، و
غيرهما
- 784-نص عليه فى النهاية 2/291، و لسان العرب 13/193، و غيرهما
- 785-كما جاء فى مجمع البحرين 6/259، و الصحاح 5/2129، و لسان العرب 13/193، و غيرهما.
- 786-ءورده فى لسان العرب 11/33، و النهاية 1/80، الا انه ليس فيهما: نقل الشىء، عن
موضعه ، و قريب منهما ما فى مجمع البحرين 1/312
- 787-قال فى مجمع البحرين 3/356: اءى اءرانى ما عنده من المصلحة ، و
مثله فى المصباح المنير. 1/395
- 788-حكاه عن مجمع البحرين 3/344، و المصباح المنير. 1/372
- 789-قاله فى المصباح المنير 2/103، و مجمع البحرين 2/4217، و غيرهما.
- 790-كما ذكره فى الصحاح 1/190، و مجمع البحرين 2/130، و غيرهما.
- 791-قاله فى النهاية 5/146، و لسان العرب 11/720.
- 792-ءورده فى مجمع البحرين 5/490، و الصحاح 5/1840.
- 793-صرح به فى مجمع البحرين 1/271، و الصحاح 6/2409، و القاموس 4/355، و لسان العرب
14/473
- 794-كما جاء فى الصحاح 6/2409، و لسان العرب 14/483.
- 795-كذا ورد فى القاموس 4/399، و الصحاح 6/2523، و غيرهما.
- 796-الكهف : 79.
- 797-فى قولها عليها السلام : و بان ماوراه الضراء.
- 798-قاله فى القاموس 4/399، و لسان العرب 15/389.
- 799-جاء فى مجمع البحرين 10/44، و الصحاح 6/2278، و غيرهما.
- 800-كما جاء فى مجمع البحرين 5/322، و المصباح المنير 1/66.
- 801-قد مرت مصادر الايات عن بلاغات النساء 12، و شرح نهج البلاغة لابن ابى الحديد 4/93، و
اعلام النساء 3/1208 و غيرها، و فيها اختلاف يسير عن ما هنا، فلاحظ
- 802-كذا ورد فى النهاية 5/278، و مثله فى لسان العرب 2/199.
- 803-و قال بدل : لم تكبر، لم يكتر و بدل : و اختل : فاختل.
- 804-صرح به فى النهاية 5/277، و نحوه فى لسان العرب 2/199.

- 805- ذكره فى مجمع البحرين 77/3، و الصحاح 494/2، و غيرهما.
- 806- قاله فى النهاية 45/2، و مجمع البحرين 51/2.
- 807- نص عليه فى الصحاح 1840/5، و مجمع البحرين 490/5.
- 808- نص عليه فى القاموس : 134/1.
- 809- ذكره فى مجمع البحرين 176/2، و المصباح المنير: 334/2.
- 810- قاله فى المصباح المنير: 175/2، و الصحاح 1/199، و لا توجد فيهما كلمة : فى الاصل
- 811- كما فى الصحاح 1828/5، و مجمع البحرين 482/5.
- 812- كذا فى القاموس 56/4، و انظر: الصحاح 1828/5.
- 813- نص عليه فى لسان العرب 274/14، و مجمع البحرين 148/1.
- 814- جاء فى الصحاح 199/1، و مجمع البحرين 140/2، و غيرهما.
- 815- مجمع البيان 185/9، فى بيان مفردات سورة القمر.
- 816- كذا فى الصحاح 2278/6، و لسان العرب 65/14.
- 817- قاله فى القاموس 393/4، و الصحاح 2503/6، و غيرهما.
- 818- جاء فى مجمع البحرين 327/1، و القاموس 373/4.
- 819- فى (س): سايرها، و فيها طمس ، و فى المصدر: لسائرها.
- 820- المصباح المنير 91/1، و مثله فى مجمع البحرين 13/2.
- 821- المصباح المنير 91/1، و مثله فى مجمع البحرين 13/2.
- 822- ذكره فى النهاية 462/1، و لسان العرب 189/11، و غيرهما.
- 823- قال فى مجمع البحرين 248/6: تقول هو دون ذلك ... اءى اقرب منه ، و مثله فى القاموس 224/4، و الصحاح 2115/5
- 824- قال فى القاموس 92/4 - فى مادة الجهم - بتقديم الجيم على الهاء -: كمنعه و سمعه : استقباله بوجه كربه كتجهمه.
- اقول : لعله التيس عليه رحمه الله التهجم : بالتجهم ، فناءمل . و اما الهجم ... - بتقديم الهاء على الجيم - فقد مال فى المصباح المنير 347/2: هجمت عليه هجوما - من باب قعد - دخلت بغتة على غفلة منه ، و هجمته على القوم جعلته يهجم عليهم ، يتعدى و لا يتعدى . و قال فى الصحاح 188/4: ... و هجم فلانا: طرده ... و الهجوم : الريح الشديدة تغلق البيوت.
- اقول : المعنى المناسب هنا هو تشبيه دخول القوم بالريح الشديدة ، فهى تغلق البيوت و تدرى الاموال ، كناية عن هتك الحرمات و اباحة الاموال
- 825- قال فى القاموس 111/1، و الصحاح 194/1: الغصب و الاغتصاب بمعنى
- 826- كما اوردته فى القاموس 161/3، و اقتصر فى الصحاح 1384/4 على المعنى الاول
- 827- قاله فى لسان العرب 702/1، و القاموس 122/1، و غيرهما.
- 828- نص عليه فى مجمع البحرين 183/1، و النهاية 218/2.
- 829- كذا ورد فى القاموس 239/4، و مجمع البحرين 271/6.
- 830- اءى العجم.
- 831- القاموس 147/4، و نحوه فى الصحاح 1980/5.
- 832- كذا فى الصحاح 67/1، و القاموس 26/1.
- 833- نص عليه فى القاموس 97/3، و الصحاح 1303/3، و غيرهما.
- 834- قاله فى الصحاح 1253/3، و القاموس 59/3، و زاد فى الاول : و تطلعت الى ورود كتابك ، و فى الثانى : و تطلع الى ورده : استشرف
- 835- كما ذكره فى مجمع البحرين 457/3، و القاموس 2/115.
- 836- نص عليه فى لسان العرب 347/15، و الصحاح 2517/6، الا انه ليس فيهما جملة : و استقرت بهم النوى
- 837- ذكره فى لسان العرب 386/11، و القاموس 115/2.
- 838- آل عمران : 37، نوح 17.
- 839- كما جاء فى مجمع البحرين 101/6، و القاموس 4/137، و المصباح المنير 399/1
- 840- قاله فى الصحاح 2094/5، و مثله فى المعنى ما فى مجمع البحرين 230/6، و القاموس 210/4
- 841- نص عليه فى لسان العرب 168/4، و الصحاح 623/2 و غيرهما.
- 842- كذا جاء فى مجمع البحرين 180/6، و الصحاح 2160/6.
- 843- النهاية 344/1.
- 844- القاموس 171 - 172.
- 845- كما اوردته فى الصحاح 2007/5، و مجمع البحرين 136/6، و غيرهما.
- 846- نص عليه فى لسان العرب 469/12، و الصحاح 5/2007.

- 847- ذكره فى مجمع البحرين 337/5، و الصحاح 1763/5، و مجمع البحرين 423/5
848- كما جاء فى الصحاح 1763/5، و مجمع البحرين 423/5.
849- فى المصدر: انقض على الصيد.
850- ليس فى المصدر لفظة : شاعر.
851- كما جاء فى الصحاح 248/1، و مثله فى المعنى ما فى لسان العرب 32/2
852- نص عليه فى القاموس 183/3، و لسان العرب 276/9، و غيرهما.
853- جاء فى مجمع البحرين 8/4، و الصحاح 865/3.
854- ذكره فى القاموس 166/2.
855- اوردته فى مجمع البحرين 8/4، و الصحاح 865/3.
856- كما جاء فى لسان العرب 650/11، و مجمع البحرين 478/5.
857- قاله فى الصحاح : 1826/5.
858- كما ذكره فى مجمع البحرين 478/5، و لسان العرب 650/11.
859- نص عليه فى الصحاح 732/2، و القاموس 82/2.
860- اوردته فى مجمع البحرين 58/6، و المصباح المنير 208/1.
861- ذكره فى القاموس 386/4، و مجمع البحرين 377/1 .
862- كما جاء فى المصباح المنير 244/2، و مجمع البحرين 141/3، و غيرهما
863- و الظاهر انه تصغير ابن للتحقير.
864- كذا، و الظاهر: قولها.
865- فى المصدر: اءى جد فيه و بالغ.
866- النهاية 319/1 - 320.
867- جاء على حاشية (ك): من الاوس و الخزرج.
868- قاله فى النهاية 134/4، و قريب منه فى الصحاح 5/1808، و القاموس 43/4
869- كما جاء فى مجمع البحرين 89/5، و الصحاح 1393/4.
870- كذا فى الصحاح 1095/3، و مجمع البحرين 218/4، و الصحيح فى املاء الكلمة : خفضه
بالضاد
871- نص عليه فى لسان العرب 520/12، و النهاية 4/178، و مجمع البحرين 154/6
872- صرح به فى القاموس 121/4، و مجمع البحرين 73/6 - 74.
873- كما اوردته فى الصحاح 1935/5، و لسان العرب 246/12، و غيرهما.
874- لا توجد الواو فى (ك).
875- كذا جاء فى القاموس 56/3، و تاج العروس 430/5.
876- كما ورد فى الصحاح 1249/3، و لسان العرب 221/8 - 222.
877- قاله فى تاج العروس 437/5، و القاموس 58/3.
878- ذكره فى الصحاح 463/1، و القاموس 286/1، و فيه : و ما يعتريه من الغضب بعد ذكره :
البياس
879- نص عليه فى لسان العرب 161/6، و الصحاح 985/3.
880- فى (س): اسدالله.
881- قاله فى مجمع البحرين 1/434.
882- قاله فى مجمع البحرين 434/1.
883- قال فى لسان العرب 366/15 - 367: تكون هنات هنات ... اءى شرور و فساد... و تكون
هنات هنات ... اءى شدايد و امور عظام ... هنات من قرظ... اءى قطع متفرقة . و قال فى
379/19: و الهناة : الداهية ، و قال فى الصحاح : 6/2537 و فى فلان هنات ... اءى خصلات شر، و
لا يقال ذلك فى الخير.
اقول : كانه قدس سره اورد لازم المعن لا نفسه ، فتدبر
884- جاء فى المتن بالعين المهملة ، و الصحيح بالمعجمة ، لما مر منه سلفا، و عدم معنى
مناسب على الاول
885- ذكره فى النهاية 42/5، و القاموس 114/3، و الصحاح 1327/3.
886- قاله فى مجمع البحرين 113/5، و القاموس 191/3.
887- نص عليه فى النهاية 392/3، و لسان العرب 138/15 - 139.
888- الجاثية : 19.
889- الصحاح 1754/5 - 1755.
890- كذا فى لسان العرب 138/15، و الصحاح 2449/6، و غيرهما.
891- ذكره الطريحي فى مجمع البحرين 320/1.
892- قاله فى النهاية 290/5، و لسان العرب 440/13.

893-ذكره فى الصحاح 2218/6، و فىه : على هينتك - بتقديم الياء على النون - و نحوه فى القاموس 278/4، و مجمع البحرين 331/6، و النهاية 290/5، و لسان العرب 440/13، و الصحيح ما ذكرناه ، لا ما اثبتناه
894-كما جاء فى مجمع البحرين 388/5، و القاموس 389/3، و غيرهما.
895-نص عليه فى القاموس 389/3، و لسان العرب.11/306
896-كذا ءورده فى تاج العروس 358/7، و غيره.
897-لهف - كفرح -: حزن و تخسر... و يا لهفه : كلمة يتحسر بها على قانت ... قاله فى القاموس المحيط 197/3، و مثله فى الصحاح 1429 - 4/1428
898-كما فى النهاية 197/3.
899-قاله فى الصحاح 741/2.
900-نص عليه فى مجمع البحرين 286/1، و القاموس 360/4.
901-قاله فى الصحاح 2319/6، و لسان العرب 198/14.
902-ذكره فى النهاية 197/3، و تاج العروس 386/3 و غيرهما، و قد جاء فى حاشية (ك) تعليقة غير معلمة ، و لعل محلها هنا و هى:
قول الشاعر:

اريد حباه و يريد
قتلى

عذيرك من خليلك من
مراد

من يعذرك فيما تذر من خليلك الذى هو من مراد، و هو ابوقبيلة من اليمن ، و هو مراد بن مالك بن زيد بن كهلان بن سباء، و كان اسمه : حابر، فتمرد فيسمى : مرادا!
مما ءفاد الميدانى فى كتاب الهادى للشادى
اقول : الايات لعمر بن معدى كرب ، كما قاله الزمخشري فى اساس البلاغة 295، و جاء البيت فى الارشاد للشيخ المفيد: هكذا:
اريد حباه و يريد قتلى ... الى آخره.
و حكاه عنه فى بحارالانوار 193/43، و له بيان هناك صفحه : 194، و ءورده فى كشف الغمة 128 (581/1) الا انه عكس صدر البيت الى ذيله . و جاء هكذا:

عذيرى من خليلى من
مراد

اريد حباه و يريد
قتلى

يقول : ءريد الاحسان اليه و يريده (كذا) ضده الى ، ثم رجع عن الغيبة الى الخطاب
903-الصحاح 1846/5.
904-الصحاح 1500/4 - 1501، و قريب منه فى لسان العرب 174/10.
905-قاله فى مجمع البحرين 107/3، و القاموس 317/1.
906-ذكره فى الصحاح 2394/6، و مجمع البحرين 252/1، و غيرهما.
907-كما ءورده فى الصحاح 2411/6، و مثله فى المعنى فى مجمع البحرين 287/1
908-نص عليه فى لسان العرب 185/11 و 189، و مجمع البحرين 359/5
909-صرح به فى مجمع البحرين 50/4، و لسان العرب 20/6، و غيرهما
910-فى (ك): انكالا و الظاهر ءنه اشتباه.
911-ءورده فى النهاية 117/5، و لسان العرب 677/11.
912-قال فى القاموس 66/4: الويل : حلول الشر، و بهاء: الفضيحة ، او هو تفجيع ... و كلمة عذاب ، و واد فى جهنم ، ءو بئر، ءو باب لها، و قال فى النهاية 236/5 الويل : الحزن و الهلاك و المشقة من العذاب و كل من وقع فى هلكة دعا باويل ، و معنى النداء فيه : يا خزنى ! و يا

- هلاكى ! و يا عذابى ! حضر فهذا وقتك و اءوانك
913- كذا فى الصحاح 57/1، و لسان العرب 101/1 - 102، و غيرهما.
914- ذكره فى الصحاح 2254/6، و مثله فى المعنى اءورده الطريحي فى مجمع البحرين 364/6
915- كما جاء فى مجمع البحرين 155/3، و القاموس 6/364.
916- قاله فى القاموس 352/4، و الصحاح 2401/6، و غيرهما.
917- صرح به فى النهاية 40/3، و لسان العرب 14/462.
918- كذا جاء فى لسان العرب 415/15، و الصحاح 6/2531.
919- فى (ك): يتلغ ، و هو غلط.
920- كما اءورده فى القاموس 103/3، و الصحاح 1317/4، و غيرهما.
921- لاحظ النهاية 382/1، و لسان العرب 315/1.
922- فى (س): فقد مقدرتى ترى ، و وضع على : مقدرتى ، رمز (ظ.ل) اءى الظاهر من نسخة ، و لعله : فقد ترى مقدرتى . و فى (ك) : مقدرتى فقد ترين ... و وضع ذلك الرمز على مقدرتى
ءىضا، فراجع
923- القاموس 16/1، و قارن ب : لسان العرب 85/1.
924- اءمالى الشيخ الطوسى 295/2 - 296.
925- فى المصدر: ابوالحسن محمد.
926- فى الامالى : قال حدثنى ابوالحسين ، بدلا من : عن.
927- فى المصدر: المفضل بن همام الكوفى.
928- فى الامالى : معمر الكوفى ، و فى (ك): معر.
929- فى المصدر: الزيات الكوفى.
930- لم يرد فى الامالى لفظ: عن ابان بن عثمان.
931- لم يرد فى المصدر: له.
932- خ . ل . ظلامى جاء على مطبوع البحار، و كذا فى المصدر.
933- فى المصدر: و لا خيار.
934- لم يرد فى المصدر: ليتنى من قبل ذلك.
935- فى الامالى : زلتى.
936- فى (ك): عزبك.
937- بحار الانوار 248.195/13 -
938- فى (ك): و الثانى.
939- فى شرحه على نهج البلاغة 214/16 - 215، باختلاف كثير.
940- جاء فى المصدر: فلما سمع اءبوبكر خطبتها شق عليه.
941- فى المصدر: لكل.
942- فى شرح النهج : يستعينون ... يستنصرون.
943- فى المصدر: يا معشر، و هى نسخة جاءت فى (س).
944- فى المصدر: و لا لسانا.
945- فى شرحه على نهج البلاغة 215/16 بتصرف.
946- فى المصدر: على النقيب اءبى يحيى جعفر بن يحيى بن اءبى زيد البصرى و قلت له:
947- فى شرح النهج : يقوله . قال.
948- فى المصدر: عليهم.
949- فى المصدر: اءما الرعة.
950- قال فى النهاية 174/5: الورع فى الاصل : الكف عن المحارم و التحرج منه ، ثم قال : ثم
استعير للكف عن المباح و الحلال
951- كما فى النهاية 123/4، و القاموس 42/4، و غيرهما.
952- فى شرح النهج : الثعلب.
953- فى المصدر: اءنه فد اءكل الشاة التى كنت قد اءعددتها لنفسك و كنت حاضرا، قال
954- لا يوجد فى المصدر: لازم.
قال فى النهاية : 2/181 اءو فقر مرء اءو قال ملب ... اءى لازم غير مفارق ، من اءرب بالمكان و
اءلب : اذا قام به و لزمه.
و قال فى القاموس 70/1: رب : جمع و زاد و لزم و اءقام ، كارب
955- فى المصدر: و يضرب بها المثل فيقال.
956- تقدم ما استظهرناه قريبا، فراجع.
957- كما فى القاموس 92/3، و النهاية 166/5، و غيرهما.
958- فى شرح نهج البلاغة لابن اءبى الحديد 214/14، باختلاف يسير.

- 959- فى المصدر: الاحمر و الابيض.
- 960- فى شرح النهج : انما كان مالا من.
- 961- فى المصدر: عباس - بدون الف و لام.
- 962- صحيح مسلم 1381/3 - 1382 حديث 54.
- 963- صحيح ائبى داود 142/3 - 143 حديث 2970.
- 964- جامع الاصول 637/9 حديث 7438، و فى طبعة دار احياء التراث العربى 386/10 حديث 7417، و قد تكرر ذكر مصادر هذه الروايات
- 965- فى (ك): اءبوبكر الصديق.
- 966- لا يوجد فى المصدر: و قدك.
- 967- فى المصدر: من ذلك شيئاً.
- 968- فى جامع الاصول : لحقوقه التى تعرفه.
- 969- فى المصدر: البخارى منه.
- 970- صحيح البخارى 185/8، جامع الاصول 637/9، و صحيح مسلم 6/1، و انظر جملة من مصادر الحديث فى الغدير 228/7
- 971- فى المصدر: لم نعلم.
- 972- خ . ل . تنبيه ، فى (ك).
- 973- كما فى كنز العمال ، المجلد السادس ، حديث 14862 و 14863 و 14865 و 14866، و انظر الغدير 126/10 عن جملة مصادر
- 974- صحيح البخارى 59/9.
- 975- صحيح مسلم 3/1478 حديث 56، و مثله بنفس السند 1477/3 حديث 55
- 976- عجعع جامع الاصول 69/4 حديث 2052، و فى طبعة دار احياء التراث العربى 456/4 حديث 2053 عجعع
- 977- فى جامع الاصول : ان رسول الله صلى الله عليه و آله قال : من.
- 978- لا يوجد فى المصدر: طاعة.
- 979- لا توجد فى جامع الاصول كلمة : اخرى.
- 980- خ . ل : ميته ، كما فى (ك).
- 981- صحيح مسلم 1478/3 حديث 58.
- 982- فى جامع الاصول 78/4 حديث 2064.
- 983- فى جامع الاصول : عبدالله بن مطيع.
- 984- فى جامع الاصول : سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله.
- 985- جامع الاصول : 78/4 حديث 2064.
- 986- بحار الانوار 160/51، 142/52، و قد سلف فى 8/362 و 353/10 و 361، و قد فصلها شيخنا الامينى رحمه الله فى الغدير 258/10 - 362، فراجع
- 987- فى (س): روايتهم.
- 988- فى (س): و روايتهم.
- 989- صحيح مسلم 1380/3، حديث 52.
- 990- فى (ك): ذكره - بدون الواو.
- 991- جامع الاصول 103/4 - 105، حديث 2078.
- 992- النمل : 16.
- 993- مريم : 6.
- 994- الانفال : 74.
- 995- النساء: 11.
- 996- البقرة : 180.
- 997- البقرة : 143.
- 998- مريم : 6.
- 999- النمل : 16.
- 1000- امالى صدوق ، ص 25 شماره 4.
- 1001- عيون الاخبار، ج 2 ص 8 شماره 21.
- 1002- عيون الاخبار: ج 2 ص 25 شماره 6.
- 1003- عيون الاخبار، ج 2 ص 32 شماره 55.
- 1004- صحيفة الرضا، ص 63 شماره 101.
- 1005- عيون الاخبار، ج 2 ص 30 شماره 38.
- 1006- ثواب الاعمال ، ص 257

- الايقاظ من الهجته ، ص 250 شماره.29
 -1007 ثواب الاعمال ، ص 258 شماره 5
 -مثير الاحزان ، ص 81.
 -1008 ثواب الاعمال ، ص 260 شماره 10.
 -1009 مناقب ابن شهر آشوب ، ج 3 ص 107.
 -1010 اين حديث مكرر ترجمه شده است.
 -1011 امالى مفيد، ص 130 شماره 6.
 -1012 تفسير فرات كوفى ، احاديث شماره 362 و 578.
 -1013 الطور: 21.
 -1014 سوره طور، 21.
 -1015 تفسير فرات ، ص 445 و 446 شماره 57.
 -1016 الطور: 21.
 -1017 الانعام : 84.
 -1018 آل عمران : 184.
 -1019 آل عمران : 184.
 -1020 الانعام : 84.
 -1021 الانعام : 83.
 -1022 الانعام : 84.
 -1023 آل عمران : 184.
 -1024 آل عمران : 184.
 -1025 آل عمران : 184.
 -1026 الانعام : 84.
 -1027 معانى الاخبار، ص 106 شماره.1
 -1028 هود 46.
 -1029 معانى الاخبار، ص 106 شماره 2.
 -1030 معانى الاخبار، ص 107 شماره 3.
 -1031 به ترجمه حديث سوم مراجعه شود.
 -1032 عيون الاخبار، ج 2 ص 63 شماره 264.
 -1033 به ترجمه حديث سوم مراجعه شود.
 -1034 عيون الاخبار، ج 2 ص 234 شماره 4.
 -1035 هود: 45.
 -1036 هود: 46.
 -1037 مناقب ابن شهر آشوب ، ج 3 ص 107.
 -1038 تاريخ بغداد، ج 3 ص 54 شماره 997.
 -1039 به ترجمه حديث سوم مراجعه شود.
 -1040 احتجاج ، ج 2 ص 58
 -بحار الانوار، ج 93 ص 240 شماره 3.
 -1041 الانعام : 84.
 -1042 آل عمران : 59.
 -1043 النساء: 23.
 -1044 سوره الانعام : 83.
 -1045 سوره الانعام ، 84.
 -1046 سوره آل عمران ، 61.
 -1047 سوره النساء، 23.
 -1048 النساء 23.
 -1049 تفسير القمى ، ج 1 ص 196.
 -1050 آل عمران : 184.
 -1051 النساء 23.
 -1052 كافى ، ج 8 ص 317 شماره 501
 -بحار الانوار، ج 93 ص 239 شماره.3
 -1053 آل عمران : 184.
 -1054 آل عمران : 184.
 -1055 آل عمران : 59.

- 1056-النساء: 23.
- 1057-النساء 23.
- 1058-مناقب ابن شهر آشوب ، ج 3 ص 132.
- 1059-آل عمران : 59.
- 1060-الاحزاب : 40.
- 1061-آل عمران : 59.
- 1062-سوره احزاب ، 40.
- 1063-کافی ، ج 7 ص 48 شماره 4.
- 1064-کافی ، ج 7 ص 48 شماره 5.
- 1065-کافی ، ج 7 ص 49 شماره 6.
- 1066-به ترجمه حدیث قبل مراجعه شود.
- 1067-کافی ، ج 7 ص 48 شماره 3.
- 1068-از بستن آنها و مزرعه های هفت گانه حضرت فاطمه است که در احادیث قبلی ذکر گردید.
- 1069-کافی ، ج 7 ص 47 و 48 شماره 1.
- 1070-الثاقب فی المناقب ، ص 291 شماره 248
- مناقب آل ابی طالب ، ج 3 ص 385
- دلایل الامامة ، ص 48
- الخرائج و الجرائح ، ج 2 ص 531 شماره 7
- اخبار فاطمة : ابوعلی صولی ، به نقل آل ابی طالب از آن
- فضائل العشرة : ابوالسعادات ، به نقل مناقب از آن
- بحارالانوار، ج 43 ص 29 شماره 34
- بحارالانوار، ج 43 ص 46 ذیل شماره 44
- عوالم العلوم و المعارف ، ج 11 ص 116 شماره 2.
- ((1071-امر ضروری)) در ادیان الهی عبارت از چیزی است که اعتقاد و پذیرفتن آن)) واجب ((و عدم قبول آن یا انکار آن موجب خروج از دین می گردد، برخی از ضروریات دین اسلام عبارتند از:
- 1اعتقاد به وجود خداوند
- 2اعتقاد به یگانگی خداوند
- 3اعتقاد به نبوت و انبیا
- 4اعتقاد به خاتمیت حضرت محمد صلی الله علیه و آله
- 5اعتقاد به قرآن به عنوان کتاب دینی اسلام ، و وجوب پیروی از آن
- 6اعتقاد به تبعیت از پیامبر صلی الله علیه و آله و حرمت مخالفت با او
- 7اعتقاد به وجود قیامت ، و بهشت و جهنم ، وجود حسابرسی و ...
- اینها نمونه هایی از)) ضروریات اعتقادی ((دین اسلام است اما در ذیل پاره ای از)) ضروریات عملی ((را نیز یادآور می شویم:
- 1وجوب ترك محارم و انجام واجبات
- 2نماز
- 3روزه
- 4خمس
- 5زکات
- 6حج
- 7امر به معروف و نهی از منکر
- و ...
- نکته قابل توجه درباره ضروریات دین آن است که همه فرق و مذاهب اسلامی بر ضروری و واجب یا حرام بودن آن اعتقاد دارند و در این باره بین آنها اختلافی وجود ندارد گرچه ممکن است درباره جزئیات مربوط به آنها اختلاف وجود داشته باشد.
- 1072-تحف العقول ، ص 276
- معانی الاخبار، ص 180
- کنزالعمال ، حدیث شماره 11.
- 1073-عیون اخبارالرضا، ج 2 ص 28 شماره 17
- امالی شیخ صدوق ، ص 221 شماره 15
- خصال ، ج 1 ص 179 شماره 242
- امالی شیخ طوسی ، ج 1 ص 290
- اعلام الدین ، ص 75

- اخبار اصبهان ، ج 1 ص 138
 - سنن ابن ماجه ، ج 1 ص 25
 - تاريخ بغداد، ج 9 ص 385
 - التدوين ، ج 1 ص 492
 - اصول كافي ، ج 2 ص 27
 - نهضة الناظر، ص 23
 - نهج البلاغه ، حكمت 227.
 - 1074 غررالحكم ، ج 2 ص 136 شماره 2094.
 - 1075 اصول كافي ، ج 2 ص 34.
 - 1076 اصول كافي ، ج 2 ص 34.
 - 1077 اصول كافي ، ج 2 ص 45.
 - 1078 اصول كافي ، ج 2 ص 34
 - الفردوس ، ج 1 ص 110 شماره 373.
 - 1079 دستور محالم الحكم ، فصل اول.
 - 1080 اشاره به حديث)) : لا يثبت الا بالعمل الصالح ((از امام صادق عليه السلام است (اصول كافي ، ج 2 ص 38).
 - 1081 امالي شيخ صدوق ، ج 1 ص 292
 - اختصاص ، ص 342
 - بحارالانوار، ج 70 ص 173.
 - 1082 نهج البلاغه ، خطبه 157 - بحارالانوار، ج 75 ص 62 .
 - 1083 غررالحكم ، ج 5 ص 147 شماره 7706.

1084 اشاره به حديث مشهور **حسبك من نساء العالمين مريم و خديجة و آسية و**

- فاطمة** که برخی از مصادر آن عبارتند از:
 - تفسير طبري ، ج 3 ص 180
 - اصابه ، ج 4 ص 366
 - استيعاب ، ج 2 ص 720 و 750
 - البداية و النهاية ، ج 2 ص 61
 - مشكل الآثار، ج 1 ص 48
 - تفسير بغوي ، ج 1 ص 291
 - كفاية الطالب ، ص 218
 - مناقب ابن مغازلي ، ص 363
 - سير اعلام النبلاء، ج 2 ص 127
 - المعجم الكبير، ج 23 ص 7
 - تاريخ ذهبي ، ج 3 ص 46
 - مناقب آل ابى طالب ، ج 3 ص 322
 - كشف الغمة ، ج 1 ص 450
 - مستدرک حاکم ، ج 3 ص 185
 - و- 1085مولد فاطمة : شيخ صدوق ، به نقل كشف الغمة
 - كشف الغمة ، ج 2 ص 92
 - بحارالانوار، ج 43 ص 53.
 - 1086 امالي طوسي ، ج 1 ص 343
 - روضة الواعظين ، ج 1 ص 181
 - شرح ابن ابى الحديد، ج 2 ص 591
 - مسند احمد، ج 6 ص 450
 - انساب الاشراف ، ج 2 ص 552
 - صحيح مسلم ، ج 4 ص 1904 شماره های 98 و 99
 - صحيح بخارى ، ج 4 ص 247
 - سنن ابن ماجه ، ج 1 ص 518 شماره 1621
 - مسند ابوداود، ص 196 شماره 1373

- طبقات الكبرى ، ج 8 ص 26
-حلية الاولياء، ج 2 ص 39
-صفة الصفوة ، ج 2 ص 5
-خصائص نساءى ، ص 119
-تذكرة الخواص ، ص 309
-اسدالغابة ، ج 5 ص 522.
-1087معانى الاخبار، ص 107
-دلائل الامامة ، ص54
-بشارة المصطفى صلى الله عليه و آله ، ص 41 و 218
-غاية المرام ، ج 1 ص52
-فرائدالسمطين ، ج 2 ص 41
-مقتل الحسين عليه السلام ، ج 1 ص 54 و79
-مصايح السنة ، ج 2 ص 204
-نظم دررالسمطين ، ص 178
-مختصر تاريخ دمشق ، ج 17 ص 137
-الدرالمنثور، ج 2 ص 23
-تهذيب التهذيب ، ج 12 ص 441-1088 .امالى مفيد، ص 95
-امالى صدوق ، ص 314
-امالى طوسى ، ج 2 ص 41 (439)
-عيون اخبارالرضا عليه السلام ، ج 2 ص 59
-اعلام الورى ، ص149
-شرح الاخبار، ج 3 ص 29
-مجمع البيان ، ج 1 ص 453
-نفحات اللاهوت ، ص 79
-صحيفة الرضا عليه السلام ، ص 90
-كامل بهائى ، ج 1 ص 172
-كشف اليقين ، ج 1 ص 351
-مرآت العقول ، ج 5 ص 317، و ج 26 ص 193
-الدمعة الساكية ، ج 3 ص 62
-الذرية الطاهرة ، ص 167 و 168 شماره 226
-مجمع الزوائد، ج 9 ص 203
-تقريب المعارف ، ص 141
-ميزان الاعتدال ، ج 1 ص 535 شماره 2002
-المدهش ، ص 129
-احتجاج ، ج 2 ص 255 شماره 226
-مناقب ابن مغازلى ، ص 351 و 352 شماره هاى 401 و 402
-عوالى اللئالى ، ج 4 ص 93 شماره132
-صواعق المحرقه ، ص 105
-مسند فاطمة الزهراء، ص 52
-الامامة و السياسة ، ص 12
... و...
-1089مقتل الحسين ، ج 1 ص 80
-ربيع الابرار، ج 2 ص 104
-مناقب ابن شهر آشوب ، ج 3 ص 389
-المنتخب ، ص33
-مجموع الغرائب ، ص 62
-جلاءالعيون ، ص 153
-عوالم العلوم ، ج 11 ص127
-بحارالانوار، ج 43 ص 76 و 84.
-1090علل الشرايع ، ج 1 ص 181 و 182
-دلائل الامامة ، ص 56
-مصباح الانوار، ص 226
-كشف الغمة ، ج 2 ص 94

- روضه الواعظین ، ص 227
 -ضيافة الاخوان ، ص 265
 -لئالی الاخبار، ج 4 ص 107
 -وسائل الشیعه ، ج 4 ص 1151
 -محجة البیضاء، ج 4 ص 208
 -جلاءالعیون ، ج 1 ص 135
 -مستدرک الوسائل ، ج 5 ص 244
 -عوالم العلوم ، ج 11 ص 225
 -بحارالانوار، ج 43 ص 81
 -بحارلانوار، ج 86 ص 313.
 -1091 مناقب آل ابی طالب ، ج 3 ص 356
 - 1092 احادیث مربوط به خلقت نوری حضرت فاطمه علیهاالسلام را در کتابهای زیر می خوانیم:
- معانی الاخبار، ص 396 ج 53
 -عیون المعجزات ، ص 54
 -بحارالانوار، ج 43 ص 4 شماره 3.
 -1093 احادیث مربوط به انعقاد نطفه حضرت فاطمه علیهاالسلام را در منابع ذیل خواهیم یافت:
- منابع شیعه:
- علل الشرایع ، ص 184
 -المحتضر، ص 135 و 136
 -دلائل الامامة ، ص 53
 -عوالم العلوم ، ج 11 ص 7 و 8 و 10
 -تفسیر فرات کوفی ، ص 216 شماره 290
 -کتاب المعراج ، شیخ صدوق ، به نقل المحتضر از آن
 -الطرائف ، ص 27
 -مناقب ابن شهر آشوب ، ج 3 ص 383
 -معانی الاخبار، ص 396
 -تفسیر قمی ، ج 1 ص 365
 -مجمع بیان ، ج 6 ص 291
 -تفسیر نورالثقلین ، ج 2 ص 502
 -تفسیر نورالثقلین ، ج 3 ص 131
 -تفسیر برهان ، ج 2 ص 292
 -تاءویل الایات ، ج 1 ص 236
 -تفسیر عیاشی ، ج 2 ص 212
 -احتجاج ، ج 2 ص 382
 -امالی صدوق ، ص 373
 -توحید، ص 118
 -عیون الاخبار، ج 1 ص 93
 -مدینه المعاجز، ص 233
 منابع اهل سنت : تاریخ بغداد، ج 12 ص 331
 -مناقب ابن مغزلی ، ص 357 و 358
 -میزان الاعتدال ، ج 1 ص 541
 -لسان المیزان ، ج 2 ص 297
 -ذخائرالعقبی ، ص 36
 -المعجم الكبير، ج 22 ص 400
 -مناقب ابن سلیمان صنعانی ، ج 2 ص 206
 -مجمع الزوائد، ج 9 ص 205 و 206
 -تاریخ الخمیس ، ج 1 ص 277
 -مقتل الحسین ، ج 1 ص 63
 -نظم درالسمطین ، ص 177
 -فیض القدیر، ج 5 ص 176
 -مستدرک حاکم ، ج 3 ص 169.

- 1094-ارشادالقلوب ، ج 1 ص 105 - اعلام الدين ، ص 247 - عدة الداعى ، ص 139
 (ص 151 / 1407 هـ) - بحارالانوار، ج 67 ص 400 - بحارالانوار، ج 81 ص 258.
- 1095-كشف الغمة ، ج 2 ص 94
 -مصباح الانوار، ص 226
 -روضه الواعظين ، ص 386
 -علل الشرايع ، ج 1 ص 182
 -كشف الغطاء، ص 309
 -مستدرک الوسائل ، ج 5 ص 244
 -بحارالانوار، ج 43 ص 82
 -بحارالانوار، ج 90 ص 388.
- 1096-مقنعه ، ص 28
 -ميسوط، ج 1 ص 133
 -شرايع الاسلام ، ج 1 ص 110 و 111
 -نهايہ ، ص 140
 -مختصر النافع ، ص 42
 -المراسم ، ص 83
 -اقتصاد، ص 273
 -وسيله ، ص 117
 -الانتصار، ص 55
 -مدارك الاحكام ، ج 4 ص 205
 -اقبال الاعمال ، ج 1 ص 51، 52
 -تهذيب ، ج 3 ص 66
 -استبصار، ج 1 ص 466
 -وسائل الشيعه ، ج 5 ص 179.
- 1097-جمال الاسبوع ، ص 173
 -مصباح المتهدج، ص 266
 -بحارالانوار، ج 88 ص 184.
- 1098-جمال الاسبوع ، ص 171 و 172
 -مصباح المتهدج، ص 265 و 266
 -شرايع الاسلام ، ج 1 ص 110 و 111
 -وسائل الشيعه ، ج 5 ص 244
 -مدارك الاحكام ، ج 4 ص 203
 -مستدرک الوسائل ، ج 6 ص 292 و 293.
- 1099-جمال الاسبوع ، ص 90 و 91
 -بحارالانوار، ج 86 ص 365 و 366.
- 1100-مصباح المتهدج، ص 266 - 268
 -بحارالانوار، ج 88 ص 184.
- 1101-من لا يحضره الفقيه ، ج 1 ص 564
 -تفسير عياشى ، ج 2 ص 286
 -كافى ، ج 3 ص 468
 -تفسير برهان ، ج 2 ص 414
 -تفسير نور الثقلين ، ج 3 ص 153
 -امالى صدوق ، ص 88
 -فلاح السائل ، ص 247
 -منتقى الجمان ، ج 2 ص 68 .
- 1102-مصباح المتهدج، ص 266
 -جمال الاسبوع ، ص 84 و 85
 -بحارالانوار، ج 86 ص 319
 -بحارالانوار، ج 88 ص 184 و 185.
- 1103-تحقيق ، ترجمه و تعليقاتى است از نگارنده ، محمد روحانى على آبادى
 (منوچهر).

مصادر و منابع تحقيق و تعليق : يك صد و سى و دو عنوان
 تاريخ شروع به كار: 1374 ش

- تاریخ خانمه تحقیق و تعلیق : 1375 ش
تعداد فصول : هفت فصل ، به همراه يك ضمیمه و معرفی مصادر تحقیق و تعلیق .
- 1104-جمال الاسبوع ، ص 132 و 133
-مصباح المتهدج، ص 222
-وسائل الشیعه ، ج 5 ص 59
-بحار الانوار، ج 86 ص 368.
1105-جمال الاسبوع ، ص 70
-مستدرک الوسائل ، ج 6 ص 370.
1106-ایضاح الفوائد، ج 1 ص 137
-اقبال الاعمال ، ج 1 ص 47
-انتصار، ص 56
-مقنعه ، ص 28
- برای کسب اطلاعات بیشتر درباره اقسام و آثار نمازهای حضرت فاطمه علیها السلام و
آشنایی هر چه بهتر با این بعد از شخصیت آن حضرت مراجعه شود به کتاب صحیفه
الزهراء تالیف جواد قیومی اصفهانی.
1107-مقنعه ، ص 28.
1108-مبسوط، ج 1 ص 133
-شرایع الاسلام ، ج 1 ص 110 و 111
-مدارک الاحکام ، ج 4 ص 205
-نهایة ، ص 140
-المهذب : ابن براج ، باب اعداد الصلاة و باب نوافل شهر رمضان
-مختصر النافع ، ص 42
-الوسيلة الى نيل الفضيلة : ابن حمزه ، 117
-انتصار، ص 55
-اقتصاد : شیخ طوسی ، ص 273
-المراسم ، ص 83
-غنية النزوع ، فصل)) فی كيفية الصلوات المسنونات))
-جامع للشرايع ، باب)) نافلة شهر رمضان.))
- 1109-اقبال الاعمال ، ج 1 ص 51 و 52 ، به نقل از امام صادق علیه السلام : روی
علی بن عبدالواحد النهدی فی کتابه قال : حدثنا عبدالله بن محمد قال : اءخبرنا علی
بن حاتم ، عن محمد بن جعفر بن بطة ، عن محمد بن الحسن الصفار، عن محمد بن
الحسین بن اءبى الخطاب ، عن محمد بن سنان ، عن المفضل بن عمر، عن اءبى
عبدالله علیه السلام :... و قال النهدی : و اءخبرنا عبدالله بن محمد قال : اءخبرنا
الحسین بن علی بن سفیان ، عن اءحمد بن ادريس ، عن محمد بن الحسن الصفار،
عن محمد بن الحسین ، عن ابن سنان ، عن المفضل ، عن اءبى عبدالله علیه السلام
قال : تصلى فى كل يوم جمعة فى شهر رمضان اربع ركعات لاميرالمؤمنین علیه
السلام و تصلى ركعتین لابنة محمد صلى الله علیه و آله و تصلى ... ترجمه : امام
صادق علیه السلام گوید: در تمام جمعه های ماه رمضان این نمازهای مستحب
خوانده می شود: 1 - چهار رکعت نماز علی بن ابی طالب علیه السلام ، 2 - دو رکعت
نماز حضرت فاطمه علیها السلام و...
این روایت در مصادر ذیل آمده است:
-تهذیب ، ج 3 ص 66 شماره 218 به سند: علی بن حاتم ، عن محمد بن جعفر بن
ءحمد بن بطة القمى ، عن محمد بن الحسین بن اءبى الخطاب ، عن محمد بن سنان
؛
و ابو محمد هارون بن موسى قال : حدثنا محمد بن علی بن معمر، عن محمد بن
الحسین بن اءبى الخطاب ، عن محمد بن سنان ، عن المفضل ، عن اءبى عبدالله
علیه السلام
-استبصار، ج 1 ص 466 شماره 1802
-مصباح المتهدج، ص 265
-وسائل الشیعه ، ج 5 ص 179 شماره 10083
1110-جمال الاسبوع ، ص 173 : حدث محمد بن وهبان الديبلی قال : حدثنا عمر بن
المفضل الوراق الطبری قال : حدثنا اسحاق بن محمد بن مروان الغزال ، قال : حدثنا
ءبى ، عن حماد بن عيسى ، عن ابراهيم بن عمر الصنعانى ، عن اءبى عبدالله علیه

السلام قال : للامر المخوف العظيم ... الخ

- مصباح المتهدج، ص 266، از ابراهیم بن عمر، از امام صادق علیه السلام
-وسائل الشیعه، ج 5 ص 248 شماره 10218 به نقل از مصباح المتهدج
-بحارالانوار، ج 88 ص 184 صدر شماره 10 به نقل از جمال الاسبوع.
-1111زوائد الفوائد: سید بن طاووس، به نقل مستدرک الوسائل از آن، به عنوان
((نماز مخصوص برای روز وفات حضرت فاطمه علیها السلام - یعنی روز سوم جمادی
الثانی - پس از زیارت حضرت فاطمه علیها السلام))
-مستدرک الوسائل، ج 6 ص 294 شماره 2863: به نقل از زوائد الفوائد
-من لا یحضر الفقیه، ج 1 ص 564 شماره: 1558: فی روایة ابن اءبی عمیر، عن
الصادق علیه السلام قال : من صلی رکعتین خفیفین یقل هو الله احد فی کل رکعة
ستین مرة انقتل و لیس بینہ و بین الله عزوجل ذنب ترجمه : امام صادق علیه السلام
فرماید: هر کس به طور مخفی و دور از دیدگان مردم دو رکعت نماز بگذارد و در هر
رکعتی پس از ((حمد)) شصت مرتبه سوره ((قل هو الله احد)) را بخواند، گناهان او در
هم می پیچد و بخشوده می شود.
-منتفی الجمان، ج 2 ص 268 :محمد بن علی بن الحسین، عن اءیبه و محمد بن
الحسن عن سعد بن عبدالله، الحمیری جمیعاً، عن اءیوب بن نوح و ابراهیم بن هاشم
و یعقوب بن یزید و محمد بن عبدالجبار، عن محمد بن اءبی عمیر، عن الصادق علیه
السلام
-کافی، ج 3 ص 468 شماره 3، مثل آنچه از من لا یحضره الفقیه نقل کردیم : محمد
بن یحیی باسناد رفته عن اءبی عبدالله علیه السلام.
-1112جمال الاسبوع، ص 171 و 172 :حدث محمد بن هارون التلعکبری قال : اءخبرنا
محمد بن بشیر قال : حدثنا حبشی قال : حدثنا العباس بن محمد بن الحسین قال :
حدثنا اءبی، عن محمد بن سنان، عن المفضل بن عمر، عن اءبی عبدالله علیه
السلام
-بحارالانوار، ج 88 ص 181 شماره 8، به نقل از جمال الاسبوع؛ در نسخه ای که
علامه مجلسی از جمال الاسبوع در اختیار داشته سند روایت به شرح ذیل، با سند
کتاب مطبوع تفاوت دارد: جمال الاسبوع : باسناده عن محمد بن هارون، عن محمد بن
بشیر، عن علی بن حبشی، عن العباس بن محمد، عن اءیبه محمد بن سنان، عن
المفضل بن عمر، عن اءبی عبدالله علیه السلام
-مستدرک الوسائل، ج 6 ص 292 و 293 شماره 6861
-مصباح المتهدج، ص 265 و 266
-مدارک الاحکام، ج 4 ص 203
-وسائل الشیعه، ج 5 ص 244 شماره 10205.
-1113مصباح المتهدج، ص 267 و 266 :روی ابراهیم بن عمر الصنعانی، عن اءبی
عبدالله علیه السلام
-جمال الاسبوع، ص 162: حدث به علی بن محمد بن العلوی الرازی، و ابوالفرج
محمد بن موسی القزوینی، و احمد بن محمد بن عبیدالله جمیعاً، عن محمد بن احمد
بن سنان الزاهری، عن اءیبه، عن جده محمد بن سنان، عن المفضل بن عمر، عن
اءبی عبدالله...:
و حدثنا محمد بن وهبان، عن عمر بن المفضل، عن اسحاق بن محمد بن محمد بن
مروان الغزالی، عن اءیبه، عن حماد بن عیسی، عن ابراهیم بن عمر الصنعانی، عن
اءبی عبدالله علیه السلام
-دعوات، قطب الدین راوندی، ص 88
-بحارالانوار، ج 88 ص 180 و 181 شماره 7
-مستدرک الوسائل، ج 6 ص 293 و 294 شماره 6862.
-1114الحشر: 21.
-1115جمال الاسبوع، ص 91 و 90
-بحارالانوار، ج 86 ص 365 و 366 شماره 59.
-1116الحشر: 21.
-1117الانبیاء: 67.
-1118مصباح المتهدج، ص 266 الی 268 (210) و 211)
-بحارالانوار، ج 88 ص 184 شماره 9، به نقل از مصباح و غیر از آن.
-1119اوابین به معنی توبه کنندگان متعبد و مخلص است.

-1120من لا يحضره الفقيه ، ج 1 ص 564 شماره 1557 : و اما محمد بن مسعود العياشى ؛ فقد روى فى كتابه عن عبدالله بن محمد ، عن محمد بن اسماعيل بن سماك ، عن ابن ابي عمير ، عن هشام بن سالم ، عن ابي عبدالله عليه السلام قال : من صلى اربع ركعات ... الخ و در انتهاى روايت گويد : و كان شيخنا محمد بن الحسن بن الوليد يروى هذه الصلاة و ثوابها الا انه كان يقول : انى لا اعرفها بصلاة فاطمة عليها السلام و اما اهل الكوفة فانهم يعرفونها بصلاة فاطمة عليها السلام ترجمه : شيخ و استاد ما ، محمد بن الحسن بن وليد اين نماز و ثواب آن را روايت مى كند ولى درباره آن مى گويد : من اين نماز را به عنوان نماز فاطمه عليها السلام نمى شناسم ولى اهل كوفه از آن به عنوان نماز حضرت فاطمه عليها السلام ياد مى كنند ، شيخ صدوق پس از بيان اين تذكر گويد : و قد روى هذه الصلاة و ثوابها ابوبصير عن ابي عبدالله عليه السلام

ترجمه : اين نماز و ثواب آن را ابوبصير از امام صادق عليه السلام روايت کرده است .
-تفسير عياشى ، ج 2 ص 286 : عن هشام بن سالم و محمد بن حفص بن عمر ، عن ابي عبدالله عليه السلام

-ثواب الاعمال ، ج 1 ص 40 : حدثنى محمد بن الحسن بن الوليد قال : حدثنى محمد بن الحسن الصغار ، عن العباس بن معروف ، عن سعدان بن مسلم ، عن عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله عليه السلام قال : من صلى اربع ركعات يقرأ فى كل ركعة ب ((قل هو الله احد)) خمسين مرة ، لم ينقتل بينه و بين الله عزوجل ذنب الا غفر له ترجمه : امام صادق عليه السلام فرمايد : هر كه چهار ركعت نماز بگذارد و در هر ركعت آن يك بار سوره ((و پنجاه مرتبه)) قل هو الله احد ((را بخواند خداوند گناهان او را مى بخشد .

-كافى : محمد بن يعقوب كلينى ، ج 3 ص 468 شماره 2 : عدة من اصحابنا ، عن احمد بن محمد ، عن البرقى ، عن سعدان ، عن عبدالله بن سنان ، عن ابي عبدالله عليه السلام

مقصود از ((عدة من اصحابنا)) در اين سند اشخاص ذيل مى باشند :

- 1- على بن ابراهيم قمى
- 2- على بن محمد بن عبدالله بن اذيته
- 3- احمد بن عبدالله بن اميه
- 4- على بن الحسن سعدآبادى
- خلاصة الاقوال ، ص 271
- مستدرک الوسائل ، ج 3 ص 541 / سنگى
- سماءالمقال ، ج 1 ص 78
- تفسير برهان ، ج 2 ص 414 شماره 7
- تفسير نورالثقلين ، ج 3 ص 153 شماره 153
- وسائل الشيعه ، ج 5 ص 243 شماره 10201
- مستدرک الوسائل ، ج 6 ص 294 شماره 6863
- امالى شيخ صدوق ، ص 88 شماره 3 ، مثل من لا يحضره الفقيه : حدثنا ابي على بن الحسين بن بابويه ؛ قال : حدثنا سعد بن عبدالله ، عن احمد بن محمد بن عيسى ، عن على بن الحكم ، عن مثنى الحنط ، عن ابي بسير ، عن الصادق جعفر بن محمد عليهما السلام
- فلاح السائل ، ص 247 ، به عنوان نافله نماز مغرب : و من الصلوات بين العشاءين ما رواه محمد بن احمد بن القمى ، عن احمد بن محمد بن يحيى العطار ، عن سعد بن عبدالله ، عن احمد بن محمد بن عيسى الاشعري ، عن الحسين بن سعيد رفعه الى ابي عبدالله عليه السلام قال : من صلى بعد المغرب اربع ركعات ... الخ
- مصباح المتهجد ، ص 209 ، مثل فلاح السائل : رواه محمد بن احمد بن على بن سعيد الكوفى البراز ، عن محمد بن يعقوب ... الخ
- بحارالانوار ، ج 84 ص 100 شماره 18
- منتقى الجمال ، ج 2 ص 68 .
- 1121-الانبياء: 67.
- 1122-مصباح المتهجد ، ص 266
- جمال الاسبوع ، ص 84 و 85 ، به عنوان ((نماز حضرت فاطمه عليها السلام))
- بحارالانوار ، ج 88 ص 184 و 185 شماره 10
- بحارالانوار ، ج 86 ص 319 شماره 27 ، به عنوان ((نماز حضرت فاطمه عليها السلام))

- 1123-جمال الاسبوع ، ص 132 و133
-مصباح المتهدج، ص 222
-وسائل الشيعة ، ج 5 ص 59 شماره 8
-بحارالانوار، ج 86 ص 368 شماره 64.
1124-سوره آل عمران ، 26 و27.
1125-جمال الاسبوع ، ص 70
-مستدرک وسائل الشيعة ، ج 6 ص 370 شماره 7015.
1126-سوره آل عمران ، 26 و27.
1127-سوره آل عمران ، 26 و27.
1128-مقنعه ، ص 28.
1129-مبسوط، ج 1 ص 133
-انتصار، ص 56
-مختصر النافع ، ص 42
-نهايه ، ص 140
-ايضاح الفوائد، ج 1 ص 137
-غنية النزوع ، باب)) كيفية الصلوات المسنونات))
-جامع الشرايع ، باب)) نافلة شهر رمضان))
-جمل العلم و العمل ، باب)) فى ذكر نوافل شهر رمضان))
-اقبال الاعمال ، ج 1 ص 47-1130 .مكارم الاخلاق ، ج 2 ص 118 ضمن شماره 2323
-بلدالامين ، ص159
-بحارالانوار، ج 99 ص 254 شماره 13.
1131-قبس المصباح ، به نقل بحارالانوار از آن
-بحارالانوار، ج 91 ص 30 و 31 ضمن شماره 21.
1132-كافى ، ج 3 ص 343
-تهذيب ، ج 1 ص 164
-مصباح المبتدى ، ص 297
-مفتاح الفلاح ، ص 49
-محجة البيضاء، ج 2 ص 348
-بحارالانوار، ج 43 ص 64.
1133-معانى الاخبار، ص 193
-تفسير عياشى ، ج 1 ص 68
-وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1022 و 1023
-بحارالانوار، ج 82 ص 331
-بحارالانوار، ج 86 ص24
-بحارالانوار، ج 82 ص 335، به نقل از امام باقر عليه السلام
-مكارم الاخلاق ، ص 301، به نقل از امام باقر عليه السلام
-مجمع البيان ، ج 4 ص 362، به نقل از امام باقر عليه السلام
-تفسير صافى ، ج 4 ص 57، به نقل از امام باقر عليه السلام
-هداية الامة ، ج 3 ص 186، به نقل از امام باقر عليه السلام
-تفسير لاهيجى ، ج 3 ص 404، به نقل از امام باقر عليه السلام
-ترتيب التهذيب ، ج 1 ص 303، به نقل از امام باقر عليه السلام
-كنزالدقائق ، ج 9 ص 525، به نقل از امام باقر عليه السلام
-مرآة العقول ، ج 12 ص 129، به نقل از امام باقر عليه السلام
-مرآة الانوار، ج 1 ص 152، به نقل از امام باقر عليه السلام.
1134-تهذيب ، ج 1 ص 164
-كافى ، ج 3 ص 343
-امالى صدوق ، ص345
-ثواب الاعمال ، ص 163
-مفتاح الفلاح ، ص 48 و 49
-بحارالانوار، ج 82 ص 328.
1135-كامل الزيارات ، ص 214
-مصباح كفعمى ، ص410
-جمال الاسبوع ، ص 161

- مستدرک الوسائل ، ج 6 ص 293
 -اقبال الاعمال ، ج 2 ص 322
 -بحارالانوار، ج 98 ص 167.
 -1136 دعوات راوندی ، ص 91
 -بحارالانوار، ج 89 ص 365 و 366
 -بحارالانوار، ج 91 ص 205.
 -1137 فلاح السائل ، ص 250
 -بحارالانوار، ج 86 ص 115
 -عوالم العلوم ، ج 11 ص 255.
 - 1138 فلاح السائل ، ص 202
 -بحارالانوار، ج 86 ص 85.
 -1139 سنن ابی داود سجستانی ، ج 3 ص 206
 -حلیة الاولیاء، ج 1 ص 69
 -صفة الصفوة ، ج 2 ص 4
 -الترغیب و الترهیب ، ج 1 ص 411
 -نهایه ، ج 1 ص 247
 -نظم درالسمطین ، ص 192
 -مسند الطیالسی ، ص 15
 -موضح اوهام الجمع و التفریق ، ج 2 ص 389
 -ذخائرالعقبی ، ص 49 و 105
 -تهذیب ، ج 3 ص 66
 -وسائل الشیعه ، ج 8 ص 29
 -مقنعه ، ص 28
 -اقبال الاعمال ، ج 1 ص 52
 -صحیح بخاری ، ج 4 ص 84
 -صحیح مسلم ، ج 8 ص 70 و 84
 -صحیح مسلم ، ج 5 ص 19
 -مشکاة المصابیح ، ج 1 ص 732
 -سنن بیهقی ، ج 7 ص 293
 -مسند احمد، ج 1 ص 95
 -تاریخ بغداد، ج 3 ص 23
 -تاریخ بغداد، ج 12 ص 22
 -صحیح ابن حبان ، ج 9 ص 38
 -مسند حمیدی ، ج 1 ص 24
 -مصنف ابن ابی شیبہ ، ج 10 ص 263
 -امالی شجرى ، ج 1 ص 247
 -کافی ، ج 4 ص 311
 -محاسن ، ج 4 ص 311
 -سرائر، ص 674 و 675
 -مختلف ، ص 104
 -فقه الرضا علیه السلام ، ص 115
 -الموجز الحاوی لتحریر الفتاوی ، ص 86
 -و در روایات متعدد آمده که حضرت فاطمه علیها السلام این تسبیح را بعد از تمام نمازهای واجب ، قبل از خواب ، در شب اول هر ماه ، عید از نوافل ماه رمضان و در روزهای جمعه به جای می آورده و فرزندانش را نیز بر مداومت به این تسبیح تشویق می نموده است.
 برای کسب اطلاعات بیشتر در این مورد مراجعه شود به:
 -اسرار و آثار تسبیح حضرت زهرا علیها السلام : نوشته علی رضا رجالی تهرانی
 -تسبیحات حضرت فاطمه علیها السلام : تالیف نگارنده (محمد روحانی علی آبادی).
 -1140 مصباح الانوار، به نقل بحارالانوار از آن
 -مهج الدعوات ، ص 5 و 6
 -مصباح کفعمی ، ص 300 و 302
 -زوائد بزار، به نقل مجمع الزوائد از آن

- مجمع الزوائد، ج 10 ص 117
-تاریخ بغداد، ج 7 ص 48
-مسند فاطمة الزهراء، ص 24 شماره 3 و 4
-تحفة الاشراف ، ج 7 ص 382
-كتاب الادب : عباس العنبري ، ج 3 ص 109
-عمل اليوم و الليلة ، ص 227
-جمع الجوامع ، ج 1 ص 975
-فردوس ، ج 5 ص 433
-الكامل : ابن عدی ، ج 4 ص 1636
-اتحاف السائل ، ص 67 ح 20
-اتحاف السائل ، ص 68 ح 23.
-1141 مستدرک الوسائل ، ج 2 ص 134
-مصباح الانوار، به نقل بحارالانوار
-بحارالانوار، ج 78 ص 233.
-1142 دعوات راوندی ، ص 48 شماره 117
-فردوس ، ج 5 ص 434
-زهر الفردوس ، ج 4 ص 375
-التدوين ، ج 1 ص 402
-نظم دررالسمطين ، ص 190
-مسند فاطمة الزهراء: سيوطی ، ص 25 و 26 و 38 و 39 و شماره های 6 و 7 و 33
-مسند علی عليه السلام : سيوطی ، ج 1 ص 240
-بحارالانوار، ج 43 ص 152
-بحارالانوار، ج 90 ص 272.
-1143 فلاح السائل ، ص 204
-بحارالانوار، ج 83 ص 87.
-1144 بلدالامين ، ص 55.
-1145 فلاح السائل ، ص 253
-بحارالانوار، ج 83 ص 104
برای اطلاع بیشتر درباره این حرزها و تعویذهای حضرت فاطمه علیهاالسلام و سایر مواردی که برای خودداری از تطویل در کلام آنها را نقل نکرده ایم مراجعه شود به کتاب:
-ادعيه و اذکار حضرت فاطمه علیهاالسلام : تاءليف نگارنده این سطور (محمد روحانی علی آبادی).
-1146 بلدالامين ، ص 101
-بحارالانوار، ج 87 ص 338 و 339.
-1147 مسند احمد، ج 6 ص 298
-فلاح السائل ، ص 176173 -
-فلاح السائل ، ص 202 - 206
-فلاح السائل ، ص 237 - 238
-فلاح السائل ، ص 251 - 254
-بحارالانوار، ج 83 ص 66 - 68
-بحارالانوار، ج 83 ص 88 - 85
-بحارالانوار، ج 83 ص 102 - 107
-بحارالانوار، ج 92 ص 209205 -
-مصباح المتهجد، ص 194 - 202
-بلدالامين ، ص 55 - 60
-مصباح کفعمی ، ص 72 - 76.
-1148 مصنف عبدالرزاق ، ج 10 ص 442
-سنن نسائی ، ج 3 ص 54 و 55
-صحیح ابن حبان ، ج 3 ص 212 و 213
-مستدرک حاکم ، ج 1 ص 705 و 706
-مسند احمد، ج 4 ص 264
-فردوس ، ج 1 ص 446

- بلدالامين ، ص 118
-احياء علوم الدين ، ج 1 ص 320
-موارد الظمان الى زوائد ابن حبان ، ص 136 شماره -1149. 509 مهج الدعوات ، ص 175
-اللمعة البيضاء، ص 132.
-1150مهج الدعوات ، ص 176
-ذخائرالعقبى ، ص 49
-مصنف ابن ابي شيبة ، ج 10 ص 262
-مستدرک حاکم ، ج 3 ص 170
-مجمع الزوائد، ج 10 ص121
-مسند احمد، ج 2 ص 404
-تفسير ابن كثير، ج 4 ص 324
-دعوات ترمذی ، ج 2 ص 420
-احياء علوم الدين ، ج 1 ص 327
-الدررالمنثور، ج 6 ص 171، به نقل از: صحيح مسلم ، مناقب ابن مردويه و سنن بيهقي
-معالم التنزيل معروف به تفسير بغوى ، ج 4 ص 293
-صحيح ابن حبان ، ج 2 ص 157
-صحيح ابن حبان ، ج 7 ص 426 و 427
-سنن ترمذی ، ج 5 ص 181
-سنن ابن ماجه ، ج 2 ص 539
-بحارالانوار، ج 92 ص 406، به نقل از مهج الدعوات
-بحارالانوار، ج 92 ص 297، به نقل از مصباح الانوار
-مسند فاطمة الزهراء: سيوطی ، ص 39 شماره 34
-مسند فاطمة الزهراء: سيوطی ، ص 96 و 97 شماره 256.
-1151عمل اليوم و الليلة : ابن سنى ، ص 196 - فردوس ، ج 5 ص 435 و 436 - زهر الفردوس ، ج 4 ص 374 - مسند فاطمة الزهراء ص 88 شماره 232 - مسند فاطمة الزهراء ص 97 شماره 257 - كنزالعمال ، ج 15 شماره 42000
-1152فضائل شهر رمضان : شيخ صدوق ، ص 99 ذيل شماره.84
-1153مكارم الاخلاق ، ج 2 ص 262
-بحارالانوار، ج 91 ص 280.
-1154مهج الدعوات ، ص 175
-بحارالانوار، ج 92 ص 406 و 407، به نقل از كتاب العتيق.
-1155فلاح السائل ، ص 289 و 290
-بحارالانوار، ج 73 ص 218.
-1156كتاب العتيق : غروى ، به نقل از بحارالانوار از آن
-بحارالانوار، ج 92 ص 205
-مصباح المتهدج، ص 202194 -
-بلدالامين ، ص 55 - 60.
-1157فلاح السائل ، ص 284
-بحارالانوار، ج 73 ص 197
-بحارالانوار، ج 73 ص 213
-بحارالانوار، ج 84 ص 177
-مصباح المتهدج، ص 85.
-1158مصباح المتهدج، ص 282 و 283
-مصباح كفعمى ، ص 435
-بلدالامين ، ص 69
-دعائم الاسلام ، ج 1 ص 185
-اقبال الاعمال ، ص 279 و 280
-هدايه ، ص 65
-جمال الاسبوع ، ص 161
-بحارالانوار، ج 86 ص 294 و 295
-بحارالانوار، ج 87 ص 373

- بحار الانوار، ج 95 ص 285 و 286.
- 1159 دلائل الامامة، ص 5 و 6
- مهج الدعوات، ص 139
- امالی ابوالمفضل شیبانی، به نقل مهج الدعوات از آن
- مصباح ابن الباقي، به نقل بحار الانوار از آن
- بحار الانوار، ج 88 ص 181 و 182
- بحار الانوار، ج 91 ص 218 - 220
- بحار الانوار، ج 92 ص 405.
- 1160 کنز جامع الفوائد، ص 253 و 254 / خطی
- تاءويل الايات الظاهرة، ج 2 ص 484 و 485
- تفسير برهان، ج 3 ص 365
- بحار الانوار، ج 27 ص 139
- علل الشرايع، ج 1 ص 179
- كشف الغمة، ج 1 ص 464
- بحار الانوار، ج 8 ص 50 و 51
- بحار الانوار، ج 43 ص 4 و 15
- امالی صدوق، ص 25 شماره 4
- بحار الانوار، ج 43 ص 219.
- 1161 مقتل الحسين، ج 1 ص 71
- نزهة المجالس، ج 1 ص 224
- مستدرک الوسائل، ج 6 ص 310 و 311
- عوامل العلوم، ج 11 ص 85
- تفسير ابوالفتوح رازی، ج 1 ص 463
- بحار الانوار، ج 43 ص 69
- بحار الانوار، ج 43 ص 75.
- 1162 دلائل الامامة، ص 28 و 29 - الثاقب فی المناقب، ص 299 و 300 شماره 253
- بلد الامين، ص 51 و 527 - الخرائج و الجرائح، ج 2 ص 534 - مصباح كفعمی، ص 84
- و 161 - دعوات راوندی، ص 208 شماره 564 - معالم الزلفی، ص 406 - مهج الدعوات
- ، ص 9 - عوامل العلوم، ج 11 ص 81 - بحار الانوار، ج 43 ص 67 - بحار الانوار، ج 83 ص
- 323 - بحار الانوار، ج 91 ص 196 و 227 - بحار الانوار، ج 92 ص 38 - 1163. مهج الدعوات
- ، ص 142
- مكارم الاخلاق، ج 2 ص 118.
- 1164 بحار الانوار، ج 43 ص 200 شماره 30، به نقل از مصباح الانوار.
- 1165 وفاة فاطمة الزهراء: بلادی بحرانی، ص 78
- برای كسب اطلاعات بیشتر و كامل تر درباره دعاهاى حضرت فاطمه عليها السلام
- مراجعه شود به:
- صحيفة الزهراء: جواد قیومی اصفهانی
- ادعيه و اذكار حضرت فاطمه عليها السلام: تالیف نگارنده ابن سطور (محمد روحانی
- علی آبادی).
- 1166 مراجعه شود به:
- بحار الانوار، ج 90 ص 175166 -
- الترغيب و الترهيب، ج 2 ص 420 - 443.
- 1167 مراجعه شود به:
- بحار الانوار، ج 90 ص 184 - 192
- الترغيب و الترهيب، ج 2 ص 443 - 446.
- 1168 مراجعه شود به:
- بحار الانوار، ج 90 ص 192 - 208
- الترغيب و الترهيب، ج 2 ص 413 - 420.
- 1169 مراجعه شود به: بحار الانوار، ج 9 ص 209 - 218.
- 1170 مراجعه شود به: بحار الانوار، ج 90 ص 218 - 219.
- 1171 مراجعه شود به:
- بحار الانوار، ج 91 ص 1 - 88
- الترغيب و الترهيب، ج 2 ص 494 - 521.

- 1172-كافى ، ج 3 ص 343
 -تهذيب ، ج 1 ص 164
 -مصباح المبتدى ، ص 297
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1024 شماره 8399
 -محجة البيضاء، ج 2 ص 348
 -المعتبر، ج 2 ص 248
 -مفتاح الفلاح ، ص 49
 -بحارالانوار، ج 43 ص 64 شماره 56.
 1173-معانى الاخبار، ص 193
 -تفسير عياشى ، ج 1 ص 67
 -مكارم الاخلاق ، ص 301
 -تفسير مجمع البيان ، ج 4 ص 362
 -تفسير صافى ، ج 4 ص 57
 -تفسير برهان ، ج 3 ص 328
 -تفسير نورالثقلين ، ج 4 ص 73
 -هداية الامة ، ج 3 ص 186
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1023 شماره 8398
 -تفسير لاهيجى ، ج 3 ص 404
 -ترتيب التهذيب ، ج 1 ص 303
 -كنزالدقائق ، ج 99 ص 525
 -مرآة العقول ، ج 12 ص 129
 -بحارالانوار، ج 1 ص 152
 -بحارالانوار، ج 82 ص 335 شماره 22.
 1174-سوره احزاب ، 41.
 1175-معانى الاخبار، ص 193
 -تفسير عياشى ، ج 1 ص 68
 -بحارالانوار، ج 82 ص 331
 -بحارالانوار، ج 86 ص 24
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1022 شماره 8393
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1023 شماره 8397.
 1176-عدة الداعى ، ص 261
 -ثواب الاعمال ، ص 12
 -بحارالانوار، ج 90 ص 2 و 181 شماره 15.
 و شبيه به آن را در منابع ذيل مى يابيم:
 -قرب الاسناد، ص 169 شماره 621
 -تهذيب ، ج 2 ص 107 شماره 405
 -بحارالانوار، ج 86 ص 24 شماره 25.
 1177-ثواب الاعمال ، ص 163 / 1364 ش : اءبى على بن الحسين قال : حدثنى
 محمد بن يحيى ، عن محمد بن اءحمد، عن اءبى جعفر بن احمد بن سعيد البجلي ابن
 اءخى صفوان بن يحيى ، عن على بن اءسياط، عن سيف بن عميرة ، عن اءبى الصباح
 بن نعيم العائذى ، عن محمد بن مسلم قال : قال : اءبوجعفر الباقر عليه السلام : من
 سبح ...
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1023 شماره 8395
 -هداية الامة ، ج 3 ص 186
 -بحارالانوار، ج 82 ص 336 شماره 26، به نقل از بلدالامين : قال الباقر: من سبح
 تسبيح فاطمة الزهراء ثم استغفرالله غفر له.
 1178-كافى ، ج 3 ص 342 شماره 7 : عدة من اصحابنا، عن اءحمد بن محمد بن خالد،
 عن يحيى بن محمد عن على بن النعمان ، عن ابن اءبى نجران ، عن رجل ، عن اءبى
 عبدالله الصادق عليه السلام قال : من سبح ...
 -محاسن ، ج 1 ص 36 شماره 34 : احمد بن محمد بن خالد البرقى ، عن يحيى بن
 محمد، عن على بن النعمان ، عن ابن اءبى نجران ، عن بعض رجاله ، عن اءبى
 عبدالله عليه السلام
 -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1021 شماره 8389

- بحار الانوار، ج 82 ص 335 شماره 23
-تهذيب ، ج 2 ص 105 شماره 396: محمد بن يعقوب ، عن عدة من اصحابنا... الخ.
-1179كافي ، ج 3 ص 342 شماره 6 :الحسين بن محمد الأشعري ، عن عبدالله بن عامر، عن علي بن بن مهزيار، عن فضالة بن ايوب ، عن عبدالله بن سنان قال : قال ابو عبدالله الصادق عليه السلام ...
-قرب الاسناد، ص 4 شماره 11 :محمد بن عبدالله بن جعفر الحميري ، عن ابيه ، عن هارون بن مسلم ، عن مسعدة بن صدقة قال : قال ابو عبدالله عليه السلام ...
-ثواب الاعمال ، ص 163 / 1364 ش : حدثني محمد بن الحسن قال : حدثني الحسين بن الحسن بن ابيان ، عن الحسين بن سعيد، عن فضالة بن ابي نجران ، عن سنان - ابي سنان صحيح است : محقق - قال : قال ابو عبدالله عليه السلام...
-مكارم الاخلاق ، ج 2 ص 29 شماره 2063: روى ابو خالد القمطاط قال : قال ابو عبدالله عليه السلام...
-تهذيب ، ج 2 ص 105 شماره 395 :محمد بن يعقوب ، عن محمد بن احمد بن يحيى ، عن احمد بن محمد بن خالد، عن ابيه ، عن فضالة ، عن ابن سنان قال : قال ابو عبدالله عليه السلام...:
-من لا يحضر الفقيه ج 1 ص 210 شماره 946: مرسل
-المعتبر، ج 2 ص 250
-بحار الانوار، ج 8 ص 82 ص 332 شماره 11.
-1180فلاح السائل ، ص 165 / دفتر تبليغات اسلامي قم
-بحار الانوار، ج 82 ص 332 شماره 13.
-1181دعائم الاسلام ، ج 1 ص 168 / مصر: 1383 هـ
-البلد الامين ، ص 9 (حاشيه)
-بحار الانوار، ج 82 ص 335 شماره 24
-كتاب احمد بن محمد بن ابي نصر بزنطي (221 هـ) به نقل علامه مجلسي از آن
-بحار الانوار، ج 82 ص 334 شماره 19، به نقل از جامع بزنطي.
-1182سوره البقرة ، 173.
-1183سوره الانعام ، 54.
-1184سوره الاعراف ، 153.
-1185سوره الاعراف ، 153.
-1186سوره طه 79.
-1187سوره الاعراف ، 153.
-1188سوره طه ، 79.
- 1189كافي ، ج 3 ص 343 شماره 13 :محمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن اسماعيل بن بزيق ، عن صالح بن عقبة عن ابي هارون المكفوف ، عن ابي عبدالله عليه السلام
تذكر: ابوهارون مكفوف ، ضعيف الحديث مى باشد.
-امالي شيخ صدوق ، ص 464 شماره 16 :حدثنا جعفر بن محمد بن مسرور قال :
حدثنا الحسن بن محمد بن عامر، عن محمد عبدالله بن عامر، عن محمد بن ابي عمير، عن ابي هارون المكفوف ، عن ابي عبدالله عليه السلام ...
-ثواب الاعمال ، ص 163 :حدثني محمد بن الحسن ، عن محمد بن الحسن الصفار، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن اسماعيل ، عن صالح بن عقبة ، عن ابي هارون المكفوف ، عن ابي عبدالله عليه السلام
-تهذيب : شيخ طوسي (460 هـ)، ج 2 ص 105، از كتاب كافي
-محجة البيضاء، ج 2 ص 348
-مفتاح الفلاح ، ص 48 و 49
-وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1022 و 1023 شماره 839، به نقل از كافي ، امالي و ثواب الاعمال.
-1190مكارم الاخلاق ، ج 2 ص 72 شماره 2173 / 1414 هـ بدون ذكر سند

-بحارالانوار، ج 82 ص 241 شماره 33، و در آن آمده است)) : شمارش تعداد ذکرها به وسیله انگشتان دست برای زمانی است که انسان به تسبیح - وسیله شمارش ذکرها - دسترسی نداشته باشد، کما اینکه در دوران اولیه حضور مسلمانان در مدینه چنین بوده است . گرچه از مجموع اخبار چنین به نظر می رسد که شمارش انگشتان دست برای زنان ، بهتر از شمارش با ابراز دیگر باشد.))

-1191 خصال : شیخ صدوق ، ج 2 ص 97
-بحارالانوار، ج 82 ص 328 شماره 4 به نقل از خصال صدوق.
-1192 بحارالانوار، ج 82 ص 341 شماره 32، به نقل از کتاب مزار نوشته محمد بن محمد بن حسین بن معیه (776 هـ)

-مکارم الاخلاق ، ج 2 ص 30 شماره 2065 : روی ابراهیم بن محمد الثقفی : این فاطمة بنت رسول الله کانت مسبحتها من خیط صوف مقلت معقود علیه عدد التکبیرات ، فکانت علیها السلام تديرها بيدها تكبر و تسبح الى اءن قتل حمزة بن عبدالمطلب سيدالشهداء فاستعملت تربته و عملت المسابيح فاستعملها الناس ، فلما قتل الحسين عليه السلام عدل بالامر اليه فاستعملوا تربته لما فيها من الفضل و المزية -وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1032 و 1033 شماره 1، به نقل از مکارم الاخلاق ، از ابراهیم بن محمد ثقفی

-بحارالانوار، ج 82 ص 340 شماره 32، به نقل از کتاب مزار تاءليف ابن معیه : روی عن الصادق عليه السلام من اتخذ سبحة من تربة الحسين عليه السلام ، ان سبح بها، و الا سبحت في كفه ، و اذا حركها و هو ساه كتب له تسبيحة ، و اذا حركها و هو ذاكر الله تعالى كتب له اربعين تسبيحة ترجمه : از امام صادق عليه السلام روایت شده است : هر کس وسیله شمارش تسبیح و ذکرش را از تربت امام حسین بگیرد، فرقی نمی کند که با آن به ذکر خداوند مشغول شود و یا آن را در دست گرفته باشد، پس اگر بدون ذکرگفتن آن را در دست بگیرد ثواب يك تسبیح کامل برای او نوشته می شود و اگر با آن ذکر بگوید، ثواب چهل تسبیح برای او نوشته می شود

-بحارالانوار، ج 82 ص 340 شماره 28: به نقل از کتاب الذکری تاءليف شهيد اول : من کانت معه سبحة من طين قبر الحسين عليه السلام كتب مسبحا و ان لم يسبح بها ترجمه : هر که به همراه خویش تسبیحی از تربت امام حسین عليه السلام داشته باشد، نام او جزء تسبیح کنندگان نوشته می شود ولو که با آن ، تسبیح خداوند را نگفته باشد.

-بحارالانوار، ج 82 ص 334 شماره 18
-مصباح المتهدج: شیخ طوسی ، ص 512 : من اراد الحجر من تربة الحسين فاستغفر به مرة واحدة كتب الله له سبعين مرة ، و ان اءمسك السبحة بيده و لم يسبح بها ففي كل حبة منها سبع مرات
-1193 بحارالانوار، ج 82 ص 340 شماره 31، به نقل از رسالة السجود على التوبة للتربة

-بحارالانوار، ج 82 ص 334 شماره 17، به نقل از مصباح المتهدج
-مصباح المتهدج، ص 512 : عن عبيدالله بن علي الحلبي ، عن ابي الحسن موسى عليه السلام قال : لا يخلوا المؤمن من من خمسة : سواك و مشط، و سجادة ، و سبحة فيها اربع و ثلاثون حبة ، و خاتم عقيق
-مکارم الاخلاق ، ج 2 ص 29 شماره 2064

-تهذيب ، ج 6 ص 75 شماره 147 / 16 : محمد بن احمد بن داود ، عن ابيه ، عن محمد بن جعفر المؤدب قال : حدثنا الحسن بن علي بن شعيب الصائغ المعروف بابي الصالح ، يرفعه الى بعض اصحاب ابي الحسن موسى عليه السلام قال :
-1194 محجة البيضاء، ج 2 ص 349، و در آن آمده است : ينبغي اءن يعد الاذكار و التسيبحات بسبحة من التربة الحسينية على صاحبها السلام و سپس روایت مذکور نقل شده است

-تهذيب ج 6 ص 75 و 76 شماره 17/148: محمد بن احمد بن داود، عن ابيه ، عن محمد بن عبدالله بن جعفر الحميري ، عن القائم عجل الله تعالى فرجه الشريف ... :
-احتجاج ، ص 274

-بحارالانوار، ج 82 ص 327 شماره 1، به نقل از احتجاج طبرسی .
-1195 کامل الزيارات ، ص 214، به سند صحيح و معتبر : حدثني محمد بن جعفر، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن اسماعيل ، عن صالح بن عقیة ، عن ابي سعيد المدائنی قال : دخلت على ابي عبدالله عليه السلام فقلت : جعلت فداك ، علمنی

تسبیح علی و فاطمة علیهما السلام ، قال علیه السلام : نعم یا اءباسعید، تسبیح
علی علیه السلام : سبحان الذی ...؛ و تسبیح فاطمة علیها السلام : سبحان ذی
الجلال ...

- اقبال الاعمال ، ج 2 ص 322
 - بحارالانوار، ج 98 ص 167
 - فلاح السائل ، ص 173، با تفاوت
 - جمال الاسبوع ، ص 161
 - کامل الزیارات ، ص 238، با تفاوت اندک
 - مصباح المتهدد، ص 265 و 266
 - مصباح کفعمی ، ص 410
 - بحارالانوار، ج 87 ص 181
 - بحارالانوار، ج 98 ص 185
 - مستدرک الوسائل ، ج 6 ص 293.
- تذکر: این تسبیح به سه سند نیکو، دو سند در کامل الزیارات به نقل از ابوسعید
مدائنی و ابوحمزه ثمالی ، و یک سند در جمال الاسبوع به نقل از فضل بن عمر از امام
صادق علیه السلام روایت شده است.
- 1196 دعوات : قطب الدین راوندی ، ص 91 شماره 228
 - بحارالانوار، ج 89 ص 365 و 366، به نقل از دعوات
 - بحارالانوار، ج 91 ص 205 شماره 3، به نقل از آن.
 - 1197 فلاح السائل ، ص 173.
 - 1198 مسند احمد بن حنبل (241 هـ) ، ج 1 ص 106 و 107 : حدثنا عبدالله ، حدثنی
ابی ، حدثنا عفان ، حدثنا حماد ، اءنباءنا عطاء بن السائب ، عن اءبیه ، عن علی علیه
السلام ، عن رسول الله صلی الله علیه و آله ...:
 - 1199 این روایت به ده ها سند، از ده ها منبع شیعه و غیرشیعه روایت شده که
برخی از آنها عبارتند از:
- سنن ابی داود سجستانی (275 هـ) ، ج 3 ص 206 / بیروت
 - مسند طیالسی (259 هـ) ، ص 15 / حیدرآباد
 - صحیح بخاری (256 هـ) ، ج 4 ص 84 - ج 5 ص 19 - ج 8 ص 70 / مصر
 - صحیح مسلم (261 هـ) ، ج 8 ص 84 / مصر
 - صحیح ابن حبان (354 هـ) ، ج 7 ص 442 - ج 9 ص 38 / بیروت
 - المصنف ابن ابی شیبیه (235 هـ) ، ج 1 ص 263 / بیروت
 - الجامع الصحیح : ترمذی (2 هـ) ، ج 5 ص 142 / بیروت
 - حلیة الاولیاء: ابونعیم اصفهانی (430 هـ) ، ج 1 ص 69 / بیروت
 - موضح اوهام الجمع و التفریق : خطیب بغدادی (463 هـ) ، ج 2 ص 389 / مصر
 - السنن الکبری : بیهقی (458 هـ) ، ج 7 ص 293 / حیدرآباد
 - صفة الصفوة : ابن جوزی (597 هـ) ، ج 2 ص 4 / حیدرآباد
 - ذخائرالعقبی : محب الدین طبری (694 هـ) ص 49 و 105 / مصر
 - تذکرة الخواص : سبط ابن جوزی (654 هـ) ، ص 321 / الغری
 - الفائق : زمخشری (538 هـ) ، ج 3 ص 8 / مصر
 - رسالة الاعتقاد: ابوبکر بن مؤ من شیرازی (388 هـ) به نقل مناقب کاشی ، ص 144
 - تاریخ بغداد: خطیب بغدادی (463 هـ) ، ج 3 ص 23 - ج 12 ص 22 / مصر
 - عمل الیوم و اللیلة : ابن سنی (364 هـ) ، ص 197 و 198 / حیدرآباد
 - شرح المسند: حسین بن مسعود فراء (516 هـ) ، ج 5 ص 108 / مصر
 - غوامض الاسماء المبهمة : خلف بن عبدالملک قرطبی (578 هـ) ، ج 1 ص 254 / مصر
 - مسند حمیدی ، ج 1 ص 24 / مصر
 - مستدرک : حاکم نیشابوری (405 هـ) ، ج 3 ص 164 / بیروت
 - امالی ابن الشجرى (499 هـ) ، ج 1 ص 247 / مصر
 - کافی : محمد بن یعقوب کلینی (328 / 329) ، ج 3 ص 95 / تهران
 - تهذیب : شیخ طوسی (460 هـ) ، ج 2 ص 75 / تهران
 - محاسن : احمد بن محمد بن خالد برقی (274 هـ) ، ص 36 / تهران
 - فقه الرضا علیه السلام ، ص 115 / مشهد
 - من لا یحضره الفقیه ، شیخ صدوق (381 هـ) ، ج 1 ص 320 / قم
 - دعائم الاسلام : قاضی نعمان مغربی (363 هـ) ج 1 ص 168 / مصر

- قرب الاسناد: حميري ، ص 4 / سنگی
-مستطرفات السرائر: محمد بن احمد بن ادريس حلى (598 هـ) ، ص 81 / قم
-ثواب الاعمال : شيخ صدوق ، ص 196 / قم
-الترغيب و الترهيب : زكى الدين المنذرى (656 هـ) ، ج 1 ص 411 / بيروت
-نظم درالسمطين : زرندي حنفي (750 هـ) ص 192 / مطبعة القضاء
-مقنعه : شيخ مفيد (413 هـ) ، ص 28 / سنگی
-الثغور الباسمة : سيوطى (911 هـ) ، ص 2 / مصر
-الارشاد و النظر: عبدالله بن اسعد يافعى (768 هـ) ، ص 210 / مصر
-البداية و النهاية : ابن كثير دمشقى (774 هـ) ، ج 6 ص 342 / مصر
-مجمع الزوائد: هيئى (807 هـ) ، ج 10 ص 327 / بيروت
-مشكاة المصابيح : خطيب تبريزى (502 هـ) ج 1 ص 732 / دمشق
-نهاية اللغة : ابن اثير جوزى (606 هـ) ، ج 1 ص 247 / مصر
-البركة فى فضل السعى و الحركة : وصابى (782 هـ) ، ص 51 / قم
-تذكرة الفقهاء: علامه حلى (726 هـ) ، ج 1 ص 129 / قم
-مختلف الشيعة : علامه حلى (726 هـ) ، ج 1 ص 98 / قم
-نهاية الاحكام : علامه حلى (729 هـ) ، ج 1 ص 511 / قم
-المعتبر: محقق حلى (676 هـ) ، ج 2 ص 249 / قم
-اقتصاد: شيخ طوسى (460 هـ) ، ص 264 / قم
-الموجز الحاوى : ابن فهد حلى (841 هـ) ، ص 86 / قم
-عمل اليوم و الليلة : شيخ طوسى (460 هـ) ، ص 148 / قم
-السرائر: ابن ادريس حلى (598 هـ) ، ص 674 و 675 / قم
-وسائل الشيعة : شيخ حر عاملى (1104 هـ) ، ج 4 ص 1024 / بيروت.
تذكر: دربارہ صحت انتساب این تسيح به حضرت فاطمه عليها السلام هيچ ترديدى وجود ندارد. حضرت فاطمه عليها السلام تا آخر عمر شريفش بر به جاى آوردن این تسيح مداومت داشته و به همين سبب نيز این ذکر به عنوان تسيح حضرت فاطمه عليها السلام مشهور شده است.
-1200مختلف الشيعة ، ج 1 ص 98، به نقل از نهاية ، مبسوط، مقنعه ، اقتصاد و سلاسل
ديلمى و ابن براج و على بن بابويه و ابن جنيد
-المعتبر، ج 2 ص 249
-كافى ، ج 3 ص 95
-تهذيب ، ج 1 ص 164
-وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1025
-مفتاح الفلاح ، ص 48
-فقه الرضا، ص 115
-سرائر، ص 674 و 675
-محاسن ، ص 36 شماره 35
-بحارالانوار، ج 82 ص 333 شماره 14.
-1201محاسن ، ج 1 ص 36 شماره 34 :عن يحيى بن محمد، عن على بن نعمان ،
عن ابن ابي نجران ، عن بعض رجاله ، عن ابي عبدالله عليه السلام :
-مكارم الاخلاق ، ج 2 ص 29 شماره 2063
-كافى ، ج 3 ص 342 شماره 7 :عدة من اصحابنا، عن احمد بن محمد بن خالد، عن
يحيى بن محمد، عن على بن نعمان ، عن ابن ابي نجران ، عن رجل ، عن ابي
عبدالله عليه السلام ...
-كافى ، ج 3 ص 342 شماره 6 :الحسين بن محمد الاشعري ، عن عبدالله بن عامر،
عن على بن مهزيار، عن فضالة بن ايوب ، عن عبدالله بن سنان ، عن ابي عبدالله
عليه السلام ...
-من لا يحضره الفقيه ، ج 1 ص 320 شماره 946: فانه روى عن الصادق عليه السلام
...
-تهذيب ، ج 2 ص 105 شماره 395 :محمد بن احمد بن يحيى ، عن احمد بن محمد،
عن ابيه ، عن فضالة ، عن ابن سنان ، عن الصادق عليه السلام ...
-تهذيب ، ج 2 ص 105 شماره 396
-ثواب الاعمال ، ص 164 :حدثنى محمد بن الحسن قال : حدثنى الحسين بن الحسن
بن اباان ، عن الحسين بن سعيد، عن فضالة بن ابي نجران ، عن (ابن سنان) قال :

قال ابو عبدالله عليه السلام ...

- قرب الاسناد، ص 4 شماره 11
- بحار الانوار، ج 82 ص 335 و 332
- مقنعه : شيخ مفيد، ص 140
- فلاح السائل ، ص 165
- مدارك الاحكام ، ج 3 ص 453
- هداية الامة ، ج 3 ص 186
- روضه المتقين ، ج 2 ص 364
- جامع البزنطى ، به نقل بحار الانوار، ج 82 ص 334
- البلد الامين ، ص 9 / هامش
- دعائم الاسلام ، ج 1 ص 168
- هداية ، ص 33
- مصباح المبتدى : ابن فهد، ص 297
- المعتبر، ج 2 ص 250
- عوالى اللئالى ، ج 1 ص 332
- تفسير لاهيجى ، ج 3 ص 404
- كشف الغمة ، ج 1 ص 471
- سرائر، ص 473
- منتقى الجمال ، ج 2 ص 83
- بحار الانوار، ج 83 ص 5.
- 1202-الاقتصاد الهادى الى طريق الرشاد: شيخ طوسى (460 هـ) ، ص 264
- وسيلة : ابن حمزه علوى ، ص 98
- فقه الرضا عليه السلام : ص 115
- مصباح المبتدى و هداية المقتدى : ابن فهد، ص 297
- المحرر فى الفتوى : ص 159
- الموجز الحاوى لتحريير الفتاوى ، ص 86
- الكافى فى الفقه : ابن صلاح حلبى (447 هـ) ص 124
- مقنعه : شيخ صدوق ، ص 55
- هداية ، ص 81
- مقنعه ، ص 104 ، 107 ، 109 ، 121 ، 132
- نهاية ، ص 309
- المهذب ، ج 3 ص 421 و 422 (سلسلة الينابيع)
- الغنية النزوع ، ص 552
- عمل اليوم و الليلة ، ص 149
- امالى صدوق ، ص 211
- مصباح المتهجد، ص 65
- مختصر النافع ، ص 33
- مجمع الفائدة و البرهان ، ج 2 ص 310 و 311
- فقه الرضا، ص 129.
- 1203-مفتاح الفلاح ، ص 48.
- 1204-كافى ، ج 3 ص 343 : محمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن اسماعيل بن بزيع ، عن صالح بن عقبة ، عن ابي خالد القمات، عن ابي عبدالله عليه السلام ...:
- تهذيب ، ج 2 ص 105 شماره 399، به نقل از كافى ، سندنا و متنا
- ثواب الاعمال ، ص 163 : حدثنى محمد بن الحسن ، عن محمد بن الحسن الصفار،
- عن محمد بن الحسن ، عن محمد بن اسماعيل ، عن ابي خلف القمات، عن الصادق عليه السلام ...
- محجة البيضاء، ج 2 ص 348
- مصباح المبتدى ، ص 297
- بحار الانوار، ج 82 ص 332 شماره 9
- وسائل الشيعه ، ج 4 ص 1024 شماره 8400، به نقل از كافى و ثواب الاعمال
- المعتبر، ج 2 ص 248
- مفتاح الفلاح ، ص 49.

1205- من لا يحضر الفقيه ، ج 1 ص 320 و 321 شماره 947، به صورت مرسل ، با تعبير مجهول : و روى اءن اميرالمؤ منين عليه السلام قال لرجل من بنى سعد)) :الا احدئك عنى و عن فاطمة الزهراء اءنها كانت عندى فاستقت بالقربى حتى اءثر فى صدرها و طحنت بالرحى حتى مجلت يداها، و كسحت البيت ، حت ياغيرت ثيابها، و اوقدت تحت القدر حتى دكنت ثيابها فاصابها من ذلك ضر شديد، فقلت لها: لو اتيت اءباك فساءلته خادما يكفيك حر ما اءنت فيه من هذا العمل . فانت النبى صلى الله عليه و آله فوجدت عنده حداثا فاستحيت فانصرفت ، فعلم صلى الله عليه و آله اءنها قد جاءت لحاجة فغدا علينا و نحن فى لحافنا فقال : السلام عليكم . فسكتنا و استحيينا لمكاننا، ثم قال : السلام عليكم.

فسكتنا، ثم قال : السلام عليكم . فخشينا ان لم ترد عليه اءن ينصرف و قد كان يفعل ذلك فيسلم ثلاثا فان اذن له و الا انصرف . فقلنا : و عليك السلام يا رسول الله ادخل . فدخل و جلس عند رؤ و سنا ثم قال : يا فاطمة ما كانت حاجتك اءمس عند محمد؟ فخشيت ان لم نجبه اءن يقوم ، فاخرجت راسى فقلت : اءنا والله اءخبرك يا رسول الله . انها استمت بالقربى حتى اءثر اغبرت ثيابها، و اوقدت تحت القدر حتى دكنت ثيابها فقلت بها: لو اءتيت اءباك فساءلته خادما يكفيك حر ما اءنت فيه من هذا العمل . قال : اءفلا اعلمكما ما هو خير لكما من الخادم ؟ اذا اءخذتما منامكما فكبرا اءربعا و ثلاثين تكبيرى ، و سبحا ثلاثا و ثلاثين تسيحة ، و احمد ثلاثا و ثلاثين تحميدة . فاخرجت فاطمة عليها السلام راءسها و قالت : رضيت عن الله و عن رسوله ، رضيت عن الله و عن رسوله))

-مسند احمد بن حنبل ، ج 1 ص 106، به تلخيص : حدثنا عبدالله ، حدثنى اءبى ، حدثنا عفان ، حدثنا حماد ، اءباءنا عطاء بن السائب ، عن اءبيه ، عن على عليه السلام ...:

-مسند احمد ، ج 1 ص 123، به تلخيص : حدثنا عبدالله ، حدثنى احمد بن محمد بن يحيى بن سعيد القطان ، حدثنا زهير بن سعد، عن ابن عون ، عن محمد بن عبيدة ، عن على عليه السلام ...:

-مسند احمد ، ج 1 ص 153، به تلخيص : حدثنا عبدالله ، حدثنى العباس بن الوليد النرسى ، حدثنا عبدالواحد بن زياد، حدثنا سعيد الجريرى ، عن اءبى الورد، عن ابن اءعيد قال : قال لى على بن اءبى طالب ...:

-تذكرة الفقهاء: علامه حلى ، ج 1 ص 129، به نقل از من لا يحضره الفقيه
-مختلف الشيعة : علامه حلى ، ج 1 ص 98، به نقل از من لا يحضره الفقيه
-منتهى المطلب : علامه حلى ، ج 1 ص 302، به نقل از من لا يحضره الفقيه
-نهاية الاحكام : علامه حلى ، ج 1 ص 511 ، به نقل از من لا يحضره الفقيه
-حبل المتين : شيخ بهائى ، ص 260
-جامع المقاصد: محقق كركى ، ج 2 ص 338، به نقل از من لا يحضره الفقيه
-السنن الكبرى : بيهقى ، ج 7 ص 293، به نقل از صحيح بخارى ، به سند : اءخيرنا محمد بن عبدالله الحافظ، اءخيرنا ابوبكر بن اسحاق الفقيه ، اءخيرنا اسمعيل بن اسحاق القاضى ، اءخيرنا سليمان بن حرب ، اءخيرنا شعبة ، عن الحكم بن اءبى ليلى قال : قال سليمان : قال على عليه السلام ...:

-مسند احمد ، ج 6 ص 298 : حدثنا عبدالله ، حدثنى اءبى ، حدثنا ابوالنضر، حدثنا عبدالحميد، حدثنى شهر بن حوشب ، عن ام سلمة ...:

-سنن ابى داود سجستانى ، ج 4 ص 315 ، به تلخيص : حدثنا حفص بن عمر، حدثنا شعبة حيلولة حدثنا مسدد، حدثنا يحيى ، عن شعبة ، عن الحكم ، عن ابن اءبى ليلى ، عن على عليه السلام ...:

-سنن ابى داود، ج 4 ص 315 شماره 5063 : حدثنا مؤ مل بن هاشم البشكرى ، حدثنا اسماعيل بن ابراهيم ، عن الجريرى ، عن اءبى الورد بن ثماته قال : قال على عليه السلام لابن اءعيد: اءلا اءحدثك ...

-سنن ابى داود، ج 4 ص 315 شماره 5064 : حدثنا عباس العنبرى ، حدثنا عبدالملك بن عمرو، حدثنا عبدالعزيز بن محمد، عن يزيد بن الهاد، عن محمد بن كعب القرظى ، عن شيب بن ربيعى ، عن على عليه السلام

-سنن ابى داود، ج 4 ص 316 شماره 5065 : حدثنا حفص بن عمر، حدثنا شعبة ، عن عطاء بن السائب ، عن اءبيه ، عن عبدالله بن عمرو، عن النبى صلى الله عليه و آله -سنن ابى داود، ج 4 ص 316 شماره 5066 : حدثنا احمد بن صالح ، حدثنا عبدالله بن وهب قال : حدثنى عياش بن عقبة الحضرمى ، عن الفضل بن الحسن الضمرى ، عن

ابن ام الحكم او ضباعة ابنتى الزبير حدث عن احدهما
-صحيح بخارى ، ج 6 ص 192 / مصر
-وسائل الشيعة ، ج 4 ص 1026 شماره 8406 ، به نقل از علل الشرايع
-علل الشرايع ، ص 366 :حدثنا احمد بن الحسن القطان قال : حدثنا ابوسعيد الحسن
بن على بن الحسين السكرى قال : حدثنا الحكم بن اسلم قال : حدثنا ابن عليه ، عن
الحريري ، عن ابي الورد بن ثمالة ، عن على عليه السلام ...:
-1206مفتاح الفلاح ، ص 213.
-1207مجمع البيان ، ج 8 ص 358.
-1208دعائم الاسلام ، ج 1 ص 168
-مصباح الفقيه ، ج 2 ص 396
-بحارالانوار، ج 82 ص 336 شماره 25.
-1209امالى شيخ صدوق ، ص 54 شماره 4: حدثنا ابي قال : حدثنا سعد بن عبدالله
قال : حدثنا الهيثم بن ابي مسروق النهدي ، عن الحسين بن علوان ، عن عمرو بن
ثابت ثابت قال : حدثنى محمد بن حمران ، عن الصادق عليه السلام
-خصال ، ص 504 شماره 2 :حدثنا محمد بن على ماجيلويه قال : حدثنا عمى محمد
بن ابي القاسم ، عن محمد بن على القرشى الكوفى قال : حدثنا ابويزيد محمد بن
زياد البصرى قال : حدثنا عبدالله بن عبدالرحمن المدنى قال : حدثنا ثابت بن ابي
صفية الثمانى ، عن ثور بن سعيد، عن ابيه سعيد بن علاقة قال : سمعت اميرالمؤ
منين عن على بن ابي طالب عليه السلام يقول :... من سبح الله كل يوم ...
-بحارالانوار، ج 90 ص 178 شماره 8، به نقل از امالى صدوق
-بحارالانوار، ج 90 ص 178 شماره 9، به نقل از خصال ، در ذيل حديثى طولانى كه در
آن به جاى)) ادناها ((ايسرها آمده است.
تذكر 1: در سند كتاب امالى)) حسين بن علوان كلبى ((ضعيف است و به غلو متهم
مى باشد.
تذكر 2: در سند كتاب خصال)) سعيد بن علاقة ((مجهول مى باشد، و محمد بن زياد
بصرى ناشناخته و محمد بن على قرشى كوفى نيز حكما و حالا مجهول است.
-1210التاج الجامع للاصول ، ج 1 ص 216
-المعتبر، ج 2 ص 249 :روى ابوبهيرة قال)) : جاء الفقراء الى رسول الله صلى الله
عليه و آله و قالوا: ذهب اهل الدبور من الاموال بالدرجات العلى و النعيم المقيم يصلون
كما تصلى و يصومون كما تصوم و لهم فضول اموال يحجون بها و يعتمرون و يتصدقون
فقال : الا احذثكم بحديث ان اءذتم به اءذركم من سبقكم و لم يدرككم اءد بعدكم و
كنتم خير من اءتم بين ظهرانيهم من عمله بمثله تسبحون و تحمدون و تكبرون خلف
كل صلاة ثلاثا و ثلاثين . فاختلفنا بيننا فقال بعضنا تسبيح ثلاثا و ثلاثين و تحمد ثلاثا و
ثلاثين و تكبر اربعا و ثلاثين . فرجعت اليه فقال : تقول : سبحان الله و الحمد لله و لا
اله الا الله و الله اكبر حتى يكون منهن كلهن ثلاثا و ثلاثين
-1211محاسن ، ج 2 ص 368 شماره 120 :عن محمد بن على ، عن عبدالرحمن بن
اىبى هاشم ، عن ابي خديجة ، عن ابي عبدالله عليه السلام قال : اءتى اءخوان
رسول الله فقالا: انا نريد الشام فى تجارة فعلمنا ما نقول ؟ فقال : نعم اذا اوتيتما الى
المنزل فصليا العشاء الاخرة ، فاذا وضع اءحكما جنبه على فراشه بعد الصلوة فليسيح
تسييح فاطمة الزهراء عليها السلام ثم ليقراء آية الكرسي فانه محفوظ من كل شىء
حتى يصبح ، و ان لوصا تبعوهما حتى اذا نرلا بعثوا غلاما لهم ينظر كيف حالهما، ناما؟
ام مستيقظين ؟ فانتهى الغلام اليهما و قد وضع اءحدهما جنبه على فراشه و قراء آية
الكرسى و سبح تسييح فاطمة الزهر(يقال : فاذا عليهما حائطان مبنيان ، فجاء الغلام
فطاف بهما، فلما دار لم ير الا الحائطين مبنيين ، فقالوا له : اءذاك الله لقد كذبت ، بل
ضعفت و جنت . فقاموا فنظروا، فلم يجدوا الا حائطين مبنيين ، فداروا بالحائطين فلم
يسمعوا و لم يروا انسانا فانصرفوا الى منازلهم ، فلما كان من الغد جاؤ وا اليهما فقالوا:
اىبن كنتم ؟ - فقالا: ما كنا الا ههنا و ما برحنا. فقالوا: والله لقد جئنا و ما رأينا الا
حائطين مبنيين ، فحدثونا ما قستكم ؟ - قالا: اءتينا رسول الله صلى الله عليه و آله
فساءلناه اءن يعلمنا، فعلمنا آية الكرسي و تسييح فاطمة الزهرا عليها السلام فقلنا.
فقالوا: انطلقوا، لا والله ما نتبعكم اءبدا، و لا يقدر عليكم لص اءبدا بعد هذا الكلام.
-1212الامان ، ص 41 و 106 و 137 :روى انه اذا وقف على باب داره سبح تسييح
الزهراء و قراء الحمد و آية الكرسي ترجمه : امام صادق عليه السلام هرگاه قصد سفر
مى كرد، بر در خانه مى ايستاد، تسييح حضرت زهرا را به جاى مى آورد و حمد و آية

الكرسى را قرائت مى كرد.

-1213 وسائل الشيعه ، ج 4 ص 1025 شماره 8403 به نقل از تهذيب : و باسناده عن على بن حاتم ، عن محمد بن جعفر بن احمد بن بطة . و باسناده عن ابي محمد هارون بن موسى ، عن محمد بن على بن معمر، جميعا عن محمد بن الحسين بن ابي الخطاب ، عن محمد بن سنان ، عن مفضل بن عمر، عن ابي عبدالله عليه السلام ...:

-تهذيب ، ج 3 ص 66 شماره 218 / 21

-اقبال الاعمال ، ج 1 ص 51 و 52

-مقنعه ، ص 28

-بحارالانوار، ج 95 ص 123.

-1214 اقبال الاعمال ، ج 1 ص 81، به نقل از شيخ طوسى

-بحارالانوار، ج 94 ص 359 شماره 1.

-1215 اقبال الاعمال ، ج 1 ص 496.

-1216 مشكاة الانوار، ص 278 : دخل رجل على ابي عبدالله و كلمه فلم يسمع كلام ابي عبدالله عليه السلام و شكى اليه ثقلا فى اذنيه فقال له : ما يمنعك ؟ و اءين اءنت من تسبيح فاطمة ؟ قال : جعلت فداك و ما تسبيح فاطمة ؟ فقال عليه السلام : تكبر الله اربعا و ثلاثين ، و تحمد الله ثلاثا و ثلاثين ، و تسبح الله ثلاثا و ثلاثين تمام المائة . قال : فما فعلت ذلك الا يسيرا حتى اذهب عنى ما كنت اءجده

-بحارالانوار، ج 82 ص 334 شماره 20 به صورت مختصر

-بحارالانوار، ج 82 ص 334 شماره 21.

-1217 مسند احمد بن حنبل ، ج 6 ص 298: عن ابوالنضر، عن عبدالحميد، عن شهر بن حوشب ، عن ام سلمة.

-1218 ترجمه : نيست معبودى جز خداوند يكتا، يكتاست و شريكى ندارد، حكومت مطلق از آن اوست و حمد مطلق براى او زنده مى كند و مى ميراند، خير و نيكى به دست اوست ، و او بر هر كارى قادر و تواناست.

-1219 مصباح المتعجد، ص 194 الى 202

-مصباح كفعمى ، ص 72 الى 77

-بلدالامين ، ص 55 (حاشيه)

-كتاب العتيق : غروى ، به نقل بحارالانوار از آن

-بحارالانوار، ج 92 ص 205 الى 209 به نقل از كتاب العتيق ، تحت عنوان دعاء)) تحرز از آفات و تعوذ از هلكات : ((قال ابو محمد عبدالله بن محمد المروزى : حدثنى عمارة بن زيد قال : حدثنى بن العلا، عن جعفر بن محمد الصادق عليه السلام ، عن ابي محمد الباقر عليه السلام

اين دعا تا زمان امام باقر عليه السلام به دعاء)) حريق ((معروف نبوده ا اينكه در زمان ايشان آتش سوزى بزرگى رخ داد و در اين آتش سوزى همه خانه ها سوختند مگر خانه امام سجاد عليه السلام ، وقتى فرزندشان امام باقر عليه السلام علت اين امر را جويأ شد، امام سجاد عليه السلام فرمودند: من اين دعا را كه سرى از اسرار رسول الله صلى الله عليه و آله است قرائت كردم و خداوند خانه ما را از آتش محفوظ داشت.

و از آن تاريخ اين دعا به عنوان دعاء حريق مشهور گرديد.

-1220 درجه اى است خاص و بلندمرتبت در بهشت.

-1221 فلاح السائل ، ص 173 - 176

-بحارالانوار، ج 83 ص 66 - 68 شماره 4.

-1222 فلاح السائل ، ص 202 الى 206

-بحارالانوار، ج 83 ص 85 الى 88 شماره 11.

-1223 فلاح السائل ، ص 237 الى 239

-بحارالانوار، ج 83 ص 102 الى 107 شماره 8.

-1224 فلاح السائل ، ص 251 الى 254

-بحارالانوار، ج 83 ص 115 الى 117 شماره 2.

-1225 بحارالانوار، ج 87 ص 338 شماره 48، به نقل از بلدالامين

-بلدالامين ، ص 101 (حاشيه صفحه)، بدون استناد و سند

-1226 بحارالانوار، ج 87 ص 338 شماره 48، به نقل از بلدالامين

-حاشيه بلدالامين ، ص 110، بدون سند.

-1227 بحارالانوار، ج 87 ص 338، ضمن شماره 48، به نقل از بلدالامين

-حاشية بلدالامين ، ص 110.

-بحارالانوار، ج 87 ص 339 ضمن شماره 48، به نقل از بلدالامين.

-بحارالانوار، ج 87 ص 339 ضمن شماره 48، به نقل از بلدالامين.

-بحارالانوار، ج 87 ص 339 ضمن شماره 48، به نقل از بلدالامين.

-بحارالانوار، ج 87 ص 339 ضمن شماره 48، به نقل از بلدالامين.

-بحارالانوار، ج 43 ص 217 شماره 49، به نقل از مصباح الانوار، از امام باقر عليه السلام ، از حضرت فاطمه عليها السلام

-بحارالانوار، ج 78 ص 233 شماره 8، به نقل از مصباح الانوار

-بحارالانوار، ج 91 ص 210 شماره 2، به نقل از مهج الدعوات

-بحارالانوار، ج 91 ص 224 شماره 20، به نقل از مهج الدعوات

-مهج الدعوات ، ص 5 و 6

-مصباح كفعمى ، ص 300 و 302

-كتاب اليوم و الليله ، ص 227

-تاريخ بغداد، ج 8 ص 48

-مسند فاطمة الزهراء، ص 24 شماره 3 و 4 به نقل از تاريخ بغداد از ابوهريره ، و كامل تاءليف ابن عدى از انس ، و شعب الايمان بيهقى از انس بن مالك ، از حضرت فاطمه عليها السلام

-مجمع الزوائد، ج 10 ص 117، به نقل از زوائد بزاز، از انس ، از حضرت فاطمه عليها السلام

-تحفة الاشراف ، ج 7 ص 382، به نقل از كتاب الادب

-جمع الجوامع ، ج 1 ص 975، از ابوهريره ، از رسول خدا صلى الله عليه و آله خطاب به فاطمه عليها السلام

-فردوس ، ج 5 ص 433 شماره 8653 ، به نقل از انس

-اتحاف السائل ص 67 و 68 شماره 20 و 23، از تاريخ بغداد، شعب الايمان و الكامل.

-بحارالانوار، ج 78 ص 233 شماره 8، به نقل از مصباح الانوار

-مستدرک الوسائل ، ج 2 ص 134.

-بحارالانوار، ج 83 ص 87، به نقل از فلاح السائل

-فلاح السائل ، ص 204

-بحارالانوار، ج 72 ص 197 ذيل شماره 12، به نقل از مكارم الاخلاق

-بحارالانوار، ج 73 ص 213 ضمن شماره 23، به نقل از فلاح السائل

-بحارالانوار، ج 84 ص 177 ضمن شماره 6، به نقل از مصباح المتهدد

-فلاح السائل ، ص 284 : فى زوال الارق و استجلاب النوم : حدث ابوالفضل محمد بن عبدالله قال : كتب الى محمد بن محمد بن اءشعث الكوفى من مصر يقول : حدثنا موسى بن اسمعيل بن موسى بن جعفر قال : حدثنا اءبى ، عن اءبيه ، عن على عليه السلام قال : ان فاطمة عليها السلام شكت الى رسول الله الارق فقال : قولى يا بنية : يا مشيع البطون ... الخ ؛ و قال : فقالتة فذهب عنها ما كانت تجده

-مصباح المتهدد، ص 85، بدون انتساب دعا به حضرت فاطمه عليها السلام.

-بحارالانوار، ج 27 ص 139 شماره 144، به نقل از كنز جامع الفوائد

-تاءويل الايات الظاهرة ، ج 2 ص 484 و 485 شماره 12، به نقل از شيخ صدوق

-كنز جامع الفوائد، ص 253 و 254 / خطى آستان قدس

-تفسير برهان ، ج 3 ص 365 شماره 1، در تفسير آيه 35 از سوره فاطر :حدثنا عبدالله بن محمد بن عبدالوهاب ، عن اءبى الحسن اءحمد بن محمد الشعرانى ، عن اءبى محمد عبدالباقى ، عن عمر بن سنان المنيجى ، عن حاجب بن سليمان ، عن وكيع بن الجراح ، عن سليمان الاعمش ، عن ابن ظبيان ، عن اءبى ذر رحمة الله عليه قال : راءيت سلمان و بلال يقبلان الى النبى صلى الله عليه و آله اذ انكب سلمان على قدم رسول الله صلى الله عليه و آله يقبلها فزجره النبى صلى الله عليه و آله عن ذلك . ثم قال له : يا سلمان لا تصنع الاعاجم بملوكها، اءنا عيد من عبيدالله ، آكل مما ياءكل العبيد، و اءقعد كما يقعد العبيد، فقال له سلمان : يا مولاى ساءلتك بالله الا اءخبرتني بفضائل فاطمة يوم القيامة ؟ قال : فاءقبل النبى صلى الله عليه و آله ضاحكا مستبشرا، ثم قال : والذى نفسى بيده انها الجارية التى تجوز فى عرصة القيامة على ناقه راءسها من خشية الله ، و عينها من نورالله ، و خطامها من جلال الله ، و عنقها من بهاء الله و سنامها من رضوان الله ، و ذنبها من قدس الله ، و قوائمها من مجد الله ، ان مشيت سبحت و ان رعت قدست ، عليها هودج من نور فيه جارية انسية حورية

عريزة جمعت فخلقت و صنعت و مثلث (من) ثلاثة اصناف : فاءولها من مسك اذفر، و اوسطها من العنبر الاشهب ، و آخرها من الزعفران الاحمر، عجت بماء الحيوان ، لو تغلت تفلت فى سبعة اءبحر مالحة لعذبت و لو اءخرجت ظفر خنصرها الى دار الدنيا لغشى الشمس و القمر، جبرئيل عن يمينها و ميكائيل عن شمالها، و على امامها و الحسن و الحسين وراءها، والله يكلاها و يحفظها. فيجوزون فى عرصة القيامة فاذا النداء من قبل الله جل جلاله)) : معاشر الخلائق غصوا اءبصاركم و نكسوا رؤوسكم ، هذه فاطمة بنت محمد صلى الله عليه و آله نبيكم ، زوجة على امامكم ، ام الحسن و ام الحسين (فيجوز الصراط و عليها ريطتان بيضاوان فاذا دخلت الجنة و نظرت الى ما اءدالله لها من الكرامة قراءت)) : بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذى اءذهب عنا الحزن ان ربنا لغفور شكور الذى اءحلنا دار المقامة من فضله لا يمسنا فيها نصب و لا يمسنا فيها لغوب.))

قال : فيوحى الله عزوجل اليها: يا فاطمة سلينى اعطك ، و تمنى على ارضك . فتقول : الهى اءنت المنى و فوق المنى ، اءساءلك اءن لا نعذب محبى و محب عترتى بالنار. فيوحى الله اليها: يا فاطمة و عزتى و جلالى و ارتفاع مكانى لقد آليت على نفسى من قبل اءن اءخلق السماوات و الارض بالفى عام اءن لا اءعذب محبىك و محبى عترتك بالنار

-1237 انبياء 69.

-1238 دلائل الامامة ، ص 5 و 6 : حدثنى ابوالمفضل محمد بن عبدالله قال : حدثنى ابوعبدالله جعفر بن محمد بن جعفر العلوى الحسنى قال : حدثنى موسى بن عبدالله بن موسى ، عن اءبيه ، عن جده موسى بن عبدالله بن الحسن ، عن عبدالله بن الحسن ، عن اءبيه ، عن جده الحسن بن على بن ابى طالب ، عن امه فاطمة عليهم السلام بنت رسول الله صلى الله عليه و آله قالت : قال لى رسول الله صلى الله عليه و آله : يا فاطمة ! اءلا اءعلمت دعاء لا يدعو فيه اءحد الا استجيب له ، و لا يحىك فى صاحبه سم و لا سحر و لا يعرض له شيطان بسوء، و لا ترد له دعوة ، و تقضى حوائجه التى يرغب فيها الى الله تعالى كلها عاجلها و اءجلها؟ قلت : اءجل يا اءبة ، هذا والله اءحب الى من الدنيا و ما فيها. قال صلى الله عليه و آله : تقولين : يا الله ، يا اعز مذكور... الخ

-مهج الدعوات ، ص 139، به نقل از امالى ابوالمفضل شيبانى
-بحارالانوار، ج 88 ص 181 و 182 شماره 8، به نقل از مصباح ابن الباقرى
-بحارالانوار، ج 91 ص 218 - 220 شماره 18، به نقل از دلائل الامامة : يا الله ، يا اعز مذكور و اقدمه قدما فى العزة و الجبروت ، يا الله ، يا رحيم كل مسترحم و مفزع كل ملهوف ، يا الله يا راحم كل حزين يشكو بئه و حزنه اليه ، يا الله يا خير من طلب المعروف منه و اسر فى العطاء يا الله يا من تخاف الملائكة المتوقدة بالنور منه اءساءلك بالاسماء التى تدعو بها حملة عرشك و من حول عرشك يسبحون بها شفقة من خوف عذابك و بالاسماء التى يدعوك بها جبرئيل و ميكائيل و اسرافيل الا اجبتنى و كشفت يا الهى كربتى و سترت ذنوبى ، يا من يامر بالصيحة فى خلقه فاذا هم بالساهرة ، اءساءلك بذلك الاسم الذى تحىى به العظام و هى رميم ، اءن تحىى قلبى و تشرح صدرى و تصلح شاءنى . يا منخص نفسه بالبقاء، و خلق لبريته الموت و الحياة ، يا من فعله قول ، و قوله اءمر و اءمره ماض على ما يشاء، اءساءلك بالاسم الذى دعاك به خليلك حين القى فى النار، فاستجب له و قلت : (ينار كونى بردا و سلما على ابراهيم) ، و بالاسم الذى دعاك به موسى من جانب الطور الايمن فاستجب له و بالاسم الذى كشفت به عن ايوب الضر و تبت به على داود و سخرت به لسليمان الريح تجرى بامرهم و الشياطين و علمته و منطق الطير، و بالاسم الذى وهبت به لذكريا يحيى و خلقت عيسى من روح القدس من غير اءب ، و بالاسم الذى خلقت به العرش و الكرسى و بالاسم الذى خلقت به الروحانيين و بالاسم الذى خلقت به الجن و الانس ، و بالاسم الذى خلقت به جميع الخلق و جميع ما اردت من شىء ، و بالاسم الذى قدرت به على كل شىء اءساءلك بهذه الاسماء لما اعطيتنى سؤلى و قضيت بها حوائجى

-بحارالانوار، ج 92 ص 405 شماره 35، به نقل از مهج الدعوات
-امالى ابوالمفضل شيبانى ، به نقل سيد بن طاووس در مهج الدعوات
-مصباح ابن الباقرى ، به نقل علامه مجلسى از آن.
-1239 بحارالانوار، ج 92 ص 196 شماره 29، به نقل از دعوات راوندى (571 ه) و در آن آمده است)) : امام زين العابدين عليه السلام گفته است : پدرم در روز عاشورا به من

فرمود: ای فرزندم دعایی را به تو یاد می دهم که رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را از جبرئیل آموخته و به دخترش فاطمه علیها السلام تعلیم نمود، پس این دعا را در وقت حاجت ، هم و غم ، و نزول بلاها بخوان و سپس حوائج خود را در انتهای آن بیان نما، آن دعا این است : بحق یاسین ... الخ.))

1240-الاختیار، تالیف ابن الباقی به نقل علامه مجلسی از آن
 -بحارالانوار، ج 91 ص 225، باب احراز مولاتنا فاطمة الزهرا علیها السلام، ح 1
 -مصنف عبدالرزاق، ج 10 ص 442 شماره 19647: اءخبرنا عبدالرزاق، عن معمر بن راشد قال: سمعت رجلا يحدث عن النبي صلى الله عليه وآله كان يقول: اللهم زينا بزينة الايمان، و اجعلنا هداة مهتدين، اللهم اهدنا و اهد بنا، و انصرنا و انصر بنا؛ اللهم يا مقلب القلوب! ثبت قلوبنا على دينك؛ اللهم و اءساءلك نعيما لا ينفد، و قرة عين لا تنقطع، و اءساءلك لذة النظر الى وجهك، و شوقا الى لقائك فى ضراء مضرة، و لا فتنة؛ اللهم انى اءساءلك الرضا بعد القضاء و برد العيش بعد الموت
 -سنن نسائی، ج 3 ص 54 شماره 1305: اءخبرنا يحيى بن حبيب بن عربى قال: حدثنا حماد قال: حدثنا عطاء بن السائب، عن ابيه قال...: صلى بنا عمار بن ياسر رحمه الله صلاة فاءو جز فيها، فقال له بعض القوم: لقد خفت اءو اءو جزت الصلاة. فقال: اءما على ذلك فقد دعوت فيها بدعوات سمعنهن من رسول الله صلى الله عليه وآله، فلما قام تبعه رجل من القوم فساءله عن الدعاء ثم جاء فاخبر به القوم: اللهم بعلمك الغيب، و قدرتك على الخلق... و متن دعا مثل آن است كه ما از بحارالانوار نقل كرديم، جز آنكه به جاى)) اءساءلك النظر الى وجهك))
 ((ءساءلك لذة النظر الى وجهك)) آمده است
 -سنن نسائی، ج 3 ص 55 شماره 1306: اءخبرنا عبيدالله بن سعد بن ابراهيم بن سعد قال: حدثنا عمى قال: حدثنا شريك، عن ابي هاشم الواسطى، عن ابي مجلز، عن قيس بن عباد قال: صلى عمار بن ياسر بالقوم صلاة، اءخفها فكانهم انكروها فقال: اءلم اءتم الركوع و السجود؟ قالوا: بلى. قال: اما انى دعوت فيها بدعاء كان النبي صلى الله عليه وآله يدعو به)) : اللهم بعلمك الغيب... الخ ((
 -مستدرک حاکم، ج 1 ص 705 و 706 شماره 1923 مثل آن را از عمار بن ياسر به سند ذیل روايت نموده است: اءخبرنا ابن خزيمة قال: حدثنا حميد بن عبدة قال: حدثنا حماد بن زيد، عن عطاء بن السائب، عن ابيه، عن عمار
 -مسند احمد، ج 4 ص 264 نیز آن را از عمار بن ياسر و او از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل نموده است: حدثنا عبدالله، حدثنى اءبى، حدثنا اسحاق اءزرق، عن شريك عن اءبى هاشم، عن ابي مجلز قال... الخ
 -مواردالظمان الى زوائد ابن حبان، ص 136 شماره 509 به نقل از عمار
 -احياء علوم الدين، ج 1 ص 320، به نقل از عمار بن ياسر
 -فردوس، ج 1 ص 446 شماره 1817، فراز اول دعا را به نقل از رسول اكرم صلی الله علیه و آله آورده است.
 تذکر مهم: تذکر این نکته ضروری است که هیچ منافاتی میان دو دسته روایت مربوط به این دعا وجود ندارد وجه جمع بین آن دو به این است که رسول اكرم صلی الله علیه و آله این دعا را به اصحاب خود تعلیم فرموده و حضرت فاطمه علیها السلام نیز آن را از پدر بزرگوارش آموخته و می خوانده است کما اینکه عمار بن ياسر چنین می کرده .
 والله العالم.
 -و در بلدالامين، این دعا را به عنوان دعای امام کاظم علیها السلام در روزهای دوشنبه هر هفته وارد شده است لکن فاقد فراز)) اللهم زينا بزينة الايمان، و اجعلنا هداة مهتدين ((می باشد.
 1241-مهج الدعوات، ص 175
 -اللمعة البيضاء، ص 132
 -بحارالانوار، ج 92 ص 406 ح 36، به نقل از مهج الدعوات.
 1242-مهج الدعوات، ص 176
 -ذخائرالعقبى، ص 49، به نقل از صحيح مسلم و ترمذی

-مصباح الانوار، به نقل علامه مجلسی از آن
-بحارالانوار، ج 92، ص 297، ح 13، به نقل از مصباح الانوار و آن بدین صورت است :
عن ابي جعفر الباقر عليهما السلام قال : زارت فاطمة عليها السلام رسول الله صلى
الله عليه وآله ذات يوم فقال : يا بنية ! اءلا ازودك ؟ قالت : بلى يا رسول الله ! فقال :
قولى : الله ربنا و رب كل شىء ، منزل التوراة و الانجيل و الزبور و الفرقان ، فالحق الحب
و النوى ، اءعود بك ... اقض عنا الدين و اءغننى من الفقر ترجمه : امام باقر عليه
السلام فرمود: روزی حضرت فاطمه عليها السلام به دیدن پیامبر صلی الله علیه و آله
رفت ، ایشان فرمودند: دخترم ! آیا می خواهی چیزی به تو بیاموزم که به آن ، در
زندگانی فزونی و گشایش بینی ؟ حضرت فاطمه عليها السلام فرمود: بله ای رسول
خدا. و پیامبر فرمود: این دعا را بخوان((...)) :

-بحارالانوار، ج 92 ص 406 ح 37، به نقل از مهج الدعوات ، مثل آنچه که از مصباح
الانوار روایت شده است ، با این تفاوت که متن دعا در مهج الدعوات به صورتی است
که ما نقل کرده ایم

-مصنف ابن ابی شیبیه ، ج 10 ص 262، این دعا را به سند متصل از محمد بن عبیده ،
از اعمش ، از ابوصالح ، از ابوهریره ، و او از رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت
نموده است و در صدر آن این عبارت اضافه شده((: اللهم رب السماوات السبع ، و رب
العرش العظيم)) و بقیه دعا مثل آن است که ما آورده ایم ؛ و صدر روایت مثل آن است
که از مستدرک خواهیم آورد

-مستدرک حاکم ، ج 3 ص 170 شماره : 4741 اءخبرنا ابوبکر احمد بن سلمان الفقيه
بغداد، حدثنا هلال بن العلاء الرقى ، حدثنا حسين بن عياش ، حدثنا زهير، عن
سليمان ، عن ابي صالح ، عن ابي هريرة قال : اءتت فاطمة عليها السلام رسول الله
صلى الله عليه وآله تسأله خادما فقال لها: الذى جئت تطلبين اءحب اليك ام خير منه
؟ قال : فحسب انها ساءلت عليا. قال صلى الله عليه وآله و آله : قولى((: اللهم رب
السماوات السبع ... الخ)) ترجمه : ابوهریره گفت : حضرت فاطمه عليها السلام نزد
پیامبر آمد و از ایشان خادمی برای کمک در کارهای خانه تقاضا کرد و رسول اکرم
صلی الله علیه و آله به او فرمود: آیا تو را چیزی نیاموزم که از خادم محبوبتر و بهتر
باشد؟ و این دعا را به ایشان تعلیم داد

-مجمع الزوائد، ج 10 ص 121، به نقل از طبرانی در معجم الاوسط : و عن عائشة اءنها
قالت : كان رسول الله بءامر بفراشه فيفرش له ، فيستقبل القبلة ، فاذا اوى اليه توسد
كفه اليمنى ، ثم همس لا ندرى ما يقول ، فاذا كان فى آخر ذلك رفع صوته فقال :
اللهم رب السماوات السبع ... الخ ترجمه : عایشه گفته است : روزی رسول اکرم
صلی الله علیه و آله خواستند که زیراندازی برای ایشان بگسترانم ، پس چون چنین
کردم به روی آن قرار گرفت و اذکاری به جای آورد که نفهمیدم چیست و سپس به
صدای بلندتری این دعا را به جای آورد که : اللهم...

-تفسیر القرآن العظيم ، ج 4 ص 324 به نقل از:

الف : مسند احمد، که آن را نقل کردیم

ب : صحیح مسلم : حدثنى زهير بن حرب ، حدثنا جرير، عن سهل قال : كان ابوصالح
بءامرنا: اذا اءراد اءحدنا اءن ينام اءن يضطجع على شقه الايمن ثم يقول : اللهم رب
السماوات السبع ...

ج : مسند ابویعلی الموصلى : حدثنا عقبه ، حدثنا يونس ، حدثنا السرى بن اسماعيل
، عن الشعبي ، عن مسروق ، عن عائشة و روایت عایشه را از مجمع الزوائد نقل
کردیم

-مسند فاطمة الزهراء عليها السلام : ص 96 و 97 شماره 256 به نقل از ابوهریره :
جاءت فاطمة عليها السلام الى النبى صلى الله عليه وآله تسأله خادما فقال : اءلا
اءذلك على ما هو خير لك من خادم : تسبحين الله ثلاثا و ثلاثين تسبيحة و تكبر اءربعا
و ثلاثين تكبيرة و تحمدين ثلاثا و ثلاثين تحميدة و تقولين : اللهم رب السماوات السبع

...

-مسند مذکور: ص 39 شماره 34 به نقل از ابوهریره فقط متن دعا را روایت کرده است
-دعوات : ترمذی ، ج 2 ص 420 : حدثنا عبدالله بن عبدالرحمن ، حدثنا عمرو بن عوف ،
ءنباءنا خالد بن عبدالله ، عن سهيل ، عن اءبيه ، عن اءبى هريرة قال : كان رسول الله
صلى الله عليه وآله بءامرنا اذا اءخذنا مضجعنا اءن نقول((: اللهم رب السماوات و رب
الارضين ، و رب كل شىء فالحق الحب و النوى و ...))

-و مثل آنچه را که ترمذی در دعوات خود نقل کرده ، امام غزالی در احیاء علوم الدین ،

ج 1 ص 327 / ب ، نقل کرده است
-معالم التنزیل ، ج 4 ص 293 از ابوهیره ، مثل کتاب دعوات
-تفسیر الدر المنثور، ج 6 ص 171 به نقل از ابوهیره در مصادر ذیل:

الف : مصنف ابن ابی شیبہ

ب : مسند احمد

ج : صحیح مسلم

د: مناقب ابی مردویه

ه : سنن بیهقی

-فردوس ، ج 1 ص 447 شماره 1821 به نقل از ابوهیره

-صحیح ابن حبان (الاحسان)، ج 2 ص 157 شماره 962: **اخبارنا محمد بن الحسن بن الخلیل قال : حدثنا ابوبکر بن قال : حدثنا ابواساقه قال : حدثنا الاعمش ، عن ابی صالح ، عن ابی هريرة ... الخ**

-صحیح مذکور، ج 7 ص 426 شماره 55142: **اخبارنا ابویعلی قال : حدثنا ابوخیثمہ قال : حدثنا جریر، عن سهیل قال : کان ابوصالح ... الخ مثل آنچه که از صحیح مسلم روایت کردیم**

-بحارالانوار، ج 92 ص 406 به نقل از مهج الدعوات.

-1243 فضائل شهر رمضان : شیخ صدوق ، ص 99 ذ 84 : **حدثنا محمد بن ابراهیم بن اسحاق قال : حدثنا احمد بن محمد الكوفی قال : اخبیرنا المنذر بن محمد قال : حدثنا الحسن بن علی الخزاز، عن ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیهما السلام قال : معاشر شیعیتی اذا طلع هلال شهر رمضان فلا تشیروا الیه بالاصابع ، و لكن استقبلوا القبلة ، و ارفعوا ایدیكما الی السماء و خاطبوا الهلال و قولوا: ربنا و ربك ... الخ ، و لقد كانت فاطمة سیده نساء العالمین تقول ذلك**

حدیث فوق طولانی تر از آن است که ما آوردیم زیرا قسمت اول آن حاوی سایر آداب ماه رمضان مانند استقبال و ممارست با قرآن و غیره است و بخش دیگر آن حاوی اموری دیگر می باشد و لذا از نقل آن خودداری کردیم.

-1244 عمل الیوم و اللیلة : ابن السنی ، ص 196 : **اخبارنا محمد بن احمد بن**

الحسن بن سلام ، حدثنا ابوسهل بن داود بن اسعمر، حدثنا مجاشع بن عمرو بن حسان بن كعب الاسدی ، حدثنا سلیمان بن محمد النخعی ، حدثنا عبدالله بن الحسن و الحسن بن السحن ، عن فاطمة بنت الحسین ، عن فاطمة بنت رسول الله صلى الله عليه و آله مرفوعا قالت فاطمة بنت رسول الله صلى الله عليه و آله : علمنی رسول الله صلى الله عليه و آله كلمات و قال : اذا اخذت مضجك فقولی :

الحمد لله الكافی ... الخ

-مسند فاطمة الزهراء، ص 88 شماره 232

-مسند فاطمة الزهراء، ص 97 شماره 257 به نقل از دیلمی و او از حضرت فاطمه علیها السلام که ایشان فرموده اند:

قال رسول الله صلى الله عليه و آله (لی): يا فاطمة ! اذا اخذت مضجك فقولی :

الحمد لله الكافی ... الخ

کنزالعمال ، ج 15 ص شماره 42000 به نقل از دیلمی

-فردوس ، ج 5 ص 435 و 436 شماره 8660 م

-زهراالفردوس ، ج 4 ص 374، از کتاب ابن سنی.

-1245 مکارم الاخلاق ، ج 2 ص 262 : **حزب النبی لفاطمة علیها السلام خاصة لها و لكل مؤ من مقر بالحق**

-بحارالانوار، ج 91 ص 280 شماره 1، به نقل از مکارم الاخلاق.

-1246 بحارالانوار، ج 92 ص 203 شماره 36، به نقل از مهج الدعوات

-مهج الدعوات ، ص 176 : **روی اءن رجلا كان محبوسا بالشام مدة طويلة مضيقا عليه ، فرأى فى منامه كاءن الزهراء علیها السلام اءتته فقالت : له : ادع لنا بهذا الدعاء، فتعلمه ، و دعا به فتخلص و رجع الی منزله ترجمه : روایت شده که مردی به مدت طولانی و تحت اعمال شاقه ، در شام زندانی بود، پس در خواب حضرت فاطمه علیها السلام را دید که نزد او آمده و فرمود: این دعا را بخوان ! و آن مرد این دعا را خواند و اسباب آزادی او فراهم شد و به منزلش بازگشت**

-مصباح کفعمی ، ص 179

-مفاتیح الجنان ، ص 112.

-1247 مهج الدعوات ، ص 175

-بحار الانوار، ج 92 ص 406 و 407 شماره 38، به نقل از کتاب العتیق تالیف محقق غروی

-کتاب العتیق غروی ، به نقل علامه مجلسی از آن.

-1248 مصباح المتعهد، ص 282 و 283، به نقل از صفوان ، از محمد بن علی الحلبي ، از امام صادق علیه السلام به عنوان بهترین اعمال در روز جمعه ، که رسول اکرم صلی الله علیه و آله به حضرت فاطمه علیها السلام آموخت ، و از آن جمله است این دعا که بعد از نماز مخصوص حضرت فاطمه علیها السلام در روز جمعه خوانده می شود

-مثل آن با تغییراتی جزئی در: جنة الامان ، ص 435

-البلد الامین ، ص 69: مستحب است که این دعا در شب جمعه ، روز جمعه ، شب عرفه ، و روز عرفه خوانده می شود

-بحار الانوار، ج 86 ص 294 و 295 شماره 6 به نقل از مصباح المتعهد، و جنة الامان ، و جمال الاسبوع ، و بلد الامین

-دعائم الاسلام ، ج 1 ص 185، بدون انتساب به حضرت فاطمه علیها السلام و در آن دعای مذکور به امام باقر علیه السلام نسبت داده شده است

-بحار الانوار، ج 87 ص 373 شماره 27

-اقبال الاعمال ، ص 279 و 280 : ادع عند التهيؤ للخروج الى صلاة الفطر فقل ما

رويناه باسنادنا الى هارون بن موسى التلعكبري ، باسناده الى ابي حمزة الثمالي ، عن ابي جعفر عليه السلام قال : ادع في الجمعة و العیدین اذا تهيأت للخروج : اللهم من تهيأ في هذا اليوم اءو تعباً و استعد لوفادته. ...

فراز اول از دعای مذکور می باشد

-اقبال الاعمال ، ص 121 به عنوان قسمتی از دعای روز دوم از ماه رمضان : اللهم من تهيأ و تعباً و اءعد و استعد لوفادة الى مخلوق رجاء رفة ، و طلب نائله و جائزته ، ...

الخ

-بحار الانوار، ج 88 ص 19 شماره 5، به نقل از مصباح المتعهد، و بلد الامین ، و جنة الامان : اذا توجهت الى المصلى - في يوم الفطر - فادع بهذا الدعاء...:

-بحار الانوار، ج 95 ص 285 و 286، از اقبال الاعمال ، و او از کتابی بسیار قدیمی متعلق به سال 270 هجری

-هدایه ، ص 65، حاوی خلاصه این دعا به عنوان تعقیب دو رکعت نماز وداع از خانه کعبه در اتمام حج